

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

“Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική τους
εξέλιξη”

Χατζημελετίου Ειρήνη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**“Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς
κατά την πολεοδομική της εξέλιξη”**

Χατζημελετίου Ειρήνη

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΛΑΛΕΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συνεχής αστικοποίηση των πόλεων και η ταυτόχρονη αποδυνάμωση της υπαίθρου και ειδικότερα του ορεινού χώρου είναι ένα φαινόμενο που γίνεται ολοένα και εντονότερο. Η εγκατάλειψη των περιοχών αυτών, είναι ένα πρόβλημα που δημιουργεί έντονες χωρικές ανισότητες και εμφανίζεται σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο τις τελευταίες δεκαετίες. Η διπλωματική εργασία αυτή, καλείται να διερευνήσει την επίδραση μίας σταδιακά αναπτυσσόμενης πόλης, όπως της πόλης των Ιωαννίνων, στους ορεινούς οικισμούς που εντοπίζονται την ευρύτερη περιοχή, μέσω ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων. Στόχος είναι, από τα κριτήρια αυτά, να προκύψουν κάποια συμπεράσματα που θα διευκρινίζουν το μέγεθος των μεταβολών που επήλθαν στους ορεινούς οικισμούς σε κοινωνικό, οικονομικό, δημογραφικό και αναπτυξιακό επίπεδο, καθώς η πόλη μετατρέπεται σε έναν δυναμικό πόλο έλξης, ενώ ταυτόχρονα θα σχηματίζεται μία πρόβλεψη για την τάση της εξέλιξης αυτής.

ABSTRACT

The continuous urbanization of the cities combined with weakening countryside, notably concerning. The mountainous areas, is a phenomenon that becoming more intense. Especially during the last decades, the abandonment of these areas is a problem which creates strong spatial inequalities in a national, European as long as an international level. This dissertation is going to investigate the influence of a progressively growing city such as Ioannina on the villages around the specific area, qualitative and quantitative criteria. The aim is to draw conclusions concerning the size of the changes on those villages in a social, economic, demographic and development level, as the city becomes an attractive place to live. At the same time, there will be formed a prediction concerning the tendency of this development.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	2
1.1. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.....	2
1.1.1. Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	2
1.1.2. Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.....	6
1.2. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	9
1.2.1. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ.....	9
2. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	11
2.1. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	11
2.2. ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ.....	14
2.2.1. ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	14
2.2.2. ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	15
2.2.3. ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ.....	15
2.3. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ.....	18
2.3.1. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ.....	18
2.3.2. ΚΑΛΥΨΗ ΕΔΑΦΟΥΣ.....	19
2.3.3. ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ.....	20
2.4. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	23
2.4.1. ΜΗ ΒΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	23
2.4.2. ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ.....	25
2.4.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ, ΧΛΩΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑΣ.....	29
2.4.4. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ.....	30
2.5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	35
2.5.1. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ.....	36
2.5.2. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ.....	36
3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	39
3.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	39
3.1.1. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	39
3.1.2. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕ.....	40
3.1.3. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΗΜΩΝ.....	41
3.1.4. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	42
3.1.5. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ- ΡΟΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ.....	44
3.1.6. ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ.....	45
3.1.7. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	46

3.1.8. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	47
3.1.9. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	49
3.1.10. ΑΝΕΡΓΙΑ	50
3.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	52
3.2.1. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (ΑΕΠ)	52
3.2.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	54
3.2.3. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ	59
3.2.4. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	60
3.2.5. ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ	64
3.3. ΥΠΟΔΟΜΕΣ	65
3.3.1. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	65
3.3.2. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	68
3.3.3. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	69
3.3.4. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	70
3.3.5. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	70
3.3.6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	71
3.3.7. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	71
3.3.8. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	71
4. ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ	74
4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	75
4.2. ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΧΩΡΟΥ	77
4.3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	78
5. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	81
5.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ	81
5.2. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΟΛΗΣ	85
6. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΡΕΙΝΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ	86
6.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	86
6.1.1. Ο ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	87
6.1.2. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	90
6.2. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	94
6.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	97
6.4. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	101
6.5. ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ	108
6.6. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	109
6.7. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΑΓΑΘΩΝ	112
6.8. ΑΛΛΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	114
7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ	117

7.1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	117
7.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ.....	118
8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΣΕΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	121
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	124
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	132

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ:

Χάρτης 1: Η Ελλάδα και η περιφέρεια στα Βαλκάνια	4
Χάρτης 2: Πόλοι ανάπτυξης στην Ελλάδα	5
Χάρτης 3: Η διοικητική αναδιάρθρωση/ Οι νέοι δήμοι του σχεδίου Καλλικράτης	13
Χάρτης 4: Το οικιστικό δίκτυο και οι εξαρτήσεις των οικισμών της ΠΕ Ιωαννίνων	17
Χάρτης 5: Διαχρονική σύγκριση χρήσεων γης 1990-2000.....	21
Χάρτης 6: Γεωμορφολογία εδάφους και υδατογραφικό δίκτυο ΠΕ Ιωαννίνων	28
Χάρτης 7: Περιοχές προστασίας	34
Χάρτης 8: Πολιτιστικό περιβάλλον	38
Χάρτης 9: Κατηγοριοποίηση οικισμών ανά ταχυδρομικό κωδικό	57
Χάρτης 10: Οι υποδομές που επιδρούν στην ΠΕ Ιωαννίνων.....	73
Χάρτης 11: Οι ορεινοί δήμοι της ΠΕ Ιωαννίνων	80
Χάρτης 12: Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού 2001- 2011	89
Χάρτης 13: Ο δείκτης γήρανσης.....	91
Χάρτης 14: Το ποσοστό των παραγωγικών ηλικιών.....	92
Χάρτης 15: Ο δείκτης αντικατάστασης των δήμων	93
Χάρτης 16: Ποσοστό πληθυσμού χαμηλού μορφωτικού επιπέδου	95
Χάρτης 17: Ποσοστό πληθυσμού υψηλού μορφωτικού επιπέδου.....	96
Χάρτης 18: Κατηγοριοποίηση οικισμών Ιωαννίνων και του ορεινού χώρου ανά ταχυδρομικό κώδικο.....	100
Χάρτης 19: Ποσοστό απασχολούμενων στο σύνολο της ΠΕ Ιωαννίνων	104
Χάρτης 20: Ποσοστό απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα παραγωγής.....	105
Χάρτης 21: Ποσοστό απασχολούμενων στον τομέα μεταποίησης.....	106
Χάρτης 22: Ποσοστό απασχολούμενων στον τομέα υπηρεσιών	107
Χάρτης 23: Συγκοινωνιακές συνδέσεις μεταξύ Ιωαννίνων και ορεινών οικισμών	111

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ:

Διάγραμμα 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη κατά τα έτη απογραφής στην ΠΕ Ιωαννίνων.....	41
Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία κατανομή φορολογούμενου εισοδήματος ανά ομάδα επαγγέλματος και περιοχή	56

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ:

Εικόνα 1: Επίδραση της Εγνατίας Οδού στις χρήσεις γης σε ακτίνα 5 χλμ.	22

Εικόνα 2: Ισοχρονικές ζώνες μεταβολής της απόστασης με κέντρο τα Ιωάννινα και πλήρη λειτουργία της Εγνατίας οδού	67
Εικόνα 3: Υδροδυναμικό	70
Εικόνα 4: Αιολικό δυναμικό	70
Εικόνα 5: Ο ιστός της πόλης των Ιωαννίνων έως τον 19 ^ο αιώνα.....	84

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΛΙΣΤΩΝ:

Λίστα 1: Τ.Ι.Φ.Κ της ΠΕ Ιωαννίνων.....	124
Λίστα 2: Βιότοποι corine ΠΕ Ιωαννίνων.....	124
Λίστα 3: Άλλοι βιότοποι ΠΕ Ιωαννίνων.....	125
Λίστα 4: Καταφύγια άγριας ζωής.....	126

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ:

Πίνακας 1: Διοικητική διαίρεση ΠΕ Ιωαννίνων	12
Πίνακας 2: Οικιστικό δίκτυο με διοικητικά κριτήρια.....	15
Πίνακας 3: Κατανομή των εκτάσεων της ΠΕ Ιωαννίνων.....	20
Πίνακας 4: Μηνιαίες διακυμάνσεις θερμοκρασιών στην ΠΕ Ιωαννίνων	24
Πίνακας 5: Μηνιαίες διακυμάνσεις θερμοκρασίας στην ΠΕ Ιωαννίνων.....	24
Πίνακας 6: Περιοχές NATURA 2000.....	125
Πίνακας 7: Πληθυσμιακά δεδομένα σε επίπεδο περιφέρειας	40
Πίνακας 8: Πληθυσμιακή κατανομή στις Περιφερειακές Ενότητες της Ηπείρου	40
Πίνακας 9: Πληθυσμιακή εξέλιξη κατά τα έτη απογραφής στην ΠΕ Ιωαννίνων.....	41
Πίνακας 10: Κατανομή πληθυσμού στους δήμους κατά τις απογραφές 1940 έως 2011.....	42
Πίνακας 11: Υπολογισμός δημογραφικών δεικτών.....	43
Πίνακας 12: Πλήθος αλλοδαπών ανά δήμο	44
Πίνακας 13: Πλήθος και ποσοστό αλλοδαπών ανά Υψηκότητα.....	45
Πίνακας 14: Αστικοποίηση Πληθυσμού 1971-2001.....	46
Πίνακας 15: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά ηλικιακή ομάδα, απογραφή 2001	127
Πίνακας 16: Ποσοστιαίος πληθυσμός ηλικίας 6 ετών και άνω ανά επίπεδο εκπαίδευσης	47
Πίνακας 17: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός ΠΕ Ιωαννίνων και συνόλου χώρας (1981-2001).....	48
Πίνακας 18: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο.....	48
Πίνακας 19: Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός ΠΕ Ιωαννίνων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2001).....	49
Πίνακας 20: Ποσοστιαία κατανομή της Απασχόλησης κατά τομέα.....	50
Πίνακας 21: Πλήθος των ανέργων ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο κατά την απογραφή 2001..	51
Πίνακας 22: Κατανομή ανέργων ανδρών και γυναικών ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.....	51
Πίνακας 23: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ευρώ και συνολικό ΑΕΠ σε εκατομμύρια ευρώ (Σε τρέχουσες τιμές)	53
Πίνακας 24: Ποσοστιαία συμμετοχή ΑΕΠ της ΠΕ Ιωαννίνων στην περιφέρεια και το σύνολο της χώρας	53
Πίνακας 25: Ποσοστιαία Κατανομή ΑΕΠ κατά τομέα παραγωγής 1970-2001.....	54

Πίνακας 26: Φορολογούμενα εισοδήματα στην ΠΕ Ιωαννίνων και στο σύνολο της χώρας για το οικονομικό έτος 2003	55
Πίνακας 27: Ποσοστιαία κατανομή φορολογούμενου εισοδήματος ανά ομάδα επαγγέλματος και περιοχή	129
Πίνακας 28: Ποσοστιαία συμμετοχή των περιοχών στο συνολικό φορολογούμενο εισόδημα της ΠΕ Ιωαννίνων	58
Πίνακας 29: Βασικοί δείκτες ευημερίας	59
Πίνακας 30: Τομείς παραγωγής της ΠΕ Ιωαννίνων (στοιχεία του 2002).....	61
Πίνακας 31: Δείκτης ειδίκευσης LQ	64
Πίνακας 32: Χρονο-αποστάσεις μεταξύ των Ιωαννίνων και των πόλεων της Εγνατίας Οδού ...	66
Πίνακας 33: Μονάδες ΑΠΕ σε λειτουργία	130
Πίνακας 34: Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (r%) του πληθυσμού 1940-2011 ανά δήμο.	87
Πίνακας 35: Οικογενειακό φορολογούμενο εισόδημα και ποσοστό συμμετοχής στην ΠΕ(2003)	97
Πίνακας 36: Ποσοστιαία κατανομή απασχολούμενων- φορολογούμενων ατόμων (2003)....	102
Πίνακας 37: Μέσο φορολογούμενο οικογενειακό εισόδημα (2003).....	108

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα Ιωάννινα, και η ευρύτερη περιοχή, ιδιαίτερα η ορεινή έκταση, που θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί στην συνέχεια, ανήκουν στην περιφέρεια της Ηπείρου και παρουσιάζουν μία συνεχή αλληλεπίδραση. Αυτή, η σχέση αλληλεπίδρασης που προβάλλουν, οφείλεται στην ύπαρξη μιας υπό ανάπτυξη πόλης που επιδρά στην μετακίνηση των πληθυσμών και την αύξηση των ροών. Τα σύνηθες αποτελέσματα της αύξησης του αστικού πληθυσμού είναι η απομόνωση του ορεινού χώρου, δηλαδή παρατηρούνται ταχύτατες μειώσεις πληθυσμού, γεγονός που σηματοδοτεί ότι οι αναπτυξιακές προοπτικές που δίδονται σε αυτές τις εκτάσεις είναι σαφώς ελάχιστες. Κατά συνέπεια, δημιουργούνται χωρικές, κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες που καθίστανται ολοένα και δυσκολότερο να αποκατασταθούν. Ένα από τα βασικότερα μειονεκτήματα που χαρακτηρίζουν τις ορεινές εκτάσεις, είναι η έλλειψη μίας ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής που θα ωθούσε ένα μέρος του πληθυσμού να κατοικήσει σε αυτές, ώστε να επέλθει και η ανάπτυξή τους. Η αδυναμία διαμόρφωσης μίας ενιαίας πολιτικής οφείλεται στο γεγονός ότι η διάγνωση των παραγόντων υποβάθμισης και η αποτίμηση των μεταβολών που έχουν συμβεί έως τώρα στις εκτάσεις αυτές δεν έχουν διαγνωσθεί πλήρως.

Η διπλωματική εργασία αυτή, ασχολείται με την Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων, μία έκταση που εμπεριέχει μία δυναμική πόλη με πολλές προοπτικές ανάπτυξης και έναν ορεινό χώρο που εν μέρει διατηρεί μία δυναμικότητα αλλά εξίσου προβάλλει αρκετά σημεία υποβάθμισης. Στόχος της μελέτης είναι η διάγνωση της επίδρασης της εξέλιξης της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς μέσα από ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι η διάγνωση της υφιστάμενης κατάστασης όλης της περιοχής της ΠΕ Ιωαννίνων. Στην συνέχεια πραγματοποιείται η οριοθέτηση του ορεινού χώρου και η ιστορική αναδρομή της πολεοδομικής εξέλιξης της πόλης των Ιωαννίνων. Ακολούθως, αφού έχουν απομονωθεί οι περιοχές ενδιαφέροντος, τίθενται κάποια κριτήρια σύγκρισης μεταξύ της πόλης και των ορεινών οικισμών. Συμπερασματικά, όλα τα στοιχεία που προκύπτουν από την σύγκριση συνθέτουν μία εικόνα της επίδρασης που έχει διαμορφωθεί στους ορεινούς οικισμούς από την γειτονική αστική ανάπτυξη. Τέλος, παρατίθενται ορισμένες κατευθύνσεις που ίσως υποβοηθούσαν στην εξισορρόπηση των ανισοτήτων που προβάλλει η περιοχή μελέτης.

1. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1.1. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

1.1.1. Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η Περιφέρεια της Ηπείρου βρίσκεται σε στρατηγική θέση καθώς καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της χώρας και λειτουργεί σαν πύλη επικοινωνίας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω του λιμανιού της Ηγουμενίτσας, αλλά και προς τα Βαλκάνια λόγω της γειτνίασης της με την Αλβανία. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της απέναντι στις υπόλοιπες Περιφέρειες της Ελλάδας και την καθιστούν ως τον πιο ισχυρό και σημαντικό κρίκο στην σύνδεση της χώρας με τα Βαλκάνια αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο εσωτερικό της χώρας η Ήπειρος συνορεύει με τις Περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Δυτικής Ελλάδας. Φυσικό όριο της Περιφέρειας ανατολικά είναι η οροσειρά της Πίνδου που την διαχωρίζει αλλά και την απομονώνει από την Δυτική Μακεδονία και την Θεσσαλία, ενώ νότια, μέσω της Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ) Αιτωλοακαρνανίας συνορεύει με την περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας (Χάρτης 1 και 2).

Αυτή η νευραλγική θέση της Ηπείρου στον Ελλαδικό χώρο δεν αποτελεί όμως το μοναδικό συγκριτικό πλεονέκτημα της, καθώς εξίσου σημαντικός είναι ο φυσικός πλούτος και η γεωμορφολογία που διαθέτει σε όλη την έκταση της. Σήμα κατατεθέν της Ηπείρου είναι, όπως προαναφέρθηκε, η οροσειρά της Πίνδου, που ένα μεγάλο μέρος της βρίσκεται στην έκταση της περιφέρειας και αποτελεί τον μεγαλύτερο ορεινό όγκο σε όλη την χώρα. Στα μεγάλα βουνά της οροσειράς έχουν δημιουργηθεί εξαιρετικά σημαντικοί βιότοποι για πολλά σπάνια είδη ζώων και φιλοξενείται πλούσια ποικιλία ειδών χλωρίδας. Το έντονο ανάγλυφο και η τοπογραφία που παρουσιάζεται σε όλη την έκταση της με τις ψηλές κορυφές, τις απόκρημνες πλαγιές και τα εκτεταμένα βοσκοτόπια έχουν δημιουργήσει τοπία εξαιρετικού κάλλους που είναι ταυτισμένα με την εικόνα της Ηπείρου, αφού είναι μία αμιγώς ορεινή περιφέρεια με το 74,2% της έκτασης της να χαρακτηρίζεται έτσι. Το υπόλοιπο τμήμα της περιφέρειας, αν και μικρό, δεν υπολείπεται σε σπουδαιότητα από το ορεινό καθώς σε αυτό φιλοξενείται το πιο σημαντικό υδρολογικό δίκτυο της Ελλάδας με πλήθος μεγάλων ποταμών, ρεμάτων, λιμνών και υπόγειων υδάτων με μεγάλη περιβαλλοντική και οικολογική σημασία. Εκτός όμως από τα πολύ ιδιαίτερα τοπία που δημιουργούνται με τον συνδυασμό των μεγάλων ορεινών όγκων και τις παραποτάμιες εκτάσεις, η Ήπειρος διαθέτει και

εκτεταμένη παραθαλάσσια ζώνη στο Ιόνιο Πέλαγος που ξεκινά από τον Αμβρακικό Κόλπο και καταλήγει στο Δέλτα του Καλαμά βόρεια της Ηγουμενίτσας, γεγονός που αποδεικνύει την ποικιλία των οικοσυστημάτων και τον μεγάλο φυσικό πλούτο της περιφέρειας.

ΧΑΡΤΗΣ 1: Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

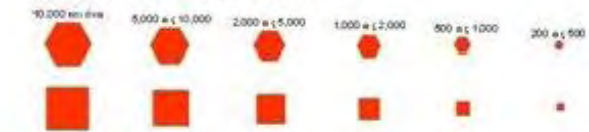
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Ορια Κρατών
- Ορια Περιφερειών
- Η Ευρώπη των 27
- Εξωτερικό όριο της ΕΕ27

ΠΟΛΕΙΣ - ΠΥΛΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

- Πρωτεύουσες / Μητροπολιτικά Κέντρα
- Λοιπές Πόλεις Πύλες

Μέγεθος σε χιλιάδες κατοίκους - Πηγή: EUROSTAT

- Πρωτεύουσες και πόλεις πύλες των περιφερειακών χωρών

ΚΥΡΙΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΥΡΙΟΙ ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΙΚΟΙ ΧΕΡΣΑΙΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΟΙ

- IV - BERLIN / NURNBERG - PRAHA - BRATISLAVA - BUDAPEST - KOSTANJA / THESSALONIKI / ISTANBUL
- IX - HELSINKI - KIEV / MOSKOW - ODESSA / KISHINEV / BUCUREST - PLOVDIV - ALEXANDROUPOLIS
- V - TRIESTE - LJUBLJANA - BRATISLAVA - UZGOROD - LVOV - KIEV
- VII - ΔΟΥΝΑΒΗΣ - ΥΔΑΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ DANUB - WATER CORRIDOR
- VIII - DURRES - TIRANA / IEROPIGI - SKOPJE - SOFIA - ORMENIO / BURGAS - VARNA
- X - SALZBURG - ZAGREB / BUDAPEST - BELGRADE - SKOPJE - THESSALONIKI / VELES - FLORINA - KOZANI / NIS - SOFIA
- ■ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

- ΚΥΡΙΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΧΩΡΑΣ ΜΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ

ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

- Διευρωπαϊκά / Πανευρωπαϊκά δίκτυα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: ΓΠΣΧΑΑ, 2008, ίδια επεξεργασία

Φεβρουάριος, 2012

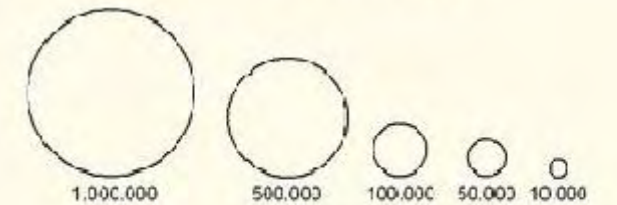
ΧΑΡΤΗΣ 2: ΠΟΛΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΟΛΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Μητροπόλεις
- Πρωτεύοντες εθνικοί πόλοι
- Δευτερεύοντες εθνικοί πόλοι
- Λοιποί εθνικοί πόλοι

ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ 2001

ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Κύριοι χερσαίοι άξονες ανάπτυξης
- Θαλάσσιοι άξονες σύνδεσης

ΠΟΛΥΠΟΛΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

- Περιοχή νησιωτικού πολυπολικού συμπλέγματος
- Κύριες αναπτυξιακές ενότητες
- Εξωτ.: κύριες λειτουργικές συνδέσεις με ηπειρωτική χώρα & Κρήτη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: ΓΠΣΧΑΑ, 2008, ίδια επεξεργασία

Φεβρουάριος, 2012

1.1.2. Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Υπολογίζοντας με βάση τα θετικά στοιχεία που αναφέρονται για την περιφέρεια παραπάνω, θα ήταν αναμενόμενο να προβάλλει η Ήπειρος μία σχετικά καλή εικόνα ως προς τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα της. Αντίθετα όμως από το αναμενόμενο, η περιφέρεια δείχνει δείγματα εγκατάλειψης και παραμέλησης τις τελευταίες δεκαετίες τόσο από την πολιτεία όσο και από τους πολίτες. Η οικονομία της περιφέρειας υπήρξε κατά καιρούς η χειρότερη μεταξύ των υπολοίπων της χώρας. Τα σημαντικότερα αίτια που οδήγησαν την Ήπειρο σε αυτή την κατάσταση της απομόνωσης είναι η απουσία των δημόσιων υποδομών στο σύνολο σχεδόν της έκτασης της αλλά και η ιδιαίτερη γεωμορφολογία της.

Η σημασία της θέσης της Ηπείρου στον χώρο, δεν έτυχε ανάλογης αντιμετώπισης από το κράτος αφού δεν δημιουργήθηκαν κατά το παρελθόν οι απαραίτητες υποδομές στην περιοχή έτσι ώστε να εκσυγχρονιστεί και να εναρμονιστεί με τις νέες συνθήκες και απαιτήσεις της οικονομίας και του εμπορίου. Αποτέλεσμα της μη αξιοποίησης της περιφέρειας ως διακρατικού κόμβου της οικονομικής και εμπορικής δραστηριότητας, είναι η δυσμενή κατάσταση της τοπικής οικονομίας που δεν αναπτύχθηκε ανάλογα και ισότιμα με τις άλλες περιφέρειες κατά το παρελθόν. Η παράμετρος που αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα στην εξέλιξη της Ηπείρου ήταν το απαρχαιωμένο και ανεπαρκές μεταφορικό δίκτυο της, που δεν παρείχε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να βρεθεί η περιφέρεια μέσα στους διακρατικούς άξονες ανάπτυξης. Το οδικό δίκτυο σε όλο το εύρος της Ηπείρου είναι σε άσχημη κατάσταση, κυρίως οι συνδέσεις των ορεινών οικισμών, ενώ μπορεί να χαρακτηριστεί ως άκρως επικίνδυνο σε πολλά σημεία, ειδικά λόγω των κατολισθήσεων. Η Εθνική οδός που συνέδεε παλαιότερα την περιφέρεια με την Θεσσαλία, την Μακεδονία και την Δυτική Ελλάδα δεν υπήρχε και η κίνηση των οχημάτων πραγματοποιούταν από άξονες χαμηλότερης στάθμης εξυπηρέτησης, που δυσχέραιναν την κυκλοφορία με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο απαιτούμενος χρόνος για την μετάβαση σε γειτονικά αστικά κέντρα, αλλά και να τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια των επιβατών αλλά και των εμπορευμάτων.

Οι συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί στην Ήπειρο κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, στην οικονομία και στην κοινωνία, δημιούργησαν προβληματισμό και ανησυχία στην τοπική κοινωνία αλλά και στην πολιτεία που κλήθηκε να αντιμετωπίσει την υπάρχουσα κατάσταση με την λήψη των απαραίτητων μέτρων και την υλοποίηση κάποιων έργων που λειτουργούν σαν πυλώνες ανάπτυξης και βοηθούν στην άρση της απομόνωσης και

της εσωστρέφειας της περιφέρειας. Η δημιουργία υποδομών στο μεταφορικό και εμπορευματικό δίκτυο είναι οι σημαντικότερες και πιο δραστικές πρωτοβουλίες που λήφθηκαν κατά τον Χωροταξικό Σχεδιασμό της περιφέρειας. Στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης της Ηπείρου γίνονται ή είναι υπό κατασκευή μερικά από τα πιο σημαντικά και μεγάλα κατασκευαστικά έργα της χώρας.

Το μεγαλύτερο και σημαντικότερο δημόσιο έργο που έχει κατά βάση ολοκληρωθεί, είναι η Εγνατία Οδός, που αλληλεπιδρά άμεσα με την περιοχή μελέτης, αφού στην Ήπειρο και συγκεκριμένα στην Ηγουμενίτσα είναι η αφετηρία του άξονα που καταλήγει στην Τουρκία μέσω της Αλεξανδρούπολης. Η ολοκλήρωση του έργου αναμένεται να δώσει νέα ώθηση στην τοπική οικονομία καθώς η περιφέρεια θα βρίσκεται στο επίκεντρο των μελλοντικών δραστηριοτήτων που προκαλούνται από την λειτουργία ενός σύγχρονου, πρακτικού και αξιόπιστου μεταφορικού δικτύου. Πέρα όμως από την αποκατάσταση της επικοινωνίας με τις γειτονικές περιφέρειες, ο άξονας βοηθάει σημαντικά και την εσωτερική λειτουργία της περιφέρειας καθώς ενώνει την Ηγουμενίτσα και το λιμάνι της, με την πόλη των Ιωαννίνων σε λιγότερο χρόνο και με μεγαλύτερη ασφάλεια απ' ό,τι σήμερα. Η Εγνατία Οδός σήμερα έχει υλοποιηθεί, ωστόσο υπολείπεται η ολοκλήρωση ορισμένων καθέτων αξόνων που αποτελούν συνδέσεις της Οδού με τα βόρεια σύνορα.

Για τον καλύτερο συνδυασμό του οδικού δικτύου με τα υπόλοιπα δίκτυα της περιφέρειας, κρίθηκε σκόπιμο να γίνουν και κάποια άλλα έργα μικρότερης έκτασης που θα λειτουργήσουν υποστηρικτικά στην ανάπτυξη του μεταφορικού δικτύου έτσι ώστε να γίνει η Ήπειρος ελκυστικότερη στην φιλοξενία νέων επιχειρήσεων και εμπορικών δραστηριοτήτων. Ορισμένα από αυτά τα έργα έχουν υλοποιηθεί μέσα στα τελευταία χρόνια και ήδη έχουν αρχίσει να εμφανίζουν θετικά αποτελέσματα, ενώ τα υπόλοιπα βρίσκονται στο στάδιο της μελέτης ή της κατασκευής.

Τα έργα που έχουν ολοκληρωθεί στην Ήπειρο είναι η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του λιμανιού της Ηγουμενίτσας και η δημιουργία του Βιομηχανικού Λιμένος Αστακού στην Αιτωλοακαρνανία, που αν και διοικητικά δεν βρίσκεται στην περιφέρεια Ηπείρου σχετίζεται άμεσα με αυτή. Οι εργασίες που έγιναν στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας είχαν να κάνουν με την επέκταση του και τον εκσυγχρονισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών με σκοπό την αύξηση των πλοίων που θα μπορούν να καταπλέουν σε αυτό αλλά και την διεύρυνση του χαρακτήρα του από σχεδόν αποκλειστικά επιβατικό, και σε εμπορικό. Στον Αστακό δημιουργήθηκε ακόμα ένα μεγάλο λιμάνι στην ευρύτερη περιοχή, με σκοπό την αποκλειστικά βιομηχανική χρήση

του και στόχο την προσέλκυση και εγκατάσταση στην περιοχή βιομηχανιών και βιοτεχνιών.

Στο στάδιο της μελέτης και στην υλοποίηση των εργασιών τους βρίσκονται ακόμα 4 έργα μεγάλης σημασίας για την περιφέρεια με κυρίαρχο αυτό της Ιόνιας Οδού. Η κατασκευή του άξονα έχει ξεκινήσει και έχουν παραδοθεί στην κυκλοφορία ορισμένα οδικά τμήματα, παρόλα αυτά απομένουν αρκετές εργασίες για την ολοκλήρωσή της που προς το παρόν έχουν σταματήσει. Μετά το πέρας της κατασκευής του άξονα θα μειωθούν αρκετά οι αποστάσεις σε όλο το εύρος της δυτικής Ελλάδας και θα δημιουργηθεί μία νέα ζώνη οικονομικής ανάπτυξης που θα ξεκινά από την Ήπειρο και θα καταλήγει στο νότιο τμήμα της Πελοποννήσου και θα ενώνει όλες της μεγάλες πόλεις της περιοχής με μειωμένες τις χρονο-αποστάσεις και με μεγαλύτερη οδική ασφάλεια. Αφετηρία του άξονα θα είναι η πόλη της Καλαμάτας και στην συνέχεια θα διέρχεται από το Αγρίνιο και την Άρτα και θα φτάνει στα Ιωάννινα, όπου και θα συναντά την Εγνατία Οδό, ενώ θα τερματίζει στο μεθοριακό σταθμό της Κακαβιάς. Η υλοποίηση του έργου θα δώσει πνοή ανάπτυξης στην Δυτική Ελλάδα καθώς θα βελτιωθούν σημαντικά οι μεταφορές και το εμπόριο με τον εκσυγχρονισμό του οδικού δικτύου που αποτελεί τροχοπέδη στην μέχρι τώρα ανάπτυξη των περιοχών. Με την ολοκλήρωση του άξονα ισχυροποιείται ο ρόλος της περιφέρειας σαν αναπτυξιακός κόμβος, μιας και μέσω της Εγνατίας και της Ιόνιας Οδού θα πραγματοποιείται μεγάλο μέρος των εμπορευματικών συναλλαγών με αποτέλεσμα την τόνωση της τοπικής οικονομίας, ενώ τα Ιωάννινα θα αποτελέσουν κέντρο οικονομικής, εκπαιδευτικής και εμπορευματικής ανάπτυξης με υπερτοπική σημασία και εθνική εμβέλεια.

Συμπληρωματικά με την κατασκευή της Ιόνιας Οδού, έχει ξεκινήσει η μελέτη και η κατασκευή της Παραϊόνιας Οδού που θα συνδέει την Δυτική Ελλάδα με το δυτικό τμήμα της Ηπείρου και πιο συγκεκριμένα το Αγρίνιο με την Ηγουμενίτσα, μέσω της Πρέβεζας και της παραλιακής ζώνης στην συνέχεια. Εκτός από την σύνδεση των δύο πόλεων και τα προφανή οφέλη που θα υπάρξουν, ο άξονας θα παίζει καταλυτικό ρόλο στην τουριστική ανάπτυξη των παράλιων της Ηπείρου που είναι υποβαθμισμένα λόγω του κακού και ανεπαρκούς δικτύου που υπάρχει.

Η στασιμότητα που υπήρχε στην ανάπτυξη της περιφέρειας είχε αντίκτυπο και στον κοινωνικό της ιστό καθώς με την πάροδο του χρόνου πολλές θέσεις εργασίας χάθηκαν και διογκώθηκε το κύμα της μετανάστευσης των ντόπιων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό για ανεύρεση εργασίας. Στην αύξηση της τάσης αυτής των κατοίκων συντέλεσε και η γεωμορφολογία της περιφέρειας που λόγω των μεγάλων και πολλών

ορεινών όγκων, έκανε δύσκολη την διαβίωση των κατοίκων σε πολλές περιοχές καθώς η κτηνοτροφία δεν απέδιδε σημαντικά κέρδη, λόγω του ανοίγματος νέων αγορών του εξωτερικού, ενώ η εντατικοποίηση των καλλιεργειών ήταν ανέφικτη καθώς οι μεγαλύτερες εκτάσεις της περιφέρειας είναι άγονες. Το μεγάλο ρεύμα φυγής από την ύπαιθρο της περιφέρειας έχει δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα τόσο στην οικονομία όσο και στις επί μέρους κοινωνίες καθώς η ερημοποίηση μεγάλων εκτάσεων διασπά την κοινωνική συνοχή και συμπαρασύρει και άλλους κατοίκους στο να εγκαταλείψουν την ύπαιθρο και να μετακομίσουν στα γειτονικά αστικά κέντρα με αποτέλεσμα να εξασθενεί η τοπική και περιφερειακή οικονομία.

1.2. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1.2.1. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Η περιοχή μελέτης αφορά την Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Ιωαννίνων, που είναι μία από τις τέσσερις περιφερειακές ενότητες της Ηπείρου, με καθοριστική δυναμικότητα για την περιφέρεια. Ανατολικά ορίζεται από τις ΠΕ Κοζάνης και Τρικάλων, βόρεια από την Αλβανία, δυτικά από την ΠΕ Θεσπρωτίας και νότια από τις ΠΕ Άρτας και Πρεβέζης. Η έκτασή της ανέρχεται στα 4.990 τ.χλμ. και καταλαμβάνει σχεδόν την μισή έκταση της Ηπείρου.

Η πόλη των Ιωαννίνων έχει καίρια θέση στον περιφερειακό και διαπεριφερειακό χώρο, διότι βρίσκεται στα βορειο-δυτικά της χώρας στη συνοριακή περιοχή της Ελλάδας με τα Δυτικά Βαλκάνια και ιδίως στη διασυνοριακή περιοχή με την Αλβανία και την Ιταλία. Σε συνδυασμό με τη γειτονική πόλη της Ηγουμενίτσας, που αποτελεί την έξοδο της στον Ιόνιο Πέλαγος, συμμετέχει στον Ιόνιο – Αδριατικό θαλάσσιο διάδρομο και επομένως στις κινήσεις και ανταλλαγές με την Κεντρική Μεσόγειο, την νότια Ιταλία, τα Δυτικά Βαλκάνια και την Αδριατική χερσαία σύνδεση «Ιωάννινα – Τίρανα – Ντουμπρόβνικ / Κεντρική Ευρώπη».

Βασικό στοιχείο ιδιαίτερης αξιολόγησης της θέσης της πόλης ως αστικού δυναμικού κέντρου, αποτελεί το γεγονός ότι εντός ακτίνας 100χλμ. από το κέντρο των Ιωαννίνων, αναπτύσσονται σημαντικοί πόλοι ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, όπως η Κέρκυρα και το Αργυρόκαστρο, πόλεις διεθνούς πολιτιστικής κληρονομιάς και η Κοζάνη, η Καστοριά, η Άρτα, η Πρέβεζα, η Λευκάδα, οριακά το Αγρίνιο, και τα Τρίκαλα.

Η συνεχόμενη εξέλιξη που προβάλλουν οι διευρωπαϊκοί οδικοί άξονες, καθώς και η μικρή απόσταση από τον λιμένα της Ηγουμενίτσας, έχει εκμηδενίσει τις δυσκολίες προσπέλασης και έχει καταστήσει την ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων σε έναν

σημαντικό κόμβο του ευρύτερου ελληνικού χώρου. Η ΠΕ Ιωαννίνων προβάλλει έντονες εσωτερικές ανισότητες, δηλαδή, διαφαίνεται ότι από την μία πλευρά, η πόλη των Ιωαννίνων προοδευτικά να έχει παρουσιάσει μία σημαντική ποιοτική και ποσοτική ανάπτυξη με το πέρασ του χρόνου, ενώ από την άλλη πλευρά, η πλειοψηφία των ορεινών οικισμών που την απαρτίζουν, πλήττεται από τάσεις εγκατάλειψης και απομόνωσης. Η αντίθεση αυτή, είναι ένα ζήτημα που ταλανίζει τόσο την τοπική όσο και την εθνική διοίκηση και χρίζει ιδιαίτερων και χρονοβόρων μεταχειρίσεων. Για τον λόγο αυτό είναι ένα θέμα που συμπεριλαμβάνεται στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ηπείρου, τόσο κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (2000-2006) όσο και κατά την προγραμματική περίοδο που βρίσκεται σε εξέλιξη (2007-2013).

2. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

2.1. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Η διοικητική διάρθρωση της περιοχής μελέτης, σύμφωνα με το σχέδιο Καποδίστρια, απαρτιζόταν από 28 δήμους και 13 κοινότητες, με τον νόμο 2539/97 δηλαδή με την νομιμοποίηση του σχεδίου Καλλικράτης έγινε η συνένωση κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο, η ήδη υπάρχουσα διοικητική διαίρεση της χώρας, παρουσίαζε έντονη ανεπάρκεια του δημοσίου τομέα, γεγονός που λειτούργησε κατασταλτικά στην λειτουργία της οικονομικής και της κοινωνικής ζωής της χώρας. Οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στις διάφορες χωρικές ενότητες της Ελλάδας, οδήγησαν στην Περιφερειακή απόκλιση, γεγονός που προκάλεσε την επέμβαση της πολιτείας με σοβαρές και λειτουργικές προτάσεις βελτίωσης της υφιστάμενης κατάστασης. Ένας από τους κύριους λόγους που έχουν οδηγήσει τη χώρα στη δεδομένη κατάσταση, όπως υποστηρίζεται από ορισμένους μελετητές, είναι η συγκεντρωτική άσκηση πολιτικών από τα εκάστοτε Υπουργεία, σε συνδυασμό με τη μικρή διοικητική δομή των ΟΤΑ, η οποία δεν ευνοεί ουσιαστικά το στρατηγικό σχεδιασμό, καθώς η έλλειψη αυτονομίας των ΟΤΑ δεν επιτρέπει την απόλυτη κάλυψη των αναγκών της τοπικής πολιτείας (ΥΠΕΣ, 2010). Προκειμένου να ληφθούν ορισμένα μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης που αναφέρεται παραπάνω, η πολιτεία αποφάσισε με την έναρξη του 2011 να διαφοροποιηθεί ο διοικητικός χάρτης της Ελλάδος με τη συγχώνευση μικρών διοικητικών μονάδων, δημιουργώντας ευρύτερες χωρικές ενότητες, οι οποίες όπως υποστηρίζεται θα προωθήσουν την περιφερειακή σύγκλιση. Η νέα αυτή διάρθρωση προβλέπει ότι οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι περιφέρειες σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές. Η περιφέρεια Ηπείρου περιλαμβάνει τους Νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, και Πρεβέζης με έδρα της περιφέρειας τα Ιωάννινα. Κάθε νομός αποτελεί και μία **Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ)** και κάθε πρωτεύουσα νομού είναι έδρα της αντίστοιχης περιφερειακής ενότητας (ΥΠΕΣ, 2010). Στο πλαίσιο αυτό, οι νέοι δήμοι και Περιφέρειες, που συστάθηκαν υπό το σχέδιο Καλλικράτης, αρχίζουν να διαθέτουν μια σχετική αυτονομία και αναλαμβάνουν νέες

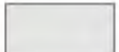
και διαφορετικές αρμοδιότητες που μέχρι τότε κατείχαν κατά κύριο λόγο τα Υπουργεία. Έτσι και στην ΠΕ Ιωαννίνων, συγχωνεύτηκαν δήμοι και κοινότητες προς την δημιουργία νέων μεγαλύτερων δήμων, που σήμερα απαριθμούνται οχτώ και διαμορφώνονται όπως φαίνεται στον πίνακα 1, όπου περιγράφονται οι συγχωνεύσεις, οι νέοι ΟΤΑ, οι έδρες τους αλλά και η συνολική τους έκταση. Στη συνέχεια της μελέτης η ανάλυση και επεξεργασία των στοιχείων θα πραγματοποιηθεί βάσει των νέων δήμων (Χάρτης 3).

Πίνακας 1: Διοικητική διαίρεση ΠΕ Ιωαννίνων

Καποδιστριακοί ΟΤΑ	Καλλικράτικοι ΟΤΑ	Έδρα νέου δήμου	Συνολική έκταση
Δ. Κατσανοχωρίων	Δ. Βόρειων Τζουμέρκων	Πράμαντα	361,47 τ.χλμ
Δ. Πραμάντων			
Δ. Τζουμέρκων			
Κ. Σιράκου			
Κ. Ματσουκίου			
Κ. Καλαριτών			
Κ. Βαθύπεδου			
Δ. Αγίου Δημητρίου	Δ. Δωδώνης	Αγιά Κυριακή	662,99 τ.χλμ
Δ. Δερβιζιανών			
Δ. Δωδώνης			
Δ. Σελλών			
Δ. Εκάλης	Δ. Ζίτσας	Ελεούσα	566,28 τ.χλμ
Δ. Ευρυμένων			
Δ. Ζίτσας			
Δ. Μολοσσών			
Δ. Πασάρονος			
Δ. Ανατολικού Ζαγορίου	Δ. Ζαγορίου	Ασπράγγελους	995,31 τ.χλμ
Δ. Κεντρικού Ζαγορίου			
Δ. Τόμφης			
Κ. Βοβούσης			
Κ. Παπίγκου			
Δ. Ανατολής	Δ. Ιωαννίνων	Ιωάννινα	401,98 τ.χλμ
Δ. Ιωαννιτών			
Δ. Μπιζανίου			
Δ. Παμβώτιδος			
Δ. Περάματος			
Κ. Νήσου Ιωαννίνων	Δ. Κόνιτσας	Κόνιτσα	949,85 τ.χλμ
Δ. Μαστοροχωρίων			
Δ. Κονίτσης			
Κ. Αετομηλίτσης			
Κ. Φούρκας			
Κ. Δίστρατου	Δ. Μετσόβου	Μέτσοβο	366,82 τ.χλμ
Δ. Εγνατίας			
Δ. Μετσόβου			
Κ. Μηλέας			
Δ. Καλπακίου			
Δ. Άνω Πωγωνίου			
Δ. Άνω Καλαμά			
Δ. Δελβινακίου			
Κ. Λάβδανης			
Κ. Πωγωνιακής			

Πηγή: Νόμος 3852/2010, ίδια επεξεργασία

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΚΟΙ ΔΗΜΟΙ
- ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΚΟΙ ΔΗΜΟΙ-
ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ
- ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
- ΑΛΒΑΝΙΑ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

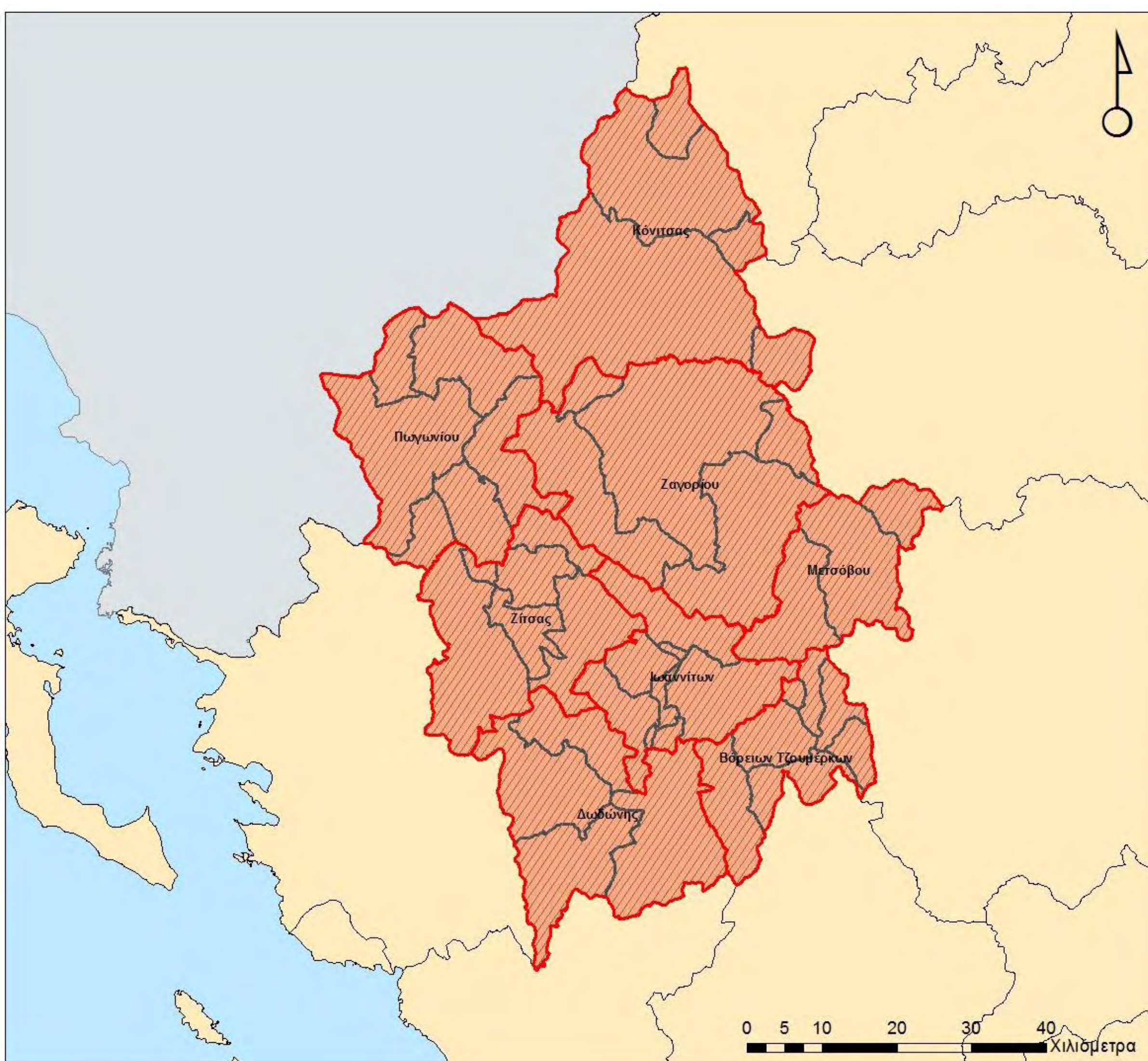
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξη"

Επιβλέπον καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: Νόμος 3852/2010

Φεβρουάριος, 2012

2.2. ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Το οικιστικό δίκτυο αποτελεί ένα από τα κυριότερα αντικείμενα της χωροταξίας για καθένα από τα επίπεδα εφαρμογής της, με αρκετά όμως έντονα αναπτυγμένη την πολεοδομική διάσταση που είναι συγχρόνως αίτιο και αιτιατό για την οργάνωση των οικισμών. Όταν γίνεται αναφορά στο οικιστικό δίκτυο αυτό που εξετάζεται/διερευνάται είναι η διάρθρωση του, δηλαδή η διαβάθμιση των οικισμών με βάση την σημαντικότητα τους και τον ρόλο που διαδραματίζει κάθε βαθμίδα, οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των οικισμών και η αλληλεπίδραση των ίδιων των οικισμών με την περιοχή επιρροής τους (Οικονόμου, 2009). Η ενασχόληση και η πιθανή επέμβαση στο οικιστικό δίκτυο έχει ως δύο βασικούς στόχους, ο πρώτος είναι η καλύτερη και πιο ίση εξυπηρέτηση του πληθυσμού μέσω των κεντρικών κυρίως λειτουργιών που έχουν οι οικισμοί ανάλογα με το μέγεθος τους, και ο δεύτερος είναι η σημασία/συμβολή των διάφορων οικισμών ως πόλων ανάπτυξης και διάχυσης της ανάπτυξης σε μία ευρύτερη περιοχή (Οικονόμου, 2009).

2.2.1. ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το δίκτυο των πόλεων αλλά και των μικρότερων οικισμών της περιφέρειας Ηπείρου έχει επηρεασθεί και θα εξακολουθεί να διαμορφώνεται βάση των νέων αναπτυξιακών αξόνων που διασχίζουν την περιφέρεια και είναι αποτέλεσμα των νέων διαπεριφερειακών και διασυνοριακών οδικών αξόνων. Το αστικό οικιστικό δίκτυο της περιφέρειας Ηπείρου με κύριο πόλο ανάπτυξης την πόλη των Ιωαννίνων και δευτερεύοντες τις πόλεις Ηγουμενίτσα, Πρέβεζα και Άρτα παρουσιάζει περιορισμένο διαπεριφερειακό ρόλο. Αρχικά, η ίδια η θέση της περιφέρειας και το ανάγλυφο της καθιστούν την σύνδεση της με την υπόλοιπη Ελλάδα αρκετά δύσκολη. Η προσπάθεια διασύνδεσης της με την δημιουργία δύο σημαντικών εθνικών οδικών οδών της Εγνατίας Οδού, η οποία έχει ολοκληρωθεί, και της Ιόνιας, η υλοποίηση της οποίας έχει ήδη ξεκινήσει, πιθανά να ανατρέψουν την κατάσταση εγκλωβισμού που επικρατεί στην περιφέρεια. Η επικρατούσα κατάσταση του οικιστικού δικτύου μπορεί να χαρακτηριστεί από την απουσία μεσαίων αστικών κέντρων (3ου επιπέδου) με αποτέλεσμα η δυναμική ανάπτυξης να συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα 1ου και 2ου επιπέδου.

2.2.2. ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στην ΠΕ Ιωαννίνων τα Ιωάννινα είναι το σημαντικότερο αστικό κέντρο (1ου επιπέδου) της περιοχής μελέτης αλλά και της περιφέρειας με δυναμική τόσο διαπεριφερειακή αλλά και διακρατική, με τις υπηρεσίες που προσφέρει σε θέματα υγείας, εκπαίδευσης, υπηρεσιών αλλά και τουρισμού. Σημαντικά επίσης στην ΠΕ είναι τα οικιστικά κέντρα του Μετσόβου και της Κόνιτσας (3^ο επίπεδο) καθώς και τα Πράμαντα (4ο επίπεδο) τα οποία εξυπηρετούν την περιοχή Τζουμέρκα καθώς είναι δύσκολη η πρόσβαση τους στα Ιωάννινα (ΥΠΕΧΩΔΕ δ/ση Χωροταξίας, 2000).

Τα υπόλοιπα οικιστικά κέντρα είναι μικρότερα σε μέγεθος και δυναμικής ανάπτυξης και είναι 5ου επιπέδου. Η ΠΕ Ιωαννίνων αποτελεί την περισσότερο αστικοποιημένη περιφερειακή ενότητα στην περιφέρεια αν και σε επίπεδο χώρας έχει διπλάσιο δείκτη αγροτικού πληθυσμού (Νιάρος, 2007) (Χάρτης 4).

Πίνακας 2: Οικιστικό δίκτυο με διοικητικά κριτήρια

1ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ		
Ιωάννινα	Διαπεριφερειακή εμβέλεια	Υπηρεσίες Περιφερειακού Επιπέδου
	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	
	Δυναμικός Ρόλος	
3ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ		
Κόνιτσα	Κοινωνικές εξυπηρετήσεις	Υπηρεσίες Τοπικού Επιπέδου
Μέτσοβο	Τουρισμός	
	Βιοτεχνία	
4ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ		
Πράμαντα	Κοινωνικές εξυπηρετήσεις	Υπηρεσίες Τοπικού Επιπέδου
5ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ		
Λοιποί οικισμοί		

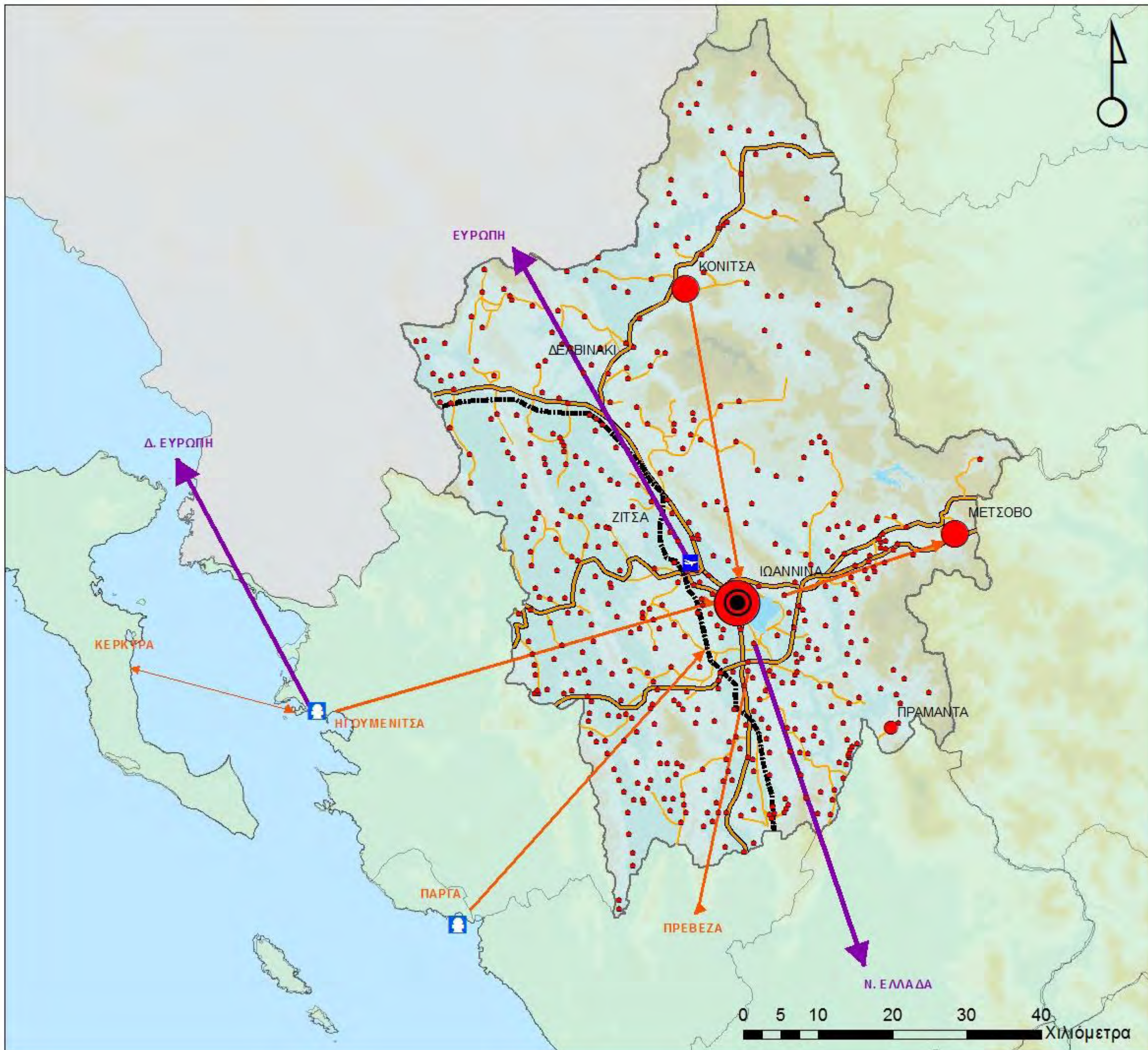
Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003, ίδια επεξεργασία.

2.2.3. ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Η πόλη των Ιωαννίνων, όπως φαίνεται και στον πίνακα 2, είναι ένα οικιστικό σύνολο πρώτου επιπέδου, δηλαδή εξυπηρετεί μεγάλη μερίδα πληθυσμού και στην περιοχή χωροθετούνται πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις, περιφερειακά νοσοκομεία, δημόσιες υπηρεσίες και υπηρεσίες υπουργείων, δημοτικοί οργανισμοί και επιχειρήσεις και άλλες διοικητικές λειτουργίες που προσελκύουν την εξάρτηση ολόκληρου του πληθυσμού της ΠΕ αλλά και της περιφέρειας. Ο ρόλος των Ιωαννίνων έχει ενδυναμωθεί ιδιαίτερα από την διάνοιξη της Εγνατίας Οδού και την εξέλιξη των υπολοίπων υποδομών που καθιστούν σημαντική την πόλη αυτή σε διαπεριφερειακό και διακρατικό πόλο έλξης.

Στην περιοχή μελέτης, πόλοι έλξης μικρότερης εμβέλειας από αυτή της πόλης των Ιωαννίνων μπορούν να θεωρηθούν οι οικισμοί τρίτου επιπέδου, δηλαδή η περιοχή της Κόνιτσας και του Μετσόβου. Στο Μέτσοβο έχει δημιουργηθεί ένα ισχυρό τουριστικό επίκεντρο της ΠΕ Ιωαννίνων, που διαθέτει την δυνατότητα επιρροής τόσο στους γειτονικούς δήμους όσο και στην ορεινή περιοχή των Τρικάλων και την Δυτική Μακεδονία. Η Κόνιτσα, εξίσου, έχει την ευχέρεια να ενδυναμώσει τις εμπορικές σχέσεις με την Αλβανία, δεδομένης της άμεσης γειννίασης τους, αλλά ωστόσο δημιουργεί εξαρτήσεις με την εξυπηρέτηση των αναγκών πληθώρας ορεινών οικισμών. Ένας ακόμα οικισμός που έλκει μικρότερες εξαρτήσεις, είναι αυτός των Πραμάντων. Ο οικισμός αυτός εξυπηρετεί οικιστικά σύνολα της ΠΕ Ιωαννίνων αλλά και της ΠΕ Άρτας. Τα Πράμαντα αποτελούν το δυναμικό κέντρο της ζώνης των Τζουμέρκων και διαθέτει ιδιαίτερες δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης (Νιάρος, 2007). Τέλος, παρατηρείται ότι οι προαναφερθέντες πόλοι έλξης επιδρούσαν και επιδρούν άμεσα σε όμορους δήμους, οι οποίοι ως επί το πλείστο ενσωματώθηκαν στους νέους Καλλικρατικούς δήμους. Αποτελεσματικά, αναμένεται ότι οι νέοι δήμοι θα δράσουν ως πιο ολοκληρωμένα και δυναμικά χωρικά σύνολα.

ΧΑΡΤΗΣ 4: ΤΟ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ

ΛΙΜΑΝΙ

ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ

ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

ΟΔΙΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟΣ (ΙΟΝΙΑ ΟΔΟΣ)

ΕΘΝΙΚΗ ΟΔΟΣ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΟΔΟΣ

ΕΠΙΠΕΔΑ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

5ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ

4ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ

3ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ

1ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξη"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ηπείρου, 2003

Φεβρουάριος, 2012

2.3. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Στην παράγραφο αυτή εξετάζονται οι κυριότερες κατηγορίες χρήσεων γης που εμφανίζονται στην ΠΕ Ιωαννίνων και επηρεάζουν την αναπτυξιακή της πορεία. Η περιοχή μελέτης, καταλαμβάνει έκταση που ανέρχεται στα 4.990,40 km². Οι κατηγορίες αυτές είναι η οικιστική χρήση, η βιομηχανία, η γεωργία, η κτηνοτροφία, ο τουρισμός και η εξορμητική δραστηριότητα. Στη συνέχεια με την βοήθεια του ευρωπαϊκού προγράμματος corine γίνεται μια κατηγοριοποίηση στις καλύψεις γης και τέλος υπολογίζονται μέσω μιας συγκριτικής ανάλυσης των δεδομένων του corine του 1990 και του 2000 οι τάσεις των χρήσεων γης στο χώρο καθώς και η επίδραση του έργου της Εγνατίας οδού σε αυτές.

2.3.1. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ

Η έδρα της ΠΕ Ιωαννίνων, δηλαδή το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων και οι όμορες αστικές εκτάσεις συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό της γης με οικιστική χρήση και πιο συγκεκριμένα κάτωθεν του υψομέτρου των 600 μέτρων που βρίσκεται το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και προβάλλεται ιδιαίτερα υψηλή συγκέντρωση των κατοίκων. Η γενική εικόνα που σχηματίζεται είναι ότι **η α΄ κατοικία** συγκεντρώνεται κυρίως στις έδρες και στους οικισμούς με σημαντική οικονομική δραστηριότητα, ενώ **η β΄ κατοικία** που έχει έντονα παραθεριστικό χαρακτήρα συγκεντρώνεται κυρίως στους ορεινούς οικισμούς (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

Οι **ΒΙ.ΠΕ.** εμφανίστηκαν με σκοπό την αποφυγή της διασποράς των οχλουσών και ρυπογόνων βιομηχανικών μονάδων στο χώρο, αλλά και την άσκηση πολιτικής αποκέντρωσης προωθώντας την περιφερειακή πολιτική. Στην ΠΕ Ιωαννίνων, όπως θα αναλυθεί και σε άλλη παράγραφο παρακάτω, υπάρχει μία ΒΙ.ΠΕ. που διαθέτει οριοθετημένη έκταση 2.003 στρέμματα. Οι χρήσεις εντός της ΒΙ.ΠΕ. κατανέμονται ως εξής: το 75,4% χαρακτηρίζονται ως βιομηχανικά οικόπεδα, το 4,3% κοινόχρηστοι χώροι, το 9,9% οδοποιία και το 11,3% πράσινο (Νιάρης, 2007).

Παρότι η Περιφέρεια Ηπείρου είναι μια έντονα ορεινή περιοχή μπορεί να χαρακτηριστεί σαν μια από τις γεωργικές περιφέρειες της χώρας. Η **γεωργική γη** της στην περιοχή μελέτης ανέρχεται στο 4,2% της συνολικής και συγκεντρώνεται κυρίως στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, αλλά και στους ορεινούς όγκους συναντώνται αποσπασματικά αξιόλογες γεωργικές εκτάσεις. Τα προϊόντα που παράγονται κυρίως είναι τα εσπεριδοειδή, τα γεώμηλα, οι τομάτες, το βαμβάκι και ο σίτος.

Η **κτηνοτροφία** αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους κλάδους στον πρωτογενή τομέα της ΠΕ με σημαντική συμμετοχή σε εθνικό επίπεδο. Οι κτηνοτροφικές μονάδες είναι διάσπαρτες σχεδόν σε όλη την έκταση της. Επίσης, εκτρέφεται μεγάλος αριθμός όλων των ζώων: χοίρων, βοοειδών, πουλερικών, αιγών και προβάτων. Όμως πρέπει να σημειωθεί ότι στην περιφέρεια με την μεγαλύτερη κτηνοτροφική δραστηριότητα στην χώρα δεν υπάρχουν τα αντίστοιχα Κτηνοτροφικά Πάρκα με σκοπό να μην αποφεύγονται οι αρνητικές συνέπειες προς το περιβάλλον (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

Οι χρήσεις του **τουρισμού και της αναψυχής** κατανομούνται σε δύο χωρικές ενότητες που εντοπίζονται στο κέντρο του αστικού περιβάλλοντος των Ιωαννίνων και στον ορεινό χώρο. Στον τελευταίο, κυριαρχεί η περιοχή του Μετσόβου και δευτερευόντως της Κόνιτσας και των Ζαγοροχωρίων, από την άποψη κυρίως της διαθέσιμης υποδομής. Σε αυτή την χρήση γης συμπεριλαμβάνονται τα σημαντικά μνημεία της αρχαιότητας αλλά και οι περιοχές φυσικού κάλλους και βιοτόπων που εντοπίζονται στην περιοχή. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι το δυναμικό των τουριστικών κλινών είναι ιδιαίτερα χαμηλό, όπως και η ποιότητα (Γ' κατηγορία) και απευθύνονται κυρίως στον εγχώριο τουρισμό (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

Η **εξορυκτική δραστηριότητα** της περιφέρειας συγκεντρώνεται εξ' ολοκλήρου στα δυτικά της ΠΕ Ιωαννίνων όπου πραγματοποιείται η εξόρυξη μαρμάρου, χωρίς όμως να υπάρχει θεσμοθετημένη ζώνη στις λατομικές περιοχές (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

2.3.2. ΚΑΛΥΨΗ ΕΔΑΦΟΥΣ

Όπως προκύπτει από τον χάρτη 5 που παρατίθεται, αλλά και από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (πίνακας 3), παρατηρείται ότι το 30% της έκτασης μελέτης αποτελείται από γεωργικές περιοχές, το 68% είναι δάση και ημιφυσικές εκτάσεις και το 1,18% καλύπτεται από ύδατα (ΕΣΥΕ, 2000). Οι εκτάσεις των οικισμών καλύπτουν το 0,57% και οι λοιπές εκτάσεις το 0,25% (βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες, δίκτυα συγκοινωνιών, ορυχεία, χώροι απορριμμάτων και εργοτάξια). Οι βοσκότοποι αντιστοιχούν σε ποσοστό 13,87% επί του συνόλου των εκτάσεων, ενώ στην ΠΕ δεν υπάρχουν μόνιμες καλλιέργειες. Επίσης, η περιοχή μελέτης διαθέτει το 59,56% των δασικών και ημιφυσικών εκτάσεων της περιφέρειας και το 59,45% των βοσκοτόπων της.

Πίνακας 3: Κατανομή των εκτάσεων της ΠΕ Ιωαννίνων

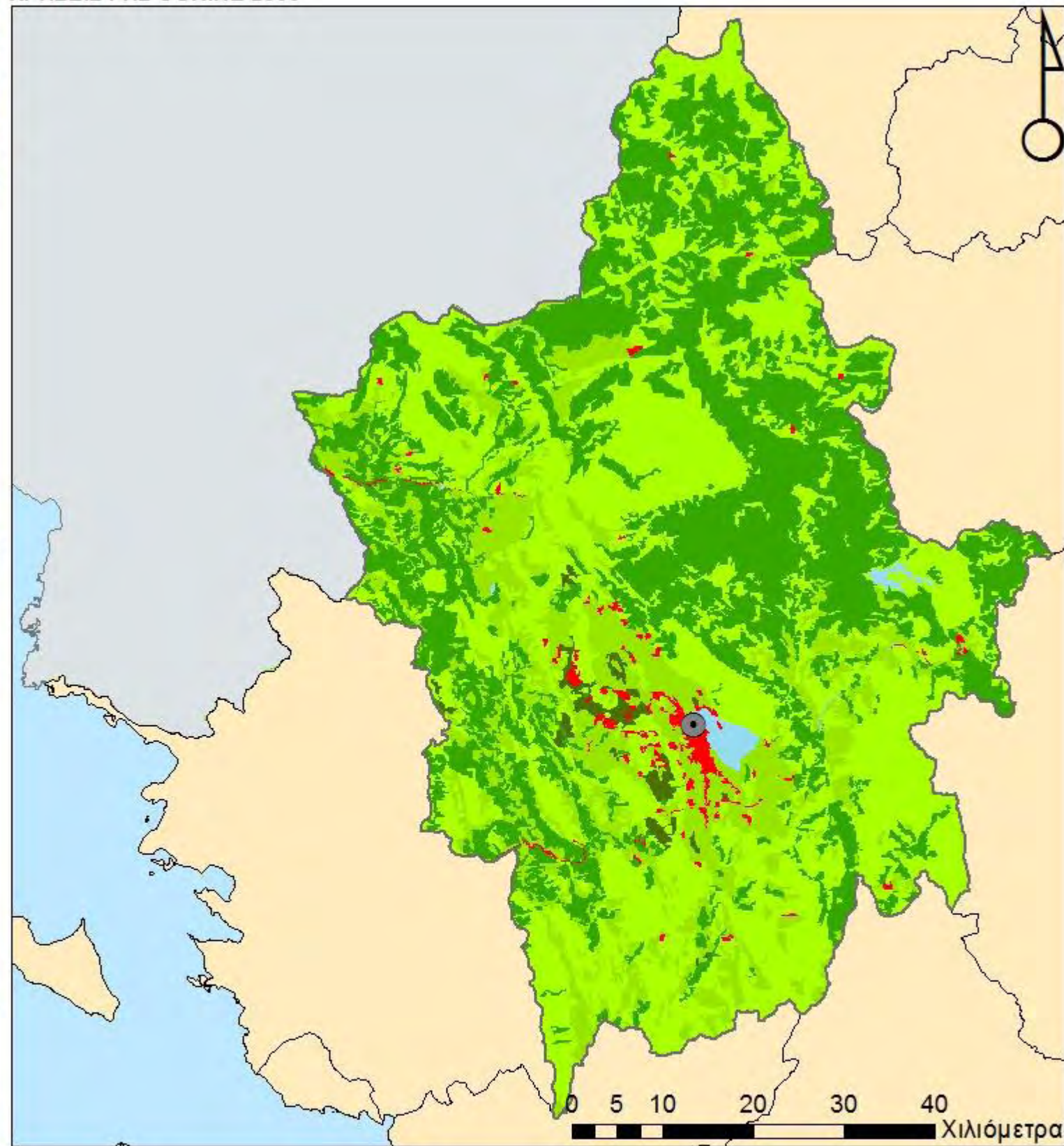
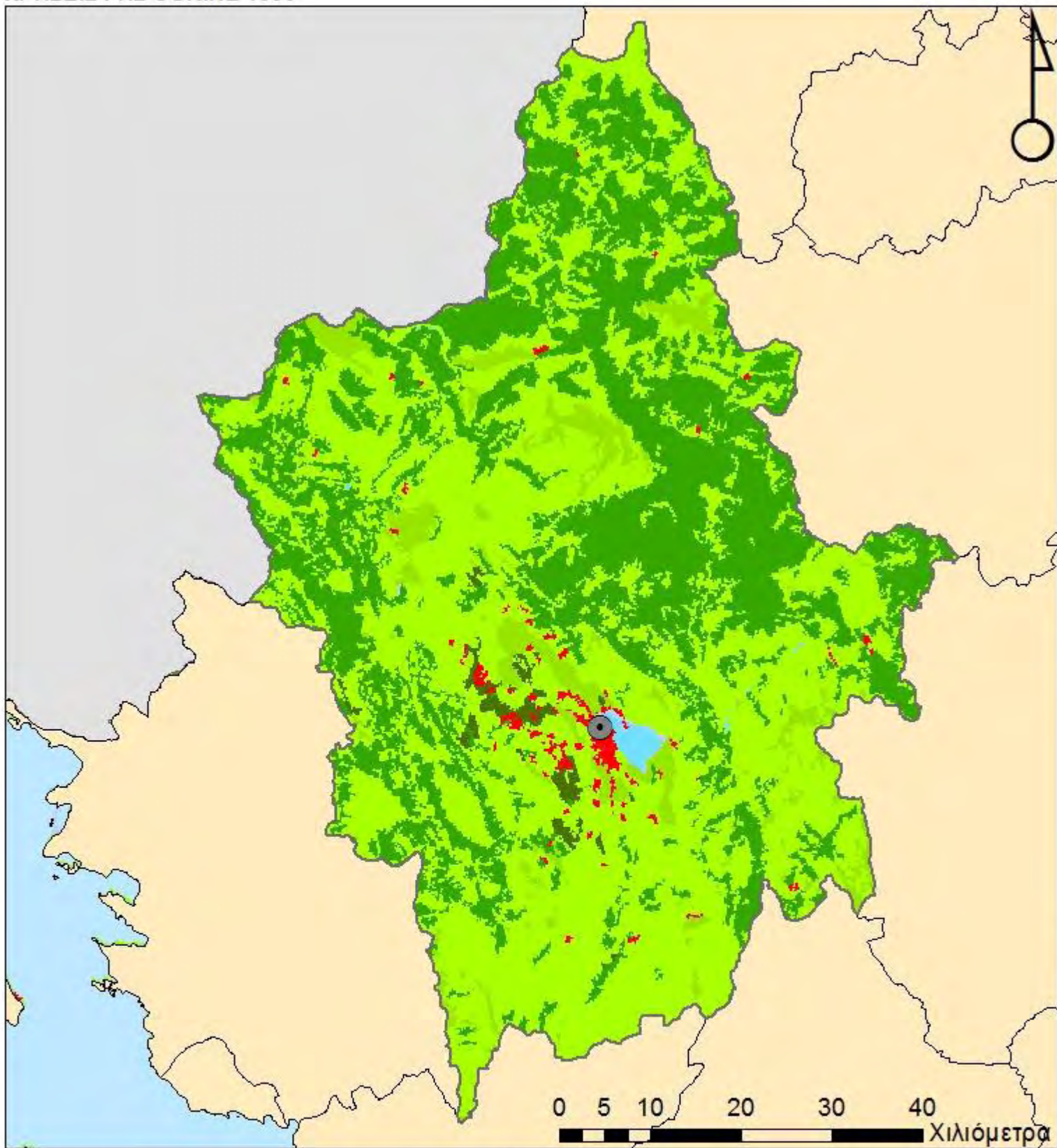
Χρήσεις γης	Σύνολο έκτασης (σε χιλιάδες στρέμματα)	Ποσοστό έκτασης στην ΠΕ Ιωαννίνων
Γεωργικές περιοχές	1496,2	30,0%
Δάση και ημιφυσικές εκτάσεις	3403,3	68,2%
Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά	58,9	1,2%
Τεχνιτές Περιοχές	40,5	0,8%
Σύνολο	4990,4	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2000, ίδια επεξεργασία.

2.3.3. ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ

2.3.3.1. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ 1990- 2000 ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ CORINE

Η ύπαρξη δυο χρονολογιών καθιστά εφικτή τη διαχρονική ανάλυση καλύψεων γης. Για πρώτη φορά υπάρχει συστηματική βάση δεδομένων που καλύπτει δυο χρονικές στιγμές, που απέχουν δέκα χρόνια. Αυτό επιτρέπει τη διερεύνηση του τί προκάλεσε την αλλαγή όσο και την αποτίμηση εθνικών και κοινοτικών πολιτικών κατά τη συγκεκριμένη δεκαετία. Οι πιο συνηθισμένες χρήσεις του CORINE είναι για τη διαχείριση γης, για την προστασία της φύσης και για τη διαχείριση υδάτινων πόρων (Σταθάκης Δ. et al., 2008). Η ανάλυση αυτή είναι κρίσιμη ώστε να εξαχθούν τα απαραίτητα συμπεράσματα προκειμένου να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα είτε για τον περιορισμό, είτε για την ενίσχυση των φαινομένων. Μετά από ανάλυση των δυο χαρτών χρήσεων γης που ακολουθούν για τις χρονολογίες 1990 και 2000 απορρέουν τα παρακάτω συμπεράσματα για τις τάσεις που δημιουργούνται στο χώρο (χάρτης 5). Η μεγαλύτερη διαφοροποίηση παρατηρείται στην κατηγορία των οικιστικών περιοχών, όπως και αναμενόταν. Ειδικότερα σημαντικά έχει επεκταθεί η πόλη των Ιωαννίνων με κατεύθυνση προς τα δυτικά (η οποία είναι και η μεγαλύτερη σε έκταση αλλαγή στις χρήσεις γης). Επίσης στις περιοχές όπου υπάρχει σημαντική τουριστική δραστηριότητα στην ΠΕ Ιωαννίνων, όπως στο Μέτσοβο παρατηρούνται μεγάλες οικιστικές πιέσεις και οι οικισμοί έχουν σχεδόν υπερδιπλασιαστεί. Τέλος, στις υπόλοιπες κατηγορίες, τις δασικές και τις υδάτινες εκτάσεις οι αλλαγές δεν είναι ορατές σε αυτήν την κλίμακα που εξετάζεται ο χώρος. Ωστόσο κατόπιν προσεκτικής παρατήρησης διακρίνεται μια τάση, ειδικότερα στα βόρεια της περιοχής μελέτης, εγκατάλειψης των γεωργικών εκτάσεων και κάλυψης τους από δασικές με τις διαδικασίες διαδοχής που εκτελούνται ανάμεσα στα οικοσυστήματα.

ΧΑΡΤΗΣ 5: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ 1990-2000

Κλίμακα: 1:580.000

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξη"

Επιβλέπον καθηγητής: Λαλένης Κ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Δασικές Εκτάσεις	Πρώτης Βλάστηση
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	Καλλιεργήσιμη γη	Οικιστικές Εκτάσεις
	Βοσκότοποι	Υγρότοποι
		Θαλάσσιος χώρος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

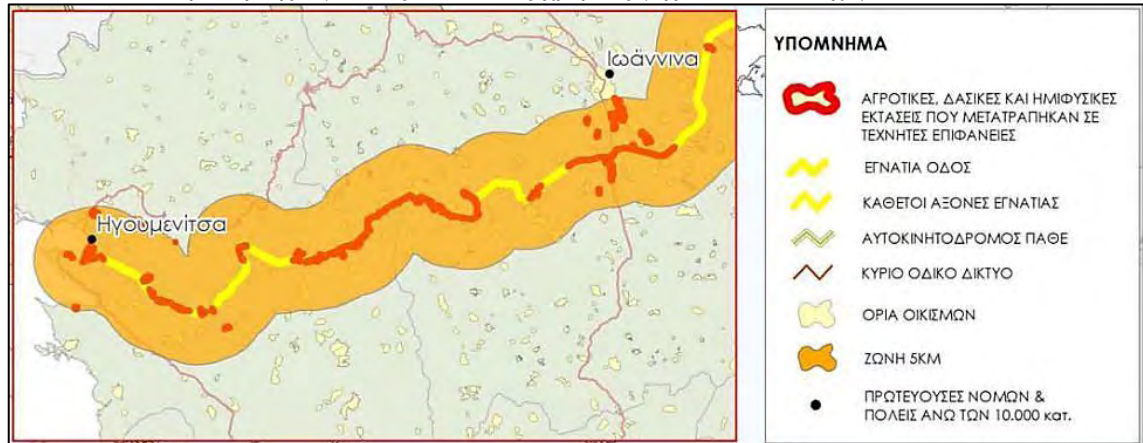
Πηγή: Corine 1990 και 2000

Φεβρουάριος, 2012

2.3.3.2. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ

Μεγάλη αλλαγή στις χρήσεις γης έχει επιφέρει το έργο της Εγνατίας οδού, η οποία όμως δεν είχε ολοκληρωθεί το 2000, όποτε τα δεδομένα από τις χρήσεις γης του corine δεν καλύπτουν το έργο αυτό. Ωστόσο, τα στοιχεία που διατίθενται από το Παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού βοηθούν στην εξαγωγή συμπερασμάτων για την επίδραση αυτού του έργου.

Εικόνα 1: Επίδραση της Εγνατίας Οδού στις χρήσεις γης σε ακτίνα 5 χλμ.

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού, 2007, ίδια επεξεργασία.

Στην Εικόνα 1 παρατηρείται η επίδραση που είχε το έργο της Εγνατίας οδού στις χρήσεις γης, σε μια ακτίνα 5χλμ. Όπως ήταν αναμενόμενο για τις ανάγκες του έργου τόσο οι αγροτικές όσο και οι δασικές εκτάσεις μετατράπηκαν σε τεχνητές επιφάνειες. Αυτό όμως συνέβη και γύρω από τους κόμβους των Ιωαννίνων γεγονός που δηλώνει μια τάση ανάπτυξης των περιοχών γύρω από τους κόμβους. Συγκεκριμένα, παρατηρώντας τον κόμβο Ιωαννίνων υπάρχει μια τάση συγκέντρωσης βιομηχανικών χρήσεων γύρω του, γεγονός που σημαίνει ότι οι βιομηχανίες προσπαθούν να επωφεληθούν από την μείωση των χρονοαποστάσεων που προσφέρει η Εγνατία οδός και εκδηλώνουν μια τάση συγκέντρωσης. Στις υπόλοιπες περιοχές εκατέρωθεν της Εγνατίας δεν υπάρχει ουσιαστική αλλαγή των χρήσεων διότι λόγω έλλειψης κόμβων οι περιοχές αυτές δεν μπορούν να επωφεληθούν από το έργο.

Στο παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού αναφέρονται τα αποτελέσματα μιας μελέτης που υπολογίζει ορισμένους δείκτες που δίνουν τη δυνατότητα να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα για την επίδραση του έργου. Η μελέτη διεξάχθηκε από την Επιτροπή ερευνών Α.Π.Θ. ως έτος βάσης επιλέχτηκε το 1998 και έτος ελέγχου του 2007. Τα στοιχεία αφορούν το κόμβο Ιωαννίνων και οι δείκτες που μελετήθηκαν είναι οι εξής (Επιτροπή Ερευνών Α.Π.Θ, 2008):

1. Μεταβολή Χρήσεων Γης: η αστική γη αυξήθηκε κατά 12%.
2. Μεταβολή Αστικής Γης: στη ζώνη των Ιωαννίνων παρατηρείται η μεγαλύτερη αύξηση γραμμικής δόμησης, δηλαδή αστικής γης κατά μήκος όλου του έργου, 30.27%.
3. Μεταβολή Βιομηχανικής και Εμπορικής Γης: η βιομηχανική γη αυξήθηκε κατά 31%, οι εμπορικές χρήσεις αυξήθηκαν κατά 50.3% και εγκαταστάσεις μεταφορών αυξήθηκαν κατά 100%.
4. Εγκατάσταση επιχειρήσεων: κατά μήκος της Εγνατίας οδού παρουσιάζεται αύξηση 26% στην εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων.

2.4. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.4.1. ΜΗ ΒΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

2.4.1.1. ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η περιοχή μελέτης, γεωμορφολογικά χαρακτηρίζεται από τις ψηλές και επιμήκεις οροσειρές και τις στενές κοιλάδες. Πιο συγκεκριμένα, στο βορειοδυτικό τμήμα της ΠΕ Ιωαννίνων, από τα ελληνοαλβανικά σύνορα, αρχίζει η οροσειρά της Πίνδου με τον Γράμμο (2520 μ.), η οποία συνεχίζεται προς τα νότια με τα όρη Σμόλικας (2637 μ.), Βασιλίτσα (2249 μ.), Μαυροβούνι (2160 μ.) και μετά το Μέτσοβο, ως νότια Πίνδος, με τον Λάκμο (Περιστέρι, 2295 μ.) και συνεχίζεται με τα Αθαμανικά όρη (Τζουμέρκα, 2469 μ.). Επίσης, δυτικά της Πίνδου σχηματίζονται τρεις οροσειρές, που διασχίζουν την περιοχή με διεύθυνση από τα βόρειο- δυτικά προς τα νότιο- ανατολικά. Η πρώτη οροσειρά σχηματίζεται από τα όρη Δούσκος (Μερόπη, 2198 μ.), του οποίου το βόρειο τμήμα βρίσκεται στο αλβανικό έδαφος, Τύμφη (Γκαμήλα, 2497 μ.) και Μιτσικέλι (1810 μ.). Η δεύτερη οροσειρά, που υψώνεται δυτικότερα της προηγούμενης και αρχίζει από τα ελληνοαλβανικά σύνορα, απαρτίζεται από τα όρη Μακρύκαμπος (1672 μ.), Κασιδιάρης (1329 μ.), τα όρη Κουρέντων (1172 μ.) και Τόμαρο (Ολύτσικα, 1816 μ.). Τέλος, η τρίτη, που αρχίζει επίσης από τα ελληνοαλβανικά σύνορα και εκτείνεται στα σύνορα των νομών Ιωαννίνων – Θεσπρωτίας, αποτελείται από τα όρη Τσαμαντά (Μουργκάνα, 1806 μ.) και συνεχίζεται με τα όρη του Σουλίου (1615 μ.) (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης) (Χάρτης 6).

Η γεωλογική και τεκτονική δομή των ορεινών εκτάσεων της περιοχής, έχει ευνοήσει τον σχεδιασμό ιδιαίτερων γεωλογικών σχηματισμών και σπηλαίων, όπως το σπήλαιο των Ιωαννίνων και των Πραμάντων. Μεταξύ των ορεινών όγκων παρατηρούνται εξίσου ενδιαφέροντες γεωλογικοί σχηματισμοί, όπως μικρές πεδιάδες, μακρόστενες κοιλάδες

και φαράγγια, όπως το φαράγγι του Αώου και την χαράδρα του Βίκου. Ο πεδινός χώρος που εντοπίζεται στην ΠΕ Ιωαννίνων καλύπτει ένα πολύ μικρό ποσοστό της συνολικής εκτάσεως (3,3%) και οι εδαφικές κλίσεις που προβάλλει είναι ήπιες και μικρές (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης).

2.4.1.2. ΚΑΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο εσωτερικό της Ηπείρου, όπου εντοπίζεται τόσο το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων όσο και η ευρύτερη περιοχή μελέτης, το κλίμα που παρουσιάζεται είναι κυρίως ηπειρωτικό, δηλαδή χαρακτηρίζεται από έντονες βροχοπτώσεις, συχνές χιονοπτώσεις, χαμηλές θερμοκρασίες και υψηλά ποσοστά υγρασίας, κατά τους χειμερινούς μήνες και πιο συγκεκριμένα από τον Οκτώβριο έως τον Μάρτιο (Χουσιανάκου & Αραμπατζή, 2008). Σύμφωνα με την συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας (Ε.Μ.Υ.) από το 1956 έως το 1997, η θερμοκρασία της έκτασης ενδιαφέροντος, παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις, με ετήσιο θερμοκρασιακό εύρος 20,1° C. Η μέση ετήσια σχετική υγρασία είναι 68%, με διακύμανση από 52,4% τον Ιούλιο, μέχρι 81,5% τον Δεκέμβριο, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4: Μηνιαίες διακυμάνσεις θερμοκρασιών στην ΠΕ Ιωαννίνων

1° Εξάμηνο	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ
Ελάχιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	0,2	1,0	3,2	5,9	9,6	12,8
Μέση Μηνιαία Θερμοκρασία	4,7	6,1	8,8	12,4	17,4	21,9
Μέγιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	10,1	11,5	14,4	17,7	23,0	27,6
2° Εξάμηνο	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Ελάχιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	14,9	15,0	12,2	8,5	4,7	1,8
Μέση Μηνιαία Θερμοκρασία	24,8	24,3	20,1	14,9	9,7	5,9
Μέγιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	30,8	30,9	26,7	21,2	15,5	11,1

Πηγή: Ε.Μ.Υ., ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5: Μηνιαίες διακυμάνσεις θερμοκρασίας στην ΠΕ Ιωαννίνων

1° Εξάμηνο	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ
Μέση Μηνιαία Υγρασία	76.9	73.7	69.5	67.9	65.9	59.1
2° Εξάμηνο	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία Υγρασία	52.4	54.4	63.6	70.8	79.8	81.5

Πηγή: Ε.Μ.Υ., ίδια επεξεργασία

Η κατανομή των βροχοπτώσεων είναι περίπου 70% κατά τη χειμερινή περίοδο (από Οκτώβριο έως Μάρτιο) και 30% τη θερινή περίοδο (από Απρίλιο έως Σεπτέμβριο). Η μέγιστη μηνιαία τιμή παρατηρείται το Δεκέμβριο και η ελάχιστη τον Αύγουστο.

Επίσης, στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Ήπειρος έχει υποστεί και αρκετές χρονικές περιόδους ξηρασίας, όπως αυτή από το 1991 έως το 1995 (Χουσιανάκου & Αραμπατζή, 2008). Η ηλιοφάνεια στην πόλη των Ιωαννίνων είναι γενικά περιορισμένη λόγω της λίμνης και της ομίχλης που δημιουργεί.

2.4.2. ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

2.4.2.1. ΠΟΤΑΜΙΑ

Την ΠΕ Ιωαννίνων διασχίζουν πλούσιοι σε νερά ποταμοί, γεγονός που οφείλεται στις πολλές βροχοπτώσεις και την γεωμορφολογία του εδάφους. Οι ποταμοί αυτοί είναι ο Άραχθος, ο Αώος, ο Βοϊδομάτης, ο Καλαμάς, ο Λούρος και ο Αχέροντας που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους, ενώ υπάρχουν επίσης αρκετοί χειμαροπόταμοι. Ο Άραχθος, από τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ηπείρου με μήκος 143 χλμ., διέρχεται από το ανατολικό τμήμα του νομού και κατευθύνεται στον Αμβρακικό κόλπο. Στα νερά του χύνονται οι παραπόταμοι Ζαγορίτικος, Βάρδας, Μετσοβίτικος και Καλαρρύτεκος. Το βόρειο τμήμα του διαρρέει ο Αώος, με τους παραποτάμους του Σαραντάπορου και Βοϊδομάτη, που μετά από μια απόσταση 68 χλμ. εισέρχεται στο Αλβανικό έδαφος και χύνεται στην Αδριατική θάλασσα. Ο Καλαμάς, ο οποίος βρίσκεται ανάμεσα στο όρος Μιτσικέλι και στον Κασιδιάρη διαπερνά το νότιο τμήμα του δεύτερου και στρέφεται προς δυτικά, ρέει εγκάρσια προς τις οροσειρές και μπαίνει στην ΠΕ Θεσπρωτίας. Ο Αχέρωντας, τροφοδοτείται από τα νερά της λεκάνης του Σουλίου. Ακόμα, ο ποταμός Λούρος πηγάζει από τον Τόμαρο και χύνεται στον Αμβρακικό κόλπο (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης) (Χάρτης 6).

Αξιολογώντας την κατάσταση που προβάλλουν οι ποταμοί της περιοχής μελέτης, κρίνεται ότι ιδιαίτεροι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι διατρέχουν τους ποταμούς Άραχθο, Καλαμά και πιο πρόσφατα τον Λούρο. Οι κύριες αιτίες υποβάθμισής τους είναι οι ανθρωπογενείς ανεξέλεγκτες δραστηριότητες, τα χοιροστάσια, τα ιχθυοτροφεία, οι βιομηχανίες και τα λύματα των πόλεων. Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον δεν περιορίζονται μόνο στον γειτονικό περιβάλλοντα χώρο, αλλά εξαπλώνονται στις ευρύτερες περιοχές των εκβολών των ποταμών. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται σχεδιασμοί και κινήσεις αποκατάστασής τους, που δεν έχουν αποδώσει ακόμα εμφανή αποτελέσματα.

2.4.2.2. ΛΙΜΝΕΣ

Στο κεντρικό τμήμα της ΠΕ Ιωαννίνων εντοπίζεται το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και η λίμνη Παμβώτιδα, η οποία έχει μήκος 7,5 χλμ, πλάτος 5 χλμ και με μέγιστο βάθος 9

μ.. Παλαιότερα η λίμνη καταλάμβανε και το βορειοδυτικό τμήμα του λεκανοπεδίου (λίμνη – έλος Λαψίστας), που αποξηράνθηκε και δόθηκε για γεωργική εκμετάλλευση. Σήμερα η λίμνη αντιμετωπίζει οξύτατο πρόβλημα ρύπανσης με κύριο αποτέλεσμα τον ευτροφισμό, διότι τα νερά της επιβαρύνονται από τα αστικά λύματα των Ιωαννίνων, τις πτηνοτροφικές και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, τις βιομηχανίες και από τις γεωργικές δραστηριότητες, που εκχύνουν άκρως επιβαρυντικά φορτία και δημιουργούν υψηλή συγκέντρωση φωσφορικών (Παπαδάκη, 2010). Ωστόσο, επιχειρούνται δράσεις αποκατάστασης της λίμνης, αλλά το πρόβλημα παραμένει έντονο.

Μία ακόμη αξιόλογη λίμνη για το υδρολογικό δίκτυο της περιοχής, είναι η τεχνητή λίμνη των πηγών του Αώου, που καταλαμβάνει έκταση 11.500 τ.μ. και έχει χωρητικότητα 263.000.000 κ.μ.. Τα νερά της λίμνης αυτής, μέσω των διαδοχικών σιφώνων, οδηγούνται στον Μετσοβίτικο ποταμό που είναι παραπόταμος του Αράχθου, και με αυτόν τον τρόπο συμβάλει στην παραγωγή του υδροηλεκτρικού σταθμού Πουρναρίου (Παπαδάκη, 2010). Επίσης, άλλες μικρότερες λίμνες είναι η Ζαραβίνα και η Δρακόλιμνη στην Τύμφη, σε υψόμετρο 2.100μ. συμπληρώνουν τη φυσική γεωγραφία της περιοχής (Χάρτης 6).

2.4.2.3. ΛΕΚΑΝΕΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ

Η **λεκάνη απορροής** είναι μία περιοχή της επιφάνειας της γης, η οποία περικλείεται από τον υδροκρίτη, δηλαδή τα όρια της λεκάνης, στην οποία συγκεντρώνονται τα ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα που στη συνέχεια καταλήγουν σε ένα κεντρικό σύστημα. Αυτό το κεντρικό σύστημα μπορεί να είναι ένα ποτάμι που καταλήγει στη θάλασσα, ένας χείμαρρος ή μία λίμνη, σε ένα κλειστό σύστημα, στην οποία συγκεντρώνεται το νερό και εξατμίζεται, ή απορροφάται από το έδαφος (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος). Στην ΠΕ Ιωαννίνων, που διαθέτει ένα πλούσιο υδατογραφικό δίκτυο παρατηρούνται πολλές λεκάνες απορροής, όπου οι κυριότερες από αυτές είναι του Αώου, του Καλαμά, του Άραχθου, του Λούρου, του Αχέροντα, του Δρίνου και η κλειστή λεκάνη των Ιωαννίνων (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης) (Χάρτης 6).

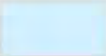

2.4.2.4. ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Η ΠΕ Ιωαννίνων διαθέτει αρκετές ιαματικές πηγές, γεγονός όμως που δεν έχει αξιοποιηθεί μιας και ο ιαματικός τουρισμός δεν προβάλλει κάποια ανάπτυξη. Στην περιοχή εντοπίζονται 2 ανακηρυγμένες και λειτουργούσες πηγές, Αμάραντου και Λουτρών στον δήμο Κονίτσης, οι οποίες είναι τοπικής εμβέλειας με ελλειπείς υποδομές.

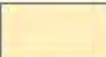

Οι μη ανακηρυγμένες πηγές είναι 9 και βρίσκονται στους δήμους Κονίτσης, Ζαγορίου και Δωδώνης (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης).

**ΧΑΡΤΗΣ 6: ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ
ΕΔΑΦΟΥΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΔΙΚΤΥΟ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΠΟΤΑΜΙ
- ΛΕΚΑΝΕΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ
- ΛΙΜΝΗ
- ΘΑΛΛΑΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ
- ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΥΨΟΜΕΤΡΟ

- 0-600 m
- 600-1.000 m
- 1.000-1.400 m
- 1.400-1.800 m
- 1.800-2.200 m
- 2.200-2.600 m
- 2.600 m +

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

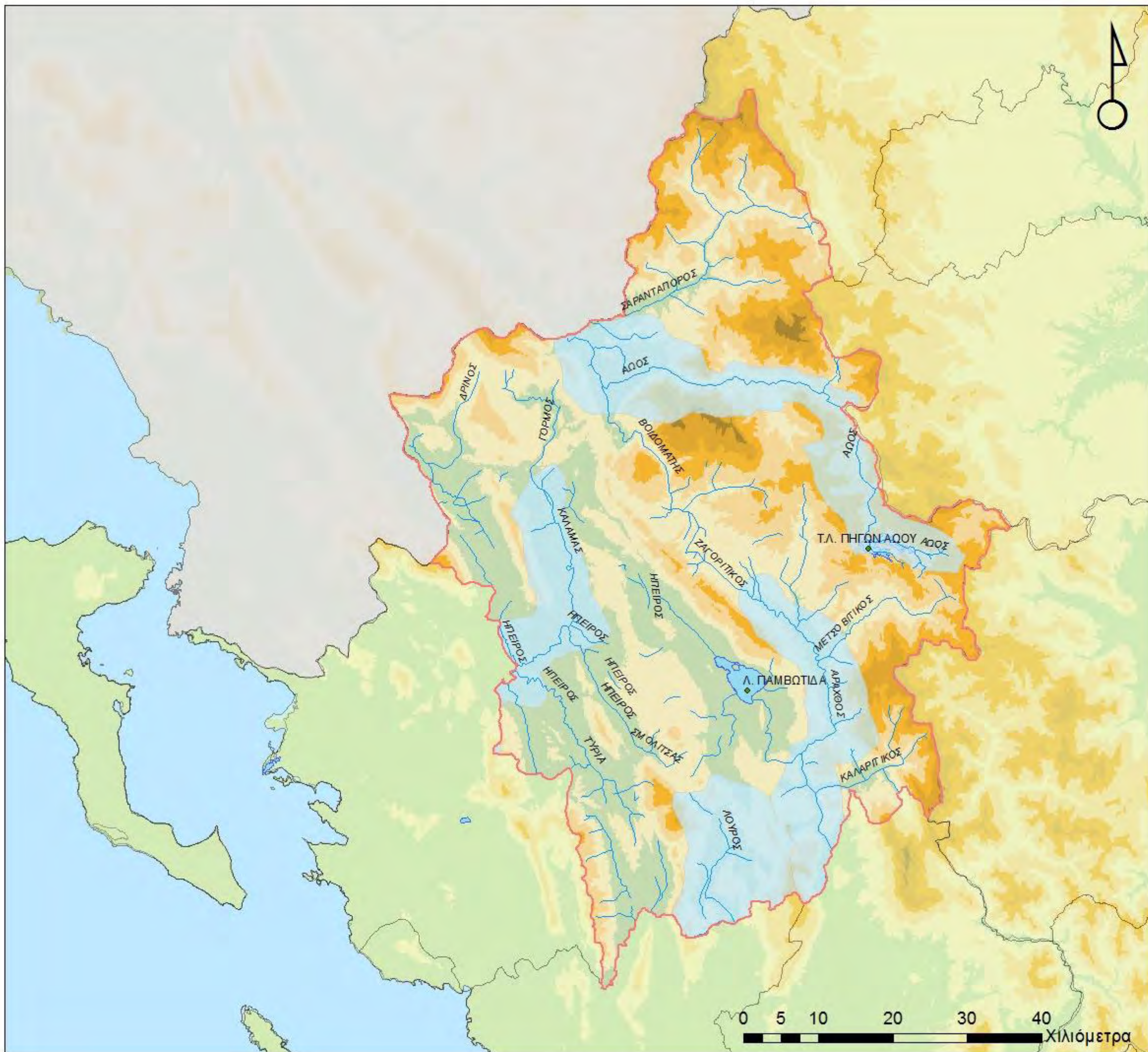
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: Παράγραφος 2,4: Φυσικό Περιβάλλον

Φεβρουάριος, 2012

2.4.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΙΟΤΗΤΑΣ, ΧΛΩΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑΣ

2.4.3.1. ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ- ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ

Τα φυσικά οικοσυστήματα της περιοχής μελέτης αποτελούνται αρχικά, από τα χερσαία οικοσυστήματα που αφορούν κατά κύριο λόγο τα δασικά οικοσυστήματα στα οποία συναντώνται, πιο συγκεκριμένα τα δάση πρίνου, πλατύφυλλης, δρυός και ελάτης. Επίσης, τα χερσαία οικοσυστήματα στην δεδομένη έκταση, αποτελούνται και από οικοσυστήματα χαμηλών και υψηλών θαμνωδών που σχηματίζονται από μακκία βλάστηση, δηλαδή από αείφυλλους και σκληρόφυλλους θαμνώνες. Εξίσου, συναντώνται οικοσυστήματα φρύγανων, φυλλοβόλων θαμνώνων και μικτών αείφυλλων σκληρόφυλλων που δημιουργούν την ψευδομακκία βλάστηση.

Στην ΠΕ Ιωαννίνων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν εξίσου τα υδρόβια, λιμναία και παρόχθια οικοσυστήματα που βρίσκονται περιμετρικά των ποταμών και των λιμνών της περιοχής, και πρόκειται για μεγάλες ποικιλίες φυτοκοινοτήτων υδρόβιων μακροφύτων που είτε βρίσκονται προσκολλημένα στα υποστρώματα είτε είναι ελεύθερα (Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής).

Οι τύποι οικοτόπων που παρουσιάζονται στις κορυφές του Σμόλικα συναντώνται στα αλπικά και υπαλπικά χέρσα εδάφη που περικλείουν τους αλπικούς ποταμούς και την παρόχθια ποώδη βλάστησή τους, στους ασβεστούχους χερσότοπους ή λειμώνες, στους υπο-ηπειρωτικούς στεπόμορφους λειμώνες, στους βραχώδεις ανωδασικούς λειμώνες, στα πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών, στα δάση οξυάς, δρυός, καστανιάς, στα δάση ορεινών κωνοφόρων με πευκοδάση και στα μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά είδη πεύκων. Στους λοιπούς ορεινούς όγκους παρουσιάζονται ποικίλοι τύποι οικοτόπων στα ορεινά και μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους, με υψηλούς θαμνώνες, στα απόκρημνα ορεινά βράχια της Κεντρικής Ελλάδας, στα ελληνικά δάση οξυάς, στα δάση των ορεινών κωνοφόρων με πευκοδάση και στις δασώδεις φυτοκοινωνίες (Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής).

2.4.3.2. ΧΛΩΡΙΔΑ- ΠΑΝΙΔΑ

Η **χλωρίδα** της ΠΕ Ιωαννίνων προβάλλεται ιδιαίτερη και αρκετά πλούσια, χαρακτηρίζεται από τις φυσικές διαπλάσεις των λιβαδιών, των κωνοφόρων, φυλλοβόλων, πλατύφυλλων, και υδροβίων δέντρων. Μεγάλη έκταση εξίσου, καταλαμβάνουν τα δάση ελάτης, δρυός, οξυάς, καστανιάς και τα παραποτάμια δάση από πλατάνια και ιτιές. Η διάπλαση των κωνοφόρων επιδεικνύεται με τη μαύρη πεύκη,

την ελληνική ελάτη και την υβριδογενή ελάτη. Επιπροσθέτως, η χλωρίδα της περιοχής μελέτης εμπλουτίζεται από την ποικιλία ανθέων που αναπτύσσει όπως τα *Lotus corniculatus*, *viola*, *crocus veluchensis*, *dactulorisa saccifera*, *primula veris* (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης).

Ένα άλλο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος που θα πρέπει να αναφερθεί είναι η μοναδική άγρια **πανίδα** της ΠΕ Ιωαννίνων. Στην έκταση αυτή ζουν και αναπτύσσονται άγρια ζώα όπως οι αρκούδες, οι λύκοι, οι αλεπούδες, τα ζαρκάδια, τα ελάφια και άλλα. Σημαντική είναι επίσης, και η παρουσία αρπακτικών πτηνών όπως γεράκια, αετοί, γλαυκοί, αργυροπελεκάνοι, πελαργοί και άλλα πουλιά αφθονούν σε όλη την ευρύτερη περιοχή. Στα γλυκά νερά των ποταμών και της λίμνης των Ιωαννίνων ζουν πολλές πέστροφες, χέλια, μαρίτσες και κέφαλοι (Τουριστικός Οδηγός Ιωαννίνων).

2.4.4. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

2.4.4.1. ΤΟΠΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ

Τα **τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Τ.Ι.Φ.Κ)** θεσμοθετήθηκαν με τον Ν.1468/1950 και ορίζονται ως τέτοια, τα τοπία που είναι ιδιαίτερης ομορφιάς και αισθητικής αξίας. Τα τοπία αυτά είτε μπορούν να περικλείουν αποκλειστικά φυσικά, είτε αποκλειστικά δομημένα είτε μικτά τοπία. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα Τ.Ι.Φ.Κ εμπεριέχουν παραδοσιακούς οικισμούς, όπως άλλωστε ισχύει σε πολλά τέτοια τοπία της περιοχής μελέτης. Η επιλογή και η αξιολόγησή τους γίνεται σύμφωνα με τα φυσικά και οικολογικά κριτήρια, στα οποία συμπεριλαμβάνεται η χλωρίδα και η πανίδα, το ανάγλυφο, τα νερά, το κλίμα, η πανοραμική θέα, και τα ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, όπως οι χρήσεις της γης, η ιστορικότητα, η μνημειακότητα της περιοχής και ο παραδοσιακός χαρακτήρας. Τα Τ.Ι.Φ.Κ επηρεάζουν θετικά τους ανθρώπους, ούτως ώστε να έχουν την διάθεση και την επιθυμία να τα επισκεφθούν και να απολαύσουν τις ομορφιές που αυτά προσφέρουν (Χατζημπίρος, 2007). Στην ΠΕ Ιωαννίνων έχουν θεσμοθετηθεί 24 Τ.Ι.Φ.Κ. (Χάρτης 7 και λίστα 1 παραρτήματος) (Φιλότης, 2011).

2.4.4.2. ΑΞΙΟΛΟΓΟΙ ΒΙΟΤΟΠΟΙ

Αρχικά, το πρόγραμμα CORINE ξεκίνησε το 1985, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), επιδιώκοντας την οργάνωση των χωρικών πληροφοριών για την κατάσταση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Η δραστηριοποίησή του αφορούσε την δημιουργία ενός οικολογικού χάρτη της ΕΟΚ, ο οποίος στη συνέχεια, με την πρόσθεση χωρικών στοιχείων διαμορφώθηκε σε ένα

πληροφοριακό σύστημα για το περιβάλλον. Στη συνέχεια, με την εξέλιξη του προγράμματος που πραγματοποιήθηκε το 1991, συντάχθηκε ένας κατάλογος βιοτόπων που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την διατήρηση της φύσης στην Κοινότητα. Η προσπάθεια αυτή κατέληξε αρχικά ότι στην Ελλάδα υπάρχουν 300 αξιόλογοι βιότοποι, όπου στην συνέχεια εντοπίστηκαν περισσότεροι και σήμερα απαριθμούνται 430 στο σύνολο της χώρας. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται σ' αυτό, περιγράφουν για κάθε βιότοπο ξεχωριστά γεωγραφικά, βιολογικά, οικολογικά, βιβλιογραφικά και άλλα στοιχεία αναφοράς των περιοχών αυτών. Στην περιοχή μελέτης, εμφανίζονται 16 **βιότοποι CORINE** (λίστα 2 παραρτήματος) (Φιλότης, 2011).

Ένας ακόμη τύπος των βιοτόπων είναι αυτός που περιλαμβάνει όλους τους τόπους που έχουν εντοπιστεί και είναι σημαντικοί για ένα τουλάχιστον απειλούμενο είδος χλωρίδας ή πανίδας, αλλά οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται στους βιοτόπους CORINE. Τα δεδομένα τους έχουν ενημερωθεί μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 (Φιλότης, 2011). Η ΠΕ Ιωαννίνων εντοπίζονται 12 τέτοιοι βιότοποι (λίστα 3 παρτήματος).

Τέλος, η εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, που ωθεί την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και την άγρια πανίδα και χλωρίδα και την δημιουργία του ευρωπαϊκού δικτύου "**NATURA 2000**", συμβάλει σημαντικά στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και προβάλλει έναν άλλο τύπο αξιόλογων βιοτόπων. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της οδηγίας είναι ότι προβλέπει την προστασία ειδών και φυσικών τύπων οικοτόπων μέσω ενός δικτύου προστατευόμενων περιοχών. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η διάγνωση των περιοχών που διαθέτουν ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά και που προτείνεται να τεθούν σε προστασία και διαφύλαξη (Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής). Ο κατάλογος αυτός αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών: Τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) (Special Protection Areas - SPA) για την ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ, και τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (Sites of Community Importance - SCI). Όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΚ Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περιοχές της Ηπείρου οι οποίες προτάθηκαν να ενταχθούν στο ευρωπαϊκό δίκτυο NATURA 2000 αντιστοιχούν στο 28% περίπου της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας (ΧΣΠΙΑΑ Ηπείρου, 2003). Στην περιοχή μελέτης βρίσκονται 9 τέτοιες περιοχές (Πίνακας 6 παραρτήματος) (Χάρτης 7).

2.4.4.3. ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Μια από τις σημαντικότερες θεσμοθετημένες εκτάσεις της ΠΕ Ιωαννίνων είναι το **Εθνικό Πάρκο** Πίνδου –Βάλια Κάλντα που ιδρύθηκε το 1966. Η έκταση του πυρήνα του πάρκου ανέρχεται στα 3.393 εκτ. και η έκταση της περιφερειακής ζώνης προστασίας είναι 3.534 εκτ.. Ο σκοπός της θεσμοθέτησης της περιοχής αυτής είναι η προστασία και διατήρηση των αιωνόβιων ρόμπολων και μαυρόπευκων, πολλά από τα οποία ήταν ηλικίας άνω των 300 ετών. Ο πυρήνας του πάρκου έχει χαρακτηριστεί ως βιογενετικό απόθεμα (Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων). Βάλια Κάλντα σημαίνει ζεστή κοιλάδα στα βλάχικα, ονομάστηκε «ζεστή», κατ' ευφημισμό, επειδή έχει 10-15 βαθμούς χαμηλότερη θερμοκρασία από τα βουνά γύρω της και αποτελεί μια από τις πιο κρύες και υγρές περιοχές της Ελλάδας. Η κοιλάδα περιβάλλεται από κορυφές, οι οποίες πιστεύεται πως είναι οι κορυφές του αρχαίου όρους Λύγκος με ύψος πάνω από 2000 μ., διασχίζεται από τον ποταμό Αρκουδόρεμα, το όνομα του οποίου υποδηλώνει το είδος της πανίδας που βρίσκεται στο πάρκο, το οποίο ενώνεται με τον Αώ νότια της Βωβούσας. Το πάρκο το περιβάλλουν τα χωριά Βωβούσα, Περιβόλι, Κρανιά, Μηλιά, Φλαμπουράρι, Γρεβενήτι και η κωμόπολη του Μετσόβου ενώ μέσα στο **Δρυμό** δεν βρίσκεται κανένας οικισμός. Η εμφάνιση ενός χαρακτηριστικού πετρώματος, του σερπεντίνη καθώς και η παρουσία πολλών επιφανειακών νερών ευνοούν την ανάπτυξη πολλών ενδημικών και σπάνιων ειδών χλωρίδας (Αρκτούρος, 2006) (Χάρτης 7). Υπό εξέταση βρίσκεται και η θεσμοθέτηση εθνικού πάρκου στην έκταση της Πίνδου, περιοχή προστασίας που προβλέπεται να καταλάβει το βόρειο ανατολικό συνοριακό κομμάτι της περιοχής μελέτης.

Στην περιοχή μελέτης συναντώνται επίσης, αρκετές θεσμοθετημένες **περιοχές προστασίας φυσικών σχηματισμών, τοπίων και στοιχείων του τοπίου**. Αρχικά, στην ΠΕ Ιωαννίνων υπάρχει ένα **αισθητικό δάσος** που είναι το Περιαστικό Δάσος Ιωαννίνων που καταλαμβάνει έκταση 86 εκτ. (Φ.Ε.Κ. 306/ΤΑ/1976), και προστατεύεται για την αισθητική, οικολογική και τουριστική αξία του και διότι επιβάλλεται η προστασία της πανίδας, της χλωρίδας και του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους του. Για την προστασία, οργάνωση και βελτίωση των αισθητικών δασών λαμβάνονται μέτρα και εκτελούνται έργα, σύμφωνα με τα ισχύοντα για τις περιφερειακές ζώνες των εθνικών δρυμών (Χάρτης 7).

Εξίσου, έχει θεσμοθετηθεί μία **περιοχή οικοανάπτυξης**, η οποία περικλείει την λίμνη Παμβώτιδα των Ιωαννίνων (Φ.Ε.Κ. 649/Δ/2003). Η λίμνη των Ιωαννίνων είναι η δεύτερη παλαιότερη λίμνη που δημιουργήθηκε στην Ευρώπη και αποτελεί ένα ιδιαίτερα

σημαντικό οικοσύστημα, το οποίο υπάγεται στους καταλόγους του δικτύου Natura 2000. Η λίμνη διαθέτει το φορέα διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας που ιδρύθηκε με την Κ.Υ.Α. 135074/5193/2002 (Φορέας Διαχείρισης λίμνης Παμβώτιδας). Η Παμβώτιδα διαθέτει 4 ζώνες εντός της περιοχής οικοανάπτυξης καθώς και μια Περιφερειακή ζώνη που περιβάλλει την περιοχή οικοανάπτυξης (Φορέας Διαχείρισης λίμνης Παμβώτιδας) (Χάρτης 7). Οι ζώνες αυτές είναι:

1. Ζώνη Α1. Είναι η υδάτινη περιοχή και οι παραλίμνιες εκτάσεις. Στη ζώνη αυτή επιτρέπονται η επιστημονική έρευνα, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, οι αθλητικές δραστηριότητες και η αναψυχή.
2. Ζώνες Α2α και Α2β. Είναι η περιοχή που περιλαμβάνει δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις. Εδώ επιτρέπονται έργα και εγκαταστάσεις δημόσιων ή κοινωφελών σκοπών και έργα για την προστασία, τη διατήρηση και την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.
3. Ζώνη Β1. Είναι περιοχή γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας. Επιτρέπονται η κατοικία, τα θερμοκήπια, οι εγκαταστάσεις άντλησης και η άσκηση γεωργίας και κτηνοτροφίας.
4. Ζώνη Β2. Είναι η υπόλοιπη περιοχή οικοανάπτυξης που αποτελείται από αγροτικές και ημιορεινές εκτάσεις. Επιτρέπονται η κατοικία, οι τουριστικές εγκαταστάσεις, η άσκηση γεωργίας και κτηνοτροφίας και η λειτουργία βιομηχανικών μονάδων χαμηλής όχλησης (Φορέας Διαχείρισης λίμνης Παμβώτιδας).

Επιπροσθέτως, στην περιοχή ενδιαφέροντος λαμβάνουν χώρα 14 **καταφύγια άγριας ζωής** (λίστα 4 παραρτήματος) (Τασούλας, 2006) τα οποία βρίσκονται κατά κύριο λόγο στα βορειοανατολικά της ΠΕ Ιωαννίνων (Χάρτης 7) δηλαδή στους ορεινούς όγκους, και κατά τα οποία απαγορεύεται το κυνήγι και η καταστροφή της φυσικής βλάστησης που μπορεί να έχει δημιουργηθεί και να έχει το ρόλο του φυτοφράχτη, ο οποίος βοηθά στην προστασία των ζώων που εγκαθίσταται σε αυτόν. Επίσης απαγορεύει την ρύπανση των νερών από τα οποία μπορεί να πιούν τα ζώα και να δημιουργηθούν αρνητικές επιπτώσεις. Τέλος απαγορεύεται η εισαγωγή ενός καταφυγίου άγριας ζωής σε πολεοδομικό και ρυμοτομικό σχέδιο (Νόμος 2637/1998, άρθρο 57).

ΧΑΡΤΗΣ 7: ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ
- ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ
- Εθνικός Δρυμός
- Τ.Ι.Φ.Κ.
- ΟΙΚΟΑΝΑΠΤΥΞΗ
- ΝΑΤΥΡΑ 2000
- ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

 ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

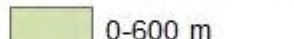

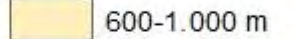
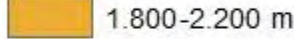
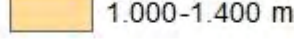
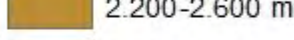
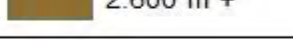
 ΑΛΒΑΝΙΑ

 ΠΟΤΑΜΙ

 ΘΑΛΛΑΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

 ΛΙΜΝΗ

ΥΨΟΜΕΤΡΟ

0-600 m	1.400-1.800 m
600-1.000 m	1.800-2.200 m
1.000-1.400 m	2.200-2.600 m
	2.600 m +

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: Παράγραφος 2.4: Φυσικό Περιβάλλον

Φεβρουάριος, 2012

0 5 10 20 30 40
Χιλιόμετρα

2.5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ΠΕ Ιωαννίνων διαθέτει πλούσια πολιτιστική παράδοση, η οποία φαίνεται από τον μεγάλο αριθμό ιστορικών μνημείων και παραδοσιακών οικισμών και άλλων αρχιτεκτονημάτων που διαθέτει. Η προστασία και ορθολογική αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου σε συνδυασμό με τον οικολογικό, είναι δυνατόν να αποτελέσει σημαντικό μοχλό ανάπτυξης και παράλληλα να συμβάλλει ουσιαστικά στην αειφόρο ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Στις πολιτιστικές εκδηλώσεις χαρακτηριστικού ενδιαφέροντος για το ευρύ κοινό συμπεριλαμβάνονται τα πανηγύρια, οι κύκλες και οι αποκριάτικες εκδηλώσεις (π.χ. 'τζαμάλες', φωτιές που ανάβονται σε κάθε γειτονιά της πόλης των Ιωαννίνων την δεύτερη Κυριακή της Αποκριάς). Πολιτισμικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πλούσια μουσική παράδοση της περιοχής, όπως και της Ηπείρου γενικότερα, η οποία περιλαμβάνει αναγνωρίσιμο ύφος δημοτικής μουσικής. Στην ΠΕ συναντώνται επίσης ιδιαίτερες παραδόσεις από νομάδες Βλαχικής (π.χ. Μέτσοβο) και Σαρακατσάνικης καταγωγής (π.χ. Ζαγόρι) (Ηλεκτρονική πύλη Ιωαννίνων).

Ο πολιτισμικός χαρακτήρας της πόλης των Ιωαννίνων διαμορφώθηκε κυρίως κατά την οθωμανική περίοδο. Ο χαρακτήρας αυτός αποτυπώθηκε στην οικιστική δομή της πόλης, την αρχιτεκτονική απλών κτηρίων και αρκετών μνημείων, τους εμπορικούς της δρόμους και ένα σύνολο παραδοσιακών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα μία σημαντική συνιστώσα των Ιωαννίνων να διατηρεί ατμόσφαιρα προ-βιομηχανικής πόλης. Αυτή η ατμόσφαιρα, παρά τις αλλαγές που έχουν σημειωθεί προσδίδει ακόμη και σήμερα, σε συνδυασμό με την λίμνη και το νησί, το ξεχωριστό ύφος στα Ιωάννινα, γεγονός που την διαχωρίζει από την ισοπεδωτική ομοιομορφία των περισσότερων σύγχρονων πόλεων.

Τα κυριότερα αξιοθέατα και πολιτιστικά σημεία αναφοράς της ευρύτερης περιοχής της πόλης είναι: το Κάστρο με τις ακροπόλεις του, Ιτς-Καλέ και του Ασλάν πασά, με ιστορικά μνημεία, μουσεία και παραδοσιακά σπίτια αξιόλογης αρχιτεκτονικής, το Αρχιμανδρείο, διάφορες μονές (13ου-17ου αιώνα) του Νησιού και η Μονή Δουρούτη στον ευρύτερο χώρο του Πανεπιστημίου, η Ζωσιμαία Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη, η Βιβλιοθήκη της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, το Αρχαιολογικό Μουσείο με ευρήματα από όλη την Ήπειρο, το Μουσείο Ελληνικής Ιστορίας Κέρινων Ομοιωμάτων του Βρέλλη και το σπήλαιο Περάματος, το μεγαλύτερο σε έκταση σπήλαιο της Ελλάδας (Ηλεκτρονική πύλη Ιωαννίνων).

Αναμφισβήτητα, και τα υπόλοιπα οικιστικά σύνολα της ΠΕ Ιωαννίνων διαθέτουν αξιόλογους πολιτιστικούς πόρους. Τέτοιες περιοχές είναι τα Δωδωνοχώρια, με έναν ιδιαίτερο συνδυασμό φύσης και πολιτιστικών χαρακτηριστικών και με σημαντικότερο αξιοθέατο της περιοχής τον αρχαιολογικό χώρο της Δωδώνης, τα Ζαγοροχώρια με την ξεχωριστή και αξιόλογη αρχιτεκτονική κληρονομιά καθ' όλη την έκτασή τους, η κωμόπολη Κόνιτσας στην οποία έχει δημιουργηθεί ένα ιδιαίτερο οικιστικό σύνολο και διαθέτει πλήθος πετρόχτιστων γεφυριών και το Μέτσοβο όπου η δομή και η αρχιτεκτονική του αποδίδουν έναν εξαιρετικά γραφικό χαρακτήρα τοπικής παράδοσης υποστηριζόμενο και από τα αξιόλογα μνημεία του (Ορτεντζάτου, 2004). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί ότι η περιοχή μελέτης διαθέτει ένα πλήθος πολιτιστικών πόρων, όπου η ιστορικότητα των εκάστοτε περιοχών προδίδεται μέσα από αυτούς, τους καθιστούν σημαντικούς και αξιόλογους τόσο σε τοπικό όσο και σε υπερτοπικό επίπεδο.

2.5.1. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Στην ΠΕ Ιωαννίνων υπάρχουν πολλά ευρήματα κλασικών μνημείων, με αποτέλεσμα να έχουν συσταθεί και ανακηρυχτεί αρκετοί αρχαιολογικοί χώροι, οι οποίοι βρίσκονται διάσπαρτα με μία σχετική συγκέντρωση στα κεντρικά της περιοχής μελέτης. Σημαντικότερα από αυτά είναι το ιερό της Δωδώνης, το ιερό του Δία και ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της Ελλάδας, η Βίτσα Ζαγορίου και η Ακρόπολη Μεγάλου Γαρδικίου (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού). Σημαντική εξίσου είναι και η ύπαρξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων που ανήκουν στην Βυζαντινή περίοδο. Αυτά βρίσκονται κυρίως στα κεντρικά και βόρεια της ΠΕ μελέτης και τα περισσότερα από αυτά αφορούν μονές και μοναστήρια που ξεχωρίζουν για τα κτίσματά τους, τις τοιχογραφίες και έργα τέχνης θρησκευτικού περιεχομένου (Χάρτης 8).

2.5.2 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Πριν την περιγραφή των σημαντικότερων παραδοσιακών οικισμών που παρουσιάζονται στην ευρύτερη περιοχή της πόλης των Ιωαννίνων, κρίνεται απαραίτητη μια μικρή αναφορά στη νομοθεσία που αφορά την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Το πλήθος των παραδοσιακών οικισμών στην Ελλάδα είναι πάρα πολύ μεγάλο κάτι το οποίο δείχνει ότι η ανάγκη για προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ήταν και είναι επιτακτική. Το σημαντικότερο ζήτημα για την προστασία των παραδοσιακών οικισμών έχει λυθεί με την θεσμοθέτησή τους εδώ και αρκετά χρόνια, από την δεκαετία του 1970 και μετά. Τα θεσμικά κείμενα στα οποία αναφέρονται οι παραδοσιακοί

οικισμοί είναι κατά βάση τρία, το αναθεωρημένο Σύνταγμα του 2001 και πιο συγκεκριμένα οι παράγραφοι 1 και 6 του άρθρου 24 στα οποία αναγνωρίζεται η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς όχι πλέον μόνο ως αρμοδιότητα της Πολιτείας αλλά και ως δικαίωμα κάθε πολίτη, ο Ν. 1577/1985 Γενικός Οικοδομικός Κανόνας και συγκεκριμένα το άρθρο 4 στο οποίο αναφέρεται ο σκοπός του χαρακτηρισμού των οικισμών ή τμήματός του ως παραδοσιακοί και τέλος ο Ν. 2039/1992 Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης ο οποίος αποτελεί την εναρμόνιση της γνωστής Σύμβασης της Γρανάδας, που υπογράφηκε από κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, με την ελληνική νομοθεσία. Η Σύμβαση αυτή περιέχει έναν ευρύ ορισμό της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, ο οποίος περιλαμβάνεται από κατηγορίες τέτοιου είδους μνημείων που μπορεί να είναι τα ακίνητα αγαθά, τα μνημεία, τα αρχιτεκτονικά σύνολα και τους τόπους.

Ορισμένοι αξιοσημείωτοι παραδοσιακοί οικισμοί που παρουσιάζονται στην ΠΕ Ιωαννίνων είναι ο παραδοσιακός οικισμός Πάπιγκο που θεσμοθετήθηκε με το ΦΕΚ 1/11/1979, ο παραδοσιακός οικισμός Καλαρίτες με το ΦΕΚ 13/11/1978, ο παραδοσιακός οικισμός Βίκος με το ΦΕΚ 1/11/1979 και τέλος ο παραδοσιακός οικισμός Αρίστη που θεσμοθετήθηκε σύμφωνα με το ΦΕΚ 1/11/1979 (Οι Παραδοσιακοί Οικισμοί στην Ελλάδα). Ο συνολικός αριθμός των παραδοσιακών οικισμών της περιοχής μελέτης ανέρχεται στους 37 και η μεγαλύτερη συγκέντρωσή τους παρατηρείται στα ανατολικά και βόρεια, δηλαδή στην έκταση των ορεινών όγκων (Χάρτης 8).

ΧΑΡΤΗΣ 8: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΛΛΟΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- * ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ
- ▣ ΚΛΑΣΣΙΚΟ ΜΝΗΜΕΙΟ
- ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΝΗΜΕΙΟ
- ▣ ΚΑΣΤΡΟ

- ▭ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- ▭ ΑΛΒΑΝΙΑ
- ▭ ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ
- ▭ ΛΙΜΝΗ
- ▭ ΔΗΜΟΣ

ΥΨΟΜΕΤΡΟ

- 0-600 m
- 600-1.000 m
- 1.000-1.400 m
- 1.400-1.800 m
- 1.800-2.200 m
- 2.200-2.600 m
- 2.600 m +

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

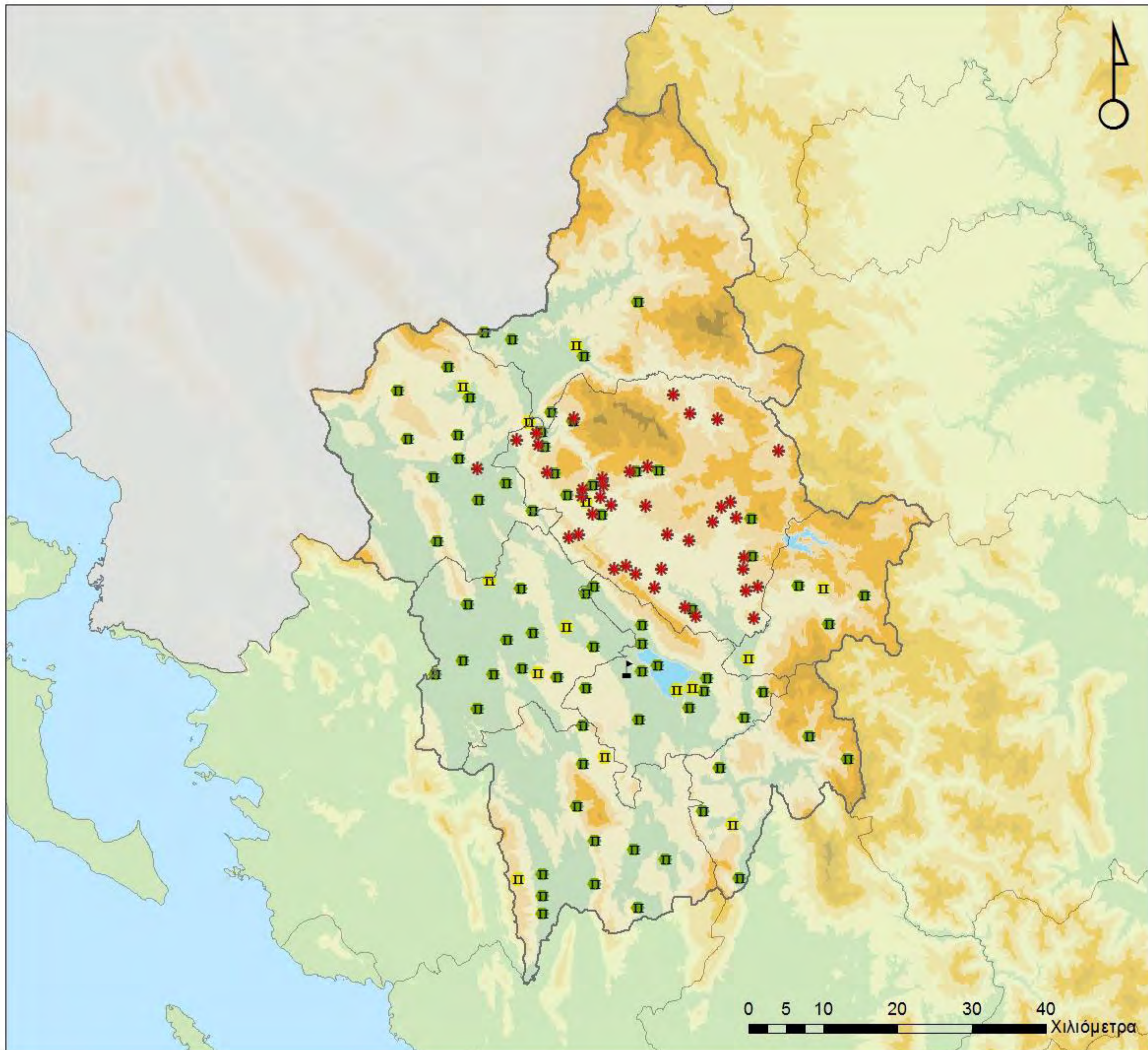
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική
της εξέλιξη"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 2,5:
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Φεβρουάριος, 2012

3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

3.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η μεταβλητή του πληθυσμού αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου, διότι το μέγεθος αλλά και η κατανομή του προσδίδουν μία σαφή εικόνα για τον χώρο και διαδραματίζουν έναν από τους κυρίαρχους ρόλους στην διαμόρφωση των προσδοκιών του σχεδιασμού. Οι δημογραφικές δομές επηρεάζουν άμεσα την ανάπτυξη ενώ παράλληλα οι χωρικές ανισότητες επιδρούν άμεσα στην κατανομή του πληθυσμού (Κοτζαμάνης, 2009). Η ΠΕ Ιωαννίνων όπως προαναφέρθηκε, χαρακτηρίζεται κυρίως ως ορεινή περιοχή, συνιστώσα η οποία επιδρά στα δημογραφικά δεδομένα και συνεπώς στην χωρική τους έκφραση. Η συγκεκριμένη γεωμορφολογική ιδιομορφία προκαλεί δημογραφικές ανισότητες και προβλήματα, με αποτέλεσμα οι ορεινές εκτάσεις να ακολουθούν μία διαφοροποιημένη κοινωνική και οικονομική πορεία (Κακλαμάνη και Ντυκέν, 2001). Ένας εξίσου καθοριστικός παράγοντας στην δημογραφική δομή της περιοχής μελέτης, είναι αυτός της μετανάστευσης, καθώς η γειτνίαση με την Αλβανία είναι άμεση.

3.1.1. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η περιφέρεια Ηπείρου λόγω των ιδιαίτερων γεωμορφολογικών της χαρακτηριστικών, διαθέτει έναν μικρό πληθυσμό για την έκτασή της. Συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες, η μερίδα που πληθυσμού που της ανήκει, την συγκαταλέγει στις πιο αδύναμες πληθυσμιακά περιφέρειες. Η πυκνότητα του πληθυσμού, που αντιπροσωπεύει τον αριθμό των κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο ανέρχεται, στους 38,45 κατ./τ.χμ, γεγονός που προδίδει ότι η περιφέρεια είναι αραιοκατοικημένη, αναλογικά με τις άλλες περιφέρειες (πίνακας 7). Η πληθυσμιακή πυκνότητα που παρουσιάζεται στην δεδομένη έκταση είναι εύκολο να αιτιολογηθεί, εάν προσμετρηθεί ότι η επικοινωνία με την υπόλοιπη Ελλάδα ήταν δυσμενής, καθώς και ότι η απομόνωση των ορεινών περιοχών και οι ελάχιστες δυνατότητες ανάπτυξης που είχαν δοθεί στις περιοχές αυτές, δεν ήταν ικανές για να συγκρατήσουν και να προσελκύσουν πληθυσμό. Επίσης, στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονισθεί ότι από τον συνολικό πληθυσμό της περιφέρειας, σχεδόν το 50% βρίσκεται στην ΠΕ Ιωαννίνων, δηλαδή η περιοχή μελέτης μπορεί να αποτελεί έναν ενδοπεριφερειακό πόλο έλξης (πίνακας 8).

Πίνακας 7: Πληθυσμιακά δεδομένα σε επίπεδο περιφέρειας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ (τ.χμ)	ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ (κατ./τ.χμ)
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	611.067	14.157	43,16
Κεντρικής Μακεδονίας	1.874.214	18.811	99,63
Δυτικής Μακεδονίας	301.522	9.451	31,90
Ηπείρου	353.820	9.203	38,45
Θεσσαλία	760.714	14.036	54,20
Ιονίων Νήσων	220.097	2.307	95,40
Δυτικής Ελλάδας	638.942	11.336	56,36
Στερεάς Ελλάδας	605.329	15.549	38,93
Αττική	3.761.810	3.808	987,87
Πελοποννήσου	638.942	15.490	41,25
Βορείου Αιγαίου	206.121	3.836	53,73
Νοτίου Αιγαίου	302.686	5.286	57,26
Κρήτη	601.131	8.336	72,11

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 8: Πληθυσμιακή κατανομή στις Περιφερειακές Ενότητες της Ηπείρου

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	170.239	48,11
ΑΡΤΗΣ	78.134	22,08
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	59.356	16,78
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	46.091	13,03
ΣΥΝΟΛΟ	353.820	100

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

3.1.2. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕ

Η ΠΕ Ιωαννίνων κατά το πέρασμα των χρόνων και σύμφωνα με τις πραγματοποιούμενες απογραφές, το σύνολο του πληθυσμού τις προβάλλει αισθητές αποκλίσεις ανά δεκαετία. Όπως φαίνεται και στον πίνακα 9, ο πληθυσμός ακολουθούσε μία πτωτική πορεία έως το 1971, που άγγιξε το μικρότερο αριθμό πληθυσμού που έχει προσμετρηθεί έως τώρα, γεγονός που αιτιολογείται από τις τάσεις του πληθυσμού για μετακίνηση σε μεγάλες πόλεις και από τις ελλιπείς αναπτυξιακές δυνατότητες που διέθετε η περιοχή μελέτης. Μετά την απογραφή του 1971 και έως την απογραφή του 2001 τα δεδομένα δείχνουν μία αξιόλογη αύξηση του πληθυσμού, που ανέρχεται στους 170.239 απογεγραμμένους κατοίκους. Σε αυτό το σημείο δεν θα πρέπει να παραληφθεί ότι από το 1991 έως το έτος 2001 παρουσιάζεται ένας ιδιαίτερα αξιόλογος μέσος

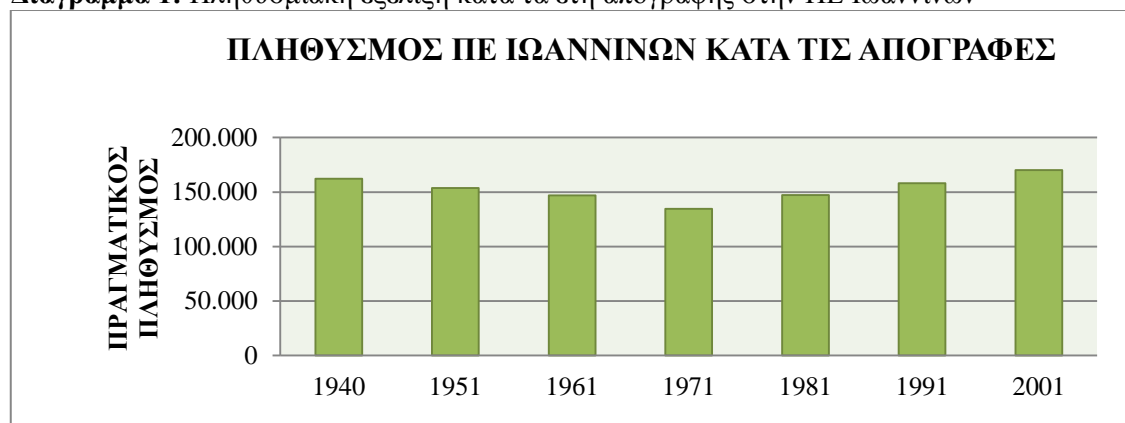
ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού¹ της τάξεως του 7,37%, ένα αρκετά αξιόλογο ποσοστό που δεν συνεχίστηκε και την επόμενη δεκαετία, σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του 2011, παρόλο που στο διάστημα αυτό που πέρασε η περιοχή μελέτης διένυσε μία αρκετά εξελικτική πορεία, κατά την οποία δημιουργήθηκαν αρκετές και καθοριστικά αναπτυξιακές προϋποθέσεις.

Πίνακας 9: Πληθυσμιακή εξέλιξη κατά τα έτη απογραφής στην ΠΕ Ιωαννίνων

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1940	77.003	85.147	162.150
1951	75.582	78.166	153.748
1961	66.940	80.076	147.016
1971	64.784	69.888	134.672
1981	72.314	74.825	147.139
1991	77.866	80.327	158.193
2001	83.952	86.287	170.239
2011	81.720	85.680	167.400

Πηγή: Ερευνητικό Πρόγραμμα e-demography και ΕΣΥΕ 2011 ,ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη κατά τα έτη απογραφής στην ΠΕ Ιωαννίνων

Πηγή: Ερευνητικό Πρόγραμμα e-demography, ίδια επεξεργασία

3.1.3. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΗΜΩΝ

Στον πίνακα 10 που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού στους νέους δήμους. Τα στοιχεία παρουσιάζονται κατ' αυτόν τον τρόπο προκειμένου να διαπιστωθεί η πραγματική εικόνα του πληθυσμού στα παλαιότερα διοικητικά σύνολα, αλλά και το πώς με την συνένωση των δήμων και των κοινοτήτων προκύπτουν νέοι δήμοι που απαρτίζονται από δυσανάλογους πληθυσμιακά δήμους. Επίσης, οι νέοι δήμοι διαφαίνεται να είναι πιο δυναμικοί πληθυσμιακά με τον δήμο Ιωαννίνων να διαθέτει το

¹ Η αποτύπωση του δείκτη πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του τύπου: $P_x = P_y(1+r)^{x-y}$, όπου P_x : ο πληθυσμός στο έτος εκκίνησης και P_y ο πληθυσμός στο έτος κατάληξης και r : ο δείκτης μέσης σχετικής ετήσιας μεταβολής του πληθυσμού (Ερευνητικό Πρόγραμμα e-demography).

μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων και να ακολουθεί ο δήμος Ζίτσας και Δωδώνης, ενώ ο δήμος με τον μικρότερο αριθμό καταγεγραμμένων ατόμων είναι ο δήμος του Ζαγορίου. Στον παρακάτω πίνακα περιγράφονται τα μεγέθη των πληθυσμών κατά τις απογραφικές χρονιές από το 1940 έως και το 2011, πληθυσμοί που έχουν μεταφρασθεί στην νέα διοικητική διαίρεση, γεγονός που ευθύνεται για μία μικρή ανακρίβεια των στοιχείων, ωστόσο προβάλλει ικανοποιητικά τις πληθυσμιακές ανακατατάξεις των νέων δήμων ανά τα χρόνια. Επίσης, για την απογραφή του 1961 θα πρέπει να επισημανθεί ότι το σύνολο του πληθυσμού της ΠΕ διατίθεται, αλλά η οικιστική πληθυσμιακή κατανομή δεν παρέχεται σε διαχειρίσιμη μορφή.

Πίνακας 10: Κατανομή πληθυσμού στους δήμους κατά τις απογραφές 1940 έως 2011

Καλλικράτικοι ΟΤΑ	1940	1951	1971	1981	1991	2001	2011
Δ. Βόρειων Τζουμέρκων	15.582	12.800	8.633	9.609	6.642	7.097	5.770
Δ. Δωδώνης	20.120	19.555	14.455	16.440	13.284	13.939	9.720
Δ. Ζίτσας	19.013	16.527	12.391	14.939	16.100	17.293	14.810
Δ. Ζαγορίου	16.599	11.901	7.679	11.671	5.419	6.032	3.740
Δ. Ιωαννιτών	38.301	48.805	63.596	64.664	87.070	97.657	111.740
Δ. Κόνιτσας	19.634	16.915	9.518	9.646	9.252	9.294	6.390
Δ. Μετσόβου	10.208	8.917	7.926	8.011	7.824	7.835	6.240
Δ. Πωγωνίου	22.693	18.328	10.474	12.159	12.602	11.092	8.990

Πηγή: Ερευνητικό Πρόγραμμα e-demography, ίδια επεξεργασία

Τα προσωρινά στοιχεία της τελευταίας πληθυσμιακής απογραφής του 2011 αναμφισβήτητα δεν μπορούν να περιγράψουν με αξιοπιστία την δημογραφική κατάσταση των νέων δήμων. Ωστόσο, προβάλλεται η τάση του πληθυσμού κατά τα τελευταία χρόνια και αυτή διαφαίνεται πτωτική σε όλους τους δήμους της έκτασης μελέτης, εκτός του δήμου Ιωαννίνων που ο πληθυσμός δείχνει να αυξήθηκε αισθητά.

3.1.4. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Στην παράγραφο αυτή θα υπολογισθούν και θα εξετασθούν δημογραφικοί δείκτες όπως ο δείκτης γήρανσης, ο δείκτης των παραγωγικών ηλικιών και ο δείκτης αντικατάστασης. Οι τρεις αυτοί δείκτες έχουν σαν σημείο αναφοράς την ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού της περιοχής μελέτης και με αυτούς τους υπολογισμούς μπορεί να προκύψουν κάποια συμπεράσματα αναφορικά με το αν ο πληθυσμός είναι γερασμένος ή ποια είναι η αναλογία νέων και ηλικιωμένων και ποιο είναι το ποσοστό των παραγωγικών ηλικιακών ομάδων στην περιοχή μελέτης. Τα στοιχεία αυτά υπολογίζονται ανά νέο δήμο και μπορούν να αποδώσουν μία εικόνα τόσο σε διοικητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο χωρικών συνόλων ορεινών, ημιορεινών και πεδινών

περιοχών. Στον πίνακα 11 περιγράφονται οι υπολογισμοί των δεικτών αυτών και σε επόμενο κεφάλαιο θα χρησιμοποιηθούν σαν βάση σύγκρισης του ορεινού και του αστικού χώρου της περιοχής μελέτης.

Πίνακας 11: Υπολογισμός δημογραφικών δεικτών

ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΙ	Αμφοτέρων των φύλων										
	Σύνολο	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω	Δείκτης Γήρανσης	Ποσοστό παραγωγικών ηλικιών	Δείκτης αντικατάστασης
ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	14194	1460	1210	2166	2830	2238	3446	844	2,94	59,49	0,43
ΔΩΔΩΝΗΣ	27878	2808	3072	4398	5682	3866	6446	1606	2,87	61,04	0,52
ΖΙΤΣΑΣ	34586	4410	4158	6022	6994	4508	6848	1646	1,93	62,69	0,71
ΖΑΓΟΡΙΟΥ	12064	1274	1420	1994	2390	1696	2624	666	2,58	62,17	0,61
ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	195314	29510	38480	43804	39284	18028	21044	5164	0,89	71,47	1,17
ΚΟΝΙΤΣΗΣ	18588	2040	2352	3102	3720	2372	4070	932	2,45	62,12	0,63
ΜΕΤΣΟΒΟΥ	15670	2214	1952	2808	3014	2056	2926	700	1,64	62,73	0,88
ΠΩΓΩΝΙΟΥ	22184	2182	2802	3126	4158	3218	5418	1280	3,07	59,97	0,51
ΣΥΝΟΛΟ	340478	45898	55446	67420	68072	37982	52822	12838	1,43	67,23	0,86

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Ο **δείκτης γήρανσης** είναι ο λόγος των ατόμων ηλικίας 65 και άνω προς το πλήθος των παιδιών ηλικίας 0 έως 14, δηλαδή δείχνει την αναλογία των ηλικιωμένων προς τους νέους (Κοτζαμάνης Β. και Ανδρουλάκη Ε., 2002). Σύμφωνα με την επεξεργασία του δείκτη αυτού για την περιοχή μελέτης προκύπτει ότι ιδιαίτερα γερασμένος φαίνεται να είναι ο πληθυσμός των ορεινών δήμων δηλαδή στον δήμο Πωγωνίου, Β. Τζουμέρκων, Ζαγορίου και των λοιπών δήμων. Εξαιρετικά μικρός εμφανίζεται ο δείκτης στο δήμο Ιωαννιτών και στο δήμο Μετσόβου, ο οποίος παρόλο που είναι ορεινός, διαθέτει μία σημαντική τουριστική ανάπτυξη που προσελκύει όλο και περισσότερο νέο κόσμο να διαμείνει εκεί.

Το **ποσοστό των παραγωγικών ηλικιών** υπολογίζεται από το σύνολο των ατόμων που βρίσκονται στις ομάδες των ηλικιών που είναι ικανές να εργασθούν ως προς το σύνολο του πληθυσμού της περιοχής ενδιαφέροντος. Πιο συγκεκριμένα υπολογίζεται από τον πληθυσμό που έχει ηλικία από 15 έως 64 προς τον συνολικό πληθυσμό (Κοτζαμάνης Β. και Ανδρουλάκη Ε., 2002). Τα αποτελέσματα δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες διακυμάνσεις με εξαίρεση τον δήμο Ιωαννιτών που διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγικών ηλικιών, ενώ οι υπόλοιποι δήμοι διατηρούν ποσοστό μεγαλύτερο του 59% και προβάλλουν τα μικρότερα ποσοστά οι ορεινοί κυρίως δήμοι.

Τέλος, ο δείκτης αντικατάστασης υπολογίζεται από τον λόγο των ατόμων ηλικίας 10-14 ετών προς τα άτομα 60-64 ετών, και προσδίδει τον αριθμό των νέων ατόμων που αντιστοιχούν σε έναν ηλικιωμένο (Κοτζαμάνης Β. και Ανδρουλάκη Ε., 2002). Οι διακυμάνσεις είναι αρκετά έντονες από δήμο σε δήμο με τον δήμο Ιωαννιτών να προβάλλει τον μεγαλύτερο δείκτη αντικατάστασης και τον δήμο Β. Τζουμέρκων τον μικρότερο, γεγονός που είναι λογικό εάν συνυπολογιστούν τα αποτελέσματα του δείκτη γήρανσης τόσο για τους προαναφερθέντες δήμους όσο και για τους υπολοίπους.

3.1.5. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ- ΡΟΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

Όπως προαναφέρθηκε, η περιοχή μελέτης αποτελεί «Πύλη εισόδου» για την χώρα, μιας και είναι μία συνοριακή έκταση που έρχεται αντιμέτωπη με τις μεταναστευτικές ροές των πληθυσμών. Παρά την θέση της όμως, συγκρατεί ένα πολύ μικρό πληθυσμό αλλοδαπών στην έκταση των Ιωαννίνων, σε ποσοστό που ανέρχεται στο 1% του συνόλου των αλλοδαπών της χώρας. Στον πίνακα 12 περιγράφεται το πλήθος των αλλοδαπών ανά δήμο και φαίνεται ότι εκτός από τον δήμο Ιωαννιτών, μεγάλο πλήθος διαθέτουν οι συνοριακοί δήμοι όπως αυτός του Πωγωνίου και της Κονίτσης. Επίσης, στον πίνακα 13 περιγράφονται ανά υπηκοότητα το πλήθος και το ποσοστό των ατόμων τόσο για την ΠΕ Ιωαννίνων όσο και κατ' αντιστοιχία για το σύνολο της χώρας. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού παρατηρείται ότι το 85% των αλλοδαπών της περιοχής μελέτης προέρχεται από την Αλβανία, γεγονός δικαιολογημένο από την μικρή απόσταση και την άμεση γειτνίαση.

Πίνακας 12: Πλήθος αλλοδαπών ανά δήμο

ΝΕΟΣ ΔΗΜΟΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	42
ΔΩΔΩΝΗΣ	149
ΖΙΤΣΑΣ	569
ΖΑΓΟΡΙΟΥ	207
ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	4.886
ΚΟΝΙΤΣΗΣ	516
ΜΕΤΣΟΒΟΥ	217
ΠΩΓΩΝΙΟΥ	1.107
ΣΥΝΟΛΟ	7693

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 13: Πλήθος και ποσοστό αλλοδαπών ανά Υπηκοότητα

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ		ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
	ΣΥΝΟΛΟ	7693	761813
Αλβανία	πλήθος	6539	438036
	Ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των αλλοδαπών	85,00%	57,50%
Βουλγαρία	πλήθος	37	35104
	Ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των αλλοδαπών	0,48%	4,61%
Ρουμανία	πλήθος	35	21994
	Ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των αλλοδαπών	0,45%	2,89%
Γερμανία	πλήθος	123	11806
	Ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των αλλοδαπών	1,60%	1,55%
Ρωσική Ομοσπ.	πλήθος	33	17535
	Ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των αλλοδαπών	0,43%	2,30%
Άλλες χώρες	πλήθος	926	226269
	Ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των αλλοδαπών	12,04%	29,70%

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

3.1.6. ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Κατά την δεκαετία του '80 παρατηρήθηκε μια έντονη τάση αστικοποίησης του πληθυσμού στην Ελλάδα. Εν τούτοις, ο αστικός πληθυσμός ο οποίος ανέρχεται στο 46,5% του συνολικού πληθυσμού (2001) κατά την περίοδο 1991-2001 αυξήθηκε με μικρότερο ρυθμό σε σχέση με την περίοδο 1981-1991. Ο αγροτικός πληθυσμός ο οποίος αποτελεί το 53,5% του συνολικού πληθυσμού παρουσίασε αύξηση κατά 10,9% και η μείωση που παρατηρήθηκε κατά την δεκαετία 1981-1991 αναστράφηκε (Πίνακας 14). Από την ανάλυση των στοιχείων της απογραφής του 2001 της ΕΣΥΕ, προέκυψε ότι η πόλη των Ιωαννίνων συγκεντρώνει το 41,2% του πληθυσμού της ΠΕ και το 19,8% του πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου. Στο ευρύτερο λεκανοπέδιο Ιωαννίνων καταγράφεται το 60% του πληθυσμού της ΠΕ και το 30% του πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου, γεγονός που δημιουργεί έντονο πρόβλημα ενδοπεριφερειακής ανισοκατανομής του πληθυσμού. Επειδή ο αστικός πληθυσμός της ΠΕ βάσει του πίνακα 13 είναι 79.186 κάτοικοι ενώ ο πραγματικός πληθυσμός μόνο του Δήμου Ιωαννιτών έχει εκτιμηθεί σε 97.657 κατοίκους είναι εμφανές ότι ο κατά ΕΣΥΕ αγροτικός πληθυσμός (Συνολικός – αστικός = 170.239- 79.186) της ΠΕ είναι έντονα υπερεκτιμημένος και δεν είναι δυνατόν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα.

Πίνακας 14: Αστικοποίηση Πληθυσμού 1971-2001

Πληθυσμός		1971	1981	1991	2001
ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	Αστικός	40.130	44.829	68.072	79.186
	Ημιαστικός	8.326	10.831	7.988	-
	Αγροτικός	86.232	91.644	82.133	91.053
ΗΠΕΙΡΟΣ	Αστικός	73.641	78.457	104.477	148.552
	Ημιαστικός	25.393	29.379	33.434	-
	Αγροτικός	211.300	216.705	201.817	205.268
ΕΛΛΑΔΑ	Αστικός	4.667.489	5.670.442	6.041.870	7.980.414
	Ημιαστικός	1.019.421	1.125.547	1.322.125	-
	Αγροτικός	3.079.999	2.953.870	2.895.725	2.983.606

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

3.1.7. ΕΠΗΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2001, ο πληθυσμός της ΠΕ Ιωαννίνων προβάλλει το επίπεδο εκπαίδευσης που περιγράφεται στον πίνακα 16, κατά τον οποίο φαίνεται ότι οι γυναίκες της περιοχής μελέτης μειονεκτούν σε ότι αφορά την εκπαίδευση τους, συγκριτικά με τους άνδρες. Το ποσοστό του πληθυσμού με διδακτορικό τίτλο, Μάστερ, πτυχίο ΑΕΙ και πτυχίο ΤΕΙ δείχνει ότι η κατανομή για την ΠΕ Ιωαννίνων είναι πολύ κοντά στη μέση αντίστοιχη της χώρας για τα τρία από τα τέσσερα υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, οπότε η σημαντική απόκλιση ειδικά για το ποσοστό κατόχων Μάστερ είναι μεγάλη αλλά δεν έχει ιδιαίτερη σημασία. Περαιτέρω εξέταση δεδομένων υποδεικνύει ότι τα στοιχεία για την ΠΕ υποκρύπτουν σημαντικές ιδιαιτερότητες.

Το ποσοστό κατόχων διδακτορικού τίτλου που διαμένει στην περιοχή μελέτης είναι συγκρίσιμο με το μέσο επίπεδο της χώρας γιατί ένα σημαντικό ποσοστό των κατόχων αυτού του τίτλου συγκρατείται από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ωστόσο, το ποσοστό κατόχων διδακτορικού τίτλου δεν συνιστά αντανάκλαση της εγγενούς ικανότητας της ΠΕ να συγκρατεί ανθρώπους με υψηλή εξειδίκευση. Όσον αφορά την κατοχή τίτλου Μάστερ, το ποσοστό της ΠΕ είναι κατά πολύ χαμηλότερο του μέσου της χώρας, γιατί ο τίτλος αυτός συνδέεται λιγότερο στενά με εργασιακή σχέση με το Πανεπιστήμιο, ενώ πιθανώς παρουσιάζει αυξημένη ζήτηση στην ελεύθερη αγορά της Ελλάδας. Η επιστροφή του ποσοστού του πληθυσμού με τίτλους Μάστερ στην περιοχή ενδιαφέροντος σημαίνει ότι, τουλάχιστον σε μία πρώτη προσέγγιση, η ΠΕ έχει την εγγενή ικανότητα να συγκρατεί κατόχους βασικού πτυχίου σε ποσοστό συγκρίσιμο με το μέσο της χώρας.

Τα στοιχεία του πίνακα προδίδουν ότι το ποσοστό των αναλφάβητων είναι μεγαλύτερο του μέσου ποσοστού της χώρας και αφορά κυρίως τον ηλικιωμένο πληθυσμό (πίνακας

15 παραρτήματος). Επίσης, οι περισσότεροι από το μισό του πληθυσμού έχουν προχωρήσει την εκπαίδευση τους έως και το γυμνάσιο, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό που έχει αποφοιτήσει από την μέση εκπαίδευση. Σε γενικές γραμμές κρίνεται ικανοποιητικό το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων και διαφαίνεται ότι ολοένα και βελτιώνεται, γεγονός που εύκολα συμπεραίνεται από το επίπεδο εκπαίδευσης που διαθέτει κάθε ηλικιακή ομάδα (πίνακας 15 παραρτήματος).

Πίνακας 16: Ποσοστιαίος πληθυσμός ηλικίας 6 ετών και άνω ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Επίπεδο Εκπαίδευσης	ΠΕ Ιωαννίνων			Ελλάδα		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου	0,5	0,2	0,3	0,4	0,2	0,3
Κάτοχοι Μάστερ	0,3	0,2	0,2	0,7	0,4	0,5
Πτυχιούχοι ΑΕΙ	9,3	8,0	8,6	8,4	7,7	8,1
Πτυχιούχοι ΤΕΙ	2,7	3,0	2,8	2,8	2,7	2,8
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	0,6	0,1	0,3	1,2	0,2	0,7
Πτυχιούχοι Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	2,2	2,9	2,6	3,1	3,9	3,5
Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	20,2	20,4	20,3	21,4	23,3	22,3
Πτυχιούχοι ΤΕΛ	2,1	0,9	1,5	2,9	1,3	2,1
Πτυχιούχοι ΤΕΣ	2,3	0,4	1,4	3,1	0,5	1,8
Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου	12,4	8,7	10,5	12,5	10,0	11,3
Απόφοιτοι Δημοτικού	34,3	33,4	33,9	30,1	30,9	30,5
Φοιτούν στο Δημοτικό	5,9	5,4	5,6	6,7	6,1	6,4
Δεν τελείωσαν Δημοτικό	5,7	9,6	7,7	4,8	7,7	6,3
Αγράμματοι	1,5	6,8	4,2	2,0	5,2	3,6

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

3.1.8. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Ο οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός καθώς και η καταγεγραμμένη ανεργία της ΠΕ Ιωαννίνων και του συνόλου της χώρας για τα έτη 1981,1991 και 2001 παρουσιάζονται στον πίνακα 17 ενώ στον πίνακα 18 παρουσιάζεται η ίδια κατανομή κατά φύλο για το 2001. Η κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας αναλυτική κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού φαίνεται στον πίνακα 19.

Πίνακας 17: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός ΠΕ Ιωαννίνων και συνόλου χώρας (1981-2001)

ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1981	1991	2001
Εργατικό δυναμικό	52.968	57.533	62.357
Απασχολούμενοι	50.222	50.997	54.496
Άνεργοι	2.746	6.536	7.861
Οικονομικά μη ενεργοί	69.335	81.322	84.918
% εργ. δυναμ. στον πληθυσμό	35,9	36,4	36,6
Ποσοστό Ανεργίας (%)	5,2	11,4	12,6
ΕΛΛΑΔΑ	1981	1991	2001
Εργατικό δυναμικό	3.543.797	3.886.157	4.615.470
Απασχολούμενοι	3.388.518	3.571.957	4.102.091
Άνεργοι	155.279	314.200	513.379
Οικονομικά μη ενεργοί	4.499.166	5.048.005	5.244.123
% εργ. δυναμ. στον πληθυσμό	36,4	37,9	42,1
Ποσοστό Ανεργίας (%)	4,4	8,1	11,1

Πηγή: ΚΕΠΕ (1995) για τα έτη 1981,1991/ ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 18: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο

Χωρική έκταση	Φύλο	Οικονομικά ενεργοί				Οικονομικά μη ενεργοί
		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι		
				Σύνολο	Ηλικίας 15-39	
ΠΕ Ιωαννίνων	Άνδρες	39.042	34.867	4.175	3.262	33.118
	Γυναίκες	23.315	19.629	3.686	2.962	51.800
	ΣΥΝΟΛΟ	62.357	54.496	7.861	6.224	84.918
Ήπειρος	Άνδρες	83.755	74.639	9.116	7.241	67.640
	Γυναίκες	46.739	39.786	6.953	5.642	108.120
	ΣΥΝΟΛΟ	130.494	114.425	16.069	12.883	175.760
Ελλάδα	Άνδρες	2.877.430	2.597.021	280.409	213.620	1.984.206
	Γυναίκες	1.738.040	1.505.070	232.970	173.579	3.259.917
	ΣΥΝΟΛΟ	4.615.470	4.102.091	513.379	387.199	5.244.123

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Από τα στοιχεία των πινάκων 17 έως 19, προκύπτουν οι εξής διαπιστώσεις για την ΠΕ Ιωαννίνων:

- Κατά την περίοδο 1981-2001, σημειώθηκε αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού η οποία αντικατόπτριζε την συνολική πληθυσμιακή αύξηση, ενώ το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού παρέμεινε, πρακτικά, σταθερό (35,9% έως 36,6 %).
- Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της περιοχής μελέτης ανέρχεται το έτος 2001 σε 62.357 (36,6% του συνόλου του πληθυσμού) εκ των οποίων το 63% είναι άνδρες και το 37% γυναίκες και αποτελεί το 1,4% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας.
- Η ποσοστιαία κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (όπως προκύπτει μετά την αφαίρεση των κλάδων 18 και 19 από το σύνολο και κανονικοποίηση των αποτελεσμάτων) είναι 13,3% στον πρωτογενή τομέα

(κλάδοι 1-2), 23,2% στον δευτερογενή τομέα (κλάδοι 3-6) και 63,5% στον τριτογενή τομέα (κλάδοι 7-17).

Πίνακας 19: Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός ΠΕ Ιωαννίνων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2001)

A/A	ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1	Γεωργία , κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	7.090	11,4
2	Αλιεία	135	0,2
3	Ορυχεία, λατομεία	210	0,3
4	Μεταποιητικές βιομηχανίες	5.630	9,0
5	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, νερού	462	0,7
6	Κατασκευές	6.268	10,1
7	Εμπόριο, επισκευές	7.811	12,5
8	Ξενοδοχεία, εστιατόρια	3.619	5,8
9	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	2.730	4,4
10	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	940	1,5
11	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις	2.348	3,8
12	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	5.148	8,3
13	Εκπαίδευση	5.459	8,8
14	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4.253	6,8
15	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1.797	2,9
16	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	333	0,5
17	Ετερόδικοι οργανισμοί και όργανα	2	0,0
18	Νέοι άνεργοι	4.606	7,4
19	Δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	3.516	5,6
ΣΥΝΟΛΟ		62.357	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

3.1.9. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η ζήτηση εργασίας συνιστά χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας που είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί, τουλάχιστον με ασφαλή τρόπο. Ως εκ τούτου στην παρούσα παράγραφο θα επιχειρηθεί η προσέγγιση της ζήτησης εργασίας στην ΠΕ Ιωαννίνων μέσω της καταγραφής στοιχείων που αφορούν την απασχόληση. Η κατά τομέα κατανομή της απασχόλησης για την περίοδο 1971-2001 και η κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας αναλυτική κατανομή των απασχολούμενων για το 2001 φαίνεται στον Πίνακα 20.

Πίνακας 20: Ποσοστιαία κατανομή της Απασχόλησης κατά τομέα²

Περιοχή-Τομέας	1971	1981	1991	2001
ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	100,0	100,0	100,0	100,0
Πρωτογενής	54,5	33,6	22,6	13,3
Δευτερογενής	20,7	29,9	25,0	23,0
Τριτογενής	24,8	36,5	52,4	63,7
ΕΛΛΑΔΑ	100,0	100,0	100,0	100,0
Πρωτογενής	40,7	29,2	22,7	17,0
Δευτερογενής	26,8	30,5	27,0	22,5
Τριτογενής	32,5	40,3	50,3	60,5

Πηγή: ΚΕΠΕ (2001) , ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Για το 2001 η κατανομή απασχόλησης στους τρεις τομείς για την ΠΕ Ιωαννίνων είναι παρεμφερής με αυτή του συνόλου της χώρας, ενώ για το 1971 υπήρχαν σημαντικές διαφορές και, ενδεικτικά, ο πρωτογενής τομέας απασχολούσε το 54,5% του πληθυσμού της ΠΕ έναντι του 40,7% της χώρας (Πίνακας 20). Σε γενικές γραμμές όμως, η εξέλιξη της απασχόλησης για την περίοδο 1971-2001 είναι ποιοτικά παρεμφερής με αυτή για όλη την χώρα. Το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα φθίνει, αυτό των απασχολούμενων στον τριτογενή αυξάνεται, ενώ το ποσοστό για τον δευτερογενή τομέα παρουσιάζει ένα μέγιστο μέγεθος απασχολούμενων κατά την απογραφή του 1981.

3.1.10. ΑΝΕΡΓΙΑ

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ίσως το πιο σοβαρό για την ΠΕ Ιωαννίνων, αφού το γεγονός ότι πολύ σημαντικό μέρος του ενεργού πληθυσμού αδρανεί (όπως διαφαίνεται στον πίνακα 18), αποτελεί περιορισμό στην ανάπτυξη. Εκτός από όλες τις άλλες δυσμενείς προεκτάσεις της ανεργίας στο κοινωνικό επίπεδο από την καθαρά αναπτυξιακή οπτική η ουσιαστική αδράνεια σημαντικού μέρους του πλέον βασικού συντελεστή παραγωγής οδηγεί σε απώλεια αντίστοιχης παραγωγής και σε χαμηλότερο ρυθμό οικονομικής ανόδου.

² Η κατανομή της δραστηριότητας σε πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα, γίνεται κατατάσσοντας τους κλάδους του Πίνακα 18 ως εξής: Πρωτογενής :1-2, Δευτερογενής: 3-6, Τριτογενής: 7-17.

Πίνακας 21: Πλήθος των ανέργων ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο κατά την απογραφή 2001

Ομάδες ηλικιών	Αμφοτέρων των φύλων	Ποσοστό ανέργων ανά ηλικιακή ομάδα	Πλήθος ανδρών	Ποσοστό ανέργων ανδρών	Πλήθος γυναικών	Ποσοστό ανέργων γυναικών
<20	912	10,9%	552	60,5%	360	39,5%
20-39	7571	90,5%	4137	54,6%	3434	45,4%
40-59	1589	19,0%	951	59,8%	638	40,2%
>60	115	1,4%	0	0,0%	115	100,0%
Σύνολο	8363	100,0%	4536	54,2%	3827	45,8%

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 22: Κατανομή ανέργων ανδρών και γυναικών ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

Εκπαιδευτικό επίπεδο	Ποσοστό ανδρών	Ποσοστό γυναικών	Σύνολο
Βασική εκπαίδευση και δημοτικό	25,64	27,29	26,79
Απόφοιτοι σχολών ΟΑΕΔ	2,25	2,42	2,37
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γενικό Λύκειο, ΤΕΕ, Πολυκλαδικά)	22,41	17,95	19,28
Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (Τεχνική Επαγγελματική Σχολή, ΙΕΚ)	23,60	24,89	24,51
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΤΕΙ, ΑΕΙ)	24,06	25,94	25,37
Μεταπτυχιακό	1,59	1,32	1,40
Διδακτορικό	0,46	0,20	0,28

Πηγή: Ορτεντζάτου, 2004, ίδια επεξεργασία

Από τα στοιχεία των πινάκων από 15 έως και 20, προκύπτουν οι εξής διαπιστώσεις για την ΠΕ Ιωαννίνων:

- Το ποσοστό της ανεργίας στο εργατικό δυναμικό αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο 1981-2001 και από 5,2% που ήταν το 1981 διαμορφώθηκε σε 12,6% το 2001, το οποίο είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο του συνόλου της χώρας (11,1%).
- Από τον αριθμό των ανέργων του 2001, το 79,2% ήταν ηλικίας 15-39 ετών (Πίνακας 21)
- Το ποσοστό γυναικών που κατά την απογραφή 2001 δήλωσαν άνεργες διαφαίνεται μικρότερο στις ηλικιακές ομάδες έως τα 59 έτη από αυτό των

ανδρών, γεγονός που δεν μπορεί ποιοτικά να εξαγάγει ένα ασφαλές αποτέλεσμα για το αν οι γυναίκες χαίρουν καλύτερης εργασιακής αποκατάστασης.

- Η ανεργία πλήττει κυρίως τους νέους δεδομένου ότι το 84,8% των ανέργων είναι ηλικίας έως και 39 ετών.
- Ως προς την ηλικιακή κατανομή των ανέργων παρατηρούνται σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα.
- Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο τα ποσοστά ανέργων ανάμεσα στα δύο φύλα δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων στην περιοχή μελέτης εντοπίζεται στα άτομα που κατέχουν βασική εκπαίδευση και στα άτομα που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Το μικρότερο ποσοστό ανεργίας προβάλλεται στα άτομα που διαθέτουν διδακτορικό και μεταπτυχιακό.

3.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται στοιχεία για την οικονομική κατάσταση της ΠΕ Ιωαννίνων προκειμένου να διερευνηθεί το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και οι αναπτυξιακές δυνατότητες της. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) είναι ο πλέον διαδεδομένος δείκτης μέτρησης της οικονομικής ευημερίας και του πλούτου μιας χωρικής μονάδας, αν και θεωρείται ένα πεπαλαιωμένο μέσο, διότι δεν συνυπολογίζει την αξία παραγωγής που αφορά την αυτοκατανάλωση, είναι ποσοτικός και όχι ποιοτικός δείκτης, παραβλέπει τη σύνθεση και την κατανομή της παραγωγής και δεν συγκαταλέγει την αξία των αγαθών και υπηρεσιών της παραοικονομίας, με αποτέλεσμα να δημιουργεί μία ανακριβή εικόνα της οικονομίας κάθε περιοχής και σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιάζει τις υποβαθμισμένες εκτάσεις να ευημερούν (Begg, 1998). Για τον λόγο αυτό, θα συνυπολογιστεί το φορολογούμενο εισόδημα ανά επαγγελματικό κλάδο που ορίζει το Κέντρο Πληροφορικής του Υπουργείου Οικονομικών (ΚΕ.Π.Υ.Ο.). Τα στοιχεία του φορολογούμενου εισοδήματος που είναι διαθέσιμα είναι στοιχεία του οικονομικού έτους 2003 και δίνονται βάση ταχυδρομικών κωδικών και όχι ανά διοικητική ενότητα.

3.2.1. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (ΑΕΠ)

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) μετράει το προϊόν που παράγεται από τους συντελεστές παραγωγής που βρίσκονται στην εγχώρια οικονομία ανεξάρτητα από το

ποιος το κατέχει (Begg, 1998). Το συνολικό ΑΕΠ της ΠΕ Ιωαννίνων, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ ανήλθε στο ποσό των 3.263 εκατ. ευρώ το 2008 και αντιπροσώπευε το 1,38% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΕ Ιωαννίνων αυξάνεται με έναν ελάχιστα βέλτιστο ρυθμό από ότι αυξάνεται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του συνόλου της περιφέρειας.

Πίνακας 23: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ευρώ και συνολικό ΑΕΠ σε εκατομμύρια ευρώ (Σε τρέχουσες τιμές)

ΕΤΟΣ	ΠΕ Ιωαννίνων		Ήπειρος		Ελλάδα	
	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	Συνολικό ΑΕΠ (εκ. ευρώ)	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	Συνολικό ΑΕΠ (εκ. ευρώ)	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	Συνολικό ΑΕΠ (εκ. ευρώ)
2000	11.237	1.694	10.554	3.278	12.483	136.281
2001	11.668	1.811	11.198	3.530	13.372	146.428
2002	12.323	1.914	11.685	3.645	14.254	156.615
2003	13.820	2.157	13.060	4.028	15.642	172.431
2004	15.637	2.374	14.168	4.364	16.748	185.813
2005	15.618	2.472	14.409	4.502	17.545	195.366
2006	17.178	2.785	15.510	5.045	18.953	210.460
2007	18.300	2.852	16.415	5.213	20.287	226.437
2008	17.835	3.263	16.484	5.827	21.084	236.917

Πηγή: ΕΣΥΕ 2000-2008, ίδια επεξεργασία

Από την επεξεργασία των στοιχείων του Πίνακα 23 (Πίνακας 24) προκύπτει ότι η περιοχή μελέτης από το έτος 2000 και έως το 2008 παρέχει στην Ήπειρο συμμετοχή στο συνολικό ΑΕΠ μέγιστο από το μισό. Το γεγονός αυτό ενισχύει την οικονομική δυναμικότητα της ΠΕ σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Η συμμετοχή της ΠΕ στο σύνολο της χώρας δεν προβάλλει μεγάλες ανόδους. Τα στοιχεία που διατίθενται υπολογίζουν την εθνική συμβολή της ΠΕ στο σχηματισμό του συνολικού ΑΕΠ να κυμαίνεται από το 1,24% έως το 1,38%, δηλαδή κινείται σε χαμηλά επίπεδα αλλά όχι στα χαμηλότερα.

Πίνακας 24: Ποσοστιαία συμμετοχή ΑΕΠ της ΠΕ Ιωαννίνων στην περιφέρεια και το σύνολο της χώρας

ΕΤΟΣ	Συμμετοχή της ΠΕ Ιωαννίνων στην Ήπειρο	Συμμετοχή της ΠΕ Ιωαννίνων στην Ελλάδα
2000	51,68%	1,24%
2001	51,30%	1,24%
2002	52,51%	1,22%
2003	53,55%	1,25%
2004	54,40%	1,28%
2005	54,91%	1,27%
2006	55,20%	1,32%
2007	54,71%	1,26%
2008	56,00%	1,38%

Πηγή: Πίνακας 21

Πίνακας 25: Ποσοστιαία Κατανομή ΑΕΠ κατά τομέα παραγωγής 1970-2001

ΠΕΡΙΟΧΗ Τομέας	1970	1980	1990	1994	1996	1998	2001
ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ							
Αγροτικός	26,4	28,9	18,7	14,1	10,4	6,7	7,8
Μεταποιητικός	24,5	27,1	23,5	21,6	15	17,5	17,1
Υπηρεσιών	49,1	44	57,8	64,3	74,6	75,8	75,1
ΗΠΕΙΡΟΣ							
Αγροτικός	30,4	31,7	25,5	17,6	15,4	10,8	9,8
Μεταποιητικός	23,3	26,8	23,4	22,2	15	16	16,1
Υπηρεσιών	46,3	41,5	51,1	60,2	69,6	73,2	74,1
ΕΛΛΑΔΑ							
Αγροτικός	18,2	17,7	14,6	16	9,1	8,2	7,0
Μεταποιητικός	31,4	31,1	28	23,9	22,3	21,6	21,4
Υπηρεσιών	50,4	51,2	57,4	60,1	68,6	70,2	71,6

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, ίδια επεξεργασία

Η εξέλιξη της συμμετοχής των τομέων οικονομικής δραστηριότητας στο ΑΕΠ, όπως προκύπτει και από τον πίνακα 25, είναι αρκετά παρεμφερής με την εξέλιξη της συμμετοχής των ίδιων τομέων στην απασχόληση (πίνακας 20). Τα βασικά χαρακτηριστικά της εξέλιξης της συμμετοχής των τομέων στο ΑΕΠ έχουν ως εξής:

- Η εικόνα της ΠΕ Ιωαννίνων διέφερε από αυτή της χώρας, περισσότερο το 1970 παρά στο τέλος της δεκαετίας του '90.
- Η συμβολή του τομέα υπηρεσιών αυξάνεται συνεχώς ενώ αυτή του αγροτικού φθίνει, σαν αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης εγκατάλειψης της υπαίθρου, με εξαίρεση το 1980, όπου υπάρχει ελαφρά αναστροφή των δύο τάσεων για την ΠΕ και σχεδόν στασιμότητα για την χώρα.
- Στη συμβολή του μεταποιητικού τομέα στο ΑΕΠ παρατηρείται μέγιστο περί το 1980 για την ΠΕ Ιωαννίνων και σχεδόν στασιμότητα για την χώρα, ενώ στην συνέχεια η συμβολή είναι φθίνουσα τόσο για την ΠΕ όσο και την χώρα.

3.2.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Μία ακόμη μέθοδος μέτρησης της ευημερίας των κατοίκων της περιοχής, καθώς και διάγνωσης των κυριότερων και αποδοτικότερων τομέων παραγωγής κάθε μικρής χωρικής ενότητας, μπορεί να υπολογισθεί από τα στοιχεία του φορολογικού εισοδήματος. Τα στοιχεία αυτά καταγράφονται από το Κέντρο Πληροφορικής του Υπουργείου Οικονομικών (ΚΕ.Π.Υ.Ο.) και κατηγοριοποιούν τα φορολογούμενα εισοδήματα ανά ταχυδρομικό κώδικα. Ως εκ τούτου εξάγονται οικονομικά και παραγωγικά συμπεράσματα για εκτάσεις που δεν συνδέονται απαραίτητως διοικητικά και σχηματίζουν άνισες χωρικά ενότητες. Ωστόσο, από την εξέταση των στοιχείων

αυτών επιδιώκεται η φωτογράφιση των μικρών αυτών ενοτήτων κατά το 2003, έτος του οποίου τα στοιχεία είναι διαθέσιμα, ώστε να κατηγοριοποιηθεί ο χώρος οικονομικά και παραγωγικά (κεφάλαιο 6), και θα ελεγχθεί το επίπεδο εισοδημάτων των κατοίκων ανά ομάδα επαγγέλματος.

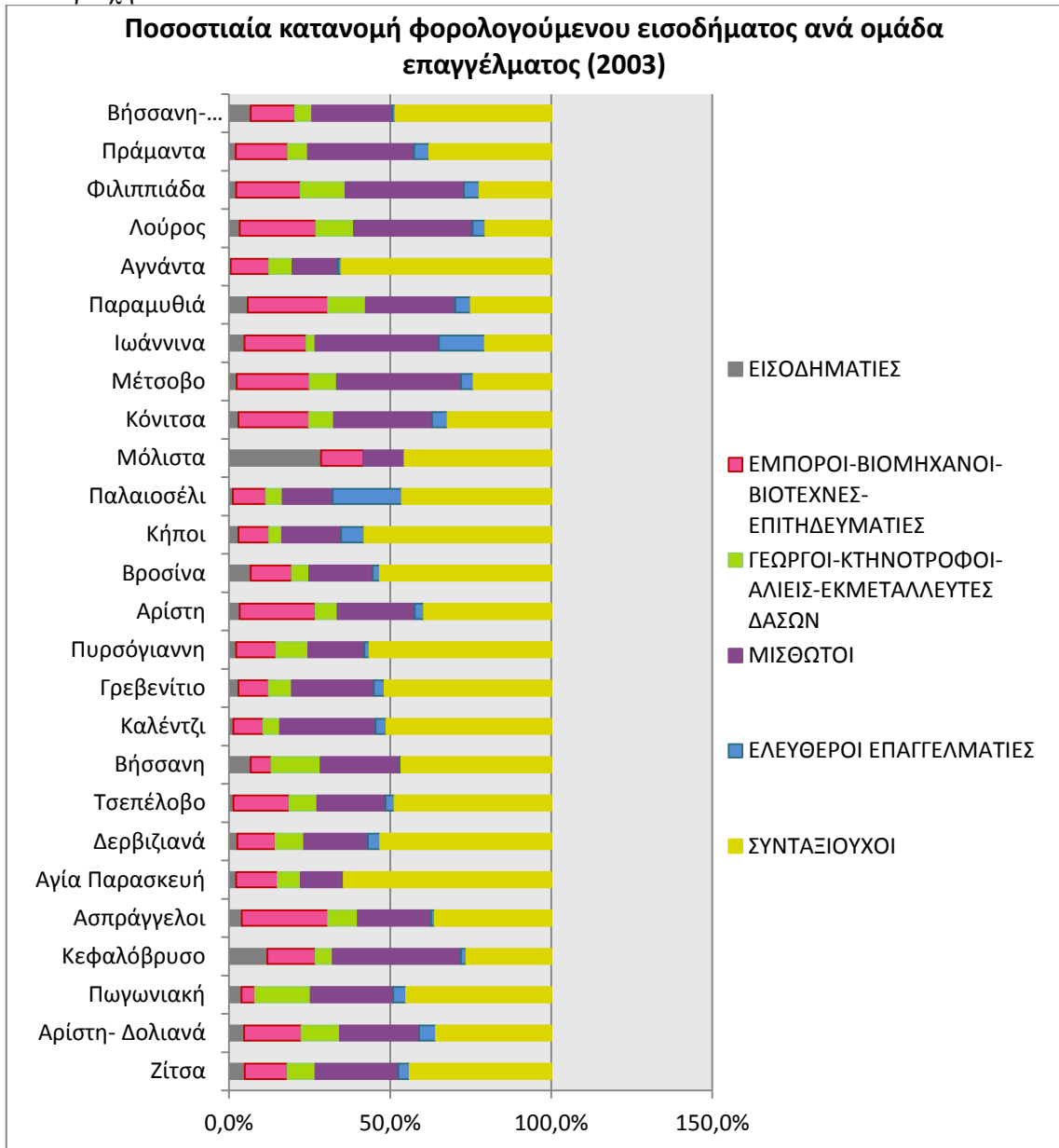
Συγκεντρωτικά, στον πίνακα 26 εμφανίζονται τα συγκρίσιμα αποτελέσματα ανά ομάδες επαγγελμάτων στην ΠΕ Ιωαννίνων και στο σύνολο της χώρας. Από την σύγκριση των στοιχείων προκύπτει ότι το μέσο φορολογούμενο εισόδημα της περιοχής μελέτης είναι μικρότερο από αυτό της χώρας. Επίσης, δεν παρεκκλίνει αρκετά του μέσου φορολογούμενου εισοδήματος της χώρας στις ομάδες επαγγελμάτων που αφορούν τους απασχολούμενους στον αγροτικό τομέα παραγωγής και στους μισθωτούς. Στις υπόλοιπες ομάδες παρατηρούνται μέσες αποκλίσεις από το μέσο φορολογούμενο εισόδημα της χώρας της τάξεως των 1000 €. Το ποσοστό συμμετοχής της ΠΕ Ιωαννίνων στην χώρα κατά το έτος 2003 συγκλίνει με το ποσοστό συμμετοχής στο ΑΕΠ της χώρας κατά το ίδιο έτος. Τέλος, παρατηρείται ότι η συμμετοχή των φόρων των ομάδων των φορολογούμενων της ΠΕ Ιωαννίνων κυμαίνεται στο 1,50 % του συνολικού φορολογούμενου εισοδήματος της χώρας.

Πίνακας 26: Φορολογούμενα εισοδήματα στην ΠΕ Ιωαννίνων και στο σύνολο της χώρας για το οικονομικό έτος 2003

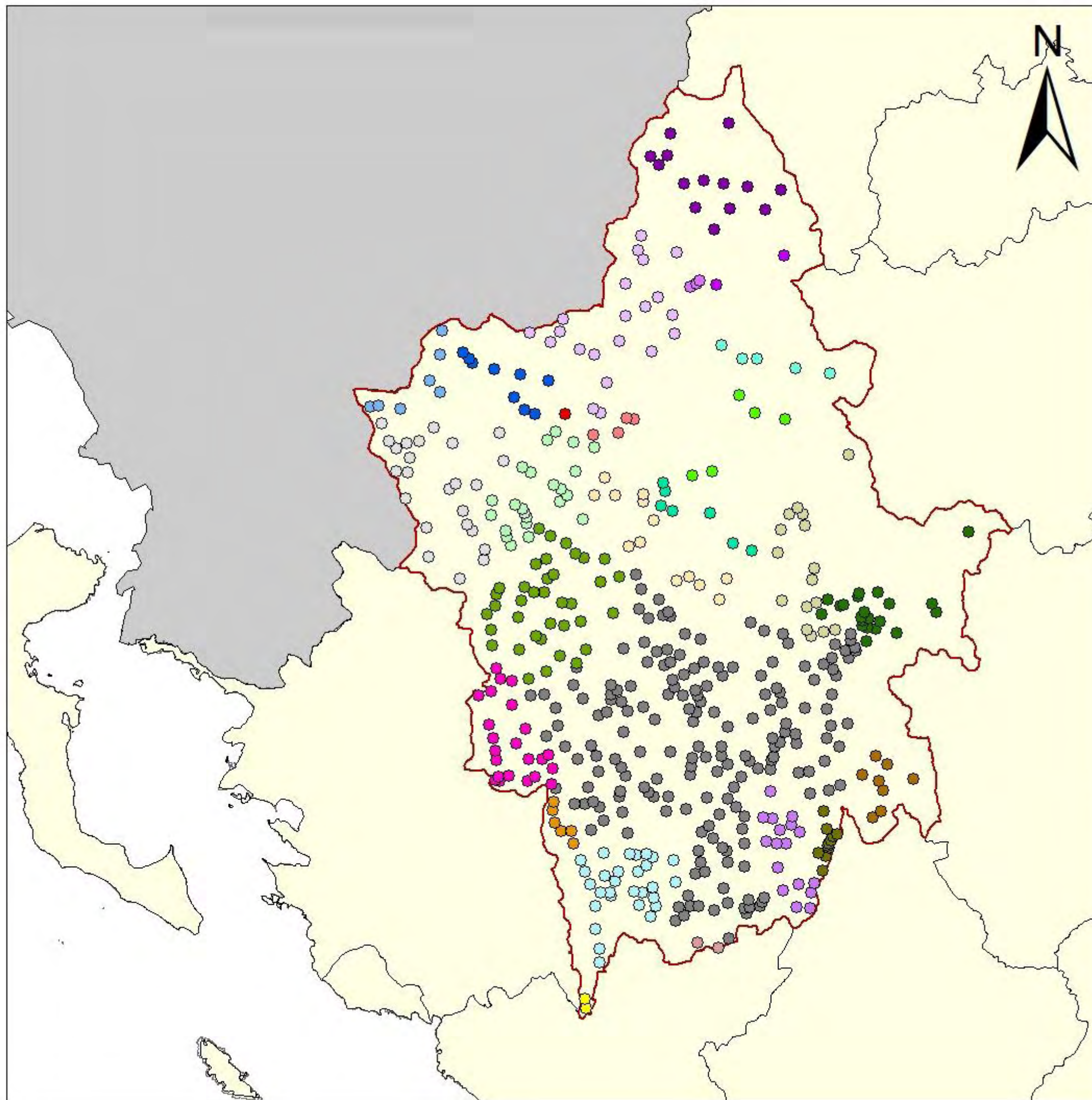
Ομάδες επαγγελμάτων	ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	
	Φορολογούμενο εισόδημα	Ποσοστό συμμετοχής στη χώρα	Μέσο φορολογούμενο εισόδημα	Φορολογούμενο εισόδημα	Μέσο φορολογούμενο εισόδημα
Έμποροι-βιομήχανοι-βιοτέχνες-επιτηδεύματιες	182.557.386,88 €	1,49%	15.775,79 €	12.255.410.610,78 €	17.924,50 €
Γεωργοί-κτηνοτρόφοι-αλιείς-εκμεταλλευτές δασών	43.041.609,74 €	1,26%	8.107,29 €	3.420.479.112,69 €	8.546,03 €
Εισοδηματίες	42.466.696,22 €	1,31%	4.890,22 €	3.246.564.911,96 €	5.979,79 €
Μισθωτοί	345.194.696,33 €	1,30%	13.787,93 €	26.552.562.191,31 €	13.937,86 €
Ελεύθεροι επαγγελματίες	112.100.233,94 €	1,64%	23.790,37 €	6.820.420.330,58 €	24.737,66 €
Συνταξιούχοι	220.689.968,91 €	1,50%	9.787,13 €	14.730.958.911,15 €	10.749,53 €
Γενικό σύνολο όλων των ομάδων επαγγελμάτων/οικογενειακό εισόδημα	946.050.592,02 €	1,41%	12.150,35 €	67.026.396.068,47 €	12.944,34 €

Πηγή: ΚΕ.Π.Υ.Ο. 2003, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία κατανομή φορολογούμενου εισοδήματος ανά ομάδα επαγγέλματος και περιοχή

Πηγή: Πίνακας 27 Παραρτήματος, ίδια επεξεργασία

**ΧΑΡΤΗΣ 9: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
ΑΝΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΚΩΔΙΚΟ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
- ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΟΙΚΙΣΜΟΙ

● ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	● ΚΟΝΙΤΣΑ
● ΑΡΙΣΤΗ	● ΛΟΥΡΟΣ
● ΑΡΙΣΤΗ-ΔΟΛΙΑΝΑ	● ΜΕΤΣΟΒΟ
● ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ	● ΜΟΛΙΣΤΑ
● ΒΗΣΣΑΝΗ-ΔΕΛΒΙΝΑΚΙ	● ΠΑΛΑΙΟΣΕΛ
● ΒΗΣΣΑΝΗ	● ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ
● ΒΡΟΣΙΝΑ	● ΠΡΑΜΑΝΤΑ
● ΓΡΕΒΕΝΙΤΙΟ	● ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
● ΔΕΡΒΙΖΙΑΝΑ	● ΠΩΓΩΝΙΑΚΗ
● ΖΙΤΣΑ	● ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ
● ΙΩΑΝΝΙΝΑ	● ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑ
● ΚΑΛΕΝΤΖΙ	● ΑΓΝΑΝΤΑ
● ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ	● ΚΗΠΟΙ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπον καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: Στοιχεία ΚΕ.Π.Υ.Ο. 2003,
Ελληνικοί Ταχυδρομικοί Κωδικοί

Φεβρουάριος, 2012

Η περιοχή μελέτης, βάσει των ταχυδρομικών κωδικών, χωρίζεται σε 26 περιοχές όπως φαίνονται στον χάρτη 9. Στο διάγραμμα 2 περιγράφεται η ποσοστιαία κατανομή των φορολογούμενων εισοδημάτων, των περιοχών αυτών (πίνακας 27 παραρτήματος). Από την παρατήρηση του διαγράμματος προκύπτει ότι κατά το έτος 2003 τα μεγαλύτερα ποσοστά των εισοδημάτων που φορολογήθηκαν αφορούν τους συνταξιούχους, γεγονός που αιτιολογείται από την μερίδα του γερασμένου πληθυσμού. Ύστερα από την ομάδα των συνταξιούχων, η ομάδα που καταλαμβάνει σε όλες τις περιοχές μεγάλο ποσοστό εισοδημάτων είναι αυτή των μισθωτών. Επίσης, οι έμποροι, βιοτέχνες, βιομήχανοι και επιτηδευματίες προβάλλουν ένα εξίσου ικανοποιητικό ποσοστό σε όλες σχεδόν τις περιοχές. Οι υπόλοιπες ομάδες παρουσιάζουν πιο υποτονικά ποσοστά και δεν συμβάλουν ιδιαίτερα στο συνολικό φορολογούμενο εισόδημα.

Πίνακας 28: Ποσοστιαία συμμετοχή των περιοχών στο συνολικό φορολογούμενο εισόδημα της ΠΕ Ιωαννίνων.

Περιοχή	Φορολογούμενο συνολικό εισόδημα σε ευρώ (€)	Ποσοστό συμμετοχής στην ΠΕ Ιωαννίνων
Πράμαντα	3596034,93	0,38%
Βήσσανη- Δελβινάκι	5063441,21	0,54%
Ζίτσα	13038040,93	1,38%
Αρίστη- Δολιανά	10129784,94	1,07%
Πωγωνιακή	1244135,97	0,13%
Κεφαλόβρυσο	2889297,09	0,31%
Ασπράγγελοι	2501753,13	0,26%
Αγία Παρασκευή	876655,66	0,09%
Δερβιζιανά	5129675,6	0,54%
Τσεπέλοβο	2163710,37	0,23%
Βήσσανη	2293651,24	0,24%
Καλέντζι	4677423,41	0,49%
Γρεβενίτιο	3006118,34	0,32%
Πυρσόγιαννη	3457266,34	0,37%
Αρίστη	1296473,9	0,14%
Βροσίνα	4118245,97	0,44%
Κήποι	997240,75	0,11%
Παλαιοσέλι	1972191,79	0,21%
Μόλιστα	176757,05	0,02%
Κόνιτσα	21349292,95	2,26%
Μέτσοβο	24747242,54	2,62%
Ιωάννινα	720375528,5	76,15%
Παραμυθιά	35530856,49	3,76%
Αγνάντα	6311495,13	0,67%
Λούρος	16400936,2	1,73%
Φιλιπιάδα	52707341,6	5,57%
ΠΕ Ιωαννίνων	946050592	100,00%

Πηγή: ΚΕ.Π.Υ.Ο. 2003, ίδια επεξεργασία

Ο πίνακας 28, επεξεργάζεται τα στοιχεία των 26 περιοχών ώστε να προκύψει το ποσοστό συμβολής τους στο συνολικό φορολογούμενο εισόδημα της περιοχής μελέτης. Η διαδικασία αυτή αναδεικνύει τις χωρικές ενότητες που παίζουν έναν πιο δυναμικό ρόλο στην διαμόρφωση της οικονομικής κατάστασης της ΠΕ. Αποτελεσματικά, εκτός από την πόλη των Ιωαννίνων, που διαμορφώνει σημαντικά την οικονομική εξέλιξη της περιοχής, μία εξίσου καλή εικόνα προβάλλει η περιοχή της Φιλιππιάδας, που δεν εντάσσεται διοικητικά στα όρια της περιοχής μελέτης αλλά ανήκουν περιοχές που διαθέτουν κοινό ταχυδρομικό κώδικα και επηρεάζονται από την ευρύτερη έκταση, και διαθέτει μία πολύ καλή ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και ευημερούν εξίσου οι ομάδα των εμπόρων. Σε σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη βρίσκονται και οι περιοχές της Ζίτσας, της Αρίστης, της Κόνιτσας, του Μετσόβου και της Παραμυθιάς (ισχύει το ίδιο με την περιοχή της Φιλιππιάδας). Στις χωρικές ενότητες αυτές παρουσιάζεται μικρή η συμμετοχή των συνταξιούχων και δεν προβάλλονται στα εισοδήματα όλων των ομάδων μεγάλες ανισότητες όσο στις υπόλοιπες περιοχές. Συνοπτικά, μέσα από την παραπάνω ανάλυση απορρέει μία εικόνα της ΠΕ Ιωαννίνων που σκιαγραφεί τους μικρούς πόλους ανάπτυξης και την διάχυση της ανάπτυξης σε μία ιδιόμορφα ορεινή περιοχή.

3.2.3. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Στην παράγραφο αυτή θα παρατεθούν στον πίνακα 29 οι δείκτες μέτρησης της ευημερίας τόσο σε επίπεδο ΠΕ όσο και σε επίπεδο συνόλου της χώρας ώστε να μπορούν τα στοιχεία να είναι συγκρίσιμα. Τέτοιοι δείκτες θεωρούνται το δηλωθέν εισόδημα (δείκτης που έχει αναλυθεί εκτενώς στην παράγραφο 3.2.2), το ΑΕΠ ανά κάτοικο, οι δείκτες ελκτικότητας, οι δείκτες κοινωνικής υποδομής και άλλα ποσοτικά δεδομένα που προδίδουν το επίπεδο ευημερίας της περιοχής μελέτης καθώς και τις ελλείψεις της.

Πίνακας 29: Βασικοί δείκτες ευημερίας

ΔΕΙΚΤΕΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2001)	100	91,1
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο (2003)	100	97,2
Φόρος εισοδήματος ανά κάτοικο (2003)	100	84
Αποταμιευτικές Καταθέσεις (2002)	100	1,3
Επιβατ. Αυτοκίν. / 100 κάτοικοι (2001)	30,9	22,3
Τηλεφωνικές Συνδέσεις / 100 κάτοικοι (2001)	54	45
Γιατροί / 1.000 κάτοικοι (2001)	4,37	6,3

Νέες Κατοικίες / 100 κάτοικοι (2001)	0,98	1,09
Υπηρεσίες Ξενοδοχείων & Εστιατορίων (2001)	100	0,91
Μαθητές δημοτικού / 1000 κάτοικοι (2001)	59,01	49,03
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης / 1000 κάτοικοι (2001)	68,37	68,16

Πηγή: Πετράκος και Ψυχάρης, 2004, ίδια επεξεργασία

Από τον πίνακα 29 προκύπτει ότι οι βασικοί δείκτες ευημερίας της ΠΕ Ιωαννίνων είναι ελαφρά χαμηλότεροι από τους αντίστοιχους για το σύνολο της χώρας. Αξιοσημείωτη είναι η υψηλή αναλογία γιατρών/1000 κατοίκους (6,3 δηλ. υψηλότερη αυτής του συνόλου της χώρας, που είναι 4,37) και η πολύ χαμηλή αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (49 έναντι μέσου όρου χώρας 59). Επίσης, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η οικονομική κατάσταση των κατοίκων διαφαίνεται, χωρίς μεγάλες αποκλίσεις, χειρότερη του μέσου της χώρας, γεγονός που αποδεικνύει εξίσου την δυσμενή οικονομική κατάσταση της ΠΕ Ιωαννίνων. Τέλος, οι δείκτες που πρέπει να σχολιαστούν είναι αυτός των νέων κατοικιών, που είναι μεγαλύτερος του μέσου της Ελλάδας και υποστηρίζει το γεγονός της δημογραφικής ανάπτυξης της περιοχής, και αυτός των ξενοδοχειακών εξυπηρετήσεων και των εστιατορίων ο οποίος μπορεί το 2001 να προσμετράτε μικρότερος του μέσου της χώρας, ωστόσο η ανάπτυξη των τουριστικών εξυπηρετήσεων και εξυπηρετήσεων αναψυχής έχουν την τάση να αναπτύσσονται κατά τα τελευταία χρόνια στη δεδομένη χωρική ενότητα.

3.2.4. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

Η παραγωγική διάρθρωση αποτελεί έναν βασικό παράγοντα που μπορεί σε μεγάλο βαθμό να ερμηνεύσει την αναπτυξιακή πορεία μίας περιοχής. Οι πόροι προς εκμετάλλευση που διαθέτει η εκάστοτε χωρική ενότητα καθώς η ικανότητα και οι δυνατότητες για να τους διαχειριστεί κατάλληλα, περιγράφουν την ήδη προδιαγεγραμμένη αναπτυξιακή πορεία της. Η ήδη διαμορφωμένη αυτή διαδρομή αποτελεί την βάση στην οποία θα στηριχθεί η μετέπειτα εξέλιξη της διάρθρωσης της παραγωγικότητας και εξίσου μπορεί να αποτελέσει έναν καίριο παράγοντα πρόβλεψης της μελλοντικής αναπτυξιακής φυσιογνωμίας μιας περιοχής. Περιοχές, λοιπόν, που έχουν αναπτύξει ανερχόμενους και δυναμικούς κλάδους του δευτερογενή και τριτογενή τομέα παράγωγης απολαμβάνουν μεγαλύτερης ευημερίας από περιοχές με αναπτυγμένο τον πρωτογενή τομέα παραγωγής (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004). Αυτή η διαπίστωση ίσως να αποτελεί ένα καλό λόγο για την διερεύνηση της παραγωγικής βάσης της ΠΕ Ιωαννίνων και πως αυτή επηρεάζει τον πληθυσμό της, την ευημερία των κατοίκων της

και τις προοπτικές της. Στον πίνακα 30 περιγράφονται τα ποσοστά συμμετοχής του κάθε παραγωγικού τομέα, τόσο στο σύνολο της περιοχής μελέτης όσο και στο σύνολο της χώρας.

Πίνακας 30: Τομείς παραγωγής της ΠΕ Ιωαννίνων (στοιχεία του 2002)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ		ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ		ΤΡΙΤΟΓΕΝΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	
	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΓΡ. ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΓΡ. ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΓΡ. ΕΝΟΤΗΤΑ
ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1,10%	6,70%	1,00%	17,50%	1,40%	75,80%
ΕΛΛΑΔΑ	100%	8,20%	100%	21,60%	100%	70,20%

Πηγή: Πετράκος και Ψυχάρης, 2004, ίδια επεξεργασία

3.2.4.1. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Οι αγροτικές δραστηριότητες που θα αναλυθούν στη συνέχεια αφορούν την απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παραγωγής (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία και δάση). Τέτοιου είδους δραστηριότητες αποτελούν αφενός βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού και αφετέρου διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για την διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών της υπαίθρου.

Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής είναι αρκετά ανεπτυγμένος στην ΠΕ Ιωαννίνων (σε σχέση με το σύνολο της Χώρας) και αυτό αντικατοπτρίζεται και από τα στοιχεία του πίνακα 30. Οι περιοχές του μεγαλύτερου ορεινού όγκου της Ελλάδας εξαρτώνται άμεσα από την γεωργία, την κτηνοτροφία και την δασοκομία.

Η **γεωργία** της περιοχής μελέτης αφορά πρωτίστως τις δενδροκαλλιέργειες και είναι κυρίως εκτατικές με μικρό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003). Λόγω των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών που οδηγούν στην χαμηλή παραγωγικότητα της γεωργίας, οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις εγκαταλείπονται σταδιακά (Παπαδημάτου και Ρόκος, 2005). Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα που παράγονται και προσδιορίζουν τόσο την ανάπτυξη όσο και τον προσανατολισμό της γεωργίας είναι ο καπνός, ο σίτος, τα εσπεριδοειδή, τα μήλα, τα ροδάκινα, τα γεώμηλα, οι τομάτες, το κρέας, το γάλα, το τυρί και τα αυγά. Η μεγαλύτερη παραγωγή αναφορικά με τα φυτικά προϊόντα στα οποία ειδικεύεται η ΠΕ είναι κατά σειρά τα γεώμηλα, οι τομάτες και ο σίτος. Ωστόσο, η γεωργική παραγωγή λειτουργεί στο μεγαλύτερο μέρος της ως

υποστηρικτική δραστηριότητα του πρωτογενή τομέα, διότι με την παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών και προϊόντων στηρίζεται η οικονομία του τομέα.

Η **κτηνοτροφία** από την άλλη πλευρά αποτελεί βασική συνιστώσα της παραγωγικής βάσης των ορεινών εκτάσεων, με τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις να μην εξειδικεύονται όσον αφορά τα είδη του ζωικού κεφαλαίου. Η κτηνοτροφική δραστηριότητα ασκείται κυρίως με μη οργανωμένη μορφή, ενώ μικρή είναι η ύπαρξη οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων (Παπαδημάτου και Ρόκος, 2005). Στην περιοχή μελέτης παρατηρείται η μεγαλύτερη συγκέντρωση χοιροτροφείων, πτηνοτροφείων και μονάδων βοοειδών γαλακτοπαραγωγής και κρεατοπαραγωγής (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

Η **δασοπονία** είναι αρκετά ανεπτυγμένη στις ορεινές περιοχές, γεγονός που οφείλεται άμεσα στις εκτεταμένες δασικές περιοχές που αποτελούν σημαντική πλουτοπαραγωγική πηγή για την υλοτομία (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

3.2.4.2. ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με ποσοστό 17,1% στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της ΠΕ Ιωαννίνων. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη του δευτερογενή τομέα της περιοχής ενδιαφέροντος, είναι η γεωγραφική θέση και η απομόνωση των ορεινών εκτάσεων που συνεπάγεται, παράγοντες που δρουν ανασταλτικά ως προς την ανταγωνιστικότητα των παραγόμενων προϊόντων, λόγω του υψηλότερου κόστους παραγωγής τους και του υψηλότερου κόστους μεταφοράς των πρώτων υλών. Επίσης, η ανάπτυξη του δευτερογενή παραγωγικού κλάδου επηρεάζεται από την σχέση του μεταποιητικού κλάδου με τον πρωτογενή τομέα, καθώς στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη την παραγωγή του (π.χ. οι επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων/ ποτών και επίπλων), γεγονός που σημαίνει ότι η εξέλιξη του κλάδου συναρτάται με την εξέλιξη του πρωτογενή τομέα. Τέλος, το μικρό μέγεθος των μονάδων και η χωρική κατανομή τους, καθώς σημειώνεται μεγάλη διασπορά μικρών, οικογενειακών κυρίως επιχειρήσεων, το μέγεθος των οποίων τις καθιστά μη ανταγωνιστικές και λειτουργεί αρνητικά στον εκσυγχρονισμό τους (Πορίκης, 2008). Η υψηλότερη συγκέντρωση μεγάλων μονάδων μεταποίησης συναντάται στη Βιομηχανική περιοχή (ΒΙ. ΠΕ.) που έχει δημιουργηθεί έξω από τα Ιωάννινα. Άλλες βιομηχανικές χρήσεις συναντώνται διάσπαρτες στο Λεκανοπέδιο, σε γειτνίαση με κύριους οδικούς άξονες. Οι μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου συγκεντρώνονται κοντά στις περιοχές που διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους για την παραγωγή. Εκτός του λεκανοπεδίου,

βιομηχανικές εγκαταστάσεις συναντώνται στα οικιστικά κέντρα Μετσόβου και Κόνιτσας. Οι μονάδες αυτές αφορούν σε κλάδους συγγενείς με τη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, γεωργικών και κτηνοτροφικών, καθώς και προϊόντων ξυλείας. Εξαιρέση αποτελεί η παρουσία μονάδας μεταλλουργίας στο Κεφαλόβρυσο της επαρχίας Πωγωνίου (Πορίκης, 2008).

Ο κλάδος των **κατασκευών** συγκεντρώνεται επίσης, στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Είναι ένας από τους γρηγορότερα αναπτυσσόμενους κλάδους δεδομένων και των μεγάλων οδικών συνδέσεων που κατασκευάζονται.

3.2.4.3. ΤΟΜΕΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ο τριτογενής τομέας συμβάλλει με το μεγαλύτερο ποσοστό στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της ΠΕ Ιωαννίνων (75,1%). Η περιοχή μελέτης, και ιδιαίτερα η πόλη των Ιωαννίνων, παρουσιάζει έντονη εμπορική δραστηριότητα αφού αποτελεί το εμπορικό κέντρο ολόκληρης της Ηπείρου. Παρά το γεγονός ότι η γεωγραφική απομόνωση δυσχεραίνει την ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων, ο όγκος των συναλλαγών είναι αυξημένος. Η αγορά της γειτονικής Αλβανίας συνετέλεσε σημαντικά στην αύξηση των εμπορικών συναλλαγών, εκτιμάται δε ότι στο μέλλον θα υπάρξει περαιτέρω βελτίωση. Η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού, η πιθανή σιδηροδρομική σύνδεση της Ηπείρου και η βελτίωση της οδικής και τελωνειακής σύνδεσης με την Αλβανία, αναμένεται να καταστήσουν τα Ιωάννινα ένα από τα σημαντικότερα εμπορευματικά κέντρα της χώρας.

Οι κλάδοι της Δημόσιας Διοίκησης και των υπηρεσιών Υγείας – Εκπαίδευσης φαίνονται να αναπτύσσονται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στην ΠΕ Ιωαννίνων. Πρέπει όμως να αναφερθεί ότι αν και οι υπηρεσίες συμμετέχουν αρκετά στον Τριτογενή Τομέα, παρούσας του Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου, πρόκειται για παραδοσιακού κυρίως χαρακτήρα υπηρεσίες με χαμηλή παραγωγικότητα. Σε αντίθεση έρχεται ο κλάδος του τουρισμού ο οποίος βρίσκει ιδιαίτερα πρόσφορο έδαφος στην περιοχή μελέτης καθώς υπάρχουν πολλοί τουριστικοί πόροι για να υποστηρίξουν την ανάπτυξή του. Οι κυριότεροι τουριστικοί προορισμοί της περιοχής μελέτης που παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον για το φυσικό και πολιτισμικό τους περιβάλλον και είναι δυνατόν να αποτελέσουν βασικό άξονα αναπτυξιακής δυναμικής και συγκράτησης του πληθυσμού είναι τα Ζαγοροχώρια, το Μέτσοβο, η Κόνιτσα, τα Τζουμέρκα, η περιοχή του ποταμού Καλαμά με σπάνιους φυσικούς, ιστορικούς και πολιτιστικούς πόρους αλλά και η πόλη των Ιωαννίνων με το κάστρο και το ιστορικό

κέντρο, την λίμνη Παμβώτιδα και το νησί της, το σπήλαιο Περάματος και την γειτονική Δωδώνη (Ορτεντζάτου, 2004). Επίσης, θα πρέπει να τονισθεί ότι η περιοχή μελέτης έχει αναπτύξει ιδιαίτερα τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως τον συνεδριακό, τον αθλητικό, τον οικολογικό, τον αγροτουρισμό, τον μορφωτικό- πολιτιστικό και τον τουρισμό εκθέσεων και εμπορίου διάσπαρτα στην περιοχή μελέτης.

3.2.5. ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Υπολογίζοντας το δείκτη ειδίκευσης προκύπτει μία εικόνα που έρχεται να επιβεβαιώσει, στο βαθμό που τα στοιχεία είναι αντιπροσωπευτικά, την διάρθρωση της παραγωγικής βάσης έτσι όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Στον Πίνακα 31 μέσω του υπολογισμού του δείκτη ειδίκευσης LQ μπορούμε να διαπιστώσουμε τον βαθμό ανάπτυξης καθενός από τους 13 κλάδους δραστηριότητας των νομών εν συγκρίσει με το σύνολο της χώρας. Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται από τον πολλαπλασιασμό του πηλίκου της απασχόλησης ενός κλάδου στην ΠΕ προς της συνολικής απασχόλησης της ίδιας περιοχής επί το πηλίκου της συνολικής απασχόλησης προς την απασχόληση του κλάδου στη χώρα (Πολύζος, 2005). Για την κατανόηση του Πίνακα 31 είναι απαραίτητο να δοθεί ο τρόπος ερμηνείας του δείκτη ειδίκευσης (Πολύζος, 2005):

- Αν $LQ(i)=1$, τότε η δραστηριότητα i είναι ανεπτυγμένη στην ΠΕ όσο και στο σύνολο της χώρας
- Αν $LQ(i)>1$, τότε η δραστηριότητα i είναι περισσότερο ανεπτυγμένη στην ΠΕ από όσο είναι στο σύνολο της χώρας. Όσο μεγαλύτερες τιμές παίρνει ο δείκτης τόσο μεγαλύτερη είναι η ειδίκευση του νομού στην αντίστοιχη δραστηριότητα.
- Αν $LQ(i)<1$, τότε η δραστηριότητα i είναι λιγότερο ανεπτυγμένη στην ΠΕ από όσο είναι στο σύνολο της χώρας. Όσο μικρότερες τιμές παίρνει ο δείκτης τόσο μικρότερη είναι η ειδίκευση του νομού στην αντίστοιχη δραστηριότητα.

Πίνακας 31: Δείκτης ειδίκευσης LQ

ΤΟΜΕΑΣ	LQ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Γεωργία, κτηνοτροφία δάση	1,88
Αλιεία	3,33
Μεταλλεία, ορυχεία	0,01
Μεταποίηση	0,3
Ηλεκτρισμός φυσικό αέριο & ύδρευση	1,64
Κατασκευές	0,62
Χονδρικό & λιανικό εμπόριο	1,26
Ξενοδοχεία & εστιατόρια	0,69
Μεταφορές, αποθήκευση επικοινωνίες	1,19
Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση	1,57
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση & επιχ/τικές δραστηριότητες	0,8
Δημόσια διοίκηση, άμυνα & κοινωνική	0,64

ασφάλιση	
Εκπαίδευση	1,1

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία επεξεργασία

Οπότε, από τον υπολογισμό του δείκτη ειδίκευσης προκύπτει ότι η περιοχή μελέτης διαθέτει ανεπτυγμένους οικονομικούς κλάδους συγκριτικά με τα ελληνικά επίπεδα ανάπτυξης. Ωστόσο, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης στον τομέα των ορυχείων, των μεταλλείων, της μεταποίησης, των ξενοδοχείων, των εστιατορίων και άλλων τομέων που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περαιτέρω στην ΠΕ Ιωαννίνων, διερευνώντας σαφώς την φέρουσα ικανότητα της χωρικής αυτής ενότητας να υποστηρίξει την ενδυνάμωση ορισμένων τομέων.

3.3. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Οι υποδομές αποτελούν έναν από τους κυριότερους παράγοντες ανάπτυξης μιας περιοχής, διότι μέσω αυτών μεταφέρονται υλικά και άυλα στοιχεία μεταξύ των περιοχών και των λαών και σαφώς διαμορφώνουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις μια υποδομή, όπως για παράδειγμα η μεταφορική, μπορεί να επιδράσει αρνητικά στην περιοχή εξυπηρέτησης προκαλώντας την υποβάθμισή της, διότι μέσα από την μείωση των χρονο-αποστάσεων δίνεται η δυνατότητα γρήγορης μετάβασης σε άλλες πόλεις ωθώντας εκεί την ανάπτυξη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περιοχή μελέτης, όπου η Εγνατία Οδός έχει εκμηδενίσει τις αποστάσεις με αποτέλεσμα την ενίσχυση των ήδη διαμορφωμένων χωρικών πόλων έλξεως και την υποβάθμιση των χωρικών ενοτήτων μέτριας δυναμικότητας. Θέλοντας να δοθεί με σαφήνεια η έννοια των υποδομών, επιλέχθηκε ένας σύνθετος ορισμός κατά τον οποίο υποστηρίζεται ότι υποδομή είναι κάθε επένδυση εκφρασμένη σε φυσικό κεφάλαιο σταθερό στο έδαφος και σχετικά μεγάλης κλίμακας, που στοχεύει στην εξυπηρέτηση διάφορων ανθρώπινων δραστηριοτήτων (Σκάγιαννης, 1994).

3.3.1. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Όλος ο ελληνικός χώρος για μεγάλο χρονικό διάστημα συναντούσε και ακόμα συναντά δυσκολίες σχετικά με την προσβασιμότητα σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πρόβλημα αυτό δύσκολα βρίσκεται λύση και αυτό οφείλεται σε γεωγραφικούς και γεωμορφολογικούς λόγους. Πιο συγκεκριμένα η Ήπειρος κρίνεται σε βαθμίδα «ελαφρά κάτω του μέσου όρου», βρίσκεται δηλαδή σε ένα πολύ δυσμενές επίπεδο αφού σε αυτή την θέση κατατάσσονται πολύ λίγες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θ.,Σ Ε.,Η., 2007).

Εξίσου, η Ήπειρος είναι μια Περιφέρεια που παρουσιάζει δυσκολίες προσπελασιμότητας και σε εθνικό επίπεδο, αφού είναι απομονωμένη από τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν καθώς και στη μεγάλη έκταση που καταλαμβάνει ο ορεινός όγκος της Περιφέρειας.

3.3.1.1. ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Ο τομέας αυτός των υποδομών, διαφαινόταν παλαιότερα υποβαθμισμένος με αποτέλεσμα να καταστέλλεται η ανάπτυξη τόσο της περιφέρειας όσο και της περιοχής μελέτης ειδικότερα. Παρόλα αυτά το τελευταίο διάστημα έχει βελτιωθεί αρκετά το οδικό δίκτυο, χωρίς αυτό ωστόσο να το καθιστά ικανοποιητικό για τις απαιτήσεις της περιοχής (χάρτης 10). Ωστόσο, η παραπάνω κατάσταση ήδη βελτιώνεται λόγω της ‘Εγνατίας Οδού’ που επιτυγχάνει την σύνδεση της περιφέρειας με την βόρεια Ελλάδα, και προβλέπεται να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο με την ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών που πραγματοποιούνται με σκοπό τη σύνδεση της Ηπείρου με την υπόλοιπη Ελλάδα, τη Δυτική Βαλκανική Χερσόνησο και την Δυτική Ευρώπη. Είναι μια σύνδεση η οποία προβλέπεται να καταστήσει την Περιφέρεια, και κατ’ επέκταση την ΠΕ Ιωαννίνων, ως βασική πύλη της Ελλάδας, προς την δύση αλλά και σε βασικό κόμβο των διευρωπαϊκών δικτύων προς την Ανατολική και Δυτική Μεσόγειο (Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος, 2008). Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται και στο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, κατά μήκος της Εγνατίας Οδού αναπτύσσεται ο Βόρειος άξονας ανάπτυξης της ηπειρωτικής Ελλάδας. Η Εγνατία Οδός έχει αποφέρει σημαντική μείωση του χρόνου μετακίνησης με τη χρήση οδικών μεταφορικών μέσων, αυτό αποδεικνύεται με την μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την Εγνατία Οδός Α.Ε. και περιγράφεται στον παρακάτω πίνακα ο χρόνος μετάβασης από την πόλη των Ιωαννίνων στις υπόλοιπες πόλεις που έγκειται από την Οδό πριν και μετά την ολοκλήρωσή της.

Πίνακας 32: Χρονο-αποστάσεις μεταξύ των Ιωαννίνων και των πόλεων της Εγνατίας Οδού

	Ηγουμενίτσα	Γρεβενά	Κόζάνη	Βέροια	Θεσσαλονίκη	Καβάλα	Ξάνθη	Κομοτηνή	Αλεξ/λη
Πριν την Εγνατία (λεπτά)	94	162	203	275	341	459	505	539	601
Με την Εγνατία (λεπτά)	45	63	91	114	158	236	264	286	312

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού, 2009

την αναβάθμιση κυρίως του τεχνολογικού εξοπλισμού (Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος, 2008).

3.3.1.3. ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Στην Περιφέρεια της Ηπείρου δεν υφίστανται σιδηροδρομικές υποδομές, γεγονός που αιτιολογείται από την ιδιόμορφη γεωμορφολογία της και τα έντονα κλιματολογικά φαινόμενα. Αναμφισβήτητα, η έλλειψη αυτής της υποδομής δυσχεραίνει την συνδεσιμότητα της περιοχής μελέτης με την υπόλοιπη Ελλάδα, και σαφώς καθιστά λιγότερο ευέλικτη την ΠΕ Ιωαννίνων στην διακίνηση των προϊόντων, γεγονός που επηρεάζει και το λιμάνι της Ηγουμενίτσας το οποίο δεν μπορεί να εκμεταλλευτεί με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο (Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος, 2008). Για το λόγο αυτό, σύμφωνα με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης προγραμματίζεται η δημιουργία νέου σιδηροδρομικού άξονα για τη σύνδεση του Αντιρρίου –Ιωαννίνων και σύνδεση Καλαμπάκας με τα Ιωάννινα και την Ηγουμενίτσα. Η πραγματοποίηση του έργου αυτού μπορεί να προκαλέσει οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση στην περιοχή μελέτης.

3.3.2. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Στις παραγωγικές υποδομές ανήκουν οι Βιομηχανικές περιοχές (ΒΠΠΕ) και πιο συγκεκριμένα μία τέτοια περιοχή που βρίσκεται στην ΠΕ Ιωαννίνων (χάρτης 10). Η περιοχή αυτή ιδρύθηκε το 1976 και είχε έκταση 1.440 στρέμματα (σήμερα διαθέτει έκταση 2.003,45 στρ.), όπου εγκαθίστανται 120 επιχειρήσεις που απασχολούν περίπου 2.500 εργαζόμενους. Απέχει από την πόλη των Ιωαννίνων περίπου 10 χιλιόμετρα, είναι προσβάσιμη από την Εθνική οδό Ιωαννίνων-Ηγουμενίτσας και δεν απέχει μεγάλη απόσταση από την Εγνατία Οδό και από το αεροδρόμιο της πόλης (ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΠΕ., 2011). Σημαντική είναι και η ύπαρξη του Επιστημονικού και Τεχνολογικού Πάρκου που αποτελεί τη δομή στήριξης της επιχειρηματικότητας στην περιοχή καθώς και διασύνδεσης της έρευνας και τεχνολογίας με την παραγωγική βάση της Περιφέρειας (Έργο Ερμής³, 2011).

Όσον αφορά τα ζητήματα ρύπανσης που προκαλούνται από την βιομηχανική δραστηριότητα, δεν φαίνεται να προκαλείται μέχρι στιγμής ιδιαίτερο πρόβλημα και αυτό συμβαίνει διότι η βιομηχανία είναι περιορισμένη. Τέλος στην περιοχή των Ιωαννίνων υπάρχει περιοχή εξόρυξης μαρμάρου η οποία είναι πολύ σημαντική για την

³ Το Έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Προγράμματος INTERREG IIIA / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΙΤΝΙΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑ – ΑΛΒΑΝΙΑ, Άξονας 2 – Μέτρο 2.1 και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από το ΕΤΠΑ και 25% από Εθνικούς Πόρους

εξόρυξη στην Ελλάδα, καθώς και η ποιότητα του μαρμάρου είναι πολύ καλή με απαλούς χρωματισμούς του μπεζ κυρίως. Για τους δυο αυτούς λόγους χρησιμοποιείται για την εγχώρια αγορά (Ορτεντζάτου, 2004).

Επίσης, στις παραγωγικές υποδομές συγκαταλέγονται και οι μεταλλευτικές υποδομές της περιοχής μελέτης. Στην ΠΕ Ιωαννίνων δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες λατομικές ζώνες που αφορούν μη αδρανή υλικά. Παρόλα αυτά λειτουργούν τρία λατομεία. και έχει επίσης καθοριστεί νέα λατομική έκταση στη θέση Πόρτες-Εικόνες-Κοφτερό-Ζωοδόχος του Δ. Ζίτσας, όπου έχουν χωροθετηθεί στην περιοχή αυτή 5 λατομεία τα οποία δεν έχουν δημοπρατηθεί και εκμισθωθεί. Ωστόσο μπορούν να λειτουργούν κατά καιρούς λατομεία εκτός θεσμοθετημένων περιοχών, όταν πρόκειται για έργα δημόσιας ωφέλειας (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

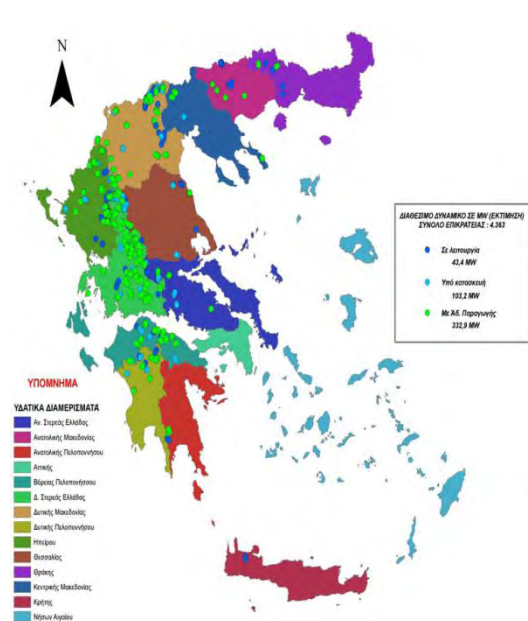
3.3.3. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η Ήπειρος σύμφωνα με το Χωροταξικό Σχέδιο της Περιφέρειας είναι αυτάρκης από την άποψη της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ύστερα από την υλοποίηση των υδροηλεκτρικών σταθμών οι οποίοι καθιστούν την Περιφέρεια σε υψηλό επίπεδο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (Εικόνα 3 και πίνακας 33 παραρτήματος). Επίσης σημαντικό στοιχείο για την παραγωγή ενέργειας, είναι η σύνδεση Ελλάδας-Ιταλίας, μέσα από το δίκτυο φυσικού αερίου που διέρχεται από την ΠΕ Ιωαννίνων, αν και είναι ελάχιστες οι περιοχές που παρέχεται η δυνατότητα εκμετάλλευσης του δικτύου αυτού (Έργο Ερμής⁴, 2011).

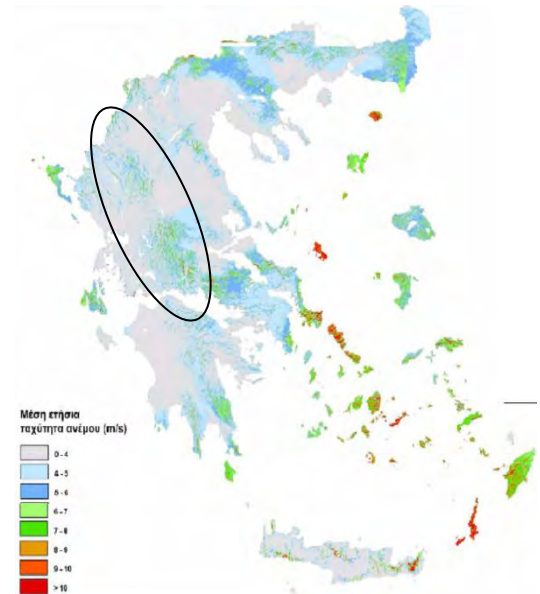
Σύμφωνα με τη υποστηρικτική μελέτη του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ, το υδροδυναμικό είναι ο κυριότερος πόρος που διαθέτει η περιοχή μελέτης για την ανάπτυξη ΑΠΕ. Το δυναμικό αυτό εντοπίζεται κυρίως στους ορεινούς όγκους από όπου και το υδατογραφικό δίκτυο είναι πλούσιο. Έχουν πραγματοποιηθεί τα κατάλληλα έργα για την δημιουργία υδροηλεκτρικών σταθμών και την παραγωγή ενέργειας, και θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί έως το 2009 ανέρχονται 9,3 ΜV ενώ εκκρεμούν αιτήσεις για 3,89 ΜV (ΔΕΣΜΗΕ, 2011). Τέλος, η ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων δεν δύναται για την ανάπτυξη υποδομών παραγωγής αιολικής (Εικόνα 4) και ηλιακής ενέργειας, καθώς το δυναμικό που προβάλλουν είναι ασθενές.

⁴ Το Έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Προγράμματος INTERREG IIIA / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΙΤΝΙΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑ – ΑΛΒΑΝΙΑ, Άξονας 2 – Μέτρο 2.1 και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από το ΕΤΠΑ και 25% από Εθνικούς Πόρους

Εικόνα 3: Υδροδυναμικό

Εικόνα 4: Αιολικό δυναμικό

Πηγή: ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ

3.3.4. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Στην περιοχή μελέτης, έχει προταθεί και έχει βρεθεί κατάλληλη θέση χωροθέτησης Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α), η οποία εντοπίζεται στο Ελληνικό Ιωαννίνων. Οι διαδικασίες κατασκευής του καθυστέρησαν ιδιαίτερα από τις αντιδράσεις των κατοίκων αλλά θα τεθεί σε λειτουργία άμεσα. Στην έκταση ενδιαφέροντος, έχει ξεκινήσει πρόγραμμα αποκατάστασης των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α), όπου μεγάλο μέρος του κόστους των μελετών και των έργων καλύπτεται από το πρόγραμμα «Θησέας», ωστόσο μέχρι το 2010 παρέμεναν 49 Χ.Α.Δ.Α προς αποκατάσταση (Υποδομές στην Ελλάδα, 2011).

3.3.5. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Αναφορικά με τις υποδομές υγείας και πρόνοιας, η ΠΕ Ιωαννίνων, θεωρείται ιδιαίτερα ευνοημένη λόγω της ύπαρξης της Ιατρικής Σχολής και του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου, στο οποίο πέρα από την έρευνα που πραγματοποιείται, εξυπηρετεί μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Επίσης, στην περιοχή μελέτης εγκαθίσταται το Γενικό Νοσοκομείο Χατζηκώστα και το 406 Γενικό Στρατιωτικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων (χάρτης 10). Ο πληθυσμός όμως της ΠΕ Ιωαννίνων δεν θα μπορούσε να εξυπηρετείται μόνο από τα τρία αυτά νοσοκομεία, καθώς οι αποστάσεις από τους απομακρυσμένους οικισμούς είναι μεγάλες. Για το λόγο αυτό υπάρχουν κέντρα υγείας στους δήμους

Βόρειων Τζουμέρκων, Δωδώνης, Ζίτσας, Κόνιτσας, Μετσόβου και Πωγωνίου. Τέλος, στην περιοχή εντοπίζονται 55 Περιφερειακά Ιατρεία κατανεμημένα στους οικισμούς (Υγειονομικός Χάρτης, 2011)

3.3.6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Όσον αφορά τις υποδομές εκπαίδευσης, παρατηρείται ότι και οι 3 βαθμίδες είναι ιδιαιτέρως ανεπτυγμένες στην περιοχή μελέτης. Η διάρθρωση και οι εγκαταστάσεις της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας, διαφαίνεται να καλύπτουν τις ανάγκες των δήμων και η κατανομή τους εξυπηρετεί εξίσου. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι αξιοσημείωτα ανεπτυγμένη στην έκταση ενδιαφέροντος, παίζοντας ταυτόχρονα έναν ιδιαίτερο αναπτυξιακό ρόλο τόσο στην ΠΕ όσο και στο σύνολο της περιφέρειας. Εντός της περιοχής μελέτης το πανεπιστήμιο διαθέτει 6 σχολές και 14 τμήματα (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2011). Επίσης, στην περιοχή εντοπίζονται 3 τμήματα ΤΕΙ που υπάγονται στα ΤΕΙ Ηπείρου και υπάρχει σχολή δημοτικής αστυνομίας στην Κόνιτσα. Οι προαναφερθείσες εγκαταστάσεις βρίσκονται σε αρκετά καλή κατάσταση, ωστόσο παρουσιάζονται κάποιες ελλείψεις στον εξοπλισμό των τμημάτων και ειδικότερα των νέων (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θ.,Σ.Ε.,Η., 2007).

3.3.7. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Στον ορεινό όγκο της Πίνδου λειτουργούν σήμερα 3 χιονοδρομικά κέντρα (χάρτης 10). Αυτά είναι:

- Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας
- Χιονοδρομικό Κέντρο Μετσόβου - Προφήτης Ηλίας - Πολιτισιές
- Χιονοδρομικό Κέντρο Μετσόβου, Καρακόλι

Το σημαντικότερο από τα προαναφερθέντα χιονοδρομικά είναι αυτό στη Βασιλίτσα κάτι που υποδηλώνει και η ύπαρξη 2 ορεινών καταφυγίων για την εξυπηρέτηση των ορειβατών. Στην περιοχή υπάρχουν 9 ακόμα ορεινά καταφύγια (στις περιοχές Γκαμήλα, Μιτσικέλι κτλ). Επιπλέον, η περιοχή διαθέτει ένα συνολικό δυναμικό 116 κλινών σε ξενοδοχεία, 27 σε ξενώνες και 89 σε ενοικιαζόμενα δωμάτια (ΕΣΥΕ, 2001). Ο αριθμός αυτός δεν μπορεί φυσικά να είναι ακριβής καθώς δημιουργούνται συνεχώς νέες υποδομές ανάλογα με την ζήτηση στην εκάστοτε περιοχή.

3.3.8. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (ΟΤΕ) καλύπτει ικανοποιητικά τις ανάγκες της περιοχής τόσο ως προς την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και ως προς το βαθμό εξάπλωσης του (δυσπρόσιτες περιοχές). Όσον αφορά όμως την δυνατότητα πρόσβασης

στο ευρυζωνικό δίκτυο του ΟΤΕ σε μέρος της περιοχής ενδιαφέροντος και σύμφωνα με τον χάρτη της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, πολύ λίγες περιοχές έχουν αυτήν την δυνατότητα και είναι κυρίως κέντρα μεγάλων δήμων όπως για παράδειγμα τα Ιωάννινα (ΕΕΤΤ, 2011). Αυτό είναι ένα ακόμη στοιχείο που υποδεικνύει την απομόνωση του ορεινού όγκου και την ανάπτυξη του με αργούς ρυθμούς στην πλειονότητα των περιοχών.

Το ίδιο αποτέλεσμα εξάγεται και από την παροχή ADSL στην ΠΕ Ιωαννίνων καθώς μόνο στα κέντρα Δήμων όπως οι προαναφερθέντες παρέχεται αυτή η δυνατότητα. Τέλος, για την κινητή τηλεφωνία, όπως φαίνεται και στην οι ορεινότερες περιοχές της Πίνδου παρουσιάζουν προβλήματα κάλυψης και γενικότερα η περιοχή μελέτης περικλείει ίσως το μεγαλύτερο ποσοστό ηπειρωτικού χώρου όπου δεν υπάρχει κάλυψη (ΕΕΤΤ, 2011).

ΧΑΡΤΗΣ 10: ΟΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ
ΣΤΗΝ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΟΙΚΙΣΜΟΣ 1ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ
- ΟΙΚΙΣΜΟΣ 3ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ
- ΟΙΚΙΣΜΟΣ 4ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ
- ΛΙΜΝΗ
- ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ
- ΑΛΒΑΝΙΑ
- ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ
- ΒΙ.ΠΕ.
- ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ
- ΛΙΜΑΝΙ
- ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΖΟΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟΣ
- ΕΘΝΙΚΗ ΟΔΟΣ
- ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΟΔΟΣ
- ΛΟΙΠΕΣ ΟΔΟΙ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: Παράγραφος 3,3 : Υποδομές

Φεβρουάριος, 2012

0 5 10 20 30 40
Χιλιόμετρα

4. ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Οι ορεινές περιοχές αποτελούν μία ιδιαίζουσα κατηγορία του χώρου, η οργάνωση της οποίας απαιτεί ξεχωριστή πολιτική χώρου και δράσεις, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν σε αυτές. Αναλυτικά, με τον όρο αυτό ως ορεινές εννοούνται "περιοχές των οποίων το ύψος, η κλίση του εδάφους και το κλίμα δημιουργούν ειδικές συνθήκες οι οποίες επενεργούν στην επιδίωξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων" (Παπαδημάτου και Ρόκος, 2004). Οι συνθήκες αυτές, συμβάλλουν καθοριστικά στο γεγονός πως οι ορεινοί όγκοι και το ανθρωπογενές περιβάλλον συχνά αποτελούν δύο υποσύνολα του χώρου χωρίς πολλά κοινά σημεία. Όσον αφορά την Ελλάδα, πρόκειται για μία κατά βάση ορεινή χώρα με ορεινούς όγκους που φτάνουν τα 3000μ. σχεδόν και καλύπτουν σημαντικό κομμάτι της συνολικής εκτάσεως. Βασικό πλεονέκτημα των ορεινών περιοχών της ελληνικής επικράτειας είναι ο εξαιρετικός πλούτος της βιοποικιλότητας σε συνδυασμό με τη σύνθεση του τοπίου. Οι ορεινές περιοχές της Ελλάδας, εκτός ορισμένων περιπτώσεων συμβατών με τις κυρίαρχες επιλογές των αναπτυξιακών πολιτικών των ελληνικών κυβερνήσεων, αποτελούσαν για χρόνια και αποτελούν αντικειμενικά, έναν απολύτως παραμελημένο πεδίο ενδιαφέροντος όσον αφορά τον σχεδιασμό τις χρηματοδοτήσεις και την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, καθώς η ανάπτυξη της χώρας είναι στραμμένη κυρίως προς τη θάλασσα (Τσιλιμίγκας 2006). Αν εξαιρεθούν οι μμητικές (από άλλα κράτη) και σημειακές μορφές ανάπτυξης των χιονοδρομικών κέντρων έντονης και εποχιακής συσσώρευσης χειμερινού τουρισμού, οι τεράστιες συγκριτικά, λόγω γεωμορφολογίας του Ελληνικού χώρου, εκτάσεις των ορεινών περιοχών εξακολουθούν να βιώνουν την γήρανση και δραματική μείωση του ντόπιου πληθυσμού, την εγκατάλειψη και την υποβάθμιση της γης και των παραδοσιακών επαγγελμάτων, την ερήμωση και καταστροφή του οικιστικού πλούτου και την ολοσχερή απουσία του κράτους το οποίο συνεχίζει να επιδίδεται σε πρωτοβουλίες μονοδιάστατης και κυρίως αστικής οικονομικής ανάπτυξης. Αποτελέσματα αυτών των πολιτικών ήταν η ώθηση των ορεινών πληθυσμών προς τα αστικά κέντρα, καθώς δεν μπορούσαν να συμβαδίσουν με το κυρίαρχο μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης (Παπαδημάτου και Ρόκος, 2004).

Η σημερινή εικόνα της Ελλάδας προβάλλει ότι η δυσαναλογία μεταξύ ορεινών εκτάσεων και πληθυσμών τους είναι αρκετά μεγάλη, περίπου οι μισές εκτάσεις της ελληνικής επικράτειας είναι ορεινές στις οποίες κατοικούν περίπου μόλις το 10% του πληθυσμού της χώρας.

4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η Ήπειρος αποτελεί μία από τις πιο ορεινές περιφέρειες της Ελλάδας και χαρακτηριστικό παράδειγμα ορεινής ενότητας όπου διαδραματίζονται τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω. Ο ορεινός της χώρος μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί κυρίαρχο κομμάτι της οικονομικής και πολιτιστικής της ταυτότητας, καθώς συνέβαλε και συνεχίζει να συμβάλει μέχρι και σήμερα στην γεωγραφική απομόνωση ολόκληρης της περιφέρειας, από τον υπόλοιπο χώρο της επικράτειας. Η γεωγραφική απομόνωση συνεπάγεται φυσικά και τον οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς η Ήπειρος συγκαταλέγεται μεταξύ των τελευταίων σε επίπεδο ανάπτυξης ευρωπαϊκών περιφερειών (Καρανικόλας, 2003). Ο συνδυασμός του αξιόλογου φυσικού και πολιτιστικού τοπίου με την έλλειψη υποδομών που δυσχεραίνει την προσπελασιμότητα και την επικοινωνία του ορεινού χώρου, γεγονός που τονίζεται και στον υπερκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΧΣΑΑ, 2008). Τα πιο ορεινά τμήματα της περιφέρειας που εντοπίζονται κυρίως στην ΠΕ Ιωαννίνων και αποτελούνται κατά βάση από τις επαρχίες Κόνιτσας, Ζαγορίου, Μετσόβου και Τζουμέρκων. Τα τμήματα αυτά επίσης αποτελούν και το φραγμό ανάμεσα στην ΠΕ και στις όμορες περιφέρειες, όπως έχει προαναφερθεί (Θεσσαλίας και δυτικής Μακεδονίας), αλλά και προς τα σημαντικότερα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας (Αθήνας και Θεσσαλονίκης). Τα τελευταία χρόνια γίνεται μεγάλη προσπάθεια να εξαλειφθεί αυτός ο φραγμός μέσω της Εγνατίας οδού. Ο συγκεκριμένος αυτοκινητόδρομος αποτελεί ένα τεχνικό έργο του οποίου η κατασκευή ήταν εξαιρετικά δύσκολη στο κομμάτι της Ηπείρου, αλλά ήδη με την σχεδόν ολοκληρωμένη μορφή του εξάλειψε σε σημαντικό βαθμό το πρόβλημα της γεωγραφικής απομόνωσης. Αναμένεται δε, να προσδώσει νέα δεδομένα στο χώρο τόσο της ΠΕ όσο και στον ορεινό, καθώς πλέον μπορεί να είναι πιο προσιτός στον άνθρωπο.

Το οικιστικό δίκτυο της περιφέρειας αποτελεί απόρροια του γεωγραφικού ανάγλυφου, ενώ παράλληλα δημιουργεί και οργανώνει τον οικονομικό και κοινωνικό σκελετό όλης της περιοχής. Τα παλαιότερα χρόνια, όπου οι ορεινές περιοχές της ΠΕ κατοικούνταν από περισσότερους ανθρώπους η ενασχόληση με τον πρώτο κλάδο παραγωγικών δραστηριοτήτων αποτελούσε την κυρίαρχη πηγή εσόδων τους. Ερχόμενοι, όμως, προς τη σημερινή εποχή τα ιστορικά και κοινωνικά δρώμενα κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα (β' παγκόσμιος πόλεμος, εμφύλιος, αστικοποίηση), καθώς και η σταδιακή απαξίωση των παραδοσιακών επαγγελμάτων συντέλεσαν

στη σταδιακή δημογραφική απομείωση των περιοχών αυτών σε βαθμό να εγκαταλείπονται εξ ολοκλήρου αρκετοί οικισμοί.

Με το πέρασ των χρόνων υπήρξαν σημαντικές μεταβολές στον μετασχηματισμό των ορεινών περιοχών της ΠΕ. Η εγκατάλειψη των παλιών παραδοσιακών εγκαταστάσεων που σχετίζονταν με τα επαγγέλματα των ορεσίβιων ανθρώπινων ομάδων και η μετεγκατάστασή τους τόσο των αγροτικών εγκαταστάσεων όσο και των ίδιων των ανθρώπων πιο κοντά στα αστικά κέντρα εισήγαγε νέα δεδομένα στον ορεινό χώρο. Κατά συνέπεια λόγω της απουσίας αστικών κέντρων στα ορεινά της περιφέρειας δεν επιτυγχάνεται η συγκράτηση του πληθυσμού, παρά μόνο η περιοδική του παρουσία. Με την εγκατάλειψη του ορεινού αγροτικού χώρου, τη μείωση της κτηνοτροφίας και την εισαγωγή πηγών ενέργειας που δεν σχετίζονται με δασικά προϊόντα (ξύλοκάρβουνα), ευνοείται η ανάκαμψη των δασικών εκτάσεων. Παράλληλα οι νέοι τεχνολογικοί παράγοντες μεταβάλλουν τη μορφή της κάθε σύγχρονης εγκατάστασης (ποιμνιοστάσια, βουστάσια, ιχθυοτροφεία, πτηνοτροφεία κ.ά), η οποία εκφράζεται στο χώρο σημειακά, λογική στην οποία αδυνατούν να απαντήσουν οι ορεινοί οικισμοί που στηρίζονταν στη συνεκτική κατανομή του πληθυσμού και όχι στη διάσπαρτη. Με αυτή τη λογική οργάνωσης του ορεινού αγροτικού χώρου η παρουσία του ανθρώπου στις ορεινές περιοχές της περιφέρειας είναι περιοδική και κυρίως κατά τους θερινούς μήνες (Αράπογλου, 2000).

Από την άλλη πλευρά οι νέες τεχνολογικές δυνατότητες και οικονομικές ασχολίες, όπως είναι ο τουρισμός έχουν καταφέρει να εξασφαλίσουν τη συνεχή διαβίωση και παρουσία του ανθρώπου στις ορεινές περιοχές όλους τους μήνες του χρόνου. Οι διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που βρίσκουν εφαρμογή στον ορεινό χώρο της περιφέρειας καλύπτουν όλες τις εποχές του χρόνου. Η ορεινή έκταση της περιοχής μελέτης εντάσσεται στις τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές που διαθέτουν όλα τα χαρακτηριστικά για να αναπτυχθούν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού με τη βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων, ενώ το επίπεδο των υποστηρικτικών υποδομών, θεωρείται αποδεκτό με περιθώρια βελτίωσής τους (ΕΠΧΣΑΑΤ, 2009). Ωστόσο η τουριστική ανάπτυξη δεν είχε απήχηση σε όλες τις περιοχές. Εμφανή αποτελέσματα της οικονομικής μεταστροφής προς τον τουρισμό γνωρίζουν κυρίως το Μέτσοβο, τα Ζαγοροχώρια και σε μικρότερο βαθμό τα Τζουμέρκα (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003).

Ο ορεινός χώρος της περιφέρειας και κυρίως η οροσειρά της Πίνδου στα ανατολικά της αποτελεί μία μεγάλη περιοχή με αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Σ' αυτό το κομμάτι έχουν θεσμοθετηθεί δύο εθνικά πάρκα (βόρειας Πίνδου και Τζουμέρκων) (ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου, 2003), ενώ αναμένεται και η θεσμοθέτηση του εθνικού πάρκου στον Γράμμο, όπως αναφέρεται και σε προηγούμενο κεφάλαιο.

4.2. ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΧΩΡΟΥ

Το περιεχόμενο της δεδομένης μελέτης όπως προαναφέρθηκε έγκειται στην ορεινή έκταση της ΠΕ Ιωαννίνων. Η εξέταση του ορεινού χώρου στην Ελλάδα διέπεται από διάφορους ορισμούς που έχουν δοθεί κατά καιρούς και επιλέγεται ο κατάλληλος ανάλογα τη γεωμορφολογία του εδάφους και τους στόχους της μελέτης της εκάστοτε περιοχής. Αρχικά, η **Ε.Σ.Υ.Ε.** το 1995 κατάταξε τους δήμους και τις κοινότητες σε πεδινούς, ημιορεινούς και ορεινούς, όπου ορεινές χαρακτηρίζονται οι διοικητικές χωρικές ενότητες που βρίσκονται εξολοκλήρου ή κατά τη μεγαλύτερη έκτασή τους σε υψόμετρο 800 μέτρων και άνω, το έδαφος είναι αρκετά κεκλιμένο και έκρυθμο που διακόπτεται από χαράδρες ή πολλαπλές πτυχώσεις. Εξίσου ορεινοί ορίζονται και οι δήμοι ή οι κοινότητες που προβάλουν υψομετρικές διαφορές σημείων πάνω από 400 μέτρα (ΕΣΥΕ, 2001).

Η κατηγοριοποίηση των δήμων, κοινοτήτων και οικισμών πραγματοποιήθηκε και από το **Υπουργείο Γεωργίας** σύμφωνα με ευρωπαϊκή οδηγία που ορίζει ορεινές τις περιοχές όπου η έκτασή τους βρίσκεται άνω των 800 μέτρων υψομέτρου ή εντοπίζεται από τα 600 έως τα 800 μέτρα υψομέτρου αλλά η κλίση του εδάφους είναι τουλάχιστον 16% ή βρίσκεται κάτω των 600 μέτρων αλλά η επιφάνεια είναι υπό κλίση άνω του 20% (Οδηγία 75/268/ΕΟΚ). Επίσης, συγκαταλέγονται οι περιοχές που τουλάχιστον το 80% της κτηματικής τους έκτασης χαρακτηρίζεται από ένα από τα παραπάνω κριτήρια (Οδηγία 75/268/ΕΟΚ).

Ο πιο πρόσφατος ορισμός ορεινότητας που έχει δοθεί για τον ελλαδικό χώρο, προέρχεται από τα **Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης** της βιομηχανίας και του τουρισμού, που καθορίζουν το όριο των 600 μέτρων υψομέτρου (ΕΠΧΣΑΑ-Β, 2009: 15 και ΕΠΧΣΑΑ-Τ, 2009: 11).

Τέλος, το **σχέδιο 'Καλλικράτης'** και η νέα διοικητική αρχιτεκτονική έχει προκαλέσει μείωση των ορεινών δήμων, διότι αυξάνοντας τις εκτάσεις των δήμων μειωνόταν το ποσοστό του ορεινού δήμου οπότε όλο και λιγότεροι δήμοι ορίζονται ως ορεινοί. Στην ΠΕ Ιωαννίνων η έκταση των ορεινών δήμων μειώθηκε αρκετά και οι νέοι ορεινοί δήμοι

είναι ο δήμος της Κόνιτσας, του Μετσόβου, των Βόρειων Τζουμέρκων, του Πωγωνίου και του Ζαγορίου (Νόμος 3852, 2010).

4.3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Για την οριοθέτηση του ορεινού χώρου θα πρέπει να εξετασθούν οι παραπάνω ορισμοί σε συνάρτηση με τον στόχο της μελέτης αυτής, ώστε να επιλεγεί ο καταλληλότερος, δηλαδή ένας ορισμός που θα συμβάλει στην εξέταση των κύριων ερωτημάτων του θέματος, καθώς και θα διευκολύνει την μέγιστη δυνατή εξαγωγή των επιθυμητών αξιολογήσιμων αποτελεσμάτων. Αρχικά, οι ορισμοί που έχουν αποδοθεί από την ΕΣΥΕ και το Υπουργείο γεωργίας είναι δυνατόν να προσδώσουν την απαιτούμενη λεπτομέρεια, μιας και προσδιορίζουν τον ορεινό χώρο βάσει των διοικητικών ορίων, αλλά μπορούν επίσης να οριοθετήσουν τον ορεινό χώρο κατηγοριοποιώντας έως και τους οικισμούς γεγονός που θα προσέφερε μεγαλύτερη από την επιθυμητή λεπτομέρεια, γεγονός που μπορεί να δυσχεραίνει την διεξαγωγή της έρευνας και την απορροή ασφαλών αποτελεσμάτων. Επίσης, οι ορισμοί αυτοί απευθύνονται κυρίως στην προηγούμενη διοικητική διαίρεση της χώρας, οπότε η μετατροπή των δεδομένων στα σημερινά δεδομένα είναι μία ελαφρώς χρονοβόρα διαδικασία που δεν έχει και ιδιαίτερο νόημα μιας και υπάρχουν και πιο εξελιγμένοι και εξυπηρετικοί ορισμοί.

Τα ειδικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού, όπως προαναφέρθηκε περιλαμβάνουν ορισμούς που θα μπορούσαν να οριοθετήσουν τον ορεινό χώρο, αλλά τον ορίζουν με μέτρο την υψομετρική τον 600 μέτρων, δηλαδή ένα μη ευέλικτο όριο που πιθανός να διχοτομεί οικισμούς ή δήμους, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εύρεση και η διαχείριση των απαραίτητων στοιχείων της εκάστοτε έκτασης. Πρόκειται, δηλαδή, για έναν ορισμό που δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της μελέτης, απευθύνεται κυρίως σε μεγαλύτερης κλίμακας εργασίες.

Καταληκτικά, επιλέγεται ο ορεινός χώρος να οριοθετεί βάσει του Καλλικρατικού σχεδίου (χάρτης 11). Πιο αναλυτικά, η εξέταση του ορεινού χώρου και των ορεινών οικισμών θα αφορά τους δήμους Κονίτσας, Ζαγορίου, Μετσόβου, Βόρειων Τζουμέρκων και Πωγωνίου. Επιλέγοντας τον ορισμό αυτό, αρχικά, διευκολύνεται η διερεύνηση των κριτηρίων που θα εξετάζουν την αλληλεπίδραση της εξέλιξης της πόλης με τον ορεινό χώρο (Κεφάλαιο 6), διότι μέσα από την διατήρηση των διοικητικών ορίων δύναται να εξεταστούν περισσότερα δεδομένα που δεν θα ήταν προσμετρήσιμα με άλλον ορισμό. Επίσης, παρατηρώντας τον χάρτη 11 εύκολα συμπεραίνεται πως οι ορεινοί δήμοι που προέκυψαν μπορούν να προσεγγίσουν πιο

ουσιαστικά το θέμα της δεδομένης εργασίας, διότι αποτελούν την έκταση που επηρεάζεται ουσιαστικά από τα Ιωάννινα μιας και η επικοινωνία και η πρόσβαση σε άλλες περιοχές (εκτός ΠΕ Ιωαννίνων) δυσχεραίνεται ιδιαίτερα από την ορεινότητα που προβάλλουν αυτοί οι δήμοι, οπότε είναι πιο απομονωμένες από τις υπόλοιπες ορεινές χωρικές ενότητες που εντοπίζονται στην ΠΕ αλλά δεν απαρτίζουν ορεινούς δήμους. Οι υπόλοιπες ορεινές εκτάσεις που εντοπίζονται στα δυτικά και νότια της ΠΕ, αναμφισβήτητα διαθέτουν καλύτερη και ευκολότερη προσβασιμότητα στην ευρύτερη έκταση της περιοχής μελέτης αλλά και στην πόλη των Ιωαννίνων, οπότε οι δήμοι αυτοί θα αλλοιώσουν ίσως τα αποτελέσματα της μελέτης. Οπότε, τα παρακάτω κεφάλαια θα εξετάσουν τον ορεινό χώρο αναφορικά με την νέα αρχιτεκτονική των δήμων.

ΧΑΡΤΗΣ 11: ΟΙ ΟΡΕΙΝΟΙ ΔΗΜΟΙ
ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- ΔΗΜΟΣ
- ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

- ΟΙΚΙΣΜΟΣ 1ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ
- ΟΙΚΙΣΜΟΣ 3ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ
- ΟΙΚΙΣΜΟΣ 4ου ΕΠΙΠΕΔΟΥ

- ΛΙΜΝΗ
- ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ
- ΑΛΒΑΝΙΑ

ΥΨΟΜΕΤΡΟ

- 0-600 m
- 600-1.000 m
- 1.000-1.400 m
- 1.400-1.800 m
- 1.800-2.200 m
- 2.200-2.600 m
- 2.600 m +

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

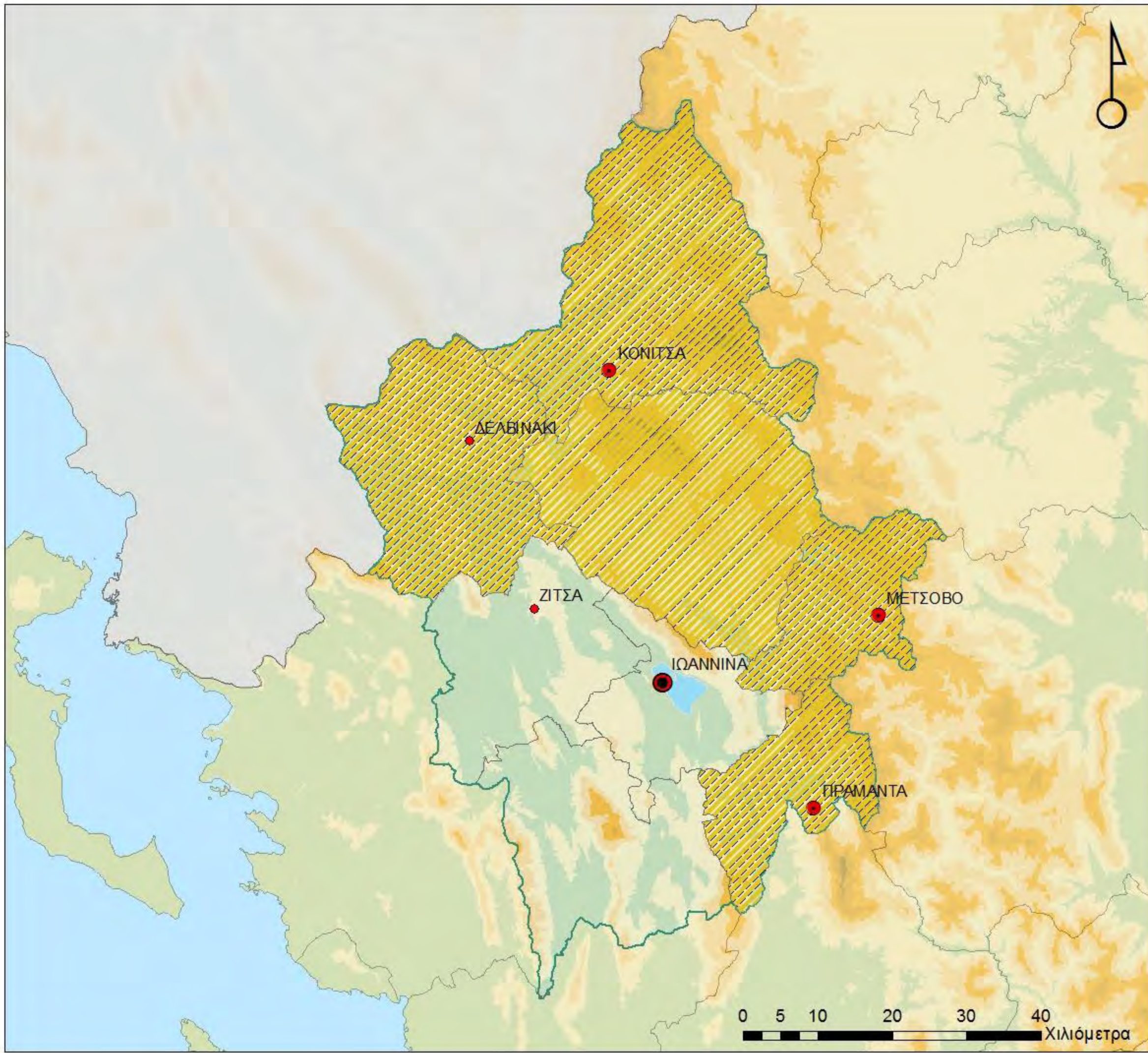
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: Νόμος 3852/2010

Φεβρουάριος, 2012

0 5 10 20 30 40
Χιλιόμετρα

5. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στα πλαίσια του συγκεκριμένου κεφαλαίου γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης της εξέλιξης της πόλης των Ιωαννίνων από τη δημιουργία της μέχρι σήμερα. Στόχος του κεφαλαίου είναι η διαπίστωση της χωρικής εξάπλωσης της πόλης ανά αιώνες και χρονικές περιόδους κατά τις οποίες οι κοινωνικές, οι οικονομικές, οι πολιτικές και άλλες εξελίξεις επιδρούσαν στην ανάπτυξη του ιστού και στην δημιουργία της σημερινής πόλης. Ωστόσο, η παρακάτω ανάλυση δεν θα επεκταθεί σε ιδιαίτερες ιστορικές λεπτομέρειες, μιας και ενδιαφέρον για την εργασία αυτή αποτελεί η διάγνωση των παραγόντων και η χωρική εξάπλωση της πόλης.

5.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Για την ιστορική περίοδο και τις συνθήκες συγκρότησης του πρώτου οικισμού στη θέση όπου βρίσκεται η σημερινή πόλη των Ιωαννίνων δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία αλλά αρκετές υποθέσεις. Κατά μία άποψη η πόλη ιδρύθηκε γύρω στο 530π.Χ. από τον Ιουστινιανό στα πλαίσια της προσπάθειας του για καλύτερη οργάνωση του βυζαντινού κράτους. Το πιθανότερο είναι ότι ο βυζαντινός οικισμός καταλάμβανε τμήμα εντός των ορίων του σημερινού κάστρου, το οποίο υπήρχε από τον 11^ο αιώνα. Η σημασία της πόλης μεγαλώνει στις αρχές του 13ου αιώνα, εξαιτίας της εγκατάστασης οικογενειών από την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Αυτοκρατορίας, λόγω των πολιτικών συνθηκών της εποχής. Μέσα στο 13ο αιώνα και εξαιτίας της αύξησης του πληθυσμού της πόλης παρατηρείται οικιστική ανάπτυξη εκτός των τειχών. Η ίδρυση του Δεσποτάτου της Ηπείρου καθιστά τα Ιωάννινα τη δεύτερη σημαντικότερη πόλη του Δεσποτάτου, μετά την πρωτεύουσα Άρτα (Λάμπρου, 2004).

Από τις αρχές του 14ου αιώνα τα Ιωάννινα αποδεδεσμεύονται από την Άρτα και αποτελούν την πρωτεύουσα του Δεσποτάτου των Ιωαννίνων, ενώ στις αρχές του 15^{ου} αιώνα έχουν ήδη εξελιχθεί σε πολιτικό και στρατιωτικό κέντρο μίας μεγάλης γεωγραφικής περιοχής που σε γενικές γραμμές συμπίπτει με τις σημερινές ΠΕ Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας. Η οικονομία της στηρίζεται αφ' ενός στα έσοδα από τη φεουδαρχική ιδιοκτησία και αφ' ετέρου στο εμπόριο και τη βιοτεχνία. Αν και αποτελούν μέρος της αυτοκρατορίας, στη διάρκεια του μεσαίωνα τα Γιάννενα διατηρούν χαλαρούς δεσμούς με το Βυζάντιο. Στην ουσία η πόλη ακολουθεί τη δική της αυτόνομη πορεία στο εσωτερικό του βυζαντινού κράτους και σταδιακά μετατρέπεται σε πόλη-κράτος. Η ανάπτυξη της πόλης δεν ανακόπτεται από την

τούρκικη κατάκτηση. Η αναίμακτη παράδοση των Ιωαννίνων το 1430 επιτρέπει τη συνέχιση της οικονομικής δραστηριότητας των κατακτημένων. Οι παλαιότεροι κοινωνικοί και διοικητικοί θεσμοί, καθώς και το καθεστώς γαιοκτησίας διατηρούνται (Βαταβάλη, 2004).

Τα προνόμια που έχει η πόλη τα πρώτα χρόνια της τουρκοκρατίας προσελκύουν πληθυσμό από άλλες περιοχές. Στους νέους κατοίκους των Ιωαννίνων συγκαταλέγονται μουσουλμάνοι και εβραίοι, αλλάζοντας την κοινωνική σύνθεση της πόλης. Η πόλη επεκτείνεται διαρκώς, ιδιαίτερα μάλιστα μετά το 1611 και την αποτυχημένη επανάσταση του Διονυσίου Φιλοσόφου, που είχε ως αποτέλεσμα την κατάργηση των προνομίων και την εκδίωξη του χριστιανικού πληθυσμού από το κάστρο. Η ένταση που ακολούθησε την επανάσταση του 1611 ήταν προσωρινή και σύντομα όχι μόνο αποκαταστάθηκε η ζωή στην πόλη, αλλά ξεκίνησε η ανοδική πορεία της, οδηγώντας στην ανάδειξή της σε ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά και οικονομικά κέντρα στη Νοτιοδυτική Βαλκανική. Το εμπόριο και η βιοτεχνία, που ασκούνταν μέσω των συντεχνιών, αποτελούσαν τις κύριες οικονομικές δραστηριότητες για τους Γιαννιώτες. Εκτός από τις εμπορικές συναλλαγές στα δευτερεύοντα αστικά κέντρα και τον αγροτικό χώρο της ευρύτερης περιοχής, οι έμποροι των Ιωαννίνων κινούνταν στα μεγάλα εμπορικά κέντρα της εποχής. Η μετανάστευση του πληθυσμού, εκτός από την οικονομική ζωή, επηρέασε και την πνευματική ανάπτυξη των Ιωαννίνων (Λάμπρου, 2004).

Το 17ο και 18ο αιώνα ιδρύθηκαν στην πόλη πολλές σχολές με χρήματα εύπορων Γιαννιωτών της διασποράς, ενώ σημαντική είναι και η εκδοτική δραστηριότητα της εποχής, σε συνέχεια της μεγάλης παράδοσης που είχε η πόλη στα γράμματα από τη βυζαντινή εποχή. Το 1789 τα Γιάννενα έγιναν κέντρο της επικράτειας του Αλή Πασά, η οποία περιελάμβανε ολόκληρη τη Βορειοδυτική Ελλάδα και τη Θεσσαλία, καθώς και τμήματα της Εύβοιας, της Πελοποννήσου, της Μακεδονίας και της Αλβανίας. Η πόλη την εποχή εκείνη βρισκόταν στο απόγειο της οικονομικής, κοινωνικής και πνευματικής ανάπτυξης, προσελκύοντας πολιτικές και πνευματικές προσωπικότητες από ολόκληρη την Ευρώπη. Η πολιορκία των Ιωαννίνων από τα στρατεύματα του σουλτάνου για την ανατροπή του αποστάτη Αλή Πασά προκαλούν μεγάλες υλικές ζημιές στην πόλη και συντελούν στην παρακμή της ως προς τις εμπορικές δραστηριότητες και τη βιοτεχνική παραγωγή (Λάμπρου, 2004).

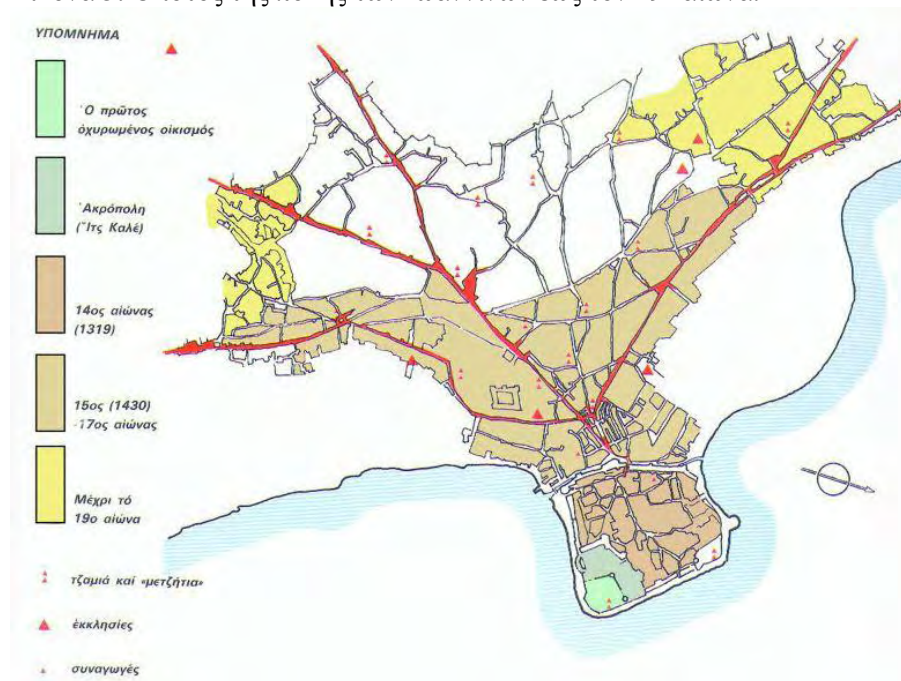
Οι μεταρρυθμίσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που πραγματοποιούνται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα οδηγούν σε περαιτέρω μείωση της βιοτεχνικής παραγωγής, δεδομένου

ότι τα τοπικά προϊόντα αντικαθίσταται σε μεγάλο βαθμό από τα ευρωπαϊκά βιομηχανικά προϊόντα που εισέρχονται πλέον αθρόα στο εσωτερικό της Αυτοκρατορίας. Ο παραγωγικός χαρακτήρας των Ιωαννίνων συρρικνώνεται. Πλέον η πόλη λειτουργεί περισσότερο ως διαμετακομιστικός κόμβος, απ' όπου διακινούνται ευρωπαϊκά προϊόντα προς την Αλβανία, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία. Η πτωτική πορεία των συντεχνιών και η οικονομική ύφεση έχουν ως αποτέλεσμα τη μαζική μετανάστευση, όπως και σε παλιότερες εποχές, προς τα εμπορικά και βιοτεχνικά κέντρα του ελληνικού κράτους και του τουρκοκρατούμενου βαλκανικού χώρου, που με τη δημιουργία ισχυρών οικονομικών παροικιών στηρίζουν τα Γιάννενα. Η οικονομική δύναμη της πόλης περιορίζεται ακόμα περισσότερο με την προσάρτηση της Ηπείρου στο ελληνικό κράτος το 1913. Πέραν του ότι η πόλη χάνει ένα ζωτικό κομμάτι της περιφέρειάς τους, το οποίο ενσωματώνεται στο αλβανικό κράτος, βρίσκονται απομονωμένα, σε ένα κράτος το οποίο έχει ήδη ξεκινήσει την ανάπτυξή του παρακολουθώντας σε μεγάλο βαθμό τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Κατά τη περίοδο του μεσοπολέμου, παγιώνεται ο χαρακτήρας των Ιωαννίνων ως ένα επαρχιακό διοικητικό κέντρο, με φτώχη ενδοχώρα και περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης. Παρόλα αυτά, η πνευματική ζωή εξακολουθεί να ανθεί, μέσα από τη δραστηριοποίηση τοπικών φορέων και συλλόγων αποδήμων. Ο τοπικός πληθυσμός εμπλουτίζεται με πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία που εγκαθίστανται μέσα και γύρω από τα Γιάννενα, ενώ στα πλαίσια της ανταλλαγής των πληθυσμών που ακολουθεί τη Μικρασιατική Καταστροφή ο τούρκικος πληθυσμός εγκαταλείπει την περιοχή. Δύο δεκαετίες αργότερα, στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, αποδεκατίζεται η εβραϊκή κοινότητα των Ιωαννίνων. Επίσης, τη δεκαετία του '40 εγκαθίσταται στα Γιάννενα μεγάλη ομάδα της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, η οποία θα διατηρήσει ζωντανή, σε όλη τη διάρκεια του «Ψυχρού Πολέμου» και όσο αυτό είναι δυνατό, την επαφή με τον ελληνισμό της Αλβανίας (Παπασπύρου, 2009).

Τα μεταπολεμικά χρόνια οι πολιτικές και οικονομικές συνθήκες εξακολουθούν να μην ευνοούν την ανάπτυξη των Ιωαννίνων, παρότι πρόκειται για το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Ηπείρου, με έντονο τον εμπορικό και διοικητικό χαρακτήρα για το σύνολο του γεωγραφικού διαμερίσματος. Ο πληθυσμός της πόλης αυξάνεται σημαντικά, καθώς μέρος του αγροτικού πληθυσμού που εγκαταλείπει την ύπαιθρο αναζητά ευκαιρίες απασχόλησης στα Γιάννενα, με άμεση συνέπεια την επέκταση της πόλης προς κάθε κατεύθυνση. Πολλοί είναι και οι κάτοικοι τόσο των Ιωαννίνων, όσο και της υπαίθρου της ΠΕ Ιωαννίνων που κατευθύνονται προς την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη ή χώρες του

εξωτερικού με σκοπό την επαγγελματική τους αποκατάσταση, αλλά και για λόγους σπουδών. Τομή στη ζωή της πόλης αποτελεί η ίδρυση τις μεταπολεμικές δεκαετίες του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, του πολιτικού αεροδρομίου, αλλά και δύο μεγάλων νοσοκομειακών συγκροτημάτων, που στο εξής θα αποτελέσουν τους κύριους αναπτυξιακούς πόλους. Η σταδιακή βελτίωση των κοινωνικών και συγκοινωνιακών υποδομών θα έχει μακροπρόθεσμα θετικές επιπτώσεις στην εξέλιξη της πόλης και θα συντελέσει στην μεγέθυνση της. Σχετική άρση της απομόνωσης των Ιωαννίνων και ανάδειξή τους σε ένα από τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Ελλάδας σημειώνεται τη δεκαετία του '90. Αυτό συνδέεται με τη βελτίωση των μεταφορικών υποδομών, την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ, τη διεύρυνση των λειτουργιών του Πανεπιστημίου και την αλλαγή του καθεστώτος στην Αλβανία. Η πόλη προσελκύει επενδύσεις, που στο μεγαλύτερο μέρος τους στρέφονται γύρω από τον τομέα των υπηρεσιών, όπως άλλωστε συνέβαινε ανέκαθεν. Συνολικά τα Ιωάννινα αποτελούν διαχρονικά, και παρά τις όποιες διακυμάνσεις, ένα κέντρο με εκτεταμένη ενδοχώρα, με την οποία διατηρούν μία σχέση αλληλεξάρτησης. Συγκεντρώνουν διοικητικές λειτουργίες και εμπόριο, κάτι που ενισχύει τους δεσμούς με τον αγροτικό χώρο και τα δευτερεύοντα αστικά κέντρα της ευρύτερης περιοχής. Ο πλούτος της πόλης προέρχεται από οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται ως επί το πλείστον εκτός του γεωγραφικού χώρου της Ηπείρου και οι οποίες διαμορφώνουν διεθνή δίκτυα σχέσεων (Παπασπύρου, 2009).

Εικόνα 5: Ο ιστός της πόλης των Ιωαννίνων έως τον 19^ο αιώνα.

Πηγή: Καραπιδάκης, 2009

5.2. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΟΛΗΣ

Το πρώτο διάταγμα για το σχέδιο πόλης εκδόθηκε το 1934 αλλά από τότε έως και το 1984 η μεγέθυνση του σχεδίου ήταν ελάχιστη. Πιο συγκεκριμένα το 1948 στην περιοχή της Κιάφας, το 1971 στην περιοχή των Αμπελοκήπων και το 1979 εντάχθηκε στο σχέδιο πόλης, ένα μικρό τρίγωνο στην περιοχή του Βελισσαρίου. Πρακτικά μπορούμε να πούμε, ότι αν εξαιρεθεί η επέκταση στην περιοχή των Αμπελοκήπων, τα όρια του σχεδίου πόλης παρέμειναν σχεδόν τα ίδια έως το 1984. Αυτό το γεγονός αποτέλεσε έναν από τους παράγοντες που συντέλεσαν στην αυθαίρετη δόμηση. Εξίσου, σημαντικός παράγοντας αλλοίωσης του πολεοδομικού ιστού ήταν η νόμιμη δόμηση βάσει του σχεδίου του 1934, παρόλο που το σχέδιο αυτό ήταν πεπαλαιωμένο και δεν εξυπηρετούσε τις μελλοντικές ανάγκες του ιστού (Λάμπρου, 2004).

Μετά το 1984 έως και σήμερα παρατηρείται ένα σύνολο διαδοχικών επεκτάσεων του σχεδίου πόλεως με αποτέλεσμα σχεδόν το διπλασιασμό των ενταγμένων στο σχέδιο περιοχών. Οι επεκτάσεις αυτές που γίνονται κατά κανόνα με χαμηλούς συντελεστές δόμησης (0,4 ή 0,8) διαφοροποιούν σημαντικά το αστικό τοπίο, χωρίς όμως να επιδρούν ιδιαίτερα αρνητικά στο φυσικό περιβάλλον, λόγω του χαμηλού συντελεστή δόμησης. Έτσι καλύπτονται οι οικιστικές ανάγκες, οι οποίες βέβαια είχαν εκδηλωθεί με τη μορφή της αυθαίρετης δόμησης αρκετά νωρίτερα, αλλά συγχρόνως θεσμοθετείται μια λύση με αρκετά χαμηλό περιβαλλοντικό κόστος και διατηρώντας ένα βασικό χαρακτηριστικό της πόλης που προϋπήρχε ως αποτέλεσμα της ιστορικής της πορείας, την αραιή δόμηση και το ικανοποιητικό ποσοστό πρασίνου στον αστικό χώρο σε σχέση με άλλες ελληνικές πόλεις αντίστοιχου μεγέθους (Λάμπρου, 2004).

6. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΡΕΙΝΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

Όπως προαναφέρθηκε και στην εισαγωγή, στόχος της μελέτης αυτής είναι η εξέταση της επίδρασης της πόλης των Ιωαννίνων στην ύπαιθρο, και πιο συγκεκριμένα στον ορεινό χώρο, κατά την μετέλευσή της. Πιο αναλυτικά, το κύριο ερώτημα που τίθεται είναι το κατά πόσο διαφοροποιήθηκε και με ποιο τρόπο αναδιαμορφώθηκε ο οικιστικός ορεινός χώρος, σε οικιστικό, χωρικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο σε μία διοικητική ενότητα όπου μέσα σε αυτή εγκαθίσταται ένας αστικός πόλος έλξης που αναπτύχθηκε και εξακολουθεί να αναπτύσσεται σταδιακά. Για την απόρροια των συμπερασμάτων που θα απαντούν το ερώτημα αυτό, στο κεφάλαιο αυτό θα τεθούν κάποια κριτήρια, ποιοτικά και ποσοτικά, που θα διερευνούν τους αναπτυξιακούς παράγοντες τόσο σε επίπεδο πόλης όσο και σε επίπεδο εξωαστικού χώρου. Οι δύο χωρικές αυτές ενότητες που θα αφορούν αυτό το κεφάλαιο είναι η πόλη των Ιωαννίνων, δηλαδή οριοθετείται από τα όρια του νέου δήμου Ιωαννίνων και ορεινός χώρος οριοθετείται από τα όρια των δήμων Κονίτσης, Ζαγορίου, Μετσόβου, Βόρειων Τζουμέρκων και Πωγωνίου, όπως επιλέχθηκε στο κεφάλαιο 4. Τα βασικά κριτήρια αυτά είναι:

1. Τα δημογραφικά κριτήρια
2. Η σύγκριση του επιπέδου εκπαίδευσης
3. Τα οικονομικά στοιχεία
4. Η απασχόληση
5. Η ευημερία
6. Οι συγκοινωνιακές συνδέσεις
7. Η μετακίνηση για εργασία και για απόκτηση αγαθών
8. Και άλλα κριτήρια

6.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Τα κριτήρια που θα εξετασθούν σε αυτή την ενότητα αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία και δείκτες που αναλύθηκαν στην ενότητα 3.1, με την διαφορά ότι εξετάζονται για τις συγκρίσιμες περιοχές ενδιαφέροντος. Οι δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κριτήρια εξέτασης και αφορούν τον δημογραφικό παράγοντα είναι αρκετοί. Ως μέτρο σύγκρισης των δύο χώρων θα χρησιμοποιηθούν ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού των δήμων, οι δημογραφικοί δείκτες γήρανσης, παραγωγικών ομάδων

και αντικατάστασης και το επίπεδο εκπαίδευσης που προβάλλουν οι ορεινοί δήμοι σε σύγκριση με αυτό που προβάλλει η πόλη.

6.1.1. Ο ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού⁵ είναι ένας δείκτης με τον οποίο δύναται να μετρηθούν τα ποσά των μετακινήσεων των πληθυσμών με το πέρασμα των χρόνων. Αναμφισβήτητα είναι ένα κριτήριο που δεν προσδίδει τον προορισμό των μετακινήσεων, δηλαδή δεν είναι γνωστό αν προσέλκυσε κατοίκους των ορεινών οικισμών συγκεκριμένα η πόλη των Ιωαννίνων, αλλά ο δείκτης αυτός προσδίδει εν μέρει την αναπτυξιακή δυναμικότητα κάθε δήμου σε κάθε εποχή. Δηλαδή ένας δήμος που βρίσκεται υπό ανάπτυξη παρουσιάζει μία τάση αύξησης του πληθυσμού, διότι προσφέρει μεγαλύτερες δυνατότητες από έναν υποανάπτυκτο δήμο, οπότε οι κινήσεις των πληθυσμών μπορούν να αποτελέσουν κριτήριο δυναμικότητας. Για την δημιουργία του πίνακα 34 χρειάστηκε να υπολογισθούν οι πληθυσμοί των οικισμών των παλαιότερων διοικητικών διαιρέσεων με τέτοιο τρόπο ώστε χωρικά να συνάδουν με την νέα διοικητική διαίρεση, ώστε τα ποσά να είναι συγκρίσιμα. Για το λόγο αυτό, όπως αναφέρθηκε και στην παράγραφο 3.1.3. τα δεδομένα των παλαιότερων χρόνων δεν μπορούν να είναι ακριβή, ωστόσο μπορούν να αποδώσουν μία εικόνα της αναλογίας των μετακινήσεων.

Πίνακας 34: Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (r%) του πληθυσμού 1940-2011 ανά δήμο.

Καλλικράτικοι Δήμοι	1940-1951	1951-1971	1971-1981	1981-1991	1991-2001	2001-2011
Δ. Βόρειων Τζουμέρκων	-19,47	-19,50	10,77	-36,26	6,65	-20,49
Δ. Δωδώνης	-2,84	-15,00	12,95	-21,09	4,82	-35,41
Δ. Ζίτσας	-13,92	-14,30	18,88	7,51	7,17	-15,38
Δ. Ζαγορίου	-32,72	-21,67	42,75	-73,85	10,77	-46,67
Δ. Ιωαννιτών	24,53	13,32	1,67	30,20	11,54	13,56
Δ. Κόνιτσας	-14,80	-28,34	1,34	-4,16	0,45	-36,77
Δ. Μετσόβου	-13,43	-5,87	1,07	-2,36	0,14	-22,50
Δ. Παγωνίου	-21,14	-27,59	15,03	3,59	-12,68	-20,79

Πηγή: Πίνακας 10

Από τον πίνακα 34 προκύπτει ότι οι μέσοι ρυθμοί ετήσιας μεταβολής του πληθυσμού της πόλης των Ιωαννίνων που προέβλεπε ανά τα χρόνια ήταν πάντα θετικοί, γεγονός αναμενόμενο για μία υπό ανάπτυξη πόλη. Τον μικρότερο ρυθμό μεταβολής που καταγράφεται για την πόλη αφορά την χρονική περίοδο 1971-1981, περίοδο κατά την οποία η ΠΕ Ιωαννίνων παρουσίαζε μία γενικότερη συγκρότηση πληθυσμού, μιας και δεν υπολογίζεται ότι έχασε πληθυσμό κανένας δήμος. Αντιθέτως κατά την δεδομένη

⁵ Η αποτύπωση του δείκτη πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του τύπου: $P_x = P_y(1+r)^{x-y}$, όπου P_x : ο πληθυσμός στο έτος εκκίνησης και P_y ο πληθυσμός στο έτος κατάληξης και r : ο δείκτης

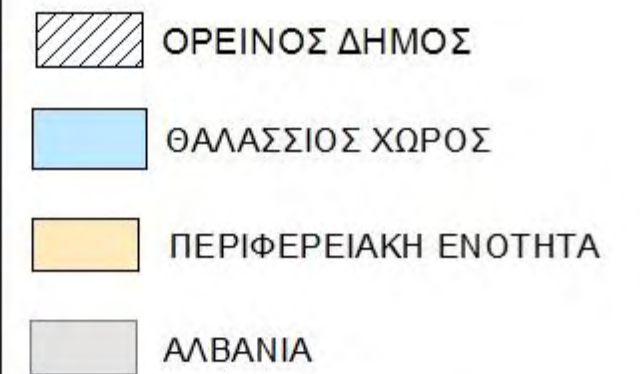
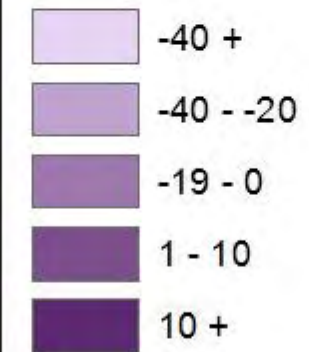
περίοδο σημειώθηκαν αξιοσημείωτοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής, όπως αυτός του δήμου Ζαγορίου, διότι η χρονική περίοδος αυτή σηματοδοτείται από την ικανοποιητική δραστηριοποίηση του αγροτικού τομέα καθώς από την σταδιακή ενδυνάμωση των τουριστικών ενασχολήσεων. Τα Ιωάννινα παρουσιάζουν τον μεγαλύτερο ρυθμό μεταβολής κατά την χρονική περίοδο 1981-1991, όπου η τάση αστικοποίησης ήταν έντονη σε όλο το εύρος της Ελλάδας.

Οι ορεινοί δήμοι μελέτης, σε γενικές γραμμές, προβάλλουν παρόμοιες τάσεις ανά τις δεκαετίες. Πιο συγκεκριμένα έως το έτος 1971 σταδιακά έχαναν πληθυσμό, την δεκαετία 1971-1981 ανέκτησαν κατοίκους, τις επόμενες δύο δεκαετίες μειώθηκε ο πληθυσμός και κρατήθηκε σε σταθερά στάδια και τέλος σύμφωνα με την τελευταία απογραφή σημειώθηκε μεγάλη μείωση του μέσου ρυθμού μεταβολής. Οι κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες των εποχών αυτών μπορούν να αιτιολογήσουν τις κινήσεις αυτές του πληθυσμού, αλλά δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί ότι η σταδιακή απομόνωση του ορεινού χώρου δεν μπορεί να αποτελεί ανεξάρτητο γεγονός από την ταυτόχρονη αύξηση του πληθυσμού των Ιωαννίνων. Σαφώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ότι η μετακίνηση αυτή των κατοίκων είχε κατεύθυνση τα Ιωάννινα, αλλά χωρίς αμφιβολία η ανάπτυξη της πόλης έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην τάση αυτή. Στον χάρτη 12 αναπαρίσταται ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της δεκαετίας 2001-2011.

**ΧΑΡΤΗΣ 12: Ο ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ
ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
2001-2011**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (r‰)**

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

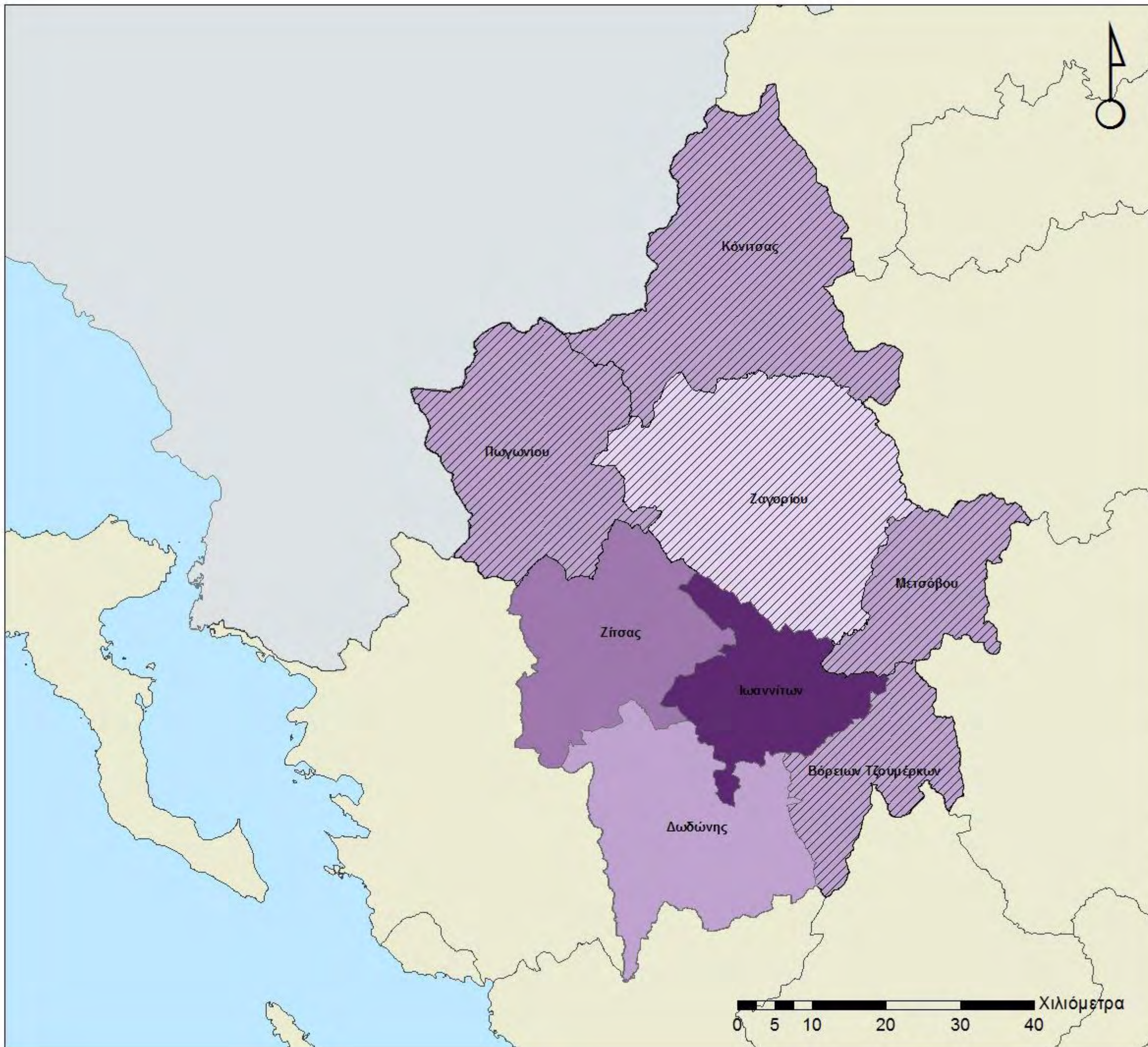
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: Πίνακας 36

Φεβρουάριος, 2012

6.1.2. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Οι δημογραφικοί δείκτες που αφορούν τον δείκτη γήρανσης, παραγωγικών ηλικιών και αντικατάστασης, που αναλύθηκαν εκτενώς στην παράγραφο 3.1.4.. Τα στοιχεία που διατίθενται προς επεξεργασία από την ΕΣΥΕ αφορούν μόνο την απογραφή του 2001, οπότε δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σύγκριση μεταξύ δεκαετιών. Ωστόσο, μπορεί να γίνει μία συσχέτιση των δεικτών που προβάλλει ο δήμος Ιωαννίνων και οι ορεινοί δήμοι χαρτογραφικά, ώστε να διαγνωσθεί ποιες ηλικιακές ομάδες είναι ικανός ο κάθε δήμος να συγκρατεί και κατά πόσο υπάρχει παραγωγικός ή εν δυνάμει παραγωγικός πληθυσμός.

Ο δείκτης γήρανσης (χάρτης 13) στην πόλη των Ιωαννίνων προβάλλεται ιδιαίτερα χαμηλός, γεγονός που αναδεικνύει την άποψη ότι πρόκειται για έναν πόλο έλξης για τους νέους ανθρώπους, λόγω των αναπτυξιακών δυνατοτήτων. Επίσης, στους δήμους Μετσόβου και Κονίτσης ο δείκτης γήρανσης παραμένει σε μέσα επίπεδα, διότι οι δύο δήμοι αυτοί διαθέτουν δυναμικές έδρες που εξυπηρετούν τις ανάγκες των κατοίκων, αλλά αποτελούν περιοχές που παρακινούν την τουριστική δραστηριότητα. Τέλος, οι δήμοι Ζαγορίου, Βόρειων Τζουμέρκων και Πωγωνίου χαρακτηρίζονται από έναν υψηλό δείκτη γήρανσης, χαρακτηρισμός που οφείλεται αναμφισβήτητα στην απομόνωση και την ερήμωση μεγάλων εκτάσεων των δήμων.

Το ποσοστό παραγωγικών ηλικιών (χάρτης 14) αντικατοπτρίζουν το ποσοστό των ηλικιών που μπορούν να εργασθούν, δηλαδή τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών. Εξίσου με τον δείκτη γήρανσης, ο δήμος Ιωαννίνων διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό των παραγωγικών ομάδων. Οι ορεινοί δήμοι, διαθέτουν ένα ποσοστό 60% παραγωγικών ηλικιών, με εξαίρεση τον δήμο Πωγωνίου και Βόρειων Τζουμέρκων που παρουσιάζει μικρότερο ποσοστό.

Τέλος, ο δείκτης αντικατάστασης (χάρτης 15) που υπολογίζει το ποσό των ατόμων ηλικίας 10-14 ετών που αντιστοιχούν σε ένα ηλικιωμένο άτομο 60- 64 χρονών, προβάλλει ανάλογη εικόνα με τους άλλους δύο δείκτες. Η πόλη των Ιωαννίνων διαφέρει αισθητά ενώ οι ορεινοί δήμοι και ιδιαίτερα ο δήμος Βορείων Τζουμέρκων σε κάθε ηλικιωμένο άτομο αντιστοιχεί λιγότερο από ένα νέο άτομο.

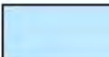
ΧΑΡΤΗΣ 13: Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ

	0,89 - 0,90	ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΓΗΡΑΣΜΕΝΟΣ
	0,90 - 1,40	
	1,40 - 2,08	
	2,08 - 2,50	
	2,50 - 3,07	ΑΡΚΕΤΑ ΓΗΡΑΣΜΕΝΟΣ

 ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

 ΑΛΒΑΝΙΑ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

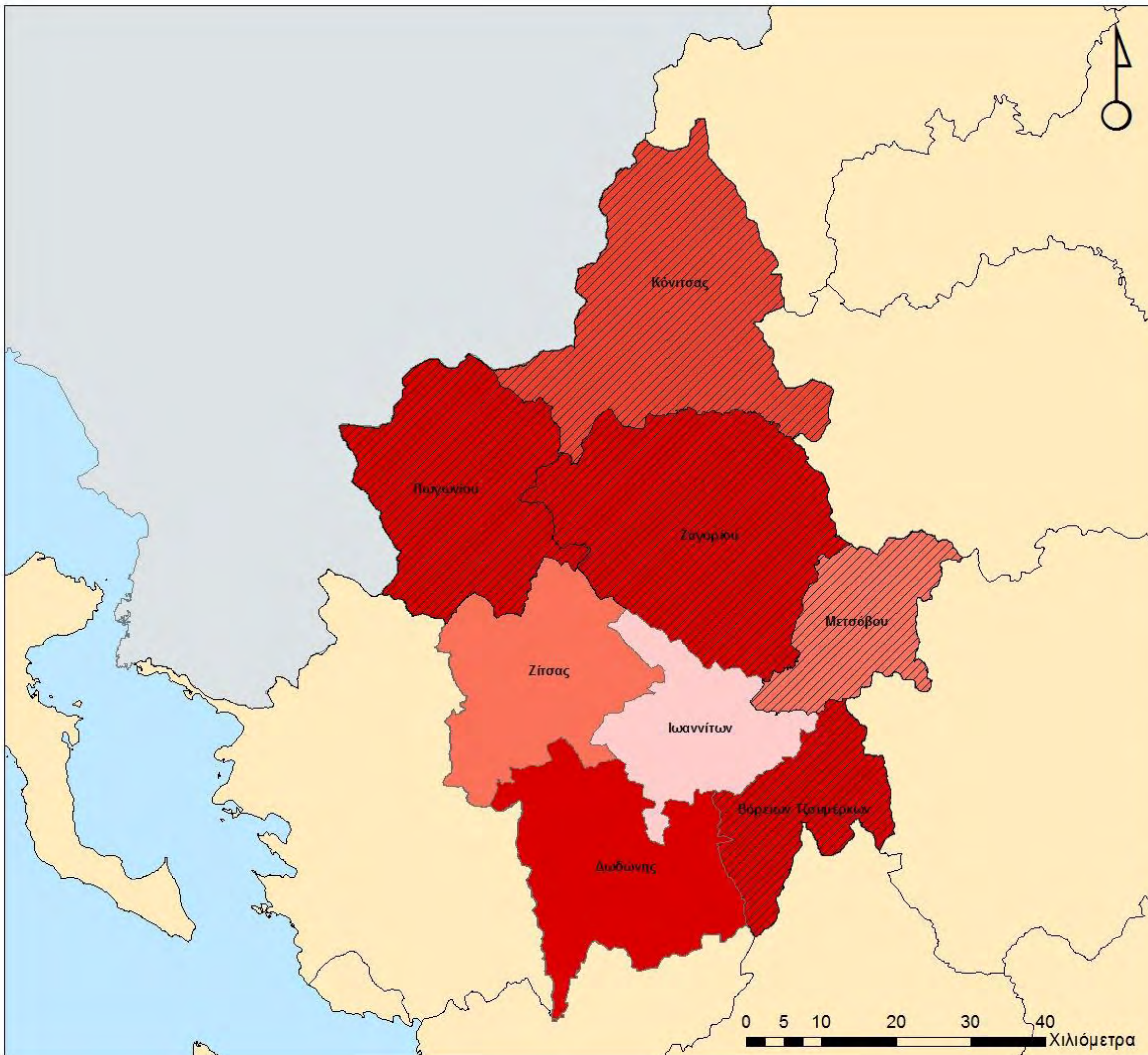
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξη"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετιού Ειρήνη

Πηγή: Πίνακας 11

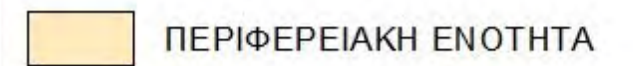
Φεβρουάριος, 2012

ΧΑΡΤΗΣ 14: ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

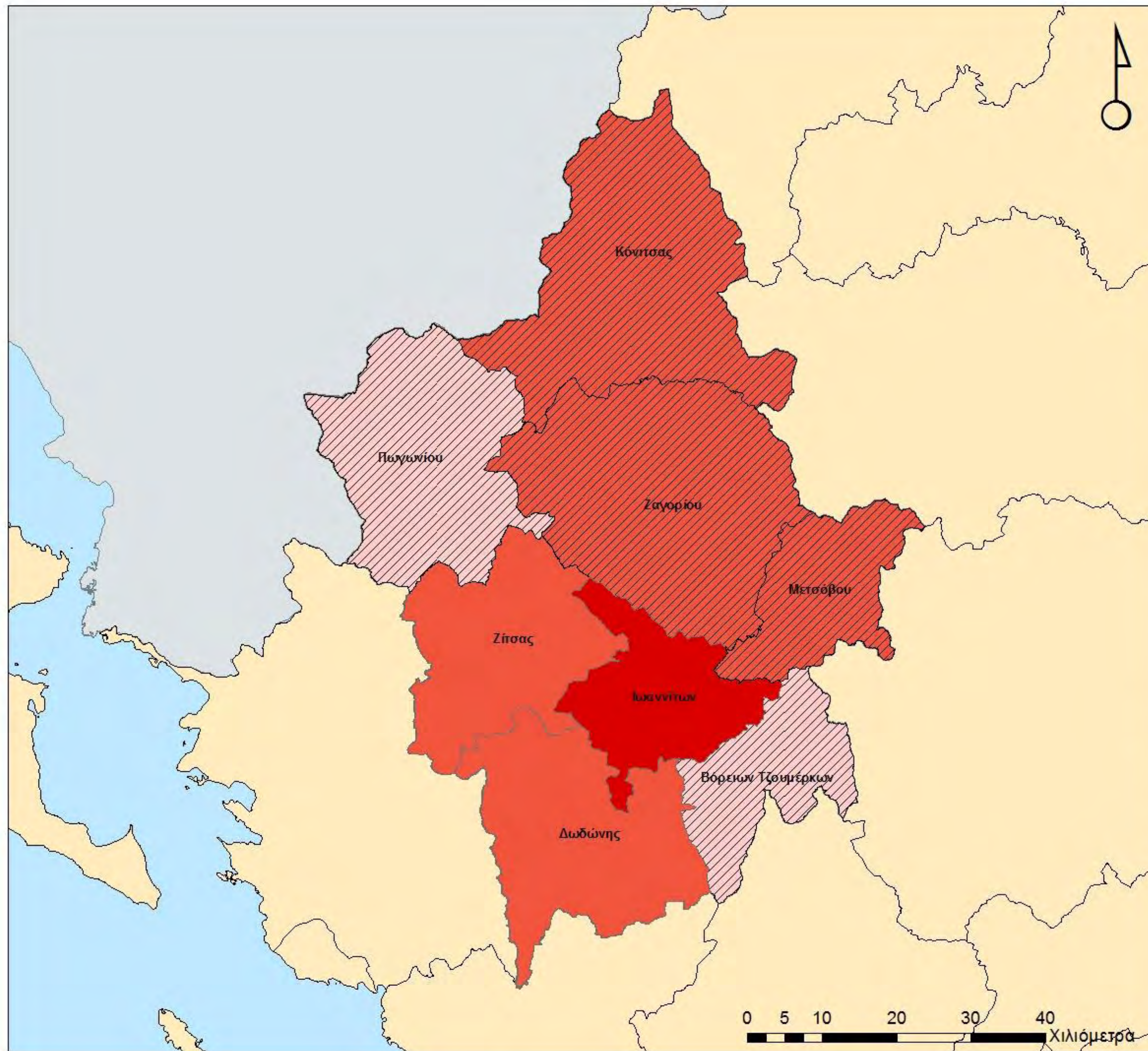
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξη"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: Πίνακας 11

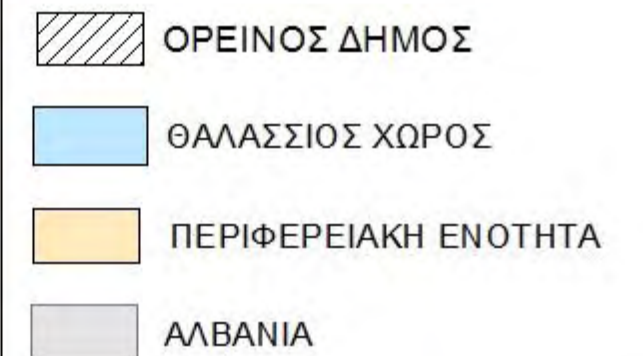
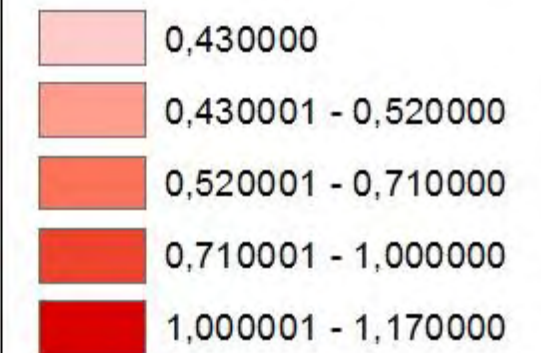
Φεβρουάριος, 2012

ΧΑΡΤΗΣ 15: Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
(ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΑΤΟΜΩΝ 10-14 ΕΤΩΝ
ΣΕ ΑΤΟΜΟ 60-64 ΕΤΩΝ)**

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

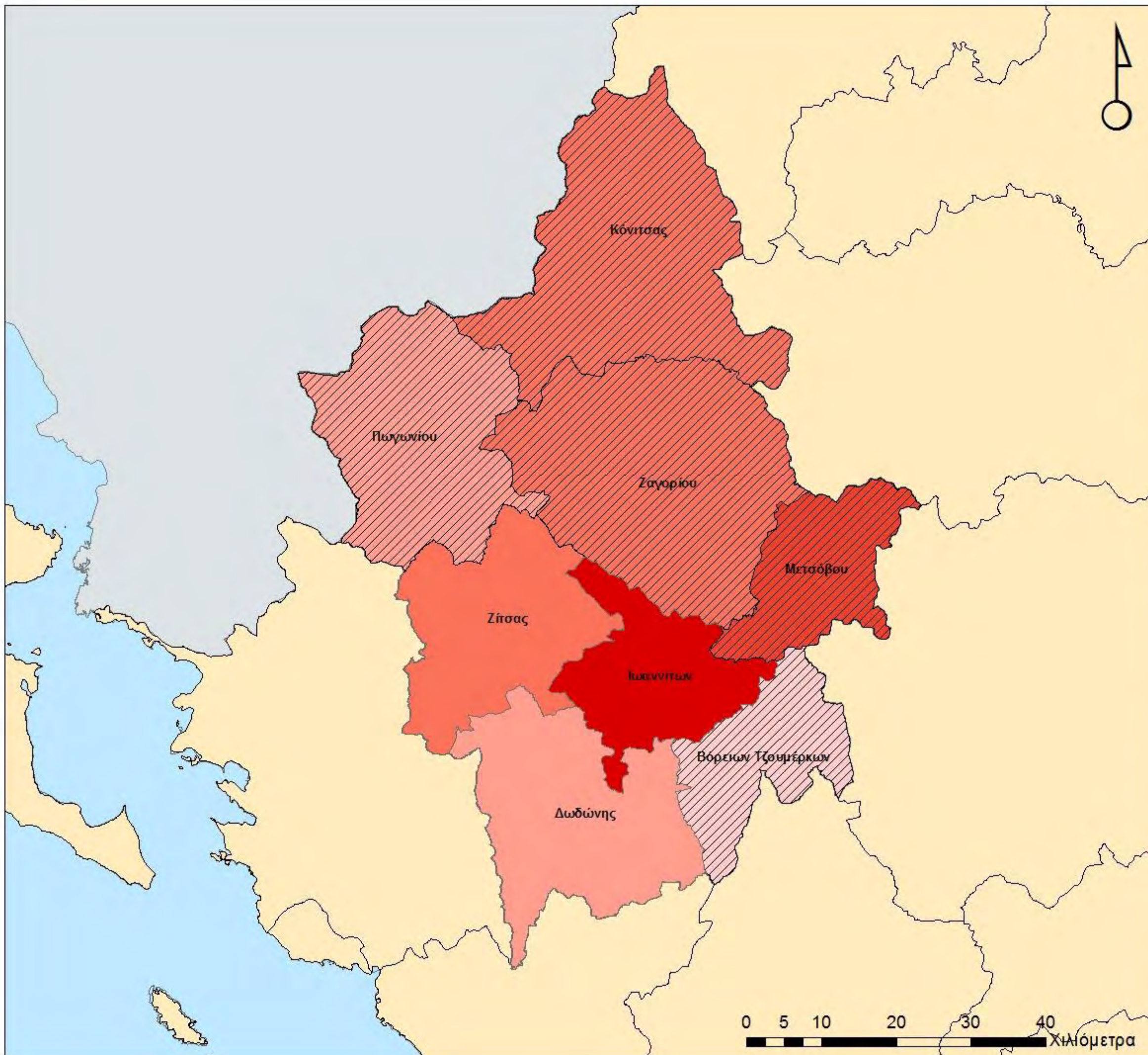
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: Πίνακας 11

Φεβρουάριος, 2012

6.2. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

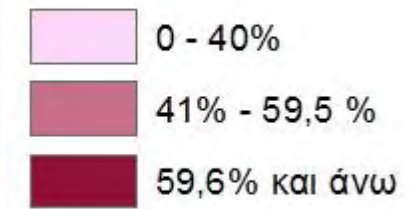
Η σύγκριση του επιπέδου εκπαίδευσης των Ιωαννίνων και των ορεινών δήμων, αποτελεί ένα κριτήριο που μπορεί να αναδείξει τις κοινωνικές ανισότητες των περιοχών, διότι ο δείκτης αυτός σκιαγραφεί τον κάθε δήμο από πολλές απόψεις. Πιο αναλυτικά, ο δείκτης αυτός δίνει μία εικόνα του κοινωνικού επιπέδου κάθε περιοχής, καθώς επίσης εξετάζει την ικανότητα του δήμου να συγκρατεί άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο οπότε άμεσα προκύπτουν στοιχεία για το μέγεθος της ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Έτσι στους χάρτες 16 και 17 απεικονίστηκαν σε επίπεδο δήμου τα ποσοστά του πληθυσμού με χαμηλό και υψηλό μορφωτικό επίπεδο αντίστοιχα. Στην κατηγορία του πληθυσμού με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο συμπεριλαμβάνονται τα άτομα που είναι αναλφάβητα, που εγκατέλειψαν ή φοιτούν ή αποφοίτησαν από το δημοτικό. Η επεξεργασία των στοιχείων της εκπαίδευσης των κατοίκων της περιοχής μελέτης, διέκρινε ότι η πόλη και ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων διαθέτει το μικρότερο ποσοστό ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, ποσοστό που ανέρχεται στο 40% του συνόλου, στη συνέχεια ακολουθεί με ένα υψηλότερο ποσοστό ο δήμος Ζαγορίου και στην συνέχεια οι υπόλοιποι δήμοι, όπου το ποσοστό που συναντάται είναι το 68% στον δήμο Μετσόβου. Η εικόνα αυτή που προβάλλεται από τον χάρτη 16, μπορεί να επεξηγηθεί, διότι αρχικά, η πόλη των Ιωαννίνων διαθέτει το πανεπιστήμιο, τα μεγάλα νοσοκομεία και άλλες υποδομές και δραστηριότητες που προσελκύουν άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου και επίσης, ο δείκτης του γερασμένου πληθυσμού είναι μικρό, οπότε είναι αναμενόμενο να μην προβάλλει μεγάλο ποσοστό ατόμων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Αντιθέτως, οι ορεινοί δήμοι που παρουσιάζουν κυρίως γερασμένο πληθυσμό, αναλογικά προβάλλουν και μεγάλο ποσοστό ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Στον χάρτη 17 περιγράφονται τα ποσοστά των ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, δηλαδή προσμετρούνται οι απόφοιτοι ΤΕΙ, ΑΕΙ και οι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου. Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των στοιχείων ανέδειξε την αντίστροφη εικόνα από τον προηγούμενο χάρτη. Δηλαδή, προκύπτει ότι ο δήμος Ιωαννίνων κατέχει το υψηλότερο ποσοστό των ατόμων με αυτή την εκπαίδευση στο σύνολο της ΠΕ, ενώ οι ορεινοί δήμοι παρουσιάζουν ένα μέσο ποσοστό που όμως είναι άκρως λογικό για την κοινωνικό –οικονομική κατάσταση των περιοχών αυτών.

**ΧΑΡΤΗΣ 16: ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΧΑΜΗΛΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΧΑΜΗΛΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ
(Αναλφάβητοι, εγκατέλειψαν ή φοιτούν
στο δημοτικό και απόφοιτοι δημοτικού)**

ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

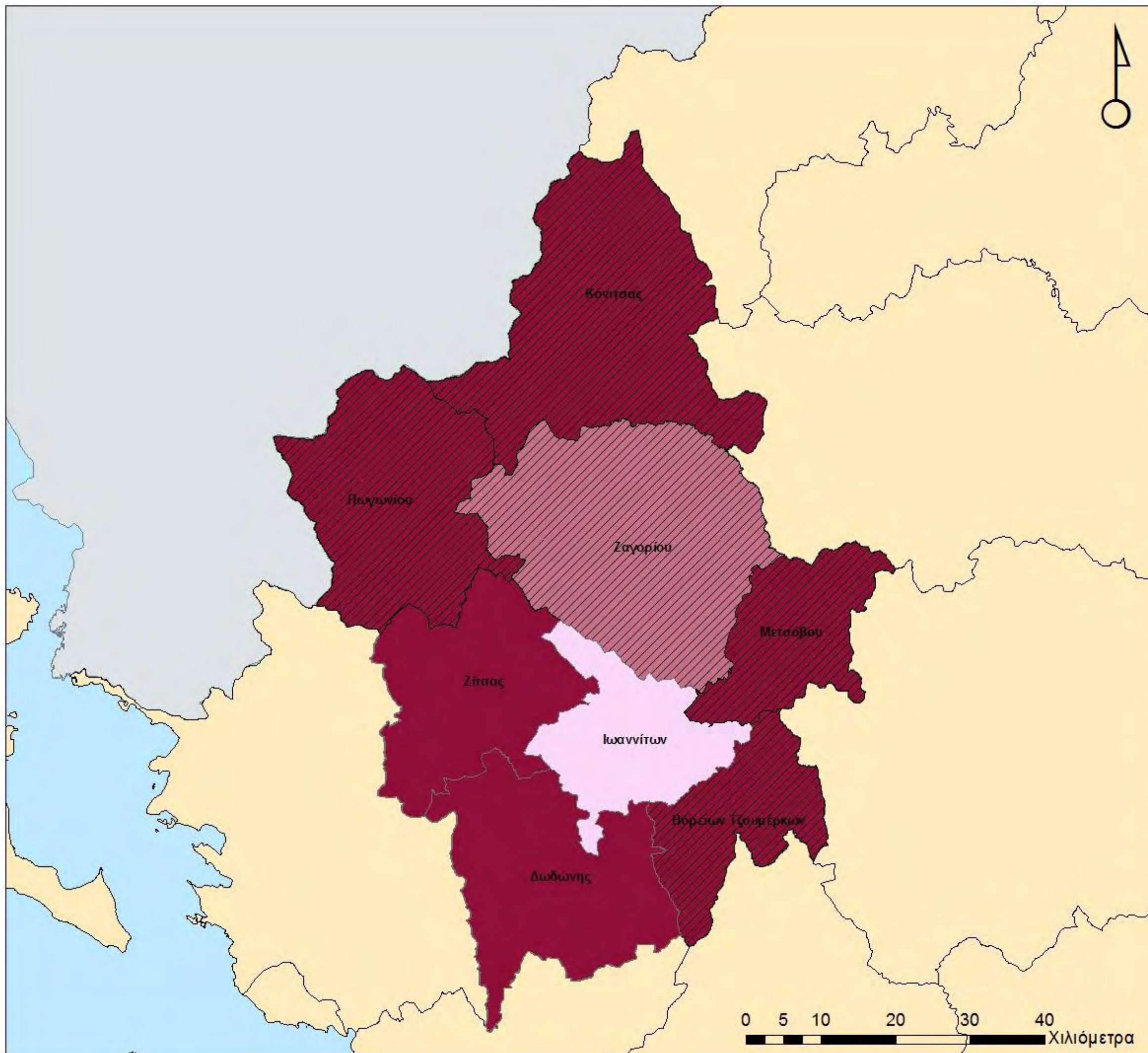
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

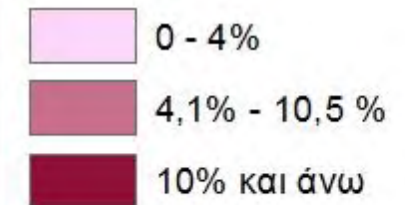
Φεβρουάριος, 2012

**ΧΑΡΤΗΣ 17: ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΥΨΗΛΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΥΨΗΛΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ
(ΤΕΙ,ΑΕΙ, Κάτοχοι Μεταπτυχιακού
και Διδακτορικού Τίτλου)**

ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

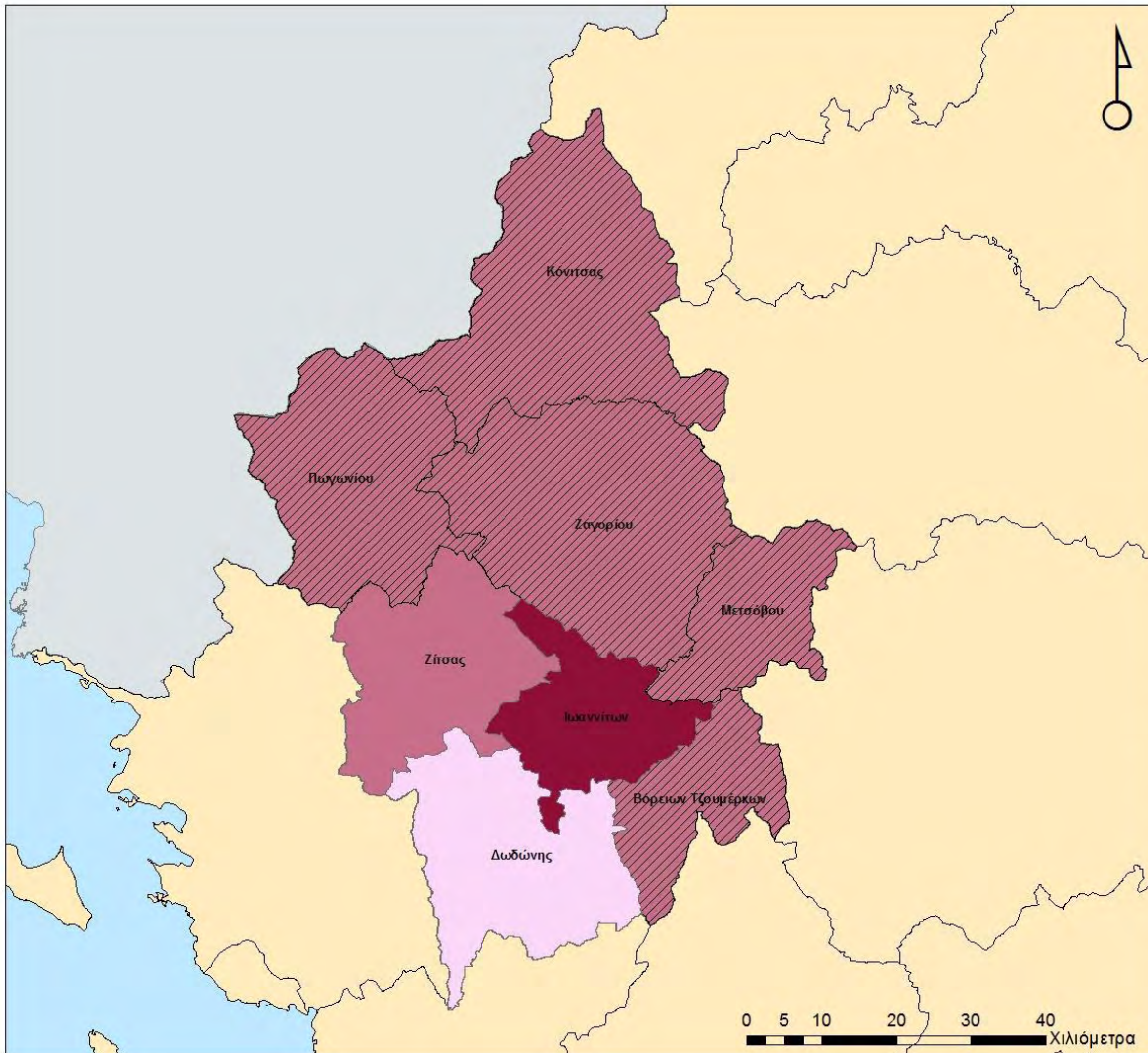
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

Φεβρουάριος, 2012

6.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Το κριτήριο αξιολόγησης των 2 χώρων μελέτης που αφορά τα οικονομικά στοιχεία, βοηθά στην εξέταση της επίδρασης της ανάπτυξης των Ιωαννίνων στις οικονομικές δραστηριότητες, την παραγωγή και την απασχόληση των ορεινών δήμων. Αυτό θα πραγματοποιηθεί από την εξέταση της μετάλλαξης των οικονομικών δραστηριοτήτων της πόλης και των ορεινών δήμων. Στο διοικητικό επίπεδο που επιθυμείται να εξετασθεί η δομή παραγωγής, το μόνο εργαλείο που δύναται να αποδώσει την σαφέστερη εικόνα, είναι αυτό του φορολογούμενου εισοδήματος που προσμετράτε ανά ταχυδρομικό κωδικό. Σαφώς δεν αντιστοιχείται χωρικά με τα όρια των δήμων αλλά ωστόσο είναι δυνατόν κατά προσέγγιση να προσδώσει στοιχεία που θα φανούν ιδιαίτερος χρήσιμα σε αυτό το κριτήριο. Στην διερεύνηση αυτού του κριτηρίου θα ήταν χρήσιμο να υπήρχαν στοιχεία διαφόρων ετών που θα μπορούσαν να είναι συγκρίσιμα, αλλά είναι διαθέσιμα μόνο τα στοιχεία του έτους 2003 (παράγραφος 3.2.2.), οπότε θα γίνει μία προσέγγιση και μία απεικόνιση του δεδομένου έτους.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η επεξεργασία των στοιχείων, επιλέχθηκαν οι περιοχές που ο ταχυδρομικός τους κώδικας εντάσσεται εντός των εκτάσεων εξέτασης του κεφαλαίου αυτού. Σαφώς, δεν περιορίζονται μόνο στα όρια των δήμων μελέτης, αλλά το μεγαλύτερο χωρικό μέρος κάλυψης του εκάστοτε ταχυδρομικού κώδικα, εντοπίζεται μέσα στα όρια. Στο πίνακα 37 παρουσιάζεται το συνολικό φορολογούμενο οικογενειακό εισόδημα, δείκτης ο οποίος μπορεί να προσδιορίσει το οικονομικό επίπεδο μίας περιοχής και την κατάταξή της ανάμεσα στις άλλες περιοχές του ορεινού χώρου, όπως επίσης παρουσιάζεται το ποσοστό συμμετοχής στην ΠΕ Ιωαννίνων.

Πίνακας 35: Οικογενειακό φορολογούμενο εισόδημα και ποσοστό συμμετοχής στην ΠΕ(2003)

	Περιοχή (χάρτης 18)	φορολογούμενο οικογενειακό εισόδημα ⁶ (ευρώ)	Ποσοστό συμμετοχής στην ΠΕ Ιωαννίνων
ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ	Βήσσανη- Δελβινάκι	5.063.441,21	0,54%
	Ζίτσα	13.038.040,93	1,38%
	Αρίστη- Δολιανά	10.129.784,94	1,07%
	Πωγωνιακή	1.244.135,97	0,13%
	Κεφαλόβρυσο	2.889.297,09	0,31%
	Ασπράγγελοι	2.501.753,13	0,26%
	Αγία Παρασκευή	876.655,66	0,09%
	Τσεπέλοβο	2.163.710,37	0,23%
	Βήσσανη	2.293.651,24	0,24%
	Γρεβενίτιο	3.006.118,34	0,32%

⁶ Δηλωθέν εισόδημα συν τεκμήρια δαπανών διαβίωσης.

	Πυρσόγιαννη	3.457.266,34	0,37%
	Καλέντζι	4.677.423,41	0,49%
	Αγιάντα	6.311.495,13	0,67%
	Πράμαντα	3.596.034,93	0,38%
	Αρίστη	1.296.473,9	0,14%
	Κήποι	997.240,75	0,11%
	Παλαιοσέλι	1.972.191,79	0,21%
	Μόλιστα	176.757,05	0,02%
	Κόνιτσα	21.349.292,95	2,26%
	Μέτσοβο	24.747.242,54	2,62%
ΠΟΛΗ	Ιωάννινα	720.375.528,50	76,15%

Πηγή: Πίνακας 28

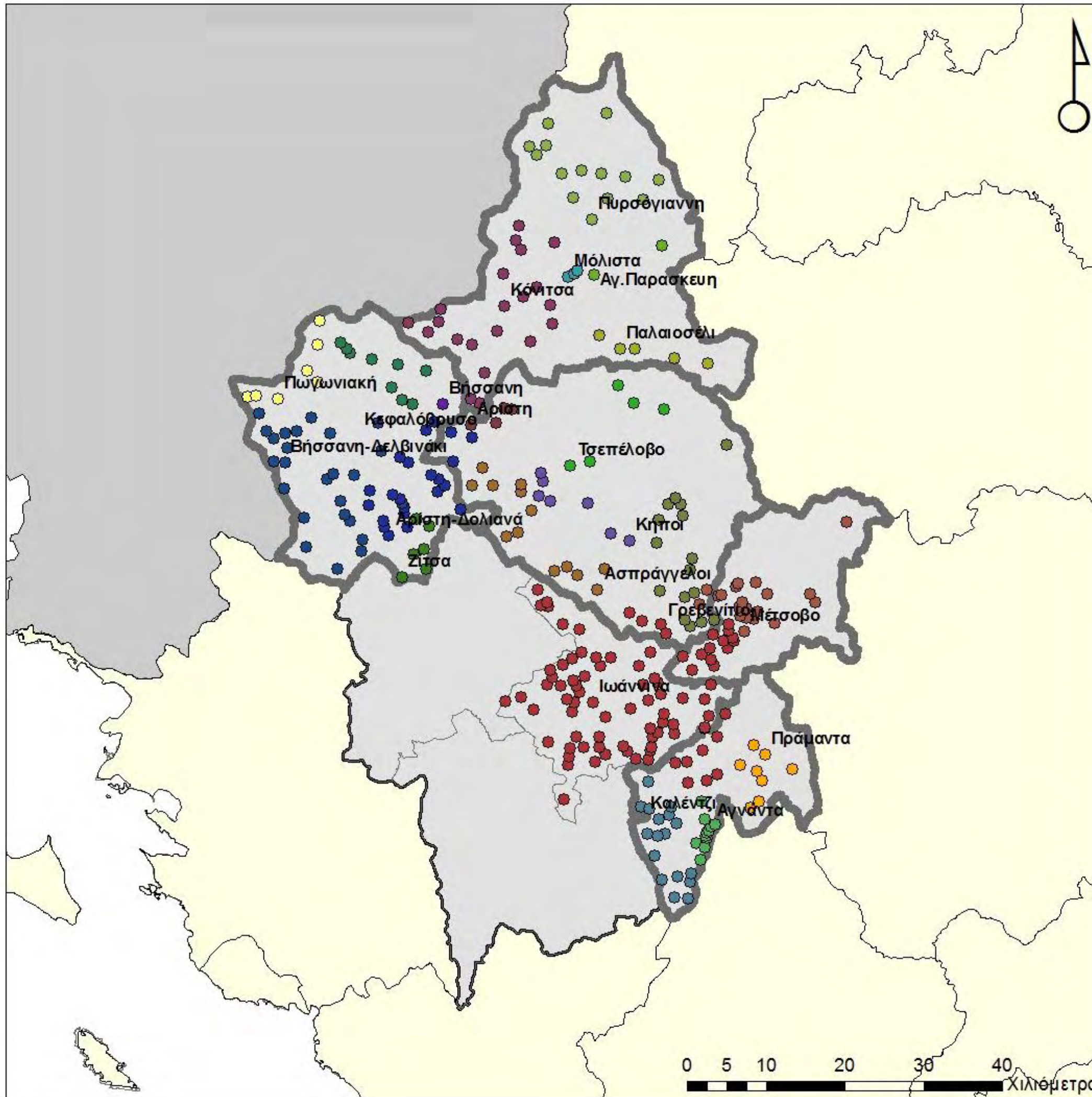
Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται αρχικά ότι η μεγαλύτερη συνεισφορά στο συνολικό φορολογούμενο εισόδημα της ΠΕ προέρχεται από την πόλη των Ιωαννίνων και την ευρύτερη περιοχή της. Επίσης, από τον πίνακα 37 διαφαίνονται οι περιοχές που έχουν απομονωθεί και οι περιοχές που στην ουσία τροφοδοτούν την έκταση του ορεινού χώρου και διατηρούν ένα αναπτυξιακό ύψος. Πιο αναλυτικά, οι περιοχές της Κόνιτσας και του Μετσόβου, κατέχοντας στην έκτασή τους οικισμούς 3^{ου} επιπέδου (παράγραφος 2.2.2), προβάλλουν τα υψηλότερα συνολικά φορολογικά εισοδήματα του υπό μελέτη ορεινού χώρου. Η διαφορά ανάμεσα στις δύο αυτές περιοχές είναι ελάχιστη αλλά αναμφισβήτητα έχει συμβάλει η Εγνατία Οδός που διέρχεται από το Μέτσοβο, όπως και η πιο οργανωμένη ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων που έχει επιτύχει η περιοχή.

Στην έκταση του δήμου Πωγωνίου διαφαίνονται τρία μικρά κέντρα που παρουσιάζουν τα επόμενα μεγαλύτερα φορολογούμενα εισοδήματα στον ορεινό χώρο. Οπότε σε αυτόν τον δήμο στο κέντρο του και στα δυτικά σύνορα, που εκτείνεται η περιοχή Βήσσανης- Δελβινακίου (χάρτης 18), εμφανίζεται μία μικρή ανάπτυξη που μπορεί να αιτιολογηθεί από την διασυνοριακή συνεργασία του δήμου με την Αλβανία. Επίσης, η περιοχή που συμβάλει στην διαμόρφωση του συνολικού φορολογούμενου εισοδήματος κατά 1%, είναι αυτή της Αρίστης – Δολιανών που μέσα σε αυτή την έκταση εντοπίζεται και η έδρα του δήμου, ο οικισμός Καλπάκι. Η Τρίτη περιοχή που επηρεάζει τον δήμο Πωγωνίου, είναι αυτή της Ζίτσας, όπου το μεγαλύτερο μέρος της δεν εκτείνεται μέσα στην περιοχή του ορεινού χώρου που διερευνάται, ωστόσο, η μικρή γειτνίαση των περιοχών και η συνδεσιμότητα τους έχει προκαλέσει σχέσεις αλληλεπίδρασης. Επίσης, στον δήμο Βορείων Τζουμέρκων παρατηρείται ότι οι οικισμοί συμβάλουν σε αρκετά

μικρό βαθμό στο συνολικό φορολογούμενο εισόδημα της ΠΕ αλλά ξεχωρίζει ανάμεσά τους η περιοχή της Αγνάντας.

Τέλος, ο υπόλοιπος ορεινός χώρος, απαρτίζεται από οικισμούς που το φορολογούμενο εισόδημα των κατοίκων συμβάλει ελάχιστα στο συνολικό της ΠΕ Ιωαννίνων. Στην χειρότερη θέση φαίνεται να βρίσκονται η Αγ. Παρασκευή και η Μόλιστα, περιοχές που βρίσκονται στον δήμο Κονίτσης, κατοικούνται από αρκετά γερασμένο πληθυσμό, βρίσκονται σε μεγάλο υψόμετρο και δεν διαθέτουν ιδιαίτερα ικανοποιητικές κοινωνικές και τεχνικές υποδομές, οπότε τείνουν στην ερήμωση και την απομόνωση, όπως αρκετοί οικισμοί που εντοπίζονται σε αυτή την περιοχή.

**ΧΑΡΤΗΣ 18: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΑΝΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΚΩΔΙΚΟ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
- ΑΛΒΑΝΙΑ
- ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ
- ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Αγνάτα	Κεφαλόβρυσος
Αγ. Παρασκευή	Κηφοί
Αρίστη	Κόνιτσα
Αρίστη-Δολιανά	Μέτσοβο
Ασπράγγελοι	Μόλιστα
Βήσσανη-Δελβινάκι	Παλαιοσέλι
Βήσσανη	Πράμαντα
Γρεβενίτιο	Πυρσόγιαννη
Ζίτσα	Πωγωνιακή
Ιωάννινα	Τσεπέλοβο
Καλέντζι	

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπον καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: Στοιχεία ΚΕ.Π.Υ.Ο. 2003,
Ελληνικοί Ταχυδρομικοί Κωδικοί

Φεβρουάριος, 2012

0 5 10 20 30 40 Χιλιόμετρα

6.4. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η απασχόληση μπορεί να θεωρηθεί άλλο ένα κριτήριο σύγκρισης της πόλης και των ορεινών οικισμών, καθώς με αυτόν τον τρόπο διαφαίνεται ποιες ομάδες επαγγέλματος μπορεί να υποστηρίξει κάθε χώρος, ποια επαγγέλματα αναπτύσσονται σε μία αναπτυσσόμενη πόλη και πως αλλάζει η δομή του παραγωγικού συστήματος στον ορεινό χώρο. Στον πίνακα 36 περιγράφονται τα ποσοστά του φορολογούμενου πληθυσμού ανά ομάδα επαγγέλματος και περιοχή. Αρχικά, η πόλη των Ιωαννίνων και η ευρύτερη περιοχή της κατέχει το μικρότερο ποσοστό συνταξιούχων τόσο από τις ορεινές περιοχές όσο και από το σύνολο της ΠΕ (διάγραμμα 2), καθώς μικρό μέρος του πληθυσμού είναι γερασμένο. Η κατηγορία των μισθωτών παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά απασχολούμενων τόσο στα Ιωάννινα όσο και στους ορεινούς οικισμούς, αλλά η κατηγορία αυτή μπορεί να θεωρηθεί ένα δείγμα ευημερίας του πληθυσμού και όχι ένα δείγμα που θα μπορούσε να προσδιορίσει τον παραγωγικό τομέα ενασχόλησης των απασχολούμενων, διότι ένας μισθωτός σαφώς μπορεί να παράγει προϊόντα (δευτερογενής τομέας) ή μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες (τριτογενής).

Στα Ιωάννινα επίσης, το 15% των φορολογούμενων απασχολούμενων δηλώνει ότι εργάζεται στην ομάδα των εμπόρων, βιομηχάνων, βιοτεχνών και επιτηδευματιών. Εξίσου, οι εισοδηματίες αποτελούν ένα ικανοποιητικό ποσοστό, ενώ οι απασχολούμενοι με τον αγροτικό τομέα απασχολείται μόνο το 3,76% του απασχολούμενου πληθυσμού της πόλης.

Όπως αναλύθηκε και στην παράγραφο 3.2.4., η παραγωγική διάθρωση στην Ελλάδα όπως και σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβάλλει κοινές τάσεις. Δηλαδή, η απασχόληση με τον αγροτικό τομέα με το πέρασμα των χρόνων μειώνεται ραγδαία, ενώ η ενασχόληση με την παροχή υπηρεσιών αυξάνεται ολοένα και περισσότερο και ο μεταποιητικός τομέας παρουσιάζει αυξομειώσεις ανάλογα την μεταποιητική δυναμική της εκάστοτε χώρας. Αυτή την τάση την επιβεβαιώνουν όχι μόνο τα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και οι περιφερειακές περιοχές. Έτσι και στην περιοχή μελέτης, η πόλη ενώ παλαιότερα οι περισσότεροι εργαζόμενοι στηρίζονταν στον αγροτικό τομέα, πλέον η πλειοψηφία τους εργάζεται για τον τριτογενή τομέα.

Στον ορεινό χώρο οι απασχολούμενοι κατά μεγάλη πλειοψηφία εργάζονται ως μισθωτοί. Στις περιοχές Μετσόβου και Κονίτισης, εκτός από τους μισθωτούς ο πληθυσμός που απασχολείται στην ομάδα των εμπόρων, βιομηχάνων, βιοτεχνών και επιτηδευματιών διαφαίνεται μεγάλος, ενώ σε καλά επίπεδα διατηρείται η απασχόληση

στον αγροτικό τομέα. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Πωγωνιακή είναι μία περιοχή που το 20% των φορολογούμενων απασχολούμενων ασχολείται με τον αγροτικό τομέα, όπως ικανοποιητικά ποσοστά προβάλλουν και άλλες ορεινές περιοχές όπως η Βήσσανη και η Πυρσόγιαννη.

Συμπερασματικά, η απασχόληση όπως και η παραγωγική διάρθρωση, χωρίς αμφιβολία έχουν επηρεαστεί από την ανάπτυξη της πόλης, από την ιδιαίτερη γεωμορφολογία που διαθέτει ο ορεινός χώρος και από τις περιφερειακές πολιτικές εξισορρόπησης των ανισοτήτων του ορεινού χώρου και των Ιωαννίνων. Αυτό απορρέει από το γεγονός ότι κατά το παρελθόν όλες οι ορεινές περιοχές οικονομικά στηριζόντουσαν από τον αγροτικό τομέα με αποτέλεσμα και η απασχόληση να επικεντρώνεται σε αυτόν τον τομέα. Με το πέρασμα των χρόνων όμως και την αποδυνάμωση του αγροτικού τομέα, ο ορεινός πληθυσμός μιμήθηκε τον αστικό και κατ'αυτόν τον τρόπο αποκεντρώθηκε μέρος του δημόσιου τομέα, αναπτύχθηκε ο τουρισμός, οι υποδομές και έτσι ο πληθυσμός στράφηκε προς άλλες πηγές εισοδήματος, και κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών.

Πίνακας 36: Ποσοστιαία κατανομή απασχολούμενων- φορολογούμενων ατόμων (2003)

	ΠΕΡΙΟΧΗ (χάρτης 18)	ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΣ	ΕΜΠΟΡΙΟ- ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ- ΒΙΟΤΕΧΝΕΣ- ΕΠΙΤΗΛΕΥΜΑΤΙΣ	ΓΕΩΡΓΟΙ- ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ- ΑΛΙΕΙΣ- ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΕΣ ΔΑΣΩΝ	ΜΙΣΘΩΤΟΙ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΣ	ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ
ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ	Βήσσανη- Δελβινάκι	15,01%	10,12%	5,40%	17,37%	0,84%	51,26%
	Ζίτσα	9,86%	9,33%	11,39%	19,19%	3,06%	47,17%
	Αρίστη- Δολιανά	11,76%	12,34%	13,01%	18,77%	2,92%	41,20%
	Πωγωνιακή	10,00%	6,43%	20,00%	14,29%	2,14%	47,14%
	Κεφαλόβρυσο	21,88%	9,97%	6,09%	27,70%	1,11%	33,24%
	Ασπράγγελοι	10,28%	13,08%	15,89%	17,13%	1,56%	42,06%
	Αγία Παρασκευή	4,27%	9,40%	9,40%	8,55%	0,85%	67,52%
	Τσεπέλοβο	5,91%	13,08%	8,44%	19,83%	1,69%	51,05%
	Βήσσανη	12,25%	5,63%	15,89%	17,22%	0,33%	48,68%
	Γρεβενίτιο	9,66%	7,73%	6,52%	22,22%	2,66%	51,21%
	Πυρσόγιαννη	4,72%	10,14%	12,03%	14,62%	1,89%	56,60%
	Καλέντζι	4,73%	7,71%	7,18%	22,07%	2,28%	56,04%
	Αγνάντα	2,72%	9,99%	7,65%	12,06%	1,17%	66,41%
	Πράμαντα	5,81%	12,66%	7,88%	27,59%	2,70%	43,36%
	Αρίστη	13,99%	11,89%	9,09%	17,48%	2,10%	45,45%
	Κήποι	5,56%	7,94%	6,35%	18,25%	3,17%	58,73%
	Παλαιοσέλι	4,61%	6,74%	5,67%	13,12%	26,60%	43,26%
	Μόλιστα	25,00%	10,00%	0,00%	15,00%	0,00%	50,00%

	Κόνιτσα	9,85%	14,28%	9,89%	24,57%	2,51%	38,90%
	Μέτσοβο	8,32%	20,10%	9,67%	29,00%	1,88%	31,03%
ΠΩΛΗ	Ιωάννινα	11,86%	15,16%	3,76%	36,34%	7,67%	25,20%

Πηγή: ΚΕ.Π.Υ.Ο. 2003, ίδια επεξεργασία

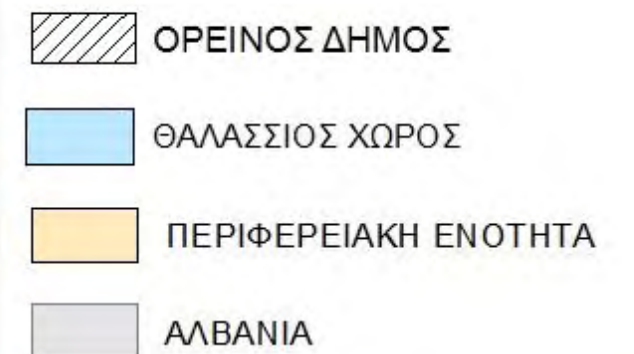
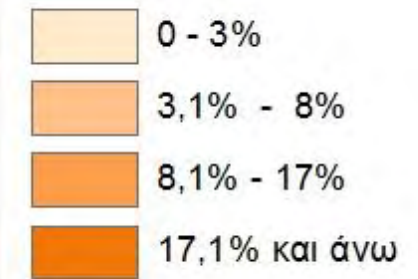
Υστερα από την ανάλυση της απασχόλησης στο μικρότερο δυνατό χωρικά επίπεδο, που πραγματοποιήθηκε με την χρήση των στοιχείων του φορολογούμενου εισοδήματος, και επιδιώκοντας την σύγκριση και στο σύνολο των χώρων της πόλης και της ορεινής έκτασης, έγινε η επεξεργασία των στοιχείων της απογραφής του 2001, με σκοπό να διαγνωσθεί το ποσοστό των απασχολούμενων ανά παραγωγικό τομέα και ανά δήμο. Καταρχήν, κατασκευάστηκε ο χάρτης 19 που απεικονίζει το ποσοστό των εργαζόμενων που απασχολεί ο κάθε δήμος. Σύμφωνα με τον χάρτη 19, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων της ΠΕ δραστηριοποιείται στα Γιάννενα και την ευρύτερη περιοχή. Επίσης, στον ορεινό χώρο φαίνεται ότι ο δήμος Μετσόβου, Κονίτσης και Πωγωνίου απασχολούν 3-8% του ενεργού πληθυσμού της ΠΕ, ενώ ο δήμος Ζαγορίου και Βορείων Τζουμέρκων απασχολούν ποσοστό μικρότερο του 3% του συνόλου.

Στη συνέχεια, κατασκευάστηκαν ο χάρτης 20,21 και 22 που προβάλλουν αντιστοίχως το ποσοστό των απασχολούμενων κάθε δήμου στον αγροτικό τομέα, στον τομέα μεταποίησης και υπηρεσιών. Από την παρατήρηση των χαρτών αυτών, προκύπτει ότι ο δήμος Ιωαννίνων διαθέτει ένα μικρό ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, ένα ποσοστό της τάξεως του 20% στον δευτερογενή και στον τριτογενή ποσοστό ανώτερο του 50% του συνόλου. Αντίθετα με τα Γιάννενα, ο πρωτογενής τομέας απασχολεί αρκετά άτομα στον δήμο Πωγωνίου, Ζαγορίου και Κονίτσης, μιας και αποτελούν περιοχές που ενδείκνυται η ενασχόληση με τον αγροτικό τομέα. Στον υπόλοιπο ορεινό χώρο οι εργαζόμενοι σε αυτόν τον τομέα παρουσιάζονται σε μικρό ποσοστό. Αναφορικά με τον τομέα της μεταποίησης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τους εργαζόμενους παρουσιάζεται στον δήμο Μετσόβου και Κονίτσης, χωρικές ενότητες που πραγματοποιούνται μεταποιητικές δραστηριότητες. Τέλος, ο τομέας των υπηρεσιών, όπως προαναφέρθηκε τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται μία στροφή προς αυτόν τον παραγωγικό τομέα, τάση που είναι εμφανής σε όλη την έκταση μελέτης, εκτός της έκτασης των Πραμάντων. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι δεν παραλήφθηκε η σύγκριση των ποσοστών των **ανέργων** των δήμων, αλλά παρουσίαζαν και τα Ιωάννινα και οι ορεινοί δήμοι ποσοστό περίπου 10% και δεν εμφανιζόταν καμία έντονη διαφοροποίηση, οπότε η σύγκριση θα ήταν άσκοπη.

ΧΑΡΤΗΣ 19: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

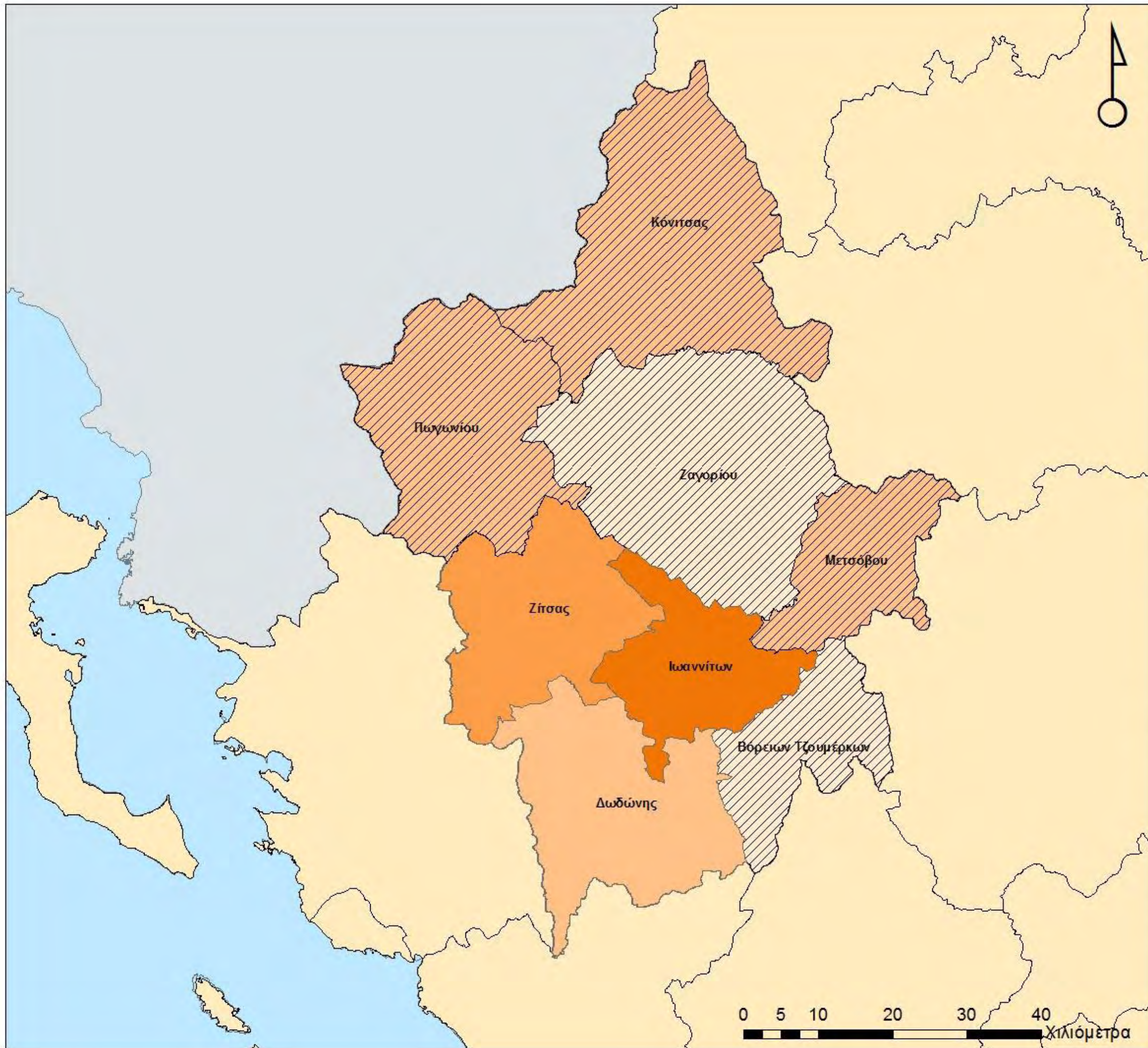
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελείου Ειρήνη

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

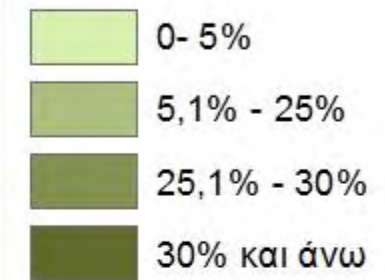
Φεβρουάριος, 2012

ΧΑΡΤΗΣ 20: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΑΝΑ ΔΗΜΟ**

ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

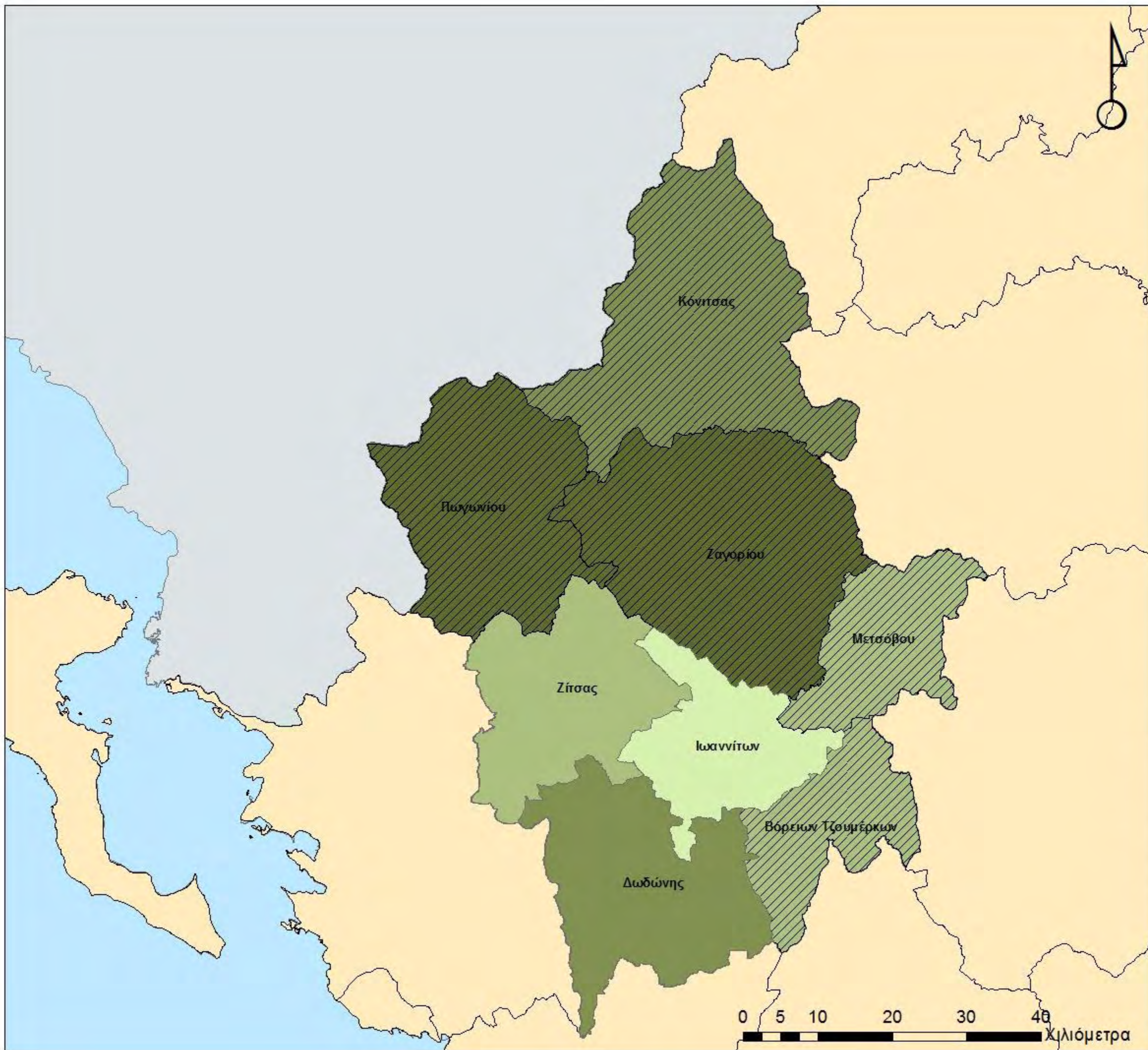
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελείου Ειρήνη

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

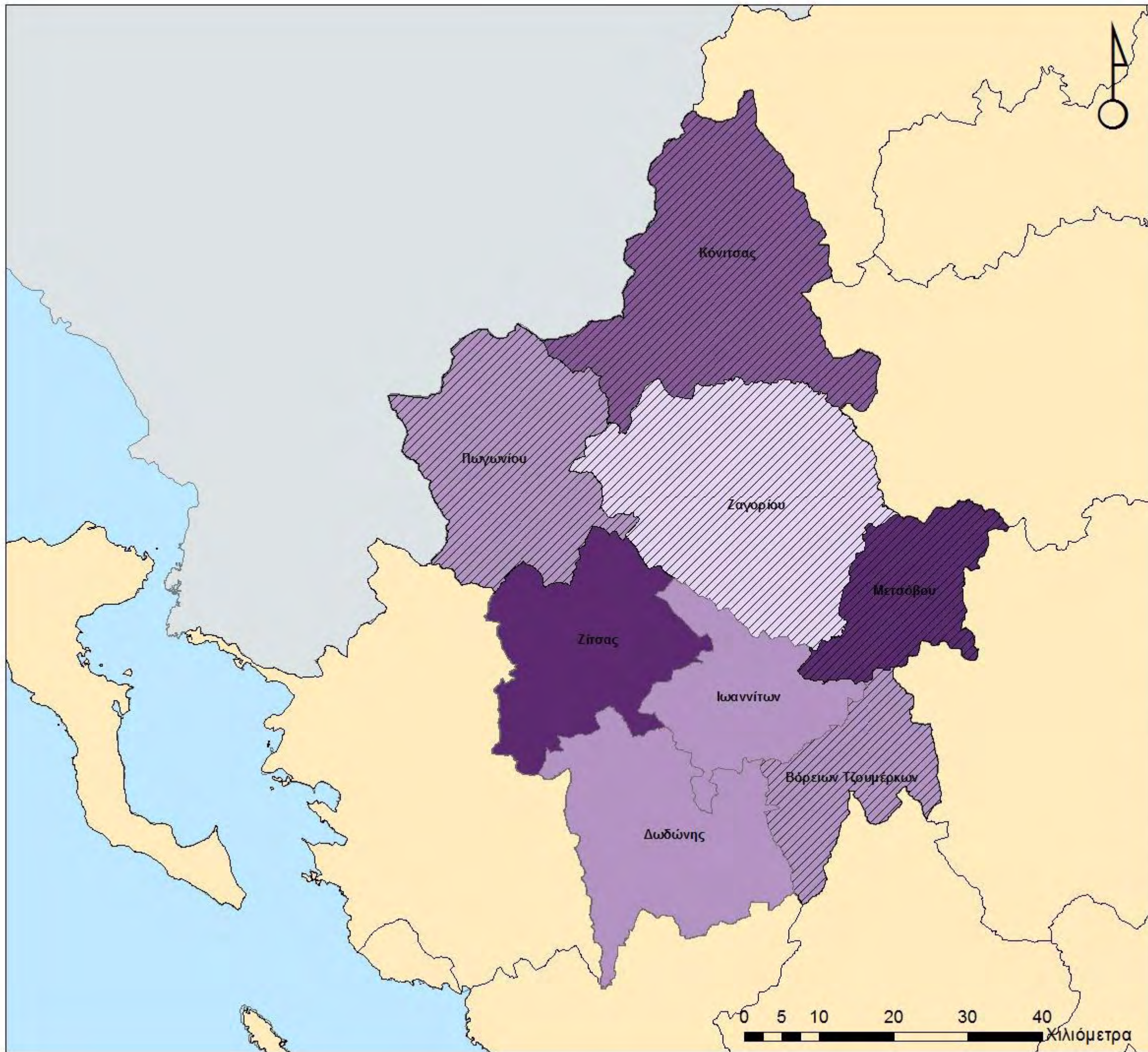
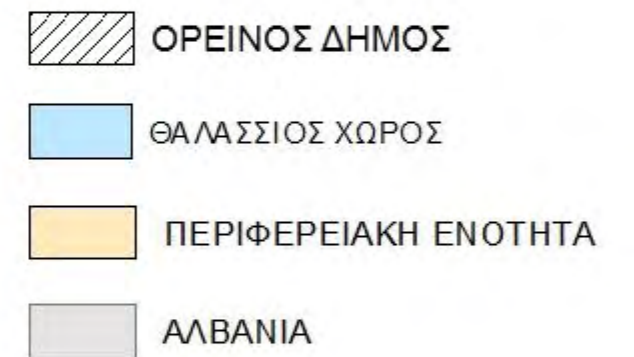
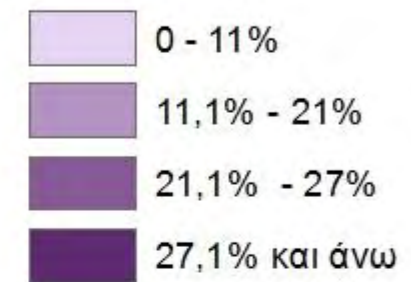
Φεβρουάριος, 2012

ΧΑΡΤΗΣ 21: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ
ΤΟΜΕΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΑ ΔΗΜΟ**

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους
ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξη"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλάνης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελείου Ειρήνη

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

Φεβρουάριος, 2012

ΧΑΡΤΗΣ 22: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΝΑ ΔΗΜΟ

ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Κλίμακα: 1:500.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

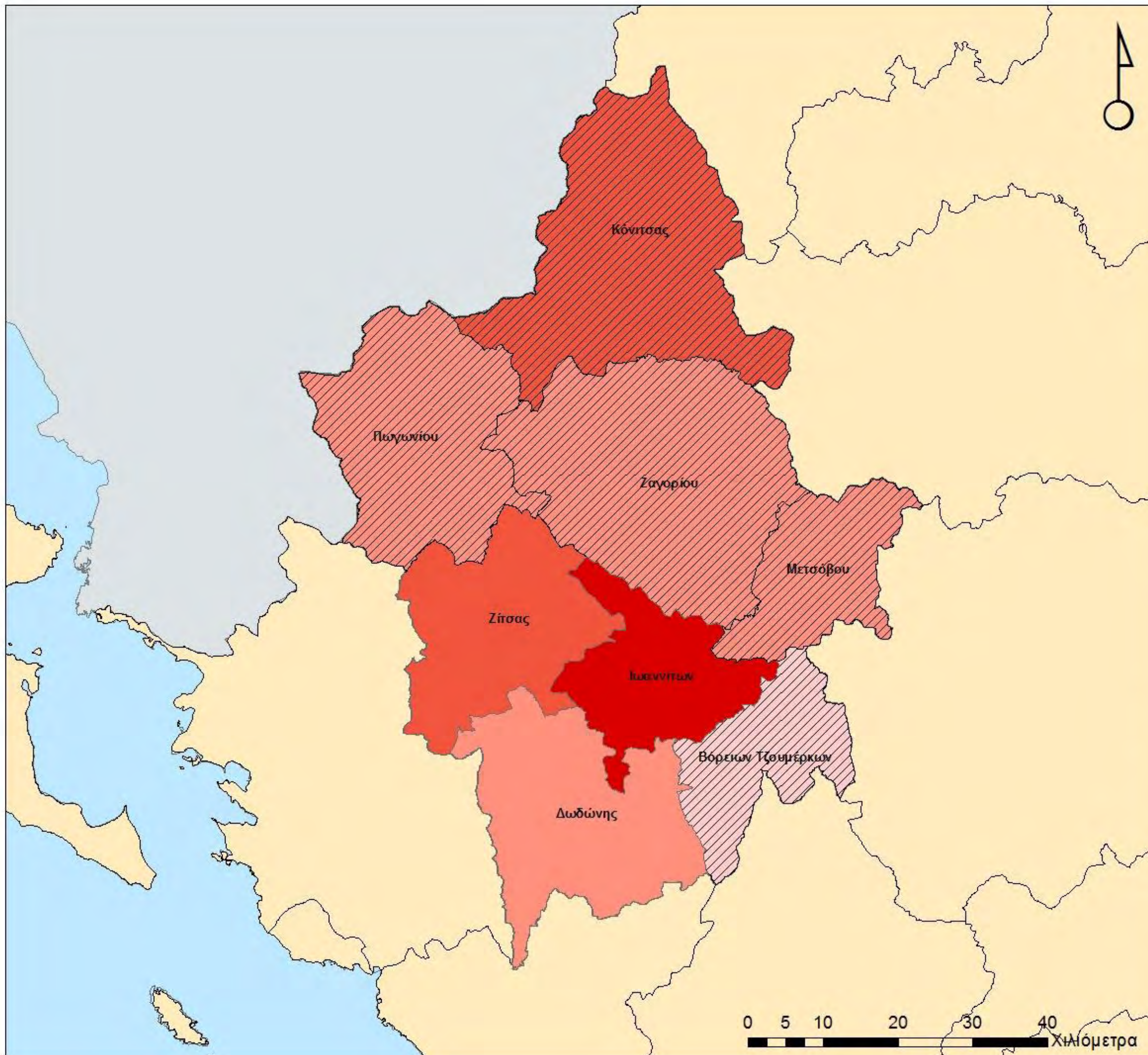
"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξης"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλάνης Κ.

Επιμέλεια χάρτη: Χατζημελετίου Ειρήνη

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

Φεβρουάριος, 2012

6.5. ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Με σκοπό την σύγκριση της ευημερίας των κατοίκων της πόλης και των κατοίκων των ορεινών όγκων θα πραγματοποιηθεί σύγκριση των μέσων φορολογούμενων εισοδημάτων των κατοίκων της πόλης και των κατοίκων των ορεινών οικισμών. Στόχος είναι η διαφοροποίηση και η διάγνωση των βιοτικών επιπέδων που προβάλλουν οι κάτοικοι των εκάστοτε περιοχών. Στα Ιωάννινα, όπως φαίνεται και στον πίνακα 37, παρουσιάζονται οι κάτοικοι να ευημερών σε αντίθεση με τους κατοίκους των ορεινών δήμων, αφού το μέσο φορολογούμενο εισόδημα για το έτος 2003 ανέρχεται στις 10.400 ευρώ ενώ στους υπόλοιπους δήμους διερεύνησης το ανώτερο που καταγράφεται είναι οι 9.500 ευρώ στην περιοχή της Κόνιτσας και του Μετσόβου. Οι περιοχές που προβάλλουν τα μικρότερα μέσα φορολογούμενα εισοδήματα είναι οι πιο απομακρυσμένες περιοχές που βρίσκονται σε αρκετά μεγάλο υψόμετρο. Τέτοιες είναι η περιοχή του Γρεβενίτιου, των Πραμάντων, της Αγ. Παρασκευής και της Βήσσανης.

Πίνακας 37: Μέσο φορολογούμενο οικογενειακό εισόδημα (2003)

	ΠΕΡΙΟΧΗ	Μέσο φορολογούμενο
	(χάρτης 18)	εισόδημα (ευρώ)
ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ	Βήσσανη- Δελβινάκι	8.538,69
	Ζίτσα	8.686,24
	Αρίστη- Δολιανά	8.448,53
	Πωγωνιακή	8.886,69
	Κεφαλόβρυσο	8.003,59
	Ασπράγγελοι	7.793,62
	Αγία Παρασκευή	7.492,78
	Τσεπέλοβο	9.129,58
	Βήσσανη	7.594,87
	Γρεβενίτιο	7.261,16
	Πυρσόγιαννη	8.153,93
	Καλέντζι	8.191,63
	Αγνάντα	8.186,12
	Πράμαντα	7.460,65
	Αρίστη	9.066,25
	Κήποι	7.914,61
	Παλαιοσέλι	6.993,59
	Μόλιστα	8.837,85
Κόνιτσα	9.556,53	
Μέτσοβο	9.492,61	
ΠΟΛΗ	Ιωάννινα	10397,98

Πηγή: ΚΕ.Π.Υ.Ο. 2003, ίδια επεξεργασία

6.6. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Ένα σημαντικό κριτήριο στην δεδομένη έρευνα, μπορεί να θεωρηθεί η εξέταση των συγκοινωνιακών συνδέσεων της πόλης και των ορεινών οικισμών. Με την εξέταση αυτού του παράγοντα, διαγιγνώσκονται οι ανάγκες κίνησης του πληθυσμού από και προς τα Ιωάννινα, μιας και το σύστημα μεταφορών σχεδιάζεται και εξελίσσεται βάση των απαιτήσεων που παρουσιάζονται στην έκταση της ΠΕ. Για την διευκόλυνση της επεξεργασίας των στοιχείων των συνδέσεων, δημιουργήθηκε ο χάρτης 23 που απεικονίζει τα δρομολόγια που πραγματοποιούνται από τα Ιωάννινα προς τους οικισμούς του ορεινού χώρου. Επίσης, στο χάρτη κατηγοριοποιούνται οι συνδέσεις αυτές ανάλογα με την συχνότητα τους, πράγμα που έγινε υπολογίζοντας τον μέσο ημερήσιο αριθμό δρομολογίων που διέρχονται από τον εκάστοτε οικισμό. Ο υπολογισμός αυτός προέκυψε από την διαίρεση του συνόλου των προγραμματισμένων δρομολογίων της εβδομάδας προς τις επτά μέρες της.

Από την παρατήρηση του χάρτη 23 εύκολα συμπεραίνεται ότι τρία είναι τα δρομολόγια που διαφαίνονται να είναι τα πιο συχνά εκτελούμενα και είναι η σύνδεση των Ιωαννίνων με την Κόνιτσα, το Μέτσοβο και την Κακαβιά. Αναμφισβήτητα, ήταν αναμενόμενο ότι αυτοί οι τρεις προορισμοί θα προσέλκυαν μεγάλη συχνότητα δρομολογίων, καθώς το Μέτσοβο και η Κόνιτσα είναι περιοχές εξυπηρέτησης μεγάλου πλήθους τόσο αυτών που κατοικούν εντός των οικιστικών υποδοχέων τους όσο και το σύνολο των πληθυσμών των δήμων. Η Κακαβιά, βρίσκεται σε συνοριακή περιοχή του δήμου Πωγωνίου, και από και προς τον οικισμό αυτόν πραγματοποιείται ο μεγαλύτερος μέσος ημερήσιος αριθμός συγκοινωνιακών δρομολογίων και αυτό συμβαίνει διότι η περιοχή αυτή διαθέτει συνοριακό σταθμό και τελωνείο, οπότε γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι από την Κακαβιά διέρχεται ημερησίως μεγάλο πλήθος ατόμων.

Στην αμέσως επόμενη κατηγορία ένταξης των συνδέσεων εντοπίζεται ο οικισμός των Πραμάντων, όπου οι μετακινήσεις από και προς τον οικισμό παρουσιάζουν αρκετές δυσκολίες λόγω της ορεινότητας και της κακής οδοποιίας της ευρύτερης περιοχής των Τζουμέρκων, οπότε συνυπολογίζοντας ότι τα Πράμαντα τροφοδοτούν και αποτελούν ένα μικρό επίκεντρο για τους γύρω ορεινούς οικισμούς, θεωρείται ότι επιτυχώς πραγματοποιείται με τέτοια συχνότητα το δρομολόγιο. Παρόμοια συχνότητα παρουσιάζουν τα δρομολόγια που συνδέουν τα Ιωάννινα με το Μέγα Περιστέρι και το Ανθοχώρι, οικισμούς του Μετσόβου που εξυπηρετούν τις μετακινήσεις του πληθυσμού του κεντρικού και του δυτικού Δ. Μετσόβου. Εξίσου στην ίδια κατηγορία εντάσσονται

τα δρομολόγια προς το δυτικό– συνοριακό και το ανατολικό μέρος του δήμου Πωγωνίου.

Στην περιοχή μελέτης πραγματοποιούνται διάφορες συνδέσεις δρομολογίων μικρότερης συχνότητας από αυτά που αναλυθήκανε. Ο σχεδιασμός των συγκοινωνιών έχει επιτύχει την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων των ορεινών εκτάσεων σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Ωστόσο δεν θα πρέπει να παραληφθεί να αναφερθεί ότι, όπως φαίνεται και στον χάρτη 23, υπάρχουν αρκετές εκτάσεις και οικισμοί που δεν εξυπηρετούνται άμεσα από το δίκτυο των συγκοινωνιών, γεγονός που σε συνδυασμό με την δυσκολία και την επικινδυνότητα που παρουσιάζει το οδικό δίκτυο των ορεινών συνδέσεων αποτελούν άκρως ανασταλτικούς παράγοντες για την εξέλιξη των οικισμών αυτών. Συμπερασματικά, μπορεί να ειπωθεί ότι ο ορεινός χώρος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την πόλη των Ιωαννίνων, γεγονός που προκύπτει από το ότι όλες οι συγκοινωνιακές συνδέσεις που λαμβάνουν χώρα εντός της ΠΕ Ιωαννίνων, διέρχονται από τα Γιάννενα και δεν υφίσταται συνδέσεις οικισμών που δεν περιλαμβάνουν την πόλη, εκτός από την περίπτωση της Κόνιτσας που πραγματοποιεί έξι δρομολόγια προς τους απομακρυσμένους οικισμούς του δήμου, αλλά και αυτά εν μέρει μπορούν να θεωρηθούν προέκταση της σύνδεσης Ιωάννινα- Κόνιτσα.

ΧΑΡΤΗΣ23: ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΜΕΣΟΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΩΝ:

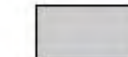
- 0,14 - 0,43
- 0,43 - 0,80
- 0,81 - 1,43
- 1,43 - 10

 ΟΙΚΙΣΜΟΣ

 ΟΡΕΙΝΟΣ ΔΗΜΟΣ

 ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

 ΑΛΒΑΝΙΑ

 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

Κλίμακα: 1:400.000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

"Η επίδραση της πόλης των Ιωαννίνων στους ορεινούς οικισμούς κατά την πολεοδομική της εξέλιξη"

Επιβλέπων καθηγητής: Λαλένης Κ.

Πηγή: ΚΤΕΛ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ Α.Ε.

Φεβρουάριος, 2012

6.7. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΑΓΑΘΩΝ

Ένας από τους τρόπους διαπίστωσης της αλληλεπίδρασης των Ιωαννίνων και των ορεινών οικισμών, είναι η διάγνωση των μετακινήσεων των κατοίκων του ορεινού χώρου για την εργασία τους και για την εξυπηρέτηση των καταναλωτικών αναγκών τους. Για τον σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκε στην προηγούμενη παράγραφο η εξέταση των συνδέσεων των περιοχών με τα Ιωάννινα. Οι συνδέσεις αυτές αποτελούν έναν ικανό δείκτη για να κάνει εμφανή την ανάγκη των συνδέσεων αλλά δεν μπορεί να συμπεριληφθεί το μέγεθος του πληθυσμού που χρησιμοποιεί ημερησίως τις μεταφορές αυτές και για ποιο σκοπό. Θέλοντας να επεξηγηθεί η κάθε σχέση σύνδεσης με την πόλη, πραγματοποιήθηκαν ορισμένες συνεντεύξεις σε κατοίκους των ορεινών δήμων καθώς και σε δημοτικούς συμβούλους, οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε δύο κυρίως ερωτήματα: αν η εργασία της πλειοψηφίας των δημοτών βρίσκεται εντός των ορίων των νέων δήμων και πού πραγματοποιεί η πλειοψηφία τις αγοραστικές ανάγκες της. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι συνεντεύξεις πάρθηκαν στις πέντε έδρες των ορεινών δήμων, δηλαδή στο Μέτσοβο, στην Κόνιτσα, στο Καλπάκι, στα Πράμαντα και στους Ασπράγγελους.

Εξετάζοντας αρχικά, τον δήμο **Μετσόβου**, πρέπει να τονισθεί ότι η απόσταση από τα Γιάννενα είναι ιδιαίτερος σύντομη, λόγω της Εγνατίας Οδού, γεγονός που σίγουρα έχει επιδράσει στις μετακινήσεις των κατοίκων της περιοχής κατά τα τελευταία χρόνια. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στα προαναφερθέντα ερωτήματα στην περιοχή του Μετσόβου, θεωρούνται λίγο πολύ αναμενόμενα, διότι οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι ότι η πλειοψηφία των κατοίκων εργάζεται εντός των ορίων του δήμου και πιο συγκεκριμένα ο μεγαλύτερος ηλικιακά ενεργός πληθυσμός. Οι νέοι ως μειοψηφία του συνόλου, εργάζονται στα Ιωάννινα ή στην ευρύτερη περιοχή του Μετσόβου. Από τις συνεντεύξεις προέκυψε εξίσου, ότι για τις καθημερινές τους ανάγκες οι κάτοικοι των οικισμών του δήμου επισκέπτονται το Μέτσοβο και τα Ιωάννινα καθώς η χρονοαπόσταση των δύο αυτών περιοχών έχει περιοριστεί στα 50 λεπτά της ώρας. Οι κάτοικοι που ερωτήθηκαν τόνισαν ότι πριν από λίγα χρόνια, δηλαδή πριν την έναρξη της κυκλοφορίας στην Εγνατία Οδό, η καθημερινότητα ήταν ιδιαίτερος δύσκολη, γιατί η προηγούμενη οδική σύνδεση προέβαλε έναν μεγάλο βαθμό δυσκολίας και επικινδυνότητας, οπότε οι ο πληθυσμός του Μετσόβου δεν είχε την δυνατότητα της άμεσης προσέγγισης των κοινωνικών και οικονομικών εξυπηρετήσεων. Οπότε ο νέος

δήμος του Μετσόβου κατά το σύνολό του αποτελούσε μία κλειστή κοινωνία με κέντρο βασικών εξυπηρετήσεων τον οικισμό του Μετσόβου.

Στη συνέχεια, στον δήμο **Κόνιτσας**, που τέθηκαν οι ίδιες ερωτήσεις στους κατοίκους, υπήρξαν κάποιες διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις σχετικά με αυτές που πάρθηκαν από τον δήμο Μετσόβου. Πιο συγκεκριμένα, οι απόψεις των κατοίκων συνέκλιναν στο ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του δήμου εργάζεται εντός των διοικητικών ορίων της Κόνιτσας και το ποσοστό που εργάζεται στα Ιωάννινα ενώ διαμένει στην Κόνιτσα, είναι πολύ μικρό και αφορά κυρίως δημοσίους υπαλλήλους και τους απασχολούμενους σε πιο εξειδικευμένα επαγγέλματα που μπορούν να δραστηριοποιηθούν κυρίως στον αστικό ιστό. Επίσης, οι ερωτηθέντες έκαναν σαφές ότι όλοι οι οικισμοί του δήμου προμηθεύονται τα αγαθά από την τοπική αγορά της Κόνιτσας, ενώ σε σπάνιες περιπτώσεις επισκέπτονται την αγορά των Ιωαννίνων και συνήθως όταν δεν πρόκειται για είδη πρώτης ανάγκης. Η χρονική απόσταση των Ιωαννίνων και του οικιστικού υποδοχέα της Κονίτσης είναι περίπου στα 55 λεπτά της ώρας και πρόκειται για μία σύνδεση που έχει ολοκληρωθεί από τα μέσα της δεκαετίας του '70, οπότε ίσως αυτός είναι ένας παράγοντας διατήρησης μιας αναπτυξιακής πορείας του δήμου Κονίτσης. Πρόκειται για μία σύνδεση μικρής επικινδυνότητας και μέσης εξυπηρέτησης και χρησιμοποιείται από πολλούς οικισμούς είτε από αυτούς που βρίσκονται πλησίον της οδού είτε ακόμα και από αυτούς που βρίσκονται σε μεγάλο υψόμετρο και απομακρυσμένοι.

Ο δήμος Πωγωνίου, που έχει σαν έδρα τον οικισμό **Καλπάκι** και παραδοσιακή έδρα το Δελβινάκι, πρόκειται για έναν ορεινό συνοριακό δήμο, που ερημώνεται σταδιακά διότι είναι αρκετά αποδυναμωμένος αναπτυξιακά χώρος, παρόλο που διαθέτει συνοριακό σταθμό που μπορεί να αποτελέσει έναν βασικό αναπτυξιακό παράγοντα για την περιοχή. Οι ερωτηθέντες κάτοικοι στην περιοχή του Καλπακίου προέβαλαν διχασμένες γνώμες όταν ρωτήθηκαν που κατά την άποψή τους εργάζεται και προμηθεύεται τα είδη πρώτης ανάγκης η πλειοψηφία των δημοτών. Η διαφοροποίηση των απαντήσεων είναι λογική, διότι οι κάτοικοι του Πωγωνίου εργάζονται και εξυπηρετούν τις ανάγκες τους όπου οι αποστάσεις διευκολύνουν την μετάβαση. Δηλαδή, οι οικισμοί που βρίσκονται ανατολικά στην συνοριακή έκταση του δήμου, εξυπηρετούνται κυρίως από τον οικισμό του Δελβινακίου, ενώ οι νότιοι και νοτιοανατολικοί οικισμοί του δήμου μεταβαίνουν για εργασία και κατανάλωση κυρίως στην περιοχή του Καλπακίου αλλά και στην πόλη των Ιωαννίνων. Εξίσου, το βορειοδυτικό μέρος του Πωγωνίου κατά την πλειοψηφία δραστηριοποιείται στις ίδιες τις περιοχές αυτές, ενώ ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού

μεταβαίνει στην Περιοχή της Κόνιτσας για εργασία και την τοπική αγορά. Συνοπτικά, πρόκειται για έναν δήμο που τροφοδοτείται κυρίως από τις όμορες περιοχές, γεγονός που δύναται να αλλάξει στο μέλλον όταν ολοκληρωθεί η Ιόνια Οδός, που θα διέρχεται από τον δήμο.

Μία ανάλογη εικόνα με αυτή του δήμου Πωγωνίου, προέβαλαν και οι απόψεις που συλλέχθηκαν από τους **Ασπράγγελους** του δήμου Ζαγορίου. Πιο συγκεκριμένα, οι απαντήσεις που ελήφθησαν στην ερώτηση για που απασχολείται το μεγαλύτερο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού, προσδιόριζαν το δήμο Ζαγορίου ως το μέρος που απασχολούνται οι περισσότεροι, άποψη που θεωρείται εν μέρει ορθή αν προσμετρηθεί ότι ο δήμος διαθέτει τον πιο γερασμένο πληθυσμό της ΠΕ Ιωαννίνων. Ωστόσο, για την απόκτηση των καταναλωτικών αγαθών, η πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής, επισκέπτεται τα Γιάννενα, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό συναλλάσσεται με τον δήμο Κόνιτσας και το Καλπάκι. Σε γενικές γραμμές, ο δήμος Ζαγορίου αποτελεί έναν ήπιο τουριστικό προορισμό που έχει διατηρήσει τα παραδοσιακά και φυσικά του χαρακτηριστικά αναλλοίωτα από τις τάσεις της ανάπτυξης.

Επίσης, στοιχεία συλλέχθηκαν και από τον οικισμό των **Πραμάντων** του δήμου Βόρειων Τζουμέρκων, όπου αφορά έναν δήμο που διαφέρει περισσότερο από τους υπόλοιπους του ορεινού χώρου. Η ευρύτερη περιοχή των Τζουμέρκων αποτελεί μία αποκομμένη έκταση, με ιδιόμορφη γεωμορφολογία και εξαιρετικά γερασμένο και μικρό πληθυσμό. Οι οδικές συνδέσεις δεν ευνοούν καθόλου την περιοχή, διότι βρίσκονται σε αρκετά κακή κατάσταση. Οπότε οι απαντήσεις που εκμαιεύτηκαν από την συνέντευξη γνωστοποιούν ότι για την εργασία και την απόκτηση αγαθών οι μετακινήσεις των κατοίκων γίνονται εντός του δήμου. Αποτελεσματικά, γίνεται εμφανές ότι η έκταση αυτή παραμένει κλειστή και απομονωμένη χωρίς να προβλέπεται καμία αναπτυξιακή προοπτική.

6.8. ΑΛΛΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Στην παράγραφο αυτή θα αναλυθούν κάποια επιπλέον στοιχεία που θα συμβάλουν στην συνολική αξιολόγηση της επίδρασης της ανάπτυξης των Ιωαννίνων στον ορεινό χώρο. Πιο συγκεκριμένα, θα αναλυθούν το κριτήριο των χρήσεων γης, των υποδομών και της οικοδομικής δραστηριότητας. Ξεκινώντας την ανάλυση από το κριτήριο των **χρήσεων γης**, παρατηρείται όπως αναλύθηκε και στην παράγραφο 2.3.1., καθώς η πόλη των Ιωαννίνων επεκτεινόταν, πραγματοποιήθηκαν αναπτυξιακά έργα υποδομών, τόσο για να επωφεληθεί η πόλη όσο και για να δημιουργηθούν συνδέσεις που θα μειώνουν τις

ανισότητες που δημιουργούνται εντός των ορίων της περιφερειακής ενότητας. Ένα τέτοιο έργο θεωρείται η Εγνατία Οδός, όπου προκάλεσε διάχυση της ανάπτυξης και κατ' επέκταση αλλαγές τις χρήσεις γης. Από τον χάρτη 5, που περιγράφονται οι αλλαγές στις χρήσεις γης από το 1990 έως το 2000, μέσω του προγράμματος Corine, προκύπτει ότι ο δομημένος χώρος της πόλης επεκτάθηκε σε μεγάλο βαθμό. Επίσης, ο ορεινός χώρος εμφανίζει αρκετές διαφοροποιήσεις στις δομημένες εκτάσεις οι οποίες αυξήθηκαν αρκετά πολύ μέσα σε μία δεκαετία. Τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα αλλαγών που παρατηρούνται είναι η μεγέθυνση του δομημένου περιβάλλοντος στον δήμο Μετσόβου και Πωγωνίου κατά μήκος της Εγνατίας Οδού και της συνδέσεως Ιωαννίνων- Κακαβιάς, καθώς επίσης αύξηση του παρατηρείται στους οικιστικούς υποδοχείς της Κόνιτσας και των Β.Τζουμέρκων.

Το επόμενο κριτήριο που θα εξετασθεί είναι αυτό των **υποδομών**, όπου χωρίς αμφιβολία στα Γιάννενα κατά την πολεοδομική τους εξέλιξη, αναπτύχθηκαν αρκετά είδη υποδομών. Το ζήτημα είναι να εξετασθεί το τι συνέβη στους ορεινούς οικισμούς, αν και στην παράγραφο 3.3. αναλύθηκαν εκτενώς, ωστόσο σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μία προσπάθεια εξέτασης των υποδομών του ορεινού χώρου πιο συγκεκριμένα. Οι διαχρονικές, λοιπόν, αλλαγές που εμφάνισε ο ορεινός χώρος, πέρα από τα μεγάλα έργα υποδομών, εστιάζονται κατά κύριο λόγο στις τουριστικές υποδομές. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα τελευταία χρόνια, δημιουργήθηκε στον ιστό της Κόνιτσας παράρτημα της σχολής της δημοτικής αστυνομίας, γεγονός που ήδη έχει επιφέρει αρκετές βελτιώσεις. Τέλος, οι οδικές μεταφορές που δημιουργήθηκαν και σχεδιάζεται να διαμορφωθούν στο μέλλον, θα επιφέρουν ιδιαίτερη ανάπτυξη στην περιοχή. Ωστόσο, οι τοπικές επαρχιακές οδοί δεν φαίνονται ιδιαίτερα εξυπηρετικές και ασφαλείς, δηλαδή αρκετές οδικές συνδέσεις και συγκεκριμένα στον ορεινό χώρο λόγω παλαιότητας και κατασκευής, καθίστανται επικίνδυνες και δύσβατες για τους διερχόμενους.

Η **οικοδομική δραστηριότητα** και η ανέγερση νέων οικοδομών είναι δυνατόν να αποτελέσει έναν δείκτη που εξετάζει την ανάπτυξη και την δυναμικότητα των περιοχών. Με αυτό το κριτήριο διερευνάται η ανάπτυξη κυρίως του πολεοδομικού συγκροτήματος των Ιωαννίνων από το 1997 έως το 2010, χρονολογίες όπου δύναται να βρεθούν τα απαραίτητα στοιχεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία που διατίθενται από την ΕΣΥΕ, μπορεί εύκολα να παρατηρηθεί ότι η οικοδομική δραστηριότητα νέων οικοδομών που πραγματοποιούταν στο πολεοδομικό συγκρότημα, υπολογίζεται ότι ετησίως ήταν το 20% του συνόλου της ΠΕ, από το 1997 έως και το 2004. Από το έτος

2005, η οικοδόμηση της πόλης αποκτούσε όλο και μεγαλύτερο ποσοστό από το σύνολο, δηλαδή, η οικοδομική δραστηριότητα σταδιακά μειωνόταν από τον μη αστικό χώρο και αυξανόταν στον κύριο αστικό ιστό της ΠΕ. Οπότε το 2005 υπολογίζεται ότι η οικοδόμηση που έλαβε χώρα στα Γιάννενα ανέρχεται στο 25% του συνόλου. Η διαφορά αυτή, δηλαδή του αστικού και μη αστικού χώρου δείχνει να μειώνεται κατά τα έτη 2006-2007, όπου η οικοδόμηση στην πόλη παρουσίασε ιδιαίτερος μικρά ποσοστά, γεγονός που δείχνει ότι η οικοδομική δραστηριότητα εξαπλώθηκε κυρίως εκτός της πόλης, οπότε φανερώνει δείγματα ανάπτυξης και αποκέντρωσης. Τέλος, το έτος 2008 παρατηρείται μία μεγάλη αύξηση της αστικής οικοδόμησης, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό οικοδόμησης της πόλης αγγίζει το 39% το έτος 2010, πράγμα που διευκρινίζει την αδυναμία των υπολοίπων δήμων κατά τα τελευταία χρόνια.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

7.1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Η συγκριτική προσέγγιση μέσω των κριτηρίων απέδωσε τον βαθμό επίδρασης της πόλης στους ορεινούς οικισμούς. Αρχικά, θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι τα κριτήρια είναι το ένα συνυφασμένο με το άλλο, γεγονός που υποβοηθά την έρευνα και που προσδίδει πιο ασφαλή και ουσιαστικά αποτελέσματα. Σε γενικές γραμμές τα συμπεράσματα που απορρέουν από την ανάλυση του 6^{ου} κεφαλαίου, είναι ότι η ανάπτυξη της πόλης έχει επιδράσει πολύ στην εξέλιξη των ορεινών οικισμών. Τα Ιωάννινα είναι μία **σταδιακά αναπτυσσόμενη πόλη**, όπου η χωρική αλλά και η οικονομική της μεγέθυνση προκάλεσε ένα “μούδιασμα” στις τοπικές αγορές και οικονομίες του ορεινού χώρου. Δηλαδή, η ταχεία ανάπτυξη του αστικού ιστού, αποδυνάμωσε τις οικονομικές βάσεις των ορεινών και απομακρυσμένων οικισμών. Η αποδυνάμωση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να σταματήσουν οι παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες και κατ’ αυτόν τον τρόπο πραγματοποιήθηκε η μεταστροφή στον τριτογενή τομέα παραγωγής.

Εξίσου, η γρήγορη εξέλιξη της πόλης προσέλκυσε και την πρώιμη (συγκριτικά με τον ορεινό χώρο) ανάπτυξη βασικών κοινωνικών, μεταφορικών και παραγωγικών υποδομών. Όλες αυτές οι μεταλλάξεις του χώρου της πόλης μα και της ευρύτερης περιοχής, προσέφεραν πληθώρα θέσεων εργασίας. Οπότε με το πέρασμα των χρόνων και με τις αποδυναμωμένες οικονομικές βάσεις των ορεινών δήμων, οι νέοι άρχισαν να μετακινούνται προς την πόλη, με σκοπό την εργασία και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Αποτελεσματικά, επήλθαν οι πρώτες πτώσεις του πληθυσμού του ορεινού χώρου. Η πτώση αυτή σταμάτησε την περίοδο 1971-1981, όπου έχει αρχίσει να αναζητούνται νέες πηγές απόκτησης εισοδήματος, πέραν του αγροτικού τομέα. Τις νέες αυτές πηγές αποτελούσαν οι τουριστικές δραστηριότητες που άρχισαν να ανθίζουν στην περιοχή μελέτης. Ύστερα όμως από την δεκαετία αυτή, όπου υπήρξε μία αδυναμία οργάνωσης του τουρισμού, η πληθυσμιακή, κατακόρυφη σε μερικές περιπτώσεις, πτώση άρχισε και συνεχίζει μέχρι και σήμερα να μειώνεται το σύνολο των κατοίκων που διαμένουν εκεί και κυρίως των νέων. Συμπερασματικά, όλοι αυτοί οι παράγοντες συνέβαλαν στα χαμηλά αποτελέσματα που προβάλλει ο δείκτης ευημερίας των ορεινών οικισμών, δείκτης ο οποίος υπολογίζει τα μέσα ετήσια φορολογούμενα εισοδήματα, τα οποία βρίσκονται σε ιδιαίτερος χαμηλά επίπεδα.

Παρόλα αυτά, στην ΠΕ Ιωαννίνων υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που ενίσχυσαν κατά κάποιο τρόπο τον ορεινό χώρο και δεν γίνεται αναφορά στον οικιστικό ιστό της Κόνιτσας ή του Μετσόβου που χαίρουν ήδη μίας καλής αναπτυξιακής εικόνας. Το άνοιγμα των συνόρων με την Αλβανία το 1990 και η δημιουργία και έναρξη της κυκλοφορίας στην Εγνατία Οδό, αποτελούν δύο από τους πιο βασικούς παράγοντες που διατήρησαν την μετακίνηση από τον ορεινό χώρο. Απόδειξη όλων αυτών είναι η διερεύνηση των συγκοινωνιακών συνδέσεων, η διάγνωση της μετακίνησης για εργασία και κατανάλωση αλλά και κριτήρια όπως οι χρήσεις γης, η νέα οικοδόμηση και οι υποδομές.

Συμπερασματικά, η μέγιστη και ταχύτατη ανάπτυξη των Ιωαννίνων, επέδρασε σχεδόν αρνητικά στον ορεινό χώρο. Η λέξη σχεδόν χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει ότι παρά την μεγάλη έκταση που καταλαμβάνουν οι ορεινοί απομακρυσμένοι και απομονωμένοι οικισμοί, στο εύρος του ορεινού χώρου υπάρχουν μικροί πόλοι ανάπτυξης, που βρίσκονται σε μικρή απόσταση ακόμα και από τους πιο ορεινούς οικισμούς και κατ' αυτόν τον τρόπο βρίσκονται σε αλληλεπίδραση. Ωστόσο, δεν είναι ικανός παράγοντας αυτός, για να καταφέρει να συγκρατήσει τον πληθυσμό σε άκρως υποανάπτυκτες περιοχές. Οπότε το μέλλον των περιοχών αυτών είναι αρκετά δύσκολο να διαγνωσθεί, όμως, με τον κατάλληλο σχεδιασμό χωροταξικής και περιφερειακής πολιτικής μπορούν να επιτευχθούν βελτιώσεις στον ορεινό χώρο.

7.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ

Η αξιολόγηση των κριτηρίων που χρησιμοποιήθηκαν στο κεφάλαιο 6, είναι ένα απαραίτητο κομμάτι, ώστε να διαχωριστούν σε αυτά που φάνηκαν χρήσιμα στην διεξαγωγή των συμπερασμάτων και σε αυτά που δεν προσέφεραν στοιχεία στην απάντηση των κύριων ερωτημάτων αυτής της εργασίας. Καταρχήν, τα δημογραφικά κριτήρια σκιαγραφούν το κοινωνικό μοτίβο της περιοχής μελέτης, πράγμα αναγκαίο ώστε να γνωστοποιηθούν τα βασικά χαρακτηριστικά της και να διαγνωσθεί η δυναμική σε ανθρώπινο δυναμικό της πόλης και των ορεινών οικισμών. Τα κριτήρια αυτά, προσμετρούν και αναπαριστούν τις δημογραφικές διαφοροποιήσεις, οπότε πετυχαίνουν ένα είδος σύγκρισης των δύο χώρων. Παρόμοιο αποτέλεσμα προσφέρει και ο δείκτης που μετράει το επίπεδο εκπαίδευσης, δηλαδή υπολογίζει το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων των εκάστοτε περιοχών και το αποτέλεσμα είναι μέγεθος συγκρίσιμο και η σύγκριση αυτή μπορεί να αποδώσει και κοινωνικά και παραγωγικά συμπεράσματα.

Στη συνέχεια, οι δείκτες που αφορούν τα οικονομικά στοιχεία, είναι οι καταλληλότεροι ώστε να αποδώσουν την δυναμικότητα μίας περιοχής και ένας εύκολος παράγοντας ώστε να μπορούν να συγκριθούν δύο χώροι σαν αυτοί που μελετώνται. Ωστόσο, επειδή το επίπεδο των στοιχείων που χρειάζονταν για την σύγκριση ήταν σε επίπεδο δήμου, δεν υπήρχε κάποιος άλλος διαδεδομένος δείκτης σύγκρισης που να διατίθεται στο επίπεδο αυτό, από τα στοιχεία του φορολογούμενου εισοδήματος. Στα στοιχεία αυτά υποβόσκουν δύο παγίδες, πρώτη και κύρια είναι ότι ο δείκτης αυτός αφορά φορολογικά δεδομένα, όπου στην Ελλάδα οι ειλικρινείς φορολογικές δηλώσεις υπάρχουν μόνο κατά μειοψηφία, και η άλλη παγίδα είναι ότι οι υπο-περιοχές που σχηματίζονται από τον διαχωρισμό με τον ταχυδρομικό κώδικα, δεν αποδίδουν διοικητικές περιοχές, οπότε για παράδειγμα τα στοιχεία που αφορούν την περιοχή των Ιωαννίνων, στην ουσία ξεπερνούν κατά πολύ τα διοικητικά όρια. Ωστόσο, ακόμα και αν η αντικειμενικότητά τους είναι αβέβαιη, τα στοιχεία αυτά προσδίδουν μία εικόνα για τις περιοχές μικρότερου διοικητικού επιπέδου από αυτό του δήμου.

Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας στην σύγκριση πόλης και υπαίθρου είναι αυτός της απασχόλησης. Η απασχόληση είναι ένας ιδιαίτερα χρήσιμος δείκτης διότι προσδιορίζει κοινωνικά στοιχεία για την κάθε περιοχή που είναι άκρως συγκρίσιμα, αλλά επίσης από τον δείκτη αυτό μπορούν να εξαχθούν αποτελέσματα αναφορικά με την δυναμικότητα των δήμων, το παραγωγικό του σύστημα ακόμα και οικονομικά χαρακτηριστικά στοιχεία. Στη συνέχεια της συγκριτικής προσέγγισης, προσμετρήθηκε ως δείκτης ευημερίας, το μέσο ετήσιο φορολογούμενο εισόδημα των κατοίκων των περιοχών μελέτης. Ο δείκτης αυτός φάνηκε αρκετά χρήσιμος, διότι δείχνει την ακριβή εικόνα του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των περιοχών σύγκρισης, εξετάζοντας άμεσα το εισόδημά τους, παράγοντα που συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στο επίπεδο ευημερίας τους.

Τα κριτήρια που συνέβαλαν ιδιαίτερα στις απαντήσεις των κύριων ερωτημάτων της εργασίας είναι η εξέταση των συγκοινωνιακών συνδέσεων αλλά και η διάγνωση των μετακινήσεων του πληθυσμού, μέσω των συνεντεύξεων. Οι δείκτες αυτοί, βοήθησαν όχι μόνο να απαντηθούν τα ερωτήματα, αλλά συνέβαλαν σημαντικά στην αποφυγή της στείρας παρουσίασης δεδομένων και στοιχείων, διότι οι απόψεις των ανθρώπων που διαμένουν στις περιοχές μελέτης, μπορούν να περιγράψουν σε καλύτερο βαθμό την κατάσταση τόσο του ορεινού χώρου όσο και της πόλης των Ιωαννίνων.

Τέλος, τα άλλα κριτήρια που περιγράφονται στην παράγραφο 6.8. προσδίδουν κάποια χωρικά συγκρίσιμα στοιχεία που ολοκληρώνουν την εικόνα της αξιολόγησης. Χρήσιμο

θα ήταν να αναφερθεί ότι οι δείκτες αυτοί θα ήταν πολύ πιο ενδιαφέροντες και πιο ουσιώδες αν ήταν διαθέσιμα και τα στοιχεία από παλαιότερες δεκαετίες. Με τον τρόπο αυτό θα εξεταζόταν ανά χρονικό διάστημα που τα Γιάννενα θα αναπτύσσονταν το τι ακριβώς συνέβαινε στους ορεινούς οικισμούς, οπότε η έρευνα θα ήταν πιο ολοκληρωμένη.

8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΣΕΩΝ ΣΧΕΛΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η περιοχή μελέτης, όπως αναλύθηκε εκτενώς και παραπάνω, παρουσιάζει αρκετές εσωτερικές ανισότητες, γεγονός που οφείλεται στην μονοδιάστατη ανάπτυξη των περιοχών της. Πιο συγκεκριμένα στο χώρο διακρίνονται ενότητες με βάση τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, τους τομείς ανάπτυξης και λειτουργίες, και αυτές είναι οι εξής:

α) Ορεινές και ημιορεινές περιοχές με μειονεκτικές διαρθρώσεις → Πρόκειται για ορεινές περιοχές με προβληματική προσπελασιμότητα, ευαίσθητη κοινωνικοοικονομική βάση και χαμηλή παραγωγικότητα.

β) Περιοχές με υψηλή εξάρτηση από τη γεωργική και την κτηνοτροφική δραστηριότητα και με ανάπτυξη επικεντρωμένη γύρω από αυτή.

γ) Αγροτικές περιοχές με ανάπτυξη επικεντρωμένη γύρω από τον τουρισμό → Πρόκειται για περιοχές πλούσιες σε φυσικούς πόρους (φυσικό περιβάλλον, σημαντικό πολιτισμικό ενδιαφέρον) που παρουσιάζουν υψηλή ανάπτυξη τουρισμού.

δ) Περιαστικές αγροτικές περιοχές → Πρόκειται για περιοχές εκτός των ορίων των πόλεων, σε άμεση εξάρτηση από αυτές σε λειτουργικό και οικονομικό επίπεδο.

ε) Περιβαλλοντικά ευαίσθητες ή με προστατευόμενο περιβάλλον περιοχές → Πρόκειται για περιοχές με πλούσιο φυσικό περιβάλλον.

στ) Περιοχές με ανεπτυγμένη βιομηχανία και βιοτεχνία.

ζ) Διοικητικά κέντρα → Πρόκειται για περιοχές με ενδυναμωμένες λειτουργίες διοίκησης και υπηρεσιών. Οι κυριότερες περιοχές που εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία είναι το Μέτσοβο, η Κόνιτσα και τα Ιωάννινα (ως σημαντικό κέντρο διαπεριφερειακής εμβέλειας).

Χωρικά στην ΠΕ Ιωαννίνων, δεν εντοπίζονται ενότητες που να εμφανίζουν πολυλειτουργικότητα. Στόχος είναι με βάση τις παραπάνω κατηγορίες να δημιουργηθούν χωρικές ενότητες εσωτερικής ολοκλήρωσης με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη σχέσεων συμπληρωματικότητας μεταξύ των τομέων παραγωγής (Αγγελίδης, 2000). Δηλαδή, **στόχος** είναι η χωρική συνοχή και η εξωστρέφεια, η προετοιμασία για τις μελλοντικές ενδογενείς και εξωγενείς περιφερειακές εξελίξεις, με την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του χωρικού, κοινωνικού, πολιτικού, οικονομικού κεφαλαίου της ΠΕ Ιωαννίνων. Οι χωρικές ενότητες που μπορεί να σχηματιστούν για τον σκοπό που περιγράφηκε παραπάνω, μπορούν να έχουν σαν επίκεντρα τα Ιωάννινα, το Μέτσοβο και την Κόνιτσα. Μέσα από αυτές τις τρεις δυναμικές περιοχές και με τον

κατάλληλο διαχωρισμό των υπόλοιπων ορεινών εκτάσεων, είναι δυνατόν να επιτευχθεί μία επιτυχημένη συνεργασία και μία χωρική ολοκλήρωση που θα επιφέρει την ανάπτυξη και θα μειώσει τις εσωτερικές ανισότητες.

Όπως προέκυψε από την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης που προηγήθηκε, η περιοχή της ΠΕ Ιωαννίνων αντιμετωπίζει κάποιες αδυναμίες που περιορίζουν σε σημαντικό βαθμό τον χωροταξικό σχεδιασμό. Οι παράγοντες αυτοί έχουν να κάνουν αφενός με την μη ύπαρξη των αναγκαίων κρίσιμων μεγεθών (πληθυσμός, κεφάλαια κ.α) και αφετέρου με τον χαμηλό βαθμό δικτύωσης της ορεινής περιοχής μελέτης με δυναμικές γειτονικές περιοχές. Σε μεγάλο βαθμό βέβαια οι προαναφερθείσες αδυναμίες πηγάζουν από την ίδια την φύση της περιοχής (ορεινή, δυσπρόσιτη περιοχή) άλλα και από το γεγονός ότι ένα μεγάλο τμήμα της είναι συνοριακό.

Για να καταστεί η ορεινή περιοχή μελέτης πιο δυναμική αρχικά θα πρέπει να αποκτήσει μια κεντρικότερη θέση, έτσι προτείνεται η **συνεργασία-δικτύωση** της συνοριακής περιοχής της Βόρειας Πίνδου με τις γειτονικές πόλεις των Βαλκάνιων. Οι τομείς που δύναται να αναπτυχθούν σχέσεις είναι η επιχειρηματικότητα, ο τουρισμός, ο πολιτισμός, η ανάπτυξη υποδομών και δικτύων πληροφόρησης, οι επικοινωνίες και η ενέργεια. Ακόμη ωφέλιμες συνεργασίες θα μπορούσαν να αναπτυχθούν και σε περιβαλλοντικά θέματα όπως η διαχείριση των υδάτινων πόρων και αποβλήτων. Πολλές από τις δράσεις που αναφέρθηκαν προωθούνται και από τον υπερκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΧΣΑΑ, 2008) και εκτιμάται ότι θα συνεισφέρουν στην εξωστρέφεια που προωθείται καθώς και στην αύξηση της δυναμικής της.

Περνώντας στην **χωρική οργάνωση** που προκρίνεται για τον ορεινό χώρο της ΠΕ σε μακρό-επίπεδο, αυτή θα ακολουθεί την οργάνωση μέσω πόλων και αξόνων ανάπτυξης που προωθεί και το ΓΠΧΣΑΑ. Πιο συγκεκριμένα ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στους δύο βασικούς οδικούς άξονες που επηρεάζουν την περιοχή, στην Εγνατία και Ιόνια οδό. Για την μετατροπή των οδικών αυτών αξόνων σε αναπτυξιακούς άξονες και την αποφυγή φαινομένων σήραγγας, θα πρέπει να υπάρξει πυκνώση των κάθετων που θα συνδέουν τους βασικούς οδικούς άξονες με μικρότερους τοπικούς (Σκάγιαννης, 2009).

Μία εξίσου καλή πρόταση ανάπτυξης είναι αυτή με τους **πόλους ανάπτυξης**, πάνω στο πρότυπο που δημιούργησε ο Perroux, εκείνο θα υλοποιηθεί μέσω της δικτύωσης βασικών αστικών κέντρων ή περιοχών με δυναμική (π.χ Ζαγοροχώρια) με τις λιγότερο ανεπτυγμένες ορεινές περιοχές. Οι πόλοι που θα κληθούν να διαδραματίσουν τον αναπτυξιακό πυρήνα της περιοχής μελέτης θα είναι είτε αστικά κέντρα εντός της περιοχής μελέτης είτε κέντρα που βρίσκονται εκτός αλλά είναι σε μικρή απόσταση και

αναπτύσσουν ή δύναται να αναπτύξουν σχέσεις με αυτήν. Σκοπός της συγκεκριμένης οργάνωσης που προτείνεται είναι η απόκτηση μεγαλύτερης δυναμικής του ορεινού χώρου με τελικό στόχο την διάχυση της ανάπτυξης στο σύνολο της περιοχής μελέτης (Λαμπριανίδης, 2005 και McCANN, 2002).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Λίστα 1: Τ.Ι.Φ.Κ της ΠΕ Ιωαννίνων

1. Αισθητικό δάσος Ιωαννίνων με κωδικό ΑΤ3011034
2. Βόρεια Στενά Λούρου με κωδικό ΑΤ3011131
3. Δίλοφο Ζαγορίου με κωδικό ΑΤ3011073
4. Εκκλησιάκι Ταξιαρχών στα Κάτω Πεδινά με κωδικό ΑΤ3011018
5. Καπέσοβο και Βραδέτο Ζαγορίου με κωδικό ΑΤ3010048
6. Κήποι, Κουκούλι και το μεταξύ τους φαράγγι με κωδικό ΑΤ3011027
7. Λίμνη Παμβώτιδα και Νησί Ιωαννίνων με κωδικό ΑΤ3010041
8. Λίμνη πηγών Αώου με κωδικό ΑΤ3011035
9. Λίμνη Τζαραβίνας με κωδικό ΑΤ3012043
10. Μέτσοβο με κωδικό ΑΤ3012045
11. Μικρό και Μεγάλο Πάπιγκο με κωδικό ΑΤ3010047
12. Μονοδένδρι και Βίτσα Ζαγορίου με κωδικό ΑΤ3010046
13. Οροπέδιο Μονοδενδρίου Ιωαννίνων με κωδικό ΑΤ3011044
14. Στενά Αράχθου με κωδικό ΑΤ3011038
15. Στενά Σαρανταπόρου με κωδικό ΑΤ3011022
16. Συμβολή Αώου-Βοϊδομάτη με κωδικό ΑΤ3011012
17. Τμήμα της Κοιλιάδας του Καλαμά από Σουλόπουλο μέχρι Γκρίμποβο με κωδικό ΑΤ3011014
18. Φαράγγι Βίκου και ποταμός Βοϊδομάτης με κωδικό ΑΤ3010049
19. Φαράγγι Δολού Πωγωνιανής με κωδικό ΑΤ3011001
20. Φαράγγι Μονής Ρογκοβού με κωδικό ΑΤ3011026
21. Φαράγγι ποταμού Χρούσια, Σιράκο, Καλαρίτες με κωδικό ΑΤ3010045
22. Χαράδρα Αώου με κωδικό ΑΤ3011013
23. Χαράδρα Θεογέφυρου με κωδικό ΑΤ3011011
24. Χαράδρα ποταμού Γόρμου με κωδικό ΑΤ3011015

Λίστα 2: Βιότοποι corine ΠΕ Ιωαννίνων

1. Βόρεια Πίνδος με κωδικό ΑG0060104
2. Δάση Μερόπης - Δελβινακίου - ραιοκάστρου με κωδικό ΑG0010035
3. Κεντρικό Ζαγόρι ΜΕ Κ ΔΙΚΟ με κωδικό ΑG0020027
4. Κορυφές και δυτικές πλαγιές Όρους Βασιλίτσα με κωδικό ΑG0060106
5. Κορυφές Όρους Γράμμος με κωδικό ΑG0040020

6. Κορυφές Όρους Περιστέρι με κωδικό AG0060100
7. Κορυφές Όρους Σμόλικας με κωδικό AG0040024
8. Λίμνη Παμβώτις Ιωαννίνων με κωδικό AG0060098
9. Λίμνη Τζαραβίνας και ποταμός Γορμός - Παρακάλαμος με κωδικό AG0100029
10. Νοτιοδυτικές πλαγιές Όρους Δούσκο (Νεμέρσκα) με κωδικό AG0040023
11. Όρος Περιστέρι με κωδικό AG0060099
12. Περιοχή Μερόπης - Δελβινακίου με κωδικό AG0060094
13. Περιοχή Μετσόβου με κωδικό AG0040028
14. Φαράγγι Βίκου με κωδικό AG0040026
15. Φαράγγι Συρράκου, ποταμός Χρούσιας με κωδικό AG0060101
16. Χαράδρα Αωού και Κορυφές όρους Τύμφη (Γκαμήλα, Αστράκα, Τσούκα-Ρόσσα) με κωδικό AG0040025

Λίστα 3: Άλλοι βιότοποι ΠΕ Ιωαννίνων

1. Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο) με κωδικό AB3080091
2. Γυφτόκαμπος Ζαγορίου με κωδικό AB3090028
3. Καλαρίται Ηπείρου με κωδικό AB3080178
4. Μεταξύ Κόνιτσας και Κλειδωνιάς Ιωαννίνων με κωδικό AB3090013
5. Νοτιοδυτικά του Χωρίου Μηλέα Μετσόβου με κωδικό AB3080174
6. Όρος Βασιλίτσα με κωδικό AB3080061
7. Όρος Κακαρδίτσα Νότιας Πίνδου με κωδικό AB3080078
8. Όρος Μιτσικέλι με κωδικό AB3080172
9. Όρος Μουργάνα Ιωαννίνων με κωδικό AB3080083
10. Όρος Τόμαρος με κωδικό AB3080063
11. Όρος Τραπεζίτσα με κωδικό AB3080062
12. Συρράκο Ιωαννίνων με κωδικό AB3080012

Πίνακας 6: Περιοχές NATURA 2000

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ
1.	GR2130001	SCI	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΒΙΚΟΥ ΑΩΟΥ	12794,25
2.	GR2130002	SCI/SPA	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΣΜΟΛΙΚΑΣ	19975,72
3.	GR2130004	SCI	ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΜΗΜΑ	33114,95

			ΖΑΓΟΡΙΟΥ	
4.	GR2130005	SCI/SPA	ΛΙΜΝΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	2690,13
5.	GR2130006	SCI	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΤΣΟΒΟΥ (ΑΝΗΛΙΟ - ΚΑΤΑΡΑ)	7328,82
6.	GR2130007	SCI/SPA	ΟΡΟΣ ΛΑΚΜΟΣ (ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ)	20123,52
7.	GR2130008	SCI/SPA	ΟΡΟΣ ΜΙΤΣΙΚΕΛΙ	8435,99
8.	GR2130009	SPA	ΟΡΟΣ ΤΥΜΦΗ (ΓΚΑΜΗΛΑ)	27416,44
9.	GR2130010	SPA	ΟΡΟΣ ΔΟΥΣΚΟΝ, ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟ, ΔΑΣΟΣ ΜΕΡΟΠΗΣ, ΚΟΙΛΑΔΑ ΓΟΡΜΟΥ, ΛΙΜΝΗ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΥ	17409,73

Λίστα 4: Καταφύγια άγριας ζωής

1. Αετομηλίτσα
2. Πληκατίου- Γοργοποτάμο
3. Βουρκοποτάμου Δήμου Κόνιτσας
4. Πάδων
5. Ελευθέρου - Παπίγκου Δήμου Κόνιτσας
6. Βρυσοχωρίου – Ηλιοχωρίο
7. Παπίγκο
8. Δελβινακίου Ρονίτσα – Μάντουκας
9. Ασπραγγέλων – Ελάτη
10. Δημοσίου Δάσους Φλαμπουραρίου και Βοβούσα
11. Μετσόβου και Δ.Δ. Χρυσοβίτσας – Γρεβενιτίο
12. Παναγιά – Κουρούζα - Μακραλέξη των Δ.Δ. Λάβδανης – Αγίας Μαρίας Πωγωνίου
13. Κουπακίων Δ.Δ. Άρδοσης, Δερβιζιάνων – Ελάφου – Ρωμανο
14. Χαράδρα Αράχθου στο Ν. Ιωαννίνων

Πίνακας 15: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά ηλικιακή ομάδα, απογραφή 2001

Φύλο και ομάδες ηλικιών	Επίπεδο εκπαίδευσης													
	Σύνολο	Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου	Κάτοχοι Μάστερ	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	Πτυχιούχοι ΤΕΙ, ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ, Ανώτερης Σχολής και Εκκλησιαστικής εκπ/σης	Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	Πτυχιούχοι ΤΕΛ	Πτυχιούχοι ΤΕΣ	Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Φοιτούν στο Δημοτικό	Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση
Αμφοτέρων των φύλων	161956	497	400	14002	4805	4028	32980	2369	2172	17471	55347	8924	12305	6656
6-9	5887	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5882	5	0
10-14	8779	0	0	0	0	0	0	0	0	790	4936	3042	11	0
15-19	13856	0	0	0	0	164	5045	444	318	6713	1082	0	31	59
20-24	13867	6	34	949	531	1323	7597	671	469	1385	766	0	48	88
25-29	11520	33	110	2289	944	886	3864	443	328	1424	1070	0	46	83
30-34	11734	57	82	2296	1041	495	3637	284	172	1471	2045	0	52	102
35-39	10456	74	49	1682	620	262	3064	187	178	1289	2889	0	63	99
40-44	11685	80	34	1618	516	260	2894	131	222	1014	4678	0	142	96

45-49	11349	88	38	1596	399	233	2205	91	167	1070	5163	0	175	124
50-54	11002	86	23	1331	219	145	1434	54	102	616	6482	0	356	154
55-59	8798	26	14	760	161	96	926	27	93	376	5394	0	693	232
60-64	10193	24	10	595	174	65	847	20	65	399	5522	0	1759	713
65-69	10579	11	4	437	102	45	667	13	42	344	4526	0	3019	1369
70-74	9538	7	2	195	44	24	434	3	6	235	4796	0	2792	1000
75-79	6294	5	0	152	34	16	187	1	6	150	3450	0	1509	784
80-84	3539	0	0	55	6	11	109	0	2	99	1632	0	896	729
85+	2880	0	0	47	14	3	70	0	2	96	916	0	708	1024
Ποσοστό αμφότε- ρων των φύλλων	100,00 %	0,31%	0,25%	8,65%	2,97%	2,49%	20,36%	1,46%	1,34%	10,79%	34,17%	5,51%	7,60%	4,11%
Αρρενες	79711	357	249	7510	2399	1682	16078	1617	1815	10117	27622	4571	4451	1243
Ποσοστό αρρένων	49,22%	0,45%	0,31%	9,42%	3,01%	2,11%	20,17%	2,03%	2,28%	12,69%	34,65%	5,73%	5,58%	1,56%
Θήλειες	82245	140	151	6492	2406	2346	16902	752	357	7354	27725	4353	7854	5413
Ποσοστό θηλέων	50,78%	0,17%	0,18%	7,89%	2,93%	2,85%	20,55%	0,91%	0,43%	8,94%	33,71%	5,29%	9,55%	6,58%

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001 , ίδια επεξεργασία

Πίνακας 27: Ποσοστιαία κατανομή φορολογούμενου εισοδήματος ανά ομάδα επαγγέλματος και περιοχή

Περιοχή	Εισοδήματιες	Έμποροι-βιομήχανοι-βιοτέχνες-επιτηδευματίες	Γεωργοί-κτηνοτρόφοι-αλιείς-εκμεταλλευτές δασών	Μισθοτοί	Ελεύθεροι επαγγελματίες	Συνταξιούχοι
Ζίτσα	4,9%	13,2%	8,8%	25,7%	3,5%	44,0%
Αρίστη-Δολιανά	4,7%	17,7%	12,0%	24,6%	5,2%	35,8%
Πωγωνιακή	3,8%	4,2%	17,2%	25,7%	3,9%	45,1%
Κεφαλόβρυσο	11,9%	14,8%	5,4%	39,8%	1,6%	26,4%
Ασπράγγελοι	4,0%	26,7%	9,3%	22,8%	1,1%	36,2%
Αγία Παρασκευή	2,2%	12,9%	7,2%	12,9%	0,4%	64,4%
Λερβιζιανά	2,6%	11,8%	8,9%	19,9%	3,7%	53,2%
Τσεπέλοβο	1,3%	17,4%	8,6%	21,2%	2,8%	48,7%
Βήσσανη	6,7%	6,4%	15,3%	24,6%	0,4%	46,6%
Καλέντζι	1,4%	9,3%	5,1%	29,7%	3,3%	51,2%
Γρεβενίτιο	2,9%	9,3%	7,3%	25,4%	3,3%	51,8%
Πυρσόγιαννη	2,2%	12,4%	10,0%	17,3%	1,7%	56,4%
Αρίστη	3,3%	23,5%	6,9%	23,9%	2,9%	39,5%
Βροσίνα	6,7%	12,8%	5,4%	19,7%	2,2%	53,2%
Κήποι	3,0%	9,5%	3,9%	18,4%	7,2%	58,0%
Παλαιοσέλι	1,2%	10,3%	5,1%	15,6%	21,5%	46,4%
Μόλιστα	28,6%	13,1%	0,0%	12,8%	0,0%	45,5%
Κόνιτσα	2,9%	21,8%	7,8%	30,4%	4,9%	32,2%
Μέτσοβο	2,4%	22,6%	8,4%	38,6%	3,9%	24,1%
Ιωάννινα	4,8%	19,3%	2,7%	38,3%	14,2%	20,7%
Παραμυθιά	5,8%	24,9%	11,7%	27,8%	4,8%	25,0%

Αγιάνα	0,5%	12,0%	7,2%	14,1%	1,1%	65,1%
Λούρος	3,3%	23,7%	11,8%	36,8%	4,0%	20,4%
Φιλιπιάδα	2,2%	20,1%	13,9%	36,7%	4,8%	22,3%
Πράμαντα	2,1%	16,2%	6,2%	32,9%	4,7%	37,9%
Βήσσανη- Δελβινάκι	6,8%	13,7%	5,3%	24,9%	1,0%	48,4%

Πηγή: ΚΕ.Π.Υ.Ο. 2003

Πίνακας 33: Μονάδες ΑΠΕ σε λειτουργία

ΕΙΔΟΣ ΑΠΕ	ΟΝΟΜΑ ΦΟΡΕΑ	ΙΣΧΥΣ (MW)	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΔΗΜΟΣ	ΠΕ	ΔΙΟΙΚ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Υ/Σ Σύνοδου με το Σύστημα
Υ	ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ	1,4	ΓΚΟΥΡΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Μ.Τ.
Υ	ΛΑΚΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ	0,99	ΓΚΟΥΡΑ ΜΙΚΡΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Μ.Τ.
Υ	ΠΙΝΔΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ	1,94	ΡΕΜΑ ΝΕΡΟΤΡΙΒΗΣ	ΚΟΝΙΤΣΗΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Γρεβενών
Υ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΣΑΝΟ ΧΩΡΙΩΝ	0,1	ΠΗΓΕΣ ΚΛΙΦΚΗΣ	ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Μ.Τ.
Υ	ΥΔΡΟΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ (1)	0,97	ΓΚΟΥΡΑ ΑΝΘΟΧΩΡΙ	ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Μ.Τ.
Υ	ΜΥΗ ΚΕΡΑΣΟΒΟΥ Α.Ε.	2,26	ΒΟΥΡΚΟΠΟΤΑΜΟ /ΓΕΦΥΡΑ ΚΑΡΑΜΟΥΣΗ	ΚΟΝΙΤΣΑΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Μ.Τ.
Υ	ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ	0,7	ΓΚΟΥΡΑ-ΚΑΤΩ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Μ.Τ.
Υ	ΚΙΓΚΟΡΙ ΒΑΘΥΠΕΔΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ - ΤΕΧΝΙΚΗ	0,94	ΡΕΜΑ ΓΚΟΥΡΑ ΜΑΡΕ	ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΗΠΕΙΡΟΥ	Μ.Τ.

	A.E.						

Πηγή: ΔΕΣΜΗΕ, 2011

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

- Αγγελίδης Μ. (2000) , *Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη*. Αθήνα: Συμμετρία
- Αράπογλου Μιχάλης (2000) 'Οι εγκαταστάσεις στον ορεινό χώρο της βόρειας Πίνδου', στο Β. Νιτσιάκος (επ.) Ο ορεινός χώρος της Βαλκανικής, Αθήνα: Πλέθρον, 1 85-200
- Άρθρο 24 του Αναθεωρημένου Συντάγματος 2001. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.opengov.gr>
- Αρκτούρος (2006). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.arcturos.gr>
- Βαταβάλη Φ. (2005) 'Τα Γιάννενα μετά το άνοιγμα των συνόρων με την Αλβανία' Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
- Γούσιος Δ. και Ντυκέν Μ.Ν. (2001) 'Δημογραφικές εξελίξεις, κοινωνικές λογικές και νέες χωρικότητες στον ύπαιθρο χώρο'. Στο Β. Κοτζαμάνης και Β. Παππάς (επιμ.) Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών φαινομένων:ΕΔΚΑ., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σελ. 437-454.
- ΓΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ128/Α 03.07.08), Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
- ΓΠΧΣΑΑ: Γενικό πλαίσιο Χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης (2008). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypeka.gr>
- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Πρόγραμμα Αναμόρφωσης Προπτυχιακών Σπουδών. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://diocles.civil.duth.gr>
- Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://listedmonuments.culture.gr>
- Διαχειριστής ελληνικού συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας Α.Ε. (ΔΕΣΜΥΕ)(2011). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.desmie.gr/>
- Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία. Διαθέσιμο στο: <URL: www.hnms.gr
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ) (2001-2011). Διαθέσιμο στο: <URL: www.statistics.gr
- Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) (2011). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.eett.gr>

- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία. και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΕΠΧΣΑΑ- Β) (2009). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=513&language=el-GR>
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ) και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (2008). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=513&language=el-GR>
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΕΠΧΣΑΑ- Τ) (2009). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=513&language=el-GR>
- Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υδροτόπων, Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ekby.gr>
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.visitgreece.gr>
- Επιτροπή ερευνών Α.Π.Θ. (2008) 'Πιλοτική μελέτη μεταβολών χρήσεων και αξιών γης σε επιλεγμένες αστικές περιοχές της άμεσης ζώνης επιρροής της Εγνατίας οδού' Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού. Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο: <URL: http://observatory.egnatia.gr/reports/2008/pilot_AUTh-TOPO_results_outline_web.pdf
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, Προγραμματική περίοδος 2007-2013 (2007), Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.peproe.gr>
- ΕΠΧΣΑΑΤ (ΦΕΚ 1138/Β 19/06/2009), Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό
- Έργο Ερμής (2011) 'Περιφέρεια Ηπείρου'. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.investinepirus.gr>
- Ερευνητικό Πρόγραμμα e-demography/ Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, 'Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού', Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.e-demography.gr/theory/files/edemography_theory_00012.pdf

- ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ. (2011) ‘ ΒΙ.ΠΕ. Ιωαννίνων’. Διαθέσιμο στο: <URL: [http://www.etvavipe.gr/\(5511027761443534\)/ecportal.asp?id=155&nt=18&lang=1](http://www.etvavipe.gr/(5511027761443534)/ecportal.asp?id=155&nt=18&lang=1)
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://glossary.el.eea.europa.eu/>
- Ηλεκτρονική Πύλη Ιωαννίνων. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.n-ioanninon.gr>
- Κακλαμάνη Σ. και Ντυκέν Μ.Ν. (2001) 'Πληθυσμός ορεινών περιοχών: προτυποποίηση δημογραφικών & οικονομικών δεικτών ταξινόμησης'. Στο Β. Κοτζαμάνης και Β. Παππάς (επιμ.) Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών φαινομένων:ΕΔΚΑ., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σελ. 297-322.
- Καρανικόλας Ν., Λαφαζάνη Π., Μυριδής Μ., Ράμναλης Δ. (2003) ‘Η απερίμωση των ορεινών οικισμών της Ηπείρου τον 20^ο αιώνα. Μια χαρτογραφική κατόπτευση’, Γεωγραφίες (5) 18-35
- Καραπιδάκης Ν. (2009) ‘Το ιστορικό τοπίων των Ιωαννίνων’, Αεροφωτογραφικός άτλαντας ελληνικών τοπίων. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.greekscapes.gr/index.php/2010-01-21-16-47-29/landscapescat/55/156-ioannina.html>
- Κέντρο προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών (ΚΕ.Π.Ε) (1995,2001). Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.kepe.gr/GR_Pages/outlook.htm
- Κοτζαμάνης Β. (2009) ‘Η μεταβλητή πληθυσμός στον χωροταξικό σχεδιασμό στη μεταπολεμική Ελλάδα (ένας σχεδιασμός με εικονικά δεδομένα:)’ Στο 25 κείμενα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου, Παν. Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 131-136.
- Κοτζαμάνης Β. και Ανδρουλάκη Ε. (2002), ‘Στοιχεία δημογραφίας’ Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας
- Λαμπριανίδης Λ. (2005), Οικονομική γεωγραφία, Αθήνα: Πατάκη
- Λάμπρου Γ. (2004) ‘Ιστορική εξέλιξη του αστικού ιστού της πόλης των Ιωαννίνων’, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Νιάρος Β. (2007) ‘Στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης Νομού Ιωαννίνων’ Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Νόμος 1577/1985 Γενικός Οικοδομικός Κανόνας. Διαθέσιμο στο: <URL: www.enastyhal.gr/eggrafa/N.1577-%2085.pdf
- Νόμος 2039/1992 Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο: <URL: www.ypeka.gr

- Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ-244 Α') 'Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης'. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypes.gr/kapodistriasis/greek/index.htm>
- Νόμος 2637/1998 Σύσταση Οργανισμού Πιστοποίησης Λογαριασμών, Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, Οργανισμού Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων, Γενικών Διευθύνσεων και Θέσεων προσωπικού στο Υπουργείο Γεωργίας και "Εταιρείας Αξιοποίησης Αγροτικής Γης" Α.Ε. και άλλες διατάξεις. Διαθέσιμο στο: <URL: www.opkepe.gr
- Νόμος 3852/2010 (ΦΕΚ Α87) 'Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης'. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/nomos_kallikrati_9_6_2010.pdf
- Οι Παραδοσιακοί Οικισμοί στην Ελλάδα με βάση το νομό. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.buildings.gr/greek/ipiresies/government/paradosiakiikismi2.htm>
- Οικονόμου Δ. (2009), Σημειώσεις χωροταξικής πολιτικής, Βόλος
- Ορτεντζάτου Α. (2004) 'Παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης του νομού Ιωαννίνων' Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (2011). Διαθέσιμο στο: <http://www.uoi.gr/gr/education/>
- Παπαδάκη Χ. (2010) 'Εκτίμηση της οικολογικής κατάστασης λιμνών της Ηπείρου Απειλές για τη βιοποικιλότητα των ορεινών περιοχών' Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
- Παπαδημάτου Α., Ρόκος Δ. (2004) '«Βιώσιμη» και Αξιβιώτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας και του κόσμου', Πρακτικά 3ου Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές, Θεωρία και Πράξη», σελ.141-171, Μέτσοβο.
- Παπασπύρου Α. (2009) 'Πολεοδομική ιστορία των Ιωαννίνων' Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
- Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού (2007) 'Καλύψεις γης και μεταβολές σε ζώνη 5 km εκατέρωθεν της Εγνατίας Οδού και των κάθετων αξόνων (CORINE LAND COVER 1990 & 2000)'. Διαθέσιμο στο: <URL: http://observatory.egnatia.gr/maps/maps_2007/corine_JUNE2007.pdf

- Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού (2009) 'Αναπτυξιακό προφίλ της Περιφέρειας Ηπείρου'. Διαθέσιμο στο: <URL: http://observatory.egnatia.gr/reports/regions_profile_2009/Epirus_may2009.pdf
- Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού (2010) 'Δελτίο αποτελεσμάτων δείκτη tra05: χρονοαπόσταση μεταξύ πόλεων'. Διαθέσιμο στο: <URL: http://observatory.egnatia.gr/factsheets/fs_2010/TRA05_factsheet_2010.pdf
- Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου (2003). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=514&language=el-GR>
- Πετράκος Γ., Ψυχάρης Γ. (2004) 'Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα', Αθήνα: Κριτική
- Πολύζος Σ. (2005) 'Σημειώσεις για το μάθημα περιφερειακή οικονομική', Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Πορίκης Ν. (2008) 'Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της επαρχίας Πωγωνίου' Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
- Σκάγιαννης Π. (1994) 'Πολιτική Προγραμματισμού των Υποδομών', Αθήνα – Πειραιάς: Σταμούλης Α.
- Σκάγιαννης Π., (2009), Από το S στο σίγμα: προς μία νέα ανάπτυξη του Ελληνικού χώρου; στο Οικονόμου Δ., Μπεριάτος Η., Πετράκος Γ. (επ.) 25 Κείμενα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Σταθάκης Δ., Περάκης Κ., Φαρασλής Ι. (2008) 'Διαχρονική ανάλυση χρήσεων γης με βάση τα δεδομένα του ευρωπαϊκού προγράμματος Corine εξετάζοντας τον πίνακα αλλαγών' Hellas GI. Αθήνα.
- Σύμβαση της Γρανάδας, 3 Οκτωβρίου 1985. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/121.htm>
- Σύνδεσμος Βιομηχάνων Βορείου Ελλάδος (2008) 'Αποτύπωση των επιχειρηματικών τάσεων και της τεχνολογικής ανάπτυξης στην περιφέρεια Ηπείρου'. Διαθέσιμο στο: <http://www.competitive-greece.gr>
- Τασούλας Ε. (2006) 'Απαγορεύσεις θήρας' Ιωάννινα: Ε' Κυνηγετική Ομοσπονδία Ηπείρου
- Τουριστικός Οδηγός Ιωαννίνων. Διαθέσιμο στο: <http://www.about-ioannina.gr>

- Τσιλιμίγκας Γ. (2006) 'Ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών παραδοσιακών οικισμών. Η περίπτωση του Ζαγορίου της Ηπείρου.' Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Υγειονομικός χάρτης (2011). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://live3.ygeianet.gov.gr/healthguideapps/healthguide/default.aspx>
- ΥΠΕΧΩΔΕ διεύθυνση χωροταξίας (2000) 'Μελέτη Χωροταξία Σχέδιο Περιφέρειας Ηπείρου, Αθήνα
- Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (2010), Στατιστικά στοιχεία αερολιμένα Ιωαννίνων " Βασιλεύς Πύρρος ". Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypa.gr>
- Υποδομές στην Ελλάδα (2011). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypodomes.com>
- Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΠΕΣ) (2010) 'Αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης'. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/aitiologiki_kallikrati_9_6_2010.pdf
- Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.minenv.gr>
- Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Διαθέσιμο στο: <URL: <http://odysseus.culture.gr/>
- Φ.Ε.Κ. 306/ΤΑ/1976, Περί κηρύξεως του δημοσίου δάσους των Ιωαννίνων ως αισθητικού δάσους. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.et.gr>
- Φ.Ε.Κ. 649/Δ/2003, Χαρακτηρισμός της χερσαίας και λιμναίας περιοχής της λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων ως περιοχής οικοανάπτυξης, καθορισμός περιφερειακής ζώνης προστασίας αυτής, χρήσεων γης, όρων και περιορισμών δόμησης. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.et.gr>
- ΦΕΚ 1451/06-10-2003 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Περιφέρειας Ηπείρου
- Φιλότης (2011) 'Βάση Δεδομένων για την ελληνική φύση'. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://filotis.itia.ntua.gr/home/>
- Φορέας Διαχείρισης λίμνης Παμβώτιδας. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.lakepamvotis.gr/>
- Χατζημπίρος Κ. (2007) 'Οικολογία. Οικοσυστήματα και Προστασία του Περιβάλλοντος' Αθήνα: Συμμετρία

- Χουσιανάκου Μ. & Αραμπατζή Χ. (2008), Ρυθμιστικό σχέδιο και Πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος Οικιστικού Συγκροτήματος Ιωαννίνων: Α' Φάση, Ιωάννινα: Σύμπραξη
- Χωροταξικό Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου (2003). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ypeka.gr>

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Begg D. και Fischer S. και Dornbusch (επ.) (1998) Εισαγωγή στην Οικονομική, Τόμος Β', Αθήνα: Κριτική.
- McCANN P. (2002), *Αστική και Περιφερειακή Οικονομική*, Αθήνα: Κριτική

